

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 331, Παρασκευή 24 Οκτωβρίου - Πέμπτη 6 Νοεμβρίου 1986

Δρχ. 100

ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ:

Και τώρα άντε να λύσεις το σταυρόλεξο ...

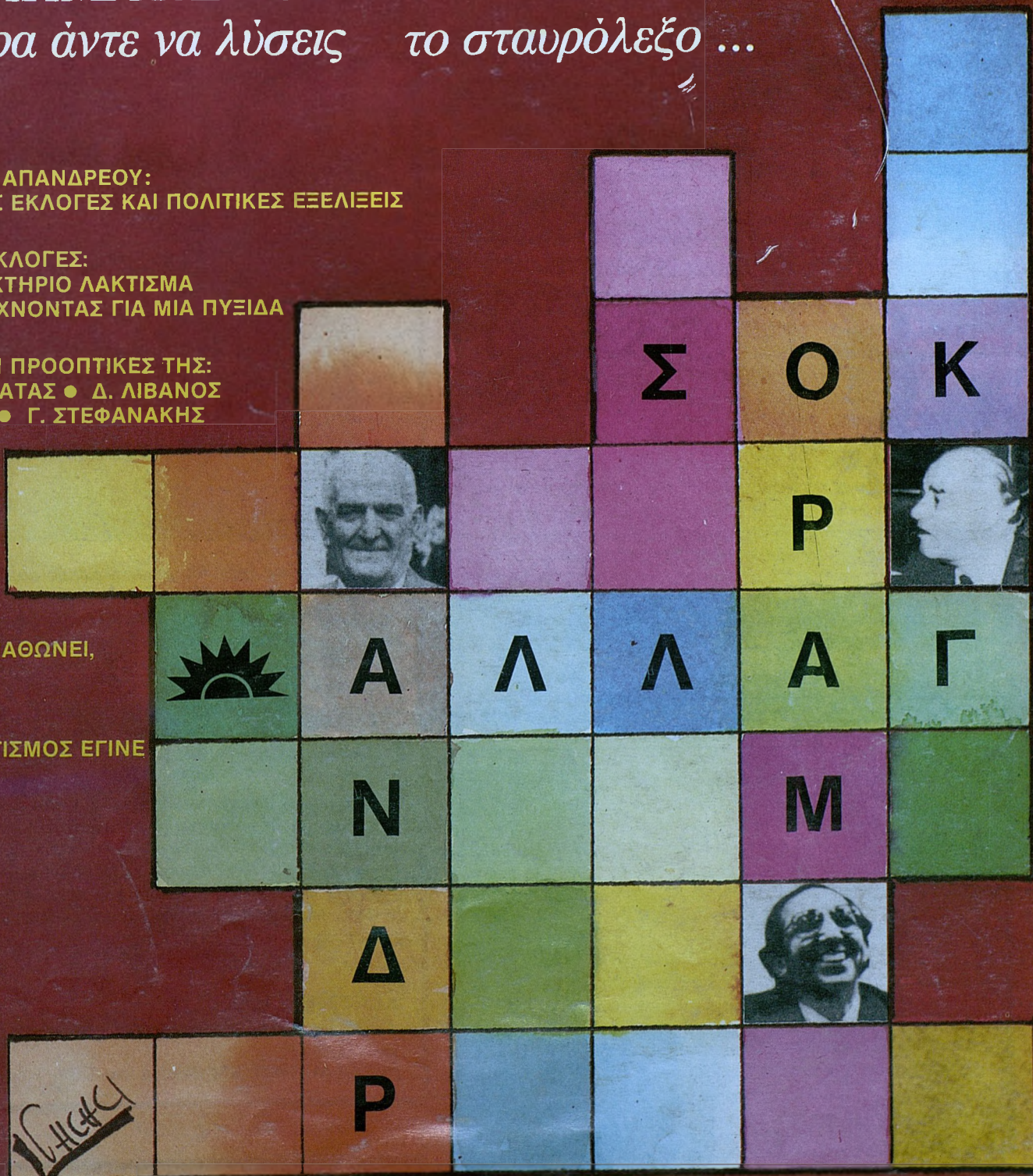
● ΓΕΩΡΓ. Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ:
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

● ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ:
ΚΚΕ: ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟ ΛΑΚΤΙΣΜΑ
ΠΑΣΟΚ: ΨΑΧΝΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΥΞΙΔΑ

● Η ΝΔ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ:
Π. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ ● Δ. ΛΙΒΑΝΟΣ
Δ. ΝΙΑΝΙΑΣ ● Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ

Ο ΤΥΠΟΣ ΞΕΣΠΑΘΩΝΕΙ,
ΞΕΣΠΑΘΩΝΕΙ

ΤΟΥΡΚΙΑ:
Ο ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΓΙΝΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

Έαρινή Συμφωνία

ΚΕΔΡΟΣ

Γιάννης Ρίτσος

ΕΑΡΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Το ερωτικό τραγούδι που γράφτηκε το 1937-1938, που διαδόστηκε ανάμεσα σε πολέμους και καταστροφές κι αγαπήθηκε από τόσες γενιές.

Πλάι στον αγωνιστή Ρίτσο, ο λυρικός της ανάτασης και της ανάστασης των σωμάτων. Η παρουσία μιας γυναίκας ξυπνά τις μνήμες και τα βουβά πράγματα. Ο ποιητής, με την μπαγκέτα του έρωτα τα κάνει να ηχούν, συντονίζει τις φωνές σε μια μελωδική, αρμονική «συμφωνία».

ΜΕΛΙΩ ΑΞΙΩΤΗ

ΑΠΑΝΤΑ Η ΤΟΜΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Μέλπω Αξιώτη

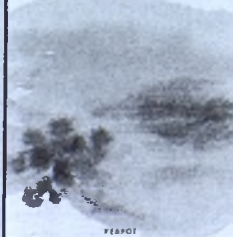
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΜΟΣ Η'

Η διήγηση «Το σπίτι μου» είναι ο νόστος της εξόριστης γραφής, ο ανυπότακτος νόστος της διωκόμενης τέχνης στην πατρίδα της γλώσσα. Η επιστροφή της συγγραφέως μέσα από την αρχετυπική κοινοτική κοινωνία και την μοναχική παιδική αθωότητα.

ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ

ΣΤΟ ΚΑΡΤΕΡΙ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΕΔΡΟΣ

Προκόπης Πανταζής

ΣΤΟ ΚΑΡΤΕΡΙ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Το τελευταίο βιβλίο με δεκατρία διηγήματα του πρόωρα χαμένου πεζογράφου, με θέματα παρμένα από την Αντίσταση και τους αγώνες των απλών ανθρώπων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Ραλφ Μίλιμπαντ

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πρόλογος: Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ

Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΚΡΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΕΤΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

Ένα κλασικό έργο της μεταπολεμικής μαρξιστικής έρευνας στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας. Συνδυάζοντας ορισμένες από τις θεωρητικές προτάσεις του «πολιτικού» μαρξισμού με το ριζοσπαστικό ρεύμα της εμπειρικής αγγλοσαξωνικής σχολής της πολιτικής επιστήμης, ο καθηγητής Μίλιμπαντ τεκμηριώνει μία σύνθετη προσέγγιση του φαινομένου «Κράτος», στη διαπλοκή και τη συστατική του σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, Τύπος, ομάδες συμφερόντων, «ιδεολογικοί μηχανισμοί») και την κοινωνία.

Παράλληλα, ο εκτεταμένος πρόλογος του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου τοποθετεί το φαινόμενο του Κράτους στα πλαίσια των σημερινών θεωρήσεων για την «πολιτική θεωρία» της μαρξιστικής αριστεράς, χαράζοντας έτσι τους άξονες για την επανατοποθέτηση του προβλήματος της εξουσίας, της δημοκρατίας και της σοσιαλιστικής αλλαγής σήμερα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131,
τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Περίοδος Β'
• Τεύχος 331
Παρασκευή 24 Οκτωβρίου 1986
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ.Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	
Μηνύματα και προσδοκίες	10
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Εκατό ημέρες, έτσι χωρίς πρόγραμμα	12
Κ.Σ.	
Πέντε χρόνια ΠΑΣΟΚ:	
Από το Α ως το Ω	15
Στ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
«Πήραμε τη ρεβάνς του '65, και χάνουμε τον πόλεμο του '86»	20
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Η νέα στρατηγική του Μητσοτάκη	24
Α. ΚΟΣΩΝΑΣ	
ΕΡΕΥΝΑ: πρώην στελέχη της ΝΔ κρίνουν το αποτέλεσμα.	
Π. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ, Δ. ΛΙΒΑΝΟΣ, Δ. ΝΙΑΝΙΑΣ, Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ	26
Χρ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ	
ΚΚΕ: Η απόπειρα για ένα «παιχνίδι στα τρία»	30
ΑΝΤΙΜΗΝΣΙΟΣ	
Το παιχνίδι της μνήμης και της λήθης	35
Β. Κ. ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ	
Το μάθημα από το 'Αργος	38
Β. ΖΗΣΗΣ	
Η αποτυχία του Ρεύκιαβικ	41
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ	
Ο ανασχηματισμός του κ. Οζάλ	42
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ	
Το συνδικαλιστικό κίνημα στην Τουρκία	44
ΡΕΑ THONGES-ΣΤΡΙΓΓΑΡΗ	
«Πού είναι το στοιχείο 3;	48

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ
ΑΝΤΗΝΩΡ
Ποια τα επόμενα βήματα;

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	9
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	52
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΓΗΣΗΣ

ΚΑΤΑ ΚΟΡΟΝ διαβάσαμε κι ακούσαμε αυτές τις ημέρες πως οι εκλογές αποτελούσαν όχι μόνο διαδικασία ανακατανομής των τοπικών εξουσιών αλλά και «μήνυμα» σε σχέση με το μέλλον και την τύχη της κεντρικής πολιτικής εξουσίας. Και σωστά διέγινωσεν ο πρωθυπουργός πως το μήνυμα δεν απευθυνόταν μόνο προς αυτόν, το κόμμα του και την κυβέρνησή του. Αποδέκτες θα πρέπει ν' αναζητήσουμε σ' όλο το εύρος του πολιτικού φάσματος— το πρόβλημα είναι τι είδους ανάγνωση θα επιχειρήσουν και τι συμπεράσματα θα αντλήσουν οι ενδιαφερόμενοι.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ θα απαντήσει στο μήνυμα με τον επικείμενο ανασχηματισμό— κυβερνητικό αλλά και κομματικό όπως φαίνεται. Καταπιέζοντας τα αριστερά μας ανακλαστικά δεν θα παρασυρθούμε να ισχυριστούμε κι εμείς πως «δεν αρκεί ν' αλλάξουν τα πρόσωπα αλλά πρέπει να αλλάξει η πολιτική». Ουδείς βέβαια είναι τόσο αφελής ώστε να θεωρεί πως η αποδοκιμασία των εκλογών αφορούσε πρόσωπα, αλλά θα ήταν στρουθοκαμηλισμός να υποστηρίξουμε πως από το μήνυμα προκύπτει η ανάγκη να βάλει πλώρη προς τ' αριστερά η κυβέρνηση, τη στιγμή που το εκλογικό σώμα την υπερακόντισε σε δεξιές κατευθύνσεις. Ο ελληνικός λαός απεφάνθη διά της ψήφου του ότι αν η σημερινή πολιτική (κυρίως η οικονομική) είναι αναπόδραστη ανάγκη, όπως ισχυρίζεται η κυβέρνηση, αυτή την πολιτική μπορεί να την εφαρμόσει πολύ καλύτερα η ΝΔ. Μετά πέντε έτη στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ εξάντλησε τα όποια οράματά του και δεν κατάφερε ούτε καν καλούς διαχειριστές να αναδείξει. Ο ανασούμπαλος αριστερός λόγος του συνδυαζόμενος με τη δεξιά του πολιτική στέλνει τους ψηφοφόρους σε αυτούς που υποστηρίζουν την ίδια πολιτική με ορθολογικά επιχειρήματα. Το μήνυμα για το ΠΑΣΟΚ είναι να προχωρήσει με γρήγορα και σταθερά βήματα στη μετατροπή του σε σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Η ΝΔ φάνηκε καθαρά πως είχε ήδη αναγνώσει σωστά τα μηνύματα των αναμετρήσεων του 1984 και του 1985: διέγινωσεν πως η τακτική της εφόδου, ο πρωτογενής αντικομμουνισμός και οι υποσχέσεις αφειδών παροχών δεν πείθουν τους «κυμαινόμενους» που κρίνουν τις εκλογικές μάχες. Προσπάθησε να πείσει, σε χαμηλούς τόνους, ότι ξέρει, ότι μπορεί, να διαχειριστεί την κρίση καλύτερα από τους αλαζόνες, υπεροπτικούς, λαϊκιστικούς πασοκτζήδες. Πείστηκε κι η ίδια πως με την παλιά της μορφή δεν θα ξανάβλεπε εξουσία. Το μήνυμα των εκλογών δικαιώνει την πρόσφατη πολιτική της και μπορούμε να υποθέσουμε πως θα την συνεχίσει.

ΟΣΟ ΚΙ ΑΝ τα ΚΚ το αρνούνται, οι εκλογές έφεραν και σ' αυτά κακά μηνύματα. Η «δημοτική αριστερά» δεν είναι σε άνοδο σε σχέση με το 1982: το ΚΚΕ είχε στον πρώτο γύρο χαμηλότερα ποσοστά από αυτά του '82 και το ΚΚΕ εσωτερικού δεν μπορεί να είναι υπερήφανο για τις ψήφους που πήρε όπου εμφανίστηκε αυτόνομο. Κι είναι να απορεί κανείς γιατί φορτώνουν όλες τις ευθύνες για την επιτυχία της δεξιάς στο ΠΑΣΟΚ. Αν η πτώση του ΠΑΣΟΚ οφείλεται στη δεξιά του πολιτική, γιατί οι ψηφοφόροι δεν συνέρευσαν προς όσους προτείνουν «αριστερές διεξόδους» στην οικονομική και κοινωνική κρίση; Γιατί όσοι απογοητεύονται από το ΠΑΣΟΚ δεν γοητεύονται από τις λύσεις που προτείνει η κομμουνιστική αριστερά;

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ αμφιβολία ότι η κυβερνητική κρατική του ΠΑΣΟΚ δυσφήμιζε το σύνολο της αριστεράς. Όχι μόνο επειδή πολλές φορές ταυτίστηκαν και τα ΚΚ μαζί του αλλά και επειδή το ίδιο το ΠΑΣΟΚ συχνά δανείστηκε όπλα από την ιδεολογική και πολιτική παράδοση της κομμουνιστικής αριστεράς. Δεν είναι δυνατόν όμως να αποδίδουμε στο ΠΑΣΟΚ όλες τις ευθύνες: και για την άνοδο της δεξιάς και για τη στασιμότητα της αριστεράς. Αν η ΝΔ δεν άλλαζε, θα είχε κέρδη;

ΜΗΠΩΣ τα ΚΚ πρέπει, αντί να θριαμβολογούν και να καταγγέλλουν να αναρωτηθούν ειλικρινά για το τι εναλλακτικό έχουν να προσφέρουν; Πρέπει να παραδεχτούμε πως τόσο η προοπτική του «νέου κόμματος» του ΚΚΕ Εσωτερικού όσο και η πρόσφατη εκλογική τακτική του ΚΚΕ δείχνουν πως κάτι κινείται στην αριστερά, πως πέρα από τις επίσημες νικήτριες ιαχές υπάρχει, καλά κρυμμένη, η αγωνία περί του τι δέον γενέσθαι. Μόνο όμως όταν αυτές οι αγωνίες δημοσιοποιηθούν, συζητηθούν και αναπλάστουν θα μπορέσουν ίσως να γίνουν πρόταση με προοπτική. Πρόταση δηλαδή που θα μπορεί να αντιστέκεται και να ανατρέπει τη γενικότερη συντηρητική στροφή της ελληνικής κοινωνίας. Γιατί το μήνυμα προς την αριστερά είναι ακριβώς ότι δεν ανέρχεται απλώς η δεξιά αλλά οι δεξιές αξίες.

Ποια τα επόμενα βήματα;

ΠΕΝΤΕ ΜΕΡΕΣ, μετά το δεύτερο γύρο των δημοτικών εκλογών, το ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί να «ταξινόμει»... Αν ερωτήσετε τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Μ. Παπαϊωάννου «τι, ακριβώς, ταξινόμει το ΠΑΣΟΚ», η απάντηση θα σας δοθεί εν τάχει: *Το ΠΑΣΟΚ, δηλαδή ο πρωθυπουργός, ταξινόμει —και εξειδικεύει— τα μηνύματα του πρώτου και δεύτερου γύρου...* Αν, τώρα, δεν είσθε δημοσιογράφος, αλλά στέλεχος ή απλός οπαδός του ΠΑΣΟΚ και ερωτήσετε την ηγεσία του κινήματος (ας πούμε το Εκτελεστικό Γραφείο) αν... «*λυώνουμε και σχεδιάζουμε, για να αποφύγουμε τον βέβαιο κίνδυνο που έτσι φρικτά μας απειλεί*», η απάντηση θα είναι καταλυτική: *Τι κουβέντες είναι αυτές, σύντροφε; Δεν διάβασες τη δήλωση του προέδρου και πρωθυπουργού ότι «θα προχωρήσουμε αποφασιστικά στην ολοκλήρωση της πορείας προς τη μεγάλη Αλλαγή, με νέους, γρήγορους και αποφασιστικούς ρυθμούς»;*

ΦΥΣΙΚΑ οι ρυθμοί —μέχρι στιγμής, τουλάχιστον— δεν φαίνεται να είναι ούτε ταχείς, ούτε αποφασιστικοί. Το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ μπορεί να συνεδριάζει, «*σχεδόν καθημερινά*». Αλλά αυτό —όπως εξήγησε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος— δεν είναι ειδηση! «*Ειδηση είναι όταν στις συνεδριάσεις του Εκτελεστικού μετέχει και ο πρόεδρος του Α. Παπανδρέου*». Και μια τέτοια συνεδρίαση ορίσθηκε για την Δευτέρα 27 Οκτωβρίου, στα πλαίσια της οποίας θα επιχειρηθεί μία πρώτη —συλλογική— αποτίμηση των εκλογικών αποτελεσμάτων: Πόσο καλά (ή πόσο άσχημα) δούλεψε η Κεντρική Επιτροπή των δημοτικών εκλογών; Τι απέδωσε η Επιτροπή Οργανωτικού Σχεδιασμού; Πόσο ορθή —ή πόσο λαθεμένη— ήταν η εκλογική τακτική του ΠΑΣΟΚ; Και πού οφείλεται η κάμψη της εκλογικής του δύναμης; Ήταν το αποτέλεσμα των εκλογών αυτών μια «*απλή εκδήλωση δυσάρεσκειας του λαού για την κυβερνητική πολιτική*» ή —αντίθετα— «*ένα πρωτοφανές πλήγμα*» όπως έγραψε η «*Ουάσιγκτον Ποστ*»;

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ μπορεί να συζητηθούν στο Εκτελεστικό Γραφείο. Αλλά οι αποφάσεις —οι όποιες αποφάσεις— θα παρθούν (όπως διδάσκει μια πολύχρονη εμπειρία...) εκτός Εκτελεστικού και, κατ'επέκταση, εκτός Κεντρικής Επιτροπής. Ήδη ο πρωθυπουργός άρχισε, από την περασμένη Δευτέρα, τις δικές του (προσωπικές) διαβουλεύσεις, σε μια προσπάθεια να διαμορφώσει τη δική του εκτίμηση πραγμάτων. Και οι πρώτες πληροφορίες —οι πρώτες ενδείξεις— πείθουν ότι δεν υπάρχει θέμα καμιάς «*μεγάλης Αλλαγής*». Η οικονομική πολιτική, επί παραδείγματι, «*θα συνεχιστεί απарέγκλιτα*». Διότι ναι μεν μπορεί να επέδρασε στην μεταστροφή του εκλογικού σώματος, αλλά γι' αυτό —όπως εξήγησε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Κ. Σημίτης— δεν φτάνει η ίδια η πολιτική (η ουσία της), αλλά ο τρόπος παρουσιάσής της! Άλλο τόσο η πορεία προς τη «*μεγάλη Αλλαγή*» δεν φαίνεται να καλύπτει κανένα από τα καυτά θέματα όπως είναι το παιχνίδι του δικομματισμού, η προώθηση της απλής αναλογικής, μια νέα προσέγγιση προς την Αριστε-

ρά, η κοινή συνείδηση ότι η αυτοδυναμία, σαν σύστημα διακυβέρνησης της χώρας, εξάντλησε τα όριά της.

ΚΑΤΩ ΑΠΟ τα δεδομένα αυτά, η «*Μεγάλη Αλλαγή*» φαίνεται ότι δεν θα είναι τίποτα άλλο παρά κάποια αλλαγή προσώπων (σε επίπεδο υπουργικού συμβουλίου), χωρίς καμιά αλλαγή πολιτικής. Και, όπως συνήθως γίνεται πριν από κάθε ανασχηματισμό, άρχισε, από την περασμένη Τετάρτη, η μυθολογία περί «*μεγάλου ανασχηματισμού*», που θα αλλάξει άρδην τη σημερινή «*εικόνα*» του υπουργικού συμβουλίου και που θα συνδυασθεί με την ανασύνθεση και του Εκτελεστικού Γραφείου.

ΠΟΣΟ «*μεγάλος*» ή «*βαθύς*» ή «*δομικός*» θα είναι ο ανασχηματισμός αυτός, κανείς δεν ξέρει επακριβώς όσο και αν το εκφραστικό όργανο του ΠΑΣΟΚ —η «*Αυριανή*»— βεβαιώνει ότι, από τους σημερινούς υπουργούς και υφυπουργούς, θα μείνουν μόνον πέντε ή έξι! Όλα αυτά, όμως, αφήνουν αδιάφορο το λαό, ο οποίος διαισθάνεται ότι τίποτα δεν πρόκειται ν' αλλάξει αν λ.χ. ο κ. Αδαμάντιος Πεπελάσης γίνει υπουργός ή αν ο Γιάννης Αλευράς μεταπηδήσει (έχει γραφεί και αυτό) από την προεδρία της Βουλής στην κυβέρνηση. Η τράπουλα (και, μάλιστα, σημαδεμένη) παραμένει η ίδια και το ξαναμοίρασμά της δεν πρόκειται να φέρει οποιεσδήποτε «*καλύτερες μέρες*».

Γιατί εγκαταλείφθηκε το «εδώ και τώρα εκλογές»

Η ΑΠΟΦΑΣΗ περί ανασχηματισμού, φαίνεται ότι απώθησε, τελικά, την αρχική σκέψη (του πρωθυπουργού ή κάποιων στενών συνεργατών του) για «*εκλογές εδώ και τώρα*». Η ιδέα αυτή είχε αρχίσει να διοχετεύεται και προς τα έξω, από το μεσημέρι της περασμένης Παρασκευής, με αποδέκτη, κυρίως, την ηγεσία του ΚΚΕ. Η «*προειδοποίηση*» ήταν σαφής: *Αν με την «αποδέσμευση», αναδειχθούν δήμαρχοι οι Εβερτ, Ανδριανόπουλος και Κούβελας, τότε προκηρύσσουμε, αμέσως εκλογές, με σύνθημα «ΠΑΣΟΚ ή ΔΕΞΙΑ». Και οι χαμένοι της ιστορίας θα είσθε εσείς (της κομμουνιστικής Αριστεράς) και όχι εμείς...* Φαίνεται, όμως, ότι, στο περιβάλλον του πρωθυπουργού, οι γνώμες στασιάζονταν. Ο ίδιος ο Α. Παπανδρέου, ως το μεσημέρι της Κυριακής, πίστευε ότι παρά την άνοδο των ψήφων της Νέας Δημοκρατίας, τελικά, στον δεύτερο γύρο, θα νικούσε ο «*θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης*», δηλαδή οι «*δημοκρατικές δυνάμεις*», δηλαδή το ΠΑΣΟΚ! Αυτή, άλλωστε, ήταν και η δήλωση που έκανε ο ίδιος ο πρωθυπουργός, στο εκλογικό τμήμα όπου ψήφισε. Τη δήλωση μετέδωσε η ΕΡΤ-2, στην εκπομπή των 6μ.μ. Κάποιοι, όμως, από το περιβάλλον του Καστρί, σκέφθηκαν πως έπρεπε να προστατεύσουν το κύρος του Α. Παπανδρέου, καθώς τα μηνύματα που εκείνοι, τουλάχιστον, είχαν, ήταν διαφορετικά. Τηλεφώνησαν, λοιπόν, αμέσως στην

**Κυκλοφορεί ο 23ος τόμος του ΑΝΤΙ
β' εξάμηνο 1985 (τεύχη 294-307)**

EPT-1, με κατεπείγουσα εντολή: *Η δήλωση του πρωθυπουργού, που μεταδόθηκε από την EPT-2, να «λησμονηθεί» και να μη μεταδοθεί στο δελτίον των 6.30. Διαφορετικά, απολύεσθε όλοι! Ούτω και εγένετο...*

ΑΛΛΑ ΑΝ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΦΘΗΚΕ η ιδέα περί «εκλογών εδώ και τώρα», είναι δύσκολο να προδικάσει κανείς ποια θα είναι τα επόμενα βήματα του πρωθυπουργού, ο οποίος ασφαλώς κατανόει ότι ο ανασχηματισμός δεν πρόκειται να λύσει κανένα πρόβλημα και ότι, την περασμένη Κυριακή, υπήρξε μια σαφής αποδοκιμασία της μέχρι τώρα κυβερνητικής πολιτικής.

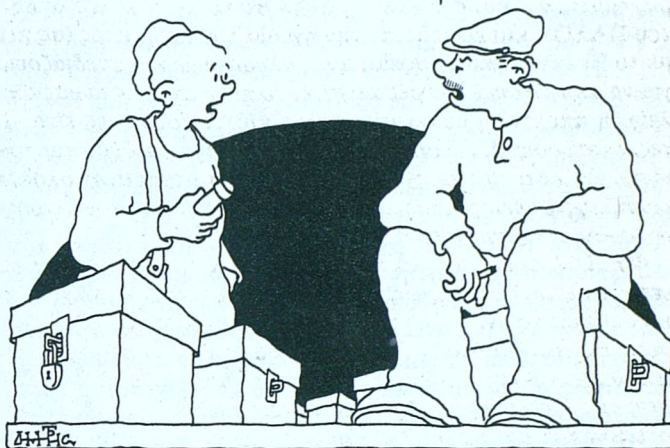
ΑΝ ΘΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΜΕ τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Μ. Παπαϊωάννου, η κυβέρνηση προτίθεται να εξαντλήσει και την τελευταία ημέρα της θητείας της— ό,τι και να λένε τα «μηνύματα» των εκλογών... Παρά ταύτα, δεν είναι λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι, αργά ή γρήγορα, ο πρωθυπουργός θα υποχρεωθεί «ν' αντιμετωπίσει την αναγκαιότητα της απλής αναλογικής», σε συνδυασμό με την πρόθεσή του (αν παραμένει πρόθεση) να μετακινηθεί στην προεδρία της Δημοκρατίας. Ο Α. Παπανδρέου γνωρίζει ότι η μετακίνηση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο κάτω από τη σημερινή σύνθεση της Βουλής η οποία μπορεί να του εξασφαλίσει ψήφους από βουλευτές που ανήκουν, σήμερα, στη ΔΗΑΝΑ ή από αντιγηγετικούς της Νέας Δημοκρατίας, έναντι, φυσικά, συγκεκριμένων ανταλλαγμάτων. Με βάση το σενάριο αυτό, ο Α. Παπανδρέου θα μπορούσε να αναθέσει την πρωθυπουργία στον σημερινό υπουργό Εθνικής Οικονομίας Κ. Σημίτη (ο οποίος φαίνεται να συγκεντρώνει, αυτή τη στιγμή, την πρωθυπουργική πρόκριση) και ο ίδιος να μεταπηδήσει στο ύπατο αξίωμα της Πολιτείας, «κατά το πρότυπο της σχολής Καραμανλή».

ΕΜΠΟΔΙΟ στην πραγμάτωση του σεναρίου αυτού, παραμένει βέβαια, ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας, Χ. Σαρτζετάκης και το ραντεβού που έχει κλείσει, από τώρα, με τους... φωτογράφους, για το σωτήριο έτος 1990! Όμως, οι γνωρίζοντες πρόσωπα και πράγματα, επιμένουν ότι «ο Σαρτζετάκης δεν μπορεί να είναι, τελικά, εμπόδιο» και ότι η κυβέρνηση— βοηθούσης της «Αυριανής», ας πούμε— μπορεί να επιτύχει την «παραίτησή» του, όταν έλθει το πλήρωμα του χρόνου. Όπως και αν έχει το πράγμα, βέβαιο είναι ότι το βράδυ της Κυριακής, μετά την ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων, ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου μίλησε σαν υπερκομματικός (αν όχι «υπερκόσμιος») ηγέτης, έτοιμος να συνεργασθεί με δικαίους ή αδικούς, με φίλους ή αντιπάλους. Και η στάση αυτή του πρωθυπουργού ενίσχυσε την άποψη εκείνων που υποστηρίζουν ότι, παρά τις σημερινές δυσχέρειες, ο Α. Παπανδρέου θα επιχειρήσει τελικά το μεγάλο άλμα προς την Προεδρία της Δημοκρατίας.

ΦΥΣΙΚΑ, αν παρακολουθήσει κανείς τον φιλοκυβερνητικό τύπο, μένει με την εντύπωση ότι τίποτε δεν άλλαξε στο πολιτικό μας σκηνικό, παρά το αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών και την επιτυχία που σημείωσαν, στις εκλογές αυτές, οι συντηρητικές δυνάμεις. Ο «Δημοκρατικός Λόγος» λ.χ., εκπληκτος διερωτάται σε τι συνίσταται η αποδοκιμασία της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, εφόσον η κυβερνητική πλειοψηφία παραμένει ανέπαφη, η Βουλή εξακολουθεί να νομοθετεί με τους συσχετισμούς του 1985, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ παραμένει προσηλωμένη στην προώθηση του προγράμματός της και η Δεξιά παραμένει Δεξιά! Ωστόσο, και τα νήπια ακόμα αντιλαμβάνονται ότι, στις εκλογές αυτές, δεν αποδοκιμάστηκαν μόνο η πολιτική της λιτότητας του ΠΑΣΟΚ, η έπαρση της εξουσίας, ο αυταρχισμός και η περιφρόνηση προς τον απλό άνθρωπο, αλλά και η προσπάθεια της κυβέρνησης να επιτύχει μια ευρύτερη συσπείρωση (στην εβδομάδα που προηγήθηκε του δεύτερου γύρου) με διχαστικά συνθήματα της εποχής του εμφύλιου πολέμου! (Οι αριστεροί ψηφοφόροι τιμώρησαν το ΠΑΣΟΚ και για την διχαστική του αυτή επίδοση, για την καπηλεία όλων

ΠΟΙΟ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ,
ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ
ΠΟΥ ΕΒΓΑΛΑΝ ΟΙ ΚΑΛΗΣ;

ΚΑΙ ΠΟΥ ΘΕΣ ΝΑ ΞΕΡΩ;
ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ΕΝΑΣ ΑΠΛΟΣ
...ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΟΣ!!

των «ιερών και οσίων της Αριστεράς»— από την Εθνική Αντίσταση ως το Πολυτεχνείο...). Πρωτίστως, όμως, αποδοκιμάστηκε η άρνηση του ΠΑΣΟΚ να πάρει τα μηνύματα του πρώτου γύρου και να δεσμευθεί «σε ό,τι ήταν υπερώριμες απαιτήσεις του λαού».

ΔΕΝ ΧΩΡΕΙ αμφιβολία ότι το αποτέλεσμα των εκλογών άλλαξε, ως ένα βαθμό, τον συσχετισμό δυνάμεων, στο πλαίσιο του δικομματικού παιχνιδιού. Η Δεξιά εφαρμόζοντας νέες προπαγανδιστικές μεθόδους, πέτυχε ν' αυξήσει την εκλογική της δύναμη, επικαλούμενη— μεταξύ άλλων— την ίδια την κυβερνητική συντηρητική πορεία. Το «μηνύμα» προς συντηρητικούς ή ταλαντευόμενους ψηφοφόρους ήταν σαφές: *Γιατί να ψηφίσετε σοσιαλιστές που εφαρμόζουν συντηρητική (δεξιά) πολιτική και όχι τους... original δεξιούς!*

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, ο δεύτερος γύρος των δημοτικών εκλογών είχε σαν αποτέλεσμα μια νέα αντιπαλότητα ανάμεσα στις ηγεσίες του ΚΚΕ και του ΚΚΕ Εσωτερικού, αλλά και μια πρόσθετη δυσχέρεια σε ό,τι αφορά την «συγκατοίκηση» των δύο βασικών «τάσεων», μέσα στους κόλπους του ΚΚΕ Εσωτερικού. Ο Λεωνίδας Κύρκος κατηγορεί την ηγεσία του ΚΚΕ ότι με την απόφαση της «αποδέσμευσης» όχι μόνο βοήθησε τη Νέα Δημοκρατία να καταλάβει τους τρεις μεγαλύτερους δήμους της χώρας, αλλά και προσέφερε ανεκτίμητο άλλοθι στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, για να κρύψει τις δικές της ευθύνες. Από την πλευρά της η ηγεσία του ΚΚΕ κατηγορεί τον Λεωνίδα Κύρκο ότι συμπεριφέρθηκε σαν «αριστερός Ζιγδής» και ότι ένα μεγάλο μέρος των οπαδών του ΚΚΕ Εσωτερικού έρριξε, όχι μόνο στην Αθήνα, αλλά και στον Πειραιά και στη Θεσσαλονίκη, λευκό.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, κοινή είναι η αίσθηση σειράς αναλυτών ότι το αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών άνοιξε μια καινούργια φάση στην πολιτική ζωή, με τη Νέα Δημοκρατία να «φουσκώνει τα πανιά της», με το ΠΑΣΟΚ να καμώνεται πως τίποτε δεν άλλαξε και με τον λαό να ελπίζει, να ελπίζει...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Η ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Τελικά ο πρωθυπουργός έχει δίκιο! Βέβαια, η εκτίμησή του επικυρώνεται με ένα δόλιχο τρόπο, μέσω ενός ελιγμού που δεν ανήκε στις προθέσεις του και δεν ήταν συναρτημένος με τους σκοπούς που επεδίωκε. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση τελικώς νίκησε! Αλλά με έναν τρόπο που θυμίζει πολύ τη χεγκελιανή πανουργία του λόγου. Ο Ανδρέας Παπανδρέου με τη γραμμή «*η μάχη γίνεται για τον θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*», σκόπευε στην ανάδειξη κομματικών δημάρχων, ώστε να ολοκληρωθεί η συμπαγής παρουσία του ΠΑΣΟΚ σ' όλες τις βαθμίδες της εξουσίας και να αποκατασταθεί η συνοχή του κράτους. Γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν ανέχεται τη διαπραγμάτευση ως έναν από τους τρόπους άσκησης της εξουσίας, δεν αντέχει μια Τοπική Αυτοδιοίκηση που δεν ελέγχεται ασφυκτικά από τον κομματικό μηχανισμό, δεν έχει θητεύσει στο δύσκολο παιχνίδι της άσκησης της ηγεμονίας μέσα από την επεξεργασία και την εφαρμογή συγκεκριμένων θετικών λύσεων.

Όμως από τις κάλπες βγήκαν δήμαρχοι που ανήκουν στη «Νέα Δημοκρατία» ή στην Αριστερά, οι οποίοι έχουν λογικά κάθε συμφέρον να προσδώσουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση το κύρος και τη σχετική ανεξαρτησία που είναι απαραίτητα ώστε να αποκατασταθεί ως πραγματική ενδιάμεση βαθμίδα εξουσίας. Δίχως να είναι δεδομένο ότι θα το κατορθώσουν ή θα το επιδιώξουν με συνέπεια, εντούτοις αυτό είναι το μοναδικό πεδίο στο οποίο θα κληθούν να αναμετρηθούν. Και από αυτή τη σκοπιά, πραγματικά ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βγήκε κατ' αρχήν ενισχυμένος.

Με παρόμοιο όμως, τρόπο θα αναγκασθούν να πολιτευτούν και οι δήμαρχοι που εξελέγησαν με τις πράσινες σημαίες του ΠΑΣΟΚ. Και γι' αυτούς το μήνυμα των εκλογών ήταν σαφές: η κομματική και κυβερνητική υποστήριξη δεν επαρκεί για την επανεκλογή τους. Και γι' αυτούς το μοναδικό πεδίο όπου θα κερδηθεί η συναίνεση είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Απ' αυτή τη σκοπιά, οι δηλώσεις του πρωθυπουργού μετά το δεύτερο γύρο των Δημοτικών Εκλογών ήταν εξαιρετικά εύστοχες, ως προς το ένα σκέλος τουλάχιστον, εκείνο που αναφερόταν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση: πραγματικά η κυβέρνηση θα πρέπει να μάθει να συγκατοικεί με αντιπολιτευόμενους δημάρχους. Όμως, η αποσιώπηση του άλλου σκέλους, εκείνου που θα όφειλε να αναφέρεται στο πολιτικό μήνυμα των εκλογών, δεν προδιαγράφει ανέφελο μέλλον. Μια πολιτική που θα στόχευε στο θάνατο δι' ασφυξίας των αντίπαλων δημάρχων, παραμένει πάντα ένα από τα ενδεχόμενα. Ιδιαίτερα, αν μετά τον επικείμενο ανασχηματισμό, ο Μένιος Κουτσόγιωργας διατηρήσει το Υπουργείο Εσωτερικών.

Ηρακλής και Ηρακλείς

Κατόπιν υποδείξεως της κυβερνήσεως χρησιμοποιεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας το στρατιωτικό μεταγωγικό αεροπλάνο τύπου C-130 «Ηρακλής» για τις μετακινήσεις του, αναφέρει σε ανακοίνωσή του το γραφείο τύπου της Προεδρίας. Στην ίδια ανακοίνωση τονίζεται ότι το εν λόγω αεροπλάνο αποτελεί το ευτελέστερο μέσο που είναι... και το πιο άβολο με εκκωφαντικό θόρυβο και χωρίς τις στοιχειώδεις ανέσεις. Το ερώτημα που δημιουργείται είναι γιατί η κυβέρνηση υποβάλλει τον κ. Σαρτζετάκη και τη συνοδεία του σ' αυτήν την ταλαιπωρία. Μήπως για να τιμωρήσει τον κ. Παπακαρυά για όσα επί δικτατορίας (και παλαιότερα) διέπραξε; Μήπως για να εξουθενώσει και σωματικά τον Πρόεδρο; Μήπως για να νοιώσουν και οι ιθύνοντες στο

πετσί τους τι εστί λιτότης; Αυτό το τελευταίο όμως είναι λαϊκιστικό— και φαίνεται πως μετά από τέτοιες εμπειρίες στο C-130 κατέληξε, με το δίκιο του, ο κ. Σαρτζετάκης στο συμπέρασμα πως «ο λαϊκισμός είναι η σύγχρονη μορφή του φασισμού».

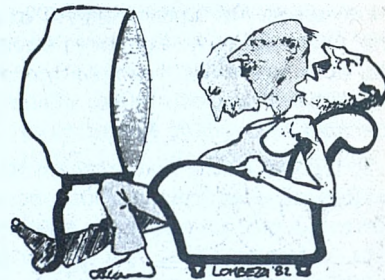
Υπάρχει όμως κι ένα άλλο ερώτημα: Γιατί ο κ. Πρόεδρος ανέχεται αυτήν την κακομεταχείριση από την πλευρά της κυβέρνησης και δέχεται να χρησιμοποιεί τον «Ηρακλή»; Για να δείξει ότι δεν τον πτοεί τίποτα κι ότι οπωσδήποτε θα βρίσκεται στο ραντεβού με τους φωτογράφους το 1990; Μήπως γιατί ο Ηρακλής προστάτευε παλαιότερα τον, κληρονομικό τότε, ανώτατο άρχοντα και θεωρεί ότι του πάει γούρι; Μήπως ως αυτοτιμωρία για το παράπτωμα της χρήσης σουίτας στον «Αστέρα»; Ή μήπως για να παραμένει πάντα ο πλέον βασανισμένος Έλληνας;

Τις απαντήσεις σ' αυτά— και πολλά άλλα— ερωτηματικά θα τις έχουμε όταν οι κκ. Παπανδρέου και Σαρτζετάκης αποφασίσουν να γράψουν τα απομνημονεύματά τους. Για την ώρα το μόνο που μπορούμε να πούμε είναι ότι ο θεσμός και το πρόσωπο του Προέδρου βάλλονται και υποβαθμίζονται πανταχόθεν—ακόμα και μέσα από την ίδια την Προεδρία. Δεν είναι δυνατόν εν έτει 1986 να συζητούμε για τον C-130 Ηρακλή της Προεδρίας όπως κάποτε για τους «Ηρακλείς του στέμματος»...

ΕΕ

ΑΓΧΙΣΤΕΙΑΣ

ΛΟΓΟΚΡΙΤΕΣ

Σύμφωνα με απολύτως έγκυρες πληροφορίες, το Καστρί και ο ίδιος ο πρωθυπουργός είχε εκνευριστεί με τον τρόπο που μετέδιδε η EPT τα αποτελέσματα των Δημοτικών Εκλογών. Με την παρέμβαση εξ αγχιστείας συγγενών, το κλίμα που επικρατούσε στη «Γαλήνη» εμφανίστηκε την επομένη στο «συγκρότημα του Ταύρου», που έγραψε ότι υπεύθυνοι είναι οι δεξιοί δημοσιογράφοι της EPT! Προφανώς, ζούμε σε οργουελιανό κόσμο! Να κατηγορείται ο κ. Γιομπαζολιάς ως δεξιός, διότι κατά την αναμετάδοση πληροφορούσε τους τηλεθεατές αρκετά συχνά για την πορεία των αποτελεσμάτων στους τρεις μεγάλους δήμους, δεν είναι απλώς μια εκδήλωση αυταρχισμού, είναι η πλήρης απόδειξη της βαθύτατης περιφρόνησης του λαού αλλά και του παραλογισμού που επικρατεί στο Καστρί. Οι δημοσιογράφοι των δύο EPT, κατά την αναμετάδοση των αποτελεσμάτων, λειτούργησαν δυστυχώς ως κυβερνητικά φερέφωνα. Κι αυτό επισημάνθηκε από το σύνολο του Τύπου. Το μόνο που δεν έκαναν, ήταν είτε να αλλοιώσουν τα αποτελέσματα, είτε να χειροκροτούν όταν εκλεγόταν ένας δήμαρχος του ΠΑΣΟΚ και να ανακοινώνουν με πάθος ότι «... άλλος ένας δήμος πέρασε στα χέρια της αντίδρασης».

Προφανώς, οι ιδιωτικές θυμικές αντιδράσεις του πρωθυπουργού είναι κατανοητές. Όταν όμως παίρνουν δημόσιο χαρακτήρα, είτε με δική του ευθύνη είτε με την παρέμβαση του περιβάλλοντος που πάντα επιθυμεί να προλάβει την ενδόμυχη βούληση του πρωθυπουργού, να καταλήγουν να απαγορεύουν για τρία τέταρτα της ώρας τουλάχιστον την αναμετάδοση αποτελεσμάτων από τους τρεις μεγάλους δήμους, τότε ανεπαίσθητως μεταφερόμαστε στις πιο σκοτεινές εποχές της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Αν, λοιπόν, η αυτοσκόπηση τους δεν είναι αρκετή, τότε δεν απομένει στους διπλοθεσίτες δημοσιογράφους της EPT παρά η παραίτηση. Διαφορετικά, αυτή η ιστορία δεν έχει τέλος!

Όσο για τις παρεμβάσεις των εξ αγχιστείας συγγενών και το ρόλο της καλής «Αυριανής», μάλλον δεν έχουμε δει ακόμα το καλύτερο. Σκεφθείτε, τι πρόκειται να συμβεί αν αναλάβουν και το Υπουργείο Τύπου και Πληροφοριών.

ΑΓΩΝΙΑ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Συγκλίνουσες πληροφορίες περιγράφουν την ψυχολογική κατάσταση των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ ως άκρας αντιφατική. Με άλλα λόγια, δεν ξέρουν σε ποιον άγιο να τάξουν. Ξέρουν ότι στην κατατονική κατάσταση που έχει περιπέσει ο Ανδρέας, έχει ανάγκη από μια γενναία και καθαρή φωνή. Ξέρουν όμως επίσης, ότι εξίσου αποδοτική είναι μια ταπεινή δήλωση πίστης στους δύσκολους καιρούς. Τρέφοντας φιλοδοξίες δευτεραγωνιστού οφείλουν να πρωτοτυπήσουν και να προβούν σε χειρισμούς υψηλού κινδύνου. Αν αρνηθούν αυτό το ρόλο και επιδέξουν την τακτική της άφωνης πίστης, διακινδυνεύουν βεβαίως λιγότερα, αλλά δεν διεκδικούν και τίποτα. Αγώνια, λοιπόν, πολίτευομένων και κρίσιμα διλήμματα. Για όσους δεν διαθέτουν το μείγμα δουλικότητας και αθυροστομίας του Μένιου, οι ώρες είναι δύσκολες. Ωστόσο, ενόψει ανασχηματισμού - αν κανείς το σκεφτεί καλά - η καλύτερη στάση είναι η πίστη, αυτή πάντα αποδίδει.

16 ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΒΑΛΕ..

● Από το δήμαρχο Ηρακλείου κ. Μ. Καρέλλη, πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Όπως το 1982, έτσι και τώρα, προέβλεψες τη μη εκλογή μου ως Δημάρχου Ηρακλείου.

Λυπούμαι που σε διέψευσα, και τη φορά αυτή, το λυπούμαι, είναι μάλλον τρόπος του λέγειν.

Το δυσάρεστο για σένα είναι ότι δεν θα σου δοθεί άλλη ευκαιρία για επαλήθευση των προγνωστικών σου, μια και 16 χρόνια είναι στα σίγουρα πολλά.

Φιλικά
Μανόλης Καρέλλης
Δήμαρχος Ηρακλείου

ΣΣ. Στο σχετικό άρθρο του ΑΝΤΙ για το δήμο Ηρακλείου δεν έγινε καμία πρόβλεψη. Ο προσεκτικός αναγνώστης θα έβλεπε ότι έγινε απλώς μια καταγραφή της κατάστασης και αναπτύχθηκαν συλλογισμοί για όλα τα σενάρια:

να μη βγει από τον α' γύρο ο κ. Καρέλλης, πράγμα που έγινε· να είναι αντίπαλός του ο υποψήφιος της Δεξιάς και να είναι αντίπαλός του ο υποψήφιος της Αριστεράς.

Για τις δύο τελευταίες περιπτώσεις το ενδιαφέρον —και αυτό τονίζαμε— ήταν η συμπεριφορά: πρώτο, των ψηφοφόρων και του συνδυασμού της Αριστεράς (εδώ ασφαλώς ο κ. Καρέλλης γνωρίζει καλύτερα από μας τι έγινε στο Ηράκλειο για το β' γύρο) και δεύτερο, των ψηφοφόρων και του συνδυασμού της Δεξιάς για την τρίτη περίπτωση. Το τελευταίο δίδυμο δεν εμφανίστηκε βέβαια ούτε και το ANTI το προέξοφλούσε. Αναφέρθηκε σ' αυτήν την περίπτωση ως μία πιθανότητα (και ασφαλώς και εδώ ο κ. Καρέλλης γνωρίζει τι έχει γίνει, σε αντίστοιχες περιπτώσεις, σε άλλους δήμους).

Αλλά εμείς χαίρομαστε που εξελέγη ο κ. Καρέλλης, όπως θα χαίρομασταν επίσης αν εξελεγόνταν ο κ. Ξυριτάκης. Το εξομολογούμαστε ότι δεν θα είχαμε όμοια αισθήματα στην περίπτωση εκλογής του καθόλα συμπαθούς κ. Μιτζαπετάκη.

Εν πάση περιπτώσει, μετά τη λήξη και αυτής του της θητείας, ευχόμαστε στον κ. Καρέλλη να περιληφθεί στις λίστες των επόμενων βουλευτικών εκλογών ώστε από άλλη θέση να συνεχίσει το έργο του. Επειδή μάλιστα σπανίζουν οι πιθανοί άξιοι επιλογής για κυβερνητικό σχήμα, βουλευτές από την Κρήτη, ελπίζουμε να δούμε τον κ. Καρέλλη και ν-πυρογό.

Για να μην αμφισβάλλει για τα αισθήματά μας, εμείς από τώρα του στέλνουμε τα συγχαρητήριά μας.

Αλλά, βίβαια, δεν φτάνουν οι ευχές μας. Ο ίδιος πρέπει να κάνει έργο στο Λήμο του με πνεύμα σύγχρονο, και ο κηρύξας Ανταστή Αρχή να το αναγνωρίσει.

Τέλος καλὸ, ὅλα καλὰ, ὅπως λένε σε περιστάσεις παρόμοιες.

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ! Δεκαπενθήμερη η έκδοση του «ANTI»

Τέλος των εκλογών και το ΑΝΤΙ επανέρχεται στο κανονικό δεκαπενθήμερο ρυθμό του. Μην περιμένετε λοιπόν ΑΝΤΙ την επρχόμενη Παρασκευή. Το επόμενο τεύχος (αρ. 332) θα κυκλοφορήσει την Παρασκευή 7 Νοεμβρίου.

Μέχρι τότε ελπίζουμε τα «μηνύματα» να μην περιλαμβάνουν και επίσπευση των εκλογών. Το έθιμο απαιτεί εβδομαδιαία έκδοση· και εμείς αυτά δεν τα πολυαντέχουμε. Ευτυχώς... οι δημοτικές— τουλάχιστον— τελείωσαν...

Περιμένοντας τον ανασχηματισμό

Όλα δείχνουν ότι ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης, ο όγδοος μετά την αλλαγή αν εξαιρέσουμε τις μικρού βεληνεκούς καντρίλιες είναι «επί θύραις». Αυτό το «μήνυμα» στέλνεται προς όλους και αυτό καλλιεργεί ο φιλοκυβερνητικός και αντιπολιτευόμενος Τύπος. Ανασχηματισμός λοιπόν όπου να ναι με όλα βέβαια τα συνακόλουθα: Υπουργοί, τέως και νυν, ελπίζουν ή ανησυχούν, σοβαροί παράγοντες του κυβερνώντος κόμματος υπομειδιούν, ασφαλείς πληροφορίες «από έγκυρους κύκλους» δίνουν και παίρνουν, πολλά διαδίδονται και περισσότερα ψιθυρίζονται για να κυκλοφορήσουν.

Ασφαλώς ο κ. Α. Παπανδρέου θα επιδιώξει να παρουσιάσει μια «νέα κυβέρνηση» και είναι πολύ πιθανό να προχωρήσει με μια «εκπλήξεις». Τα προβλήματα όμως, και τα όσα ακούγονται περί νέου στύλ, νέου ήθους, ριζικής ανανέωσης, νέου προσώπου κ.ο.κ. δεν αφορούν μόνο, όπως έχει διαμορφωθεί η κατάσταση, την εικόνα της κυβέρνησης, αλλά την πολιτική, τη λειτουργία και τις δυνατότητες τις οποίες θα έχει για να διαχειριστεί με τη δέουσα σοβαρότητα και αποφασιστικότητα τα κρίσιμα θέματα που έχουν σωρευθεί και κυρίως να διαμορφώσει και να εφαρμόσει συγκεκριμένη πολιτική, διότι η «πολιτική βούληση» έγραψε πλέον ιστορία.

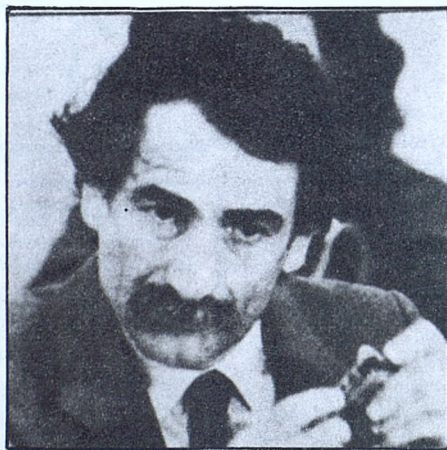
Ο ανασχηματισμός συνεπώς στο βαθμό που θα είναι μια «θεματική κίνηση», «εντυπωσιακός» σε αριθμούς ή πρόσωπα, «δομικός» ή άλλως πως ονομασθεί κατά την πάγια τακτική

νεολογισμών του ΠΑΣΟΚ δεν θα είναι τίποτα παραπάνω από ένα επιπλέον κυβερνητικό σχήμα του ΠΑΣΟΚ το οποίο θα χρειασθεί και πάλι να αντικατασταθεί είτε για λόγους προεκλογικούς, είτε για να αντιμετωπισθούν άλλες δύσκολες καταστάσεις. Και αυτό επειδή φοβόμαστε ότι η εξουσία έχει φθάσει σε τέτοιο σημείο κρίσης και οι εσωτερικές τριβές και αντιθέσεις βρίσκονται σε τέτοιο σημείο που ούτε καν μπορεί ένας τέτοιου χαρακτήρα ανασχηματισμός να αποτελέσει την ικανή συνθήκη για την καλή λειτουργία της έστω και σε επίπεδο διαχείρισης. Και αυτό ακόμη είναι δύσκολο, γιατί ακριβώς λείπουν οι πολιτικές επιλογές που θα μπορούσαν να διαμορφώσουν άλλους όρους, ευνοϊκούς, και για μια μετέπειτα, διαφορετική, πορεία.

Τα προβλήματα με τα οποία η σημερινή κυβέρνηση βρίσκεται από καιρό «ενώπιος ενωπίω», δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν ούτε με το «κύρος» ενός ανασχηματισμού, ούτε με τη «δομική» αλλαγή του κυβερνητικού σχήματος. Η «νέα κυβέρνηση» δεν καλείται τώρα απλώς να «διορθώσει σφάλματα» ή να «πατάξει τα κακά που έγιναν» στο παρελθόν. Πολύ περισσότερο όταν αυτό επιχειρήθηκε αρκετές φορές με τα γνωστά σε όλους αποτελέσματα. Εξαιτίας αυτών θα πρέπει μάλλον να είμαστε ιδιαιτέρως επιφυλακτικοί στα συνοδευόντα τον ανασχηματισμό και να αναμένουμε την πολιτική της όποιας «νέας κυβέρνησης» παρουσιάσει στο προσεχές διάστημα— σύντομα απ' όσα λέγονται— ο κ. Α. Παπανδρέου.

«Νικητής» ο κ. Αντ. Τρίτσης...

Τελικά ο κ. Αντ. Τρίτσης «νίκησε». Δήμαρχος στο Αργοστόλι Κεφαλλονιάς ΔΕΝ εξελέγει ο κ. Καλαφάτης, πρώην δήμαρχος —τον οποίο δεν υποστήριξε ο κ. Τρίτσης, αλλά οι διαφωνούντες του ΠΑΣΟΚ. Εξελέγει ο κ. Μ. Βαγγελάτος, τον οποίο υποστήριξε η ΝΔ. Ο κ. Τρίτσης σε συνάντηση, που είχε στα μέσα της εβδομάδας μεταξύ των δύο γύρων, με τη ΝΕ του ΠΑΣΟΚ ξεκαθάρισε τη «γραμμή»: Δεν πρέπει να βγει ο κ. Καλαφάτης. Κινείται με την υποστήριξη Αρσένη και συνεπώς θα υπάρξει στη Κεφαλλονιά «ένα προπύργιο αντι-ΠΑΣΟΚ», άρα «λευκό». Τούτο όμως φαίνεται ότι δεν έφθανε και το Σάββατο, παραμονή των εκλογών, η τοπική εφημερίδα «Αλλαγή», που θεωρείται η τοπική φωνή του ΠΑΣΟΚ, διευκρίνησε επιπλέον «την άποψη του Κινήματος». Έχοντας τη φωτογραφία του κ. Ανδρέα Παπανδρέου, για να γίνει προφανώς πλέον πειστική, εξηγούσε ότι παρά τη γενική γραμμή η «ιδιομορφία» του Αργοστολίου επιβάλλει το λευκό, εξαιτίας του αντιπασοκικού κλίματος. Καλυψη σ' αυτή τη θέση έδωσε και το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ, το οποίο εξήγησε και αυτό ότι λόγω της «ιδιομορφίας» το θέμα δεν είναι κεντρικό και μπορεί να το λύσει η τοπική Νομαρχιακή Επιτροπή. Πολλοί όμως προχώρησαν την «ιδιομορφία» μέ-

χρι υποστηρίξεως του υποψήφιου της ΝΔ και έτσι ο «αιρετικός» Καλαφάτης ηττήθη από τον «ορθόδοξο» Τρίτση...

Ο κ. Τρίτσης όμως «νίκησε» και στο Ληξούρι. Υποψήφιος του ΠΑΣΟΚ στο Ληξούρι, αλλά όχι και της «απολύτου αρεσκείας» του κ. Τρίτση ήταν ο κ. Γ. Θεοτοκάτος, πρώην συνδικαλιστής στη ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ και δήμαρχος Ληξουρίου. Αντίπαλός του στο δεύτερο γύρο ήταν ο κ. Γ. Φιλιππάτος υποστηριζόμενος από τα δύο ΚΚ. Ο κ. Φιλιππάτος εξελέγη, προφανώς με την υποστήριξη του συνό-

λου σχεδόν των ψηφοφόρων της Δεξιάς. Μετά την πρώτη Κυριακή κατέβηκε ο ίδιος ο κ. Τρίτσης στο Ληξούρι, ο οποίος έφυγε σχεδόν αμέσως επειδή δεν υπήρχε κόσμος και αυτό φαίνεται δεν άρεσε στον κ. υπουργό.

Έτσι ο κ. Τρίτσης «νίκησε» στην Κεφαλλονιά. Στους δύο κρίσιμους δήμους, δεν υπάρχουν ανεξάρτητες φωνές. Ο κ. Καλαφάτης «κατετροπώθη» και ο κ. Θεοτοκάτος που δεν «άρεσε πολύ», απέτυχε. Φαίνεται ότι αυτό «βολεύει» τον υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Δεν έχει πλέον αντιπάλους «αιρετικούς». Ένας της ΝΔ και ένας του ΚΚΕ δεν δημιουργούν «αντιπασοκικό κλίμα» και ούτε μπορούν να έχουν «σχέσεις» με τους αντιπάλους του κ. Τρίτση στο χώρο του ΠΑΣΟΚ.

Είμαστε περίεργοι για το περιεχόμενο της νέας επιστολής του κ. Τρίτση στον πρωθυπουργό. Ποιοι ευθύνονται και δεν εξελέγη δήμαρχος του ΠΑΣΟΚ ούτε στο Αργοστόλι, ούτε στο Ληξούρι. Πάντως ο κ. Τρίτσης ανέκοψε «το αντιπασοκικό κλίμα» και νίκησε όλους όσους στήριξαν την «αντιπασοκική εκστρατεία». Είναι βέβαιον κατόπιν αυτού ότι θα είναι πρώτος στη λίστα στις επόμενες βουλευτικές εκλογές. Είναι να μην του ευχηθούμε «καλή επιτυχία»;

**Κυκλοφορεί ο 23ος τόμος του ΑΝΤΙ
β' εξάμηνο 1985 (τεύχη 294-307)**

ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ...
ΜΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΡΩΤΗΣΗ:
ΕΣΕΙΣ ΜΕ
ΨΗΦΙΣΑΤΕ;

ΠΡΟΘΥΡΑ

ΜΠΕΝΕΣ

του Γιάννη Ιωάννου

20-10-86
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ:

Μηνύματα και Προσδοκίες

του ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Τα μηνύματα των εκλογών δεν μπορώ παρά να τα θεωρήσω ένα ακόμα συν για την κοινωνία των πολιτών. Απευθύνονται μάλλον όχι μόνον προς την κυβέρνηση αλλά και όλους όσους, μέσα ή έξω από την Ελλάδα, στην κοινωνία η το κράτος, σε πολιτικούς ή επαγγελματικούς χώρους ασκούν εξουσία μικρή ή μεγάλη και διαμορφώνουν καταστάσεις και νοοτροπίες...

Πέρα από εντυπώσεις και τίτλους εφημερίδων, πέρα από τους ουσιαστικούς μα ίσως και ευφήμερους πόντους που σημείωσαν οι δύο μεγαλύτερες παρατάξεις της αντιπολίτευσης, ποιο είναι το νόημα των εκλογών αυτών; Χωρίς να υποστηρίζω ότι οι θέσεις μου δεν είναι χρωματισμένες, επιτρέψτε μου να τολμήσω μια πιο αποστασιοποιημένη προσέγγιση.

Πιστεύω, ή αν θέλετε έχω την κρυφή ελπίδα, ότι ιστορικοί που θα αναφερθούν στις δημοτικές εκλογές του 1986 θα τις καταγράψουν στο ενεργητικό της κοινωνίας των πολιτών.

Κατ' αρχήν το ΠΑΣΟΚ (και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ) έκανε μια ειλικρινή προσπάθεια για να συγκεντρώσει την προσοχή του στο θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης καθ' όλη τη διάρκεια του προεκλογικού αγώνα.

Παρά το ότι οι δημοτικές εκλογές, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, δεν ήταν ποτέ τελείως άμοιρες των γενικότερων πολιτικών σκηνικών· και παρά το ότι η ΝΔ και το ΚΚΕ ακολούθησαν έναν δρόμο πιο κομματικοποιημένο, ο προεκλογικός αγώνας χαρακτηρίστηκε από έναν σεβασμό προς τον πολίτη και την τοπική αυτοδιοίκηση, που ήταν εν προκειμένω το ζητούμενο. Το ήπιο κλίμα, ο διάλογος, ο αλληλοσεβασμός των παρατάξεων χαρακτήρισαν όσο ποτέ άλλοτε τον εκλογικό αυτό αγώνα. Η κομματικοποίηση υπήρξε. Η προσπάθεια για αναφορά και εκλογική εκμετάλλευση γενικότερων πολιτικών ζητημάτων υπήρξε. Και ήταν λογικά, αναμενόμενο ιδιαίτερα από τα κόμματα της αντιπολίτευσης.

Στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν γίνει τεράστιες κατακτήσεις που δεν αφήνουν, τουλάχιστον στη συνείδηση του ψηφοφόρου, περιθώρια αντιπολιτευτικής εκμετάλλευσης.

Παρ' όλα αυτά, παρ' ότι οι εκλογές χρωματίστηκαν και από γενικότερα θέματα πολιτικής, σίγουρα κέρδισε ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης που κατάφερε να παραμείνει στο επίκεντρο του εκλογικού αγώνα, τουλάχιστον μέχρι την πρώτη Κυριακή. Αυτό είναι ένα πρώτο συν για την κοινωνία των πολιτών.

Το ήπιο κλίμα που επικράτησε, το «νέο» πρόσωπο της δεξιάς, η χαλιναγωγήση των διαφόρων ομάδων τύπου Κένταυρος, Ρέιντζερς κλπ. από την πλευρά της ΟΝΝΕΔ, δεν μπορεί παρά να καταγραφεί σαν ένα θετικό βήμα. Δεν θα κρίνω τις προθέσεις, την ειλικρίνεια των ατόμων που προσπάθησαν και ως ένα βαθμό πέτυχαν να δώσουν μια εικόνα διαφορετική και δημοκρατική της δεξιάς παράταξης.

Αυτό που θα πρέπει όμως να τονισθεί είναι ότι η πρακτική αυτή είναι μια έμμεση αναγνώριση των δημοκρατικών κανόνων του παιχνιδιού, μια αναγνώριση του δικαιώματος του κάθε πολίτη να πιστεύει ελεύθερα αυτό που θέλει - κομμουνισμό, σο-

σιαλισμό ή οτιδήποτε άλλο. Εάν αυτή η πρακτική δεν αλλάζει τον τρόπο του σκέπτεσθαι του κορμού της ΝΔ τουλάχιστον διαπαιδαγωγεί τους νεότερους της συντηρητικής παράταξης.

Ένα δεύτερο συν για την κοινωνία των πολιτών.

Το κλίμα του σεβασμού του ψηφοφόρου υποβαθμίζεται μεταξύ των δύο Κυριακών. Πέρα από την εντονότερη κομματικοποίηση υπάρχει διάχυτο στην ατμόσφαιρα το αίσθημα του παζαρέματος.

Κατηγορήθηκε το ΠΑΣΟΚ για εκβιασμό συνειδήσεων ζήτωντας από τον ψηφοφόρο να ψηφίσει αντι-δεξιά. Είναι αυτός εκβιασμός; Πώς τότε θα πρέπει να ερμηνεύσει κανείς το σύνθημα που κυριάρχησε από την ηγεσία του ΚΚΕ καθ' όλη την διάρκεια του προεκλογικού αγώνα - τι ΠΑΣΟΚ, τι δεξιά;

Όμως ο κάθε ψηφοφόρος έχει δικαίωμα να κρίνει και να τοποθετηθεί απέναντι στα διλήμματα αυτά με την ψήφο του.

Όπως και να χαρακτηριστεί το πολιτικό επιχείρημα κάθε κόμματος αυτό δεν περιορίζει το δικαίωμα που έχει ο κάθε ψηφοφόρος να κρίνει και να τοποθετηθεί απέναντι στα διλήμματα αυτά με την ψήφο του.

Αντίθετα βιάζονται οι δημοκρατικές διαδικασίες με τα παζάρια κορυφής, στα οποία παραμένει αμέτοχος ο ψηφοφόρος.

Το θέμα απλής αναλογικής αποτελεί ένα ολόκληρο κεφάλαιο. Δεν θέλω να επεισέλω στην ουσία του ζητήματος. Θέτω όμως ένα απλό ερώτημα: με πιο δικαίωμα θα μπορούσε το ΠΑΣΟΚ να εξαγοράσει την ψήφο των μελών του ΚΚΕ παζαρεύοντας μεταξύ δύο Κυριακών για το εκλογικό σύστημα της χώρας μας; Με πιο δικαίωμα θα μπορούσε να δεσμεύσει η ηγεσία του ΚΚΕ τη βάση της απέναντι στο ΠΑΣΟΚ για τις εκλογές στην τοπική αυτοδιοίκηση και για ένα θέμα που αφορά στις εθνικές εκλογές;

Το ΠΑΣΟΚ και από όσο γνωρίζω το ΚΚΕ εσ. και η ΔΗΑΝΑ τήρησαν μια ξεκάθαρη στάση έξω από μικρο-κομματικά παζάρια.

Οι δύο ηγεσίες, της ΝΔ και του ΚΚΕ ταυτίστηκαν σε ένα σημείο. Στη σπουδή τους να χτυπήσουν το ΠΑΣΟΚ. Στην άλωση της κρατικής και όχι της τοπικής εξουσίας.

Αναφέρομαι συνειδητά στις ηγεσίες και μόνο.

Διότι αν και στην εκλογική αναμέτρηση της δεύτερης Κυριακής φάνηκε να ταυτίζονται και οι ψηφοφόροι, των δύο αυτών κομμάτων, δηλαδή στην αντι-πασοκική τους στάση, (ως ένα βαθμό διότι ένα σημαντικό κομμάτι της βάσης του ΚΚΕ δεν άπειχε και δεν υποστήριξε δεξιούς υποψήφιους), πιστεύω ότι είναι αναγκαίο να ερμηνευθεί διαφορετικά η πράξη του απλού ψηφοφόρου.

Τι είπαν οι ψηφοφόροι; Στις λίγες γραμμές ενός κειμένου είναι σχεδόν υπεραπλούστευση να επιχειρήσει κανείς την ερμηνεία της συμπεριφοράς ενός εκλογικού σώματος. Παράλληλα, είναι εξίσου αναγκαίο τουλάχιστον να προσδιοριστεί το στίγμα του μηνύματος που στάλθηκε προς το ΠΑΣΟΚ.

Από τα ακούσματα των απόψεων της γειτονιάς και του χωριού, πιστεύω είναι ξεκάθαρο το ζήτημα που προκύπτει. Η σχέση εξουσίας μεταξύ κράτους και πολίτη.

Ναι, υπάρχουν τα οικονομικά μέτρα, υπάρχουν τα τοπικά προβλήματα. Δυσκολίες ίσως και αντικειμενικές, που κατανοεί ο πολίτης της χώρας μας.

Όμως ζητά μεγαλύτερη έκφραση, μεγαλύτερη συμμετοχή, πιο ισότιμη σχέση με το κράτος, λιγότερο συγκεντρωτισμό, λιγότερο αυταρχισμό, λιγότερο παραγοντισμό, σεβασμό στη νοημοσύνη του και στην προσωπικότητά του, όποια και αν είναι αυτή, και που αναιρείται άμεσα από το μικρότερο έστω δείγμα αλαζονείας της εξουσίας. Καταδικάζεται αυτή είτε εμφανίζεται σε κυβερνητικό στέλεχος είτε στο απλό μέλος του κόμματος.

Δικαίως ή αδικώς ταυτίστηκε το ΠΑΣΟΚ με μορφές της εξουσίας που η δεξιά χρησιμοποιούσε και που έχουν από το 1981 καταδικαστεί στα μάτια του λαού;

Αδικώς, κατ' αρχήν, διότι οι βασικές θεωρητικές και πολιτικές θέσεις του ΠΑΣΟΚ είναι ξεκάθαρα ενάντια σε συγκεντρωτικές μορφές εξουσίας, κρατικές και ιδιωτικές. Αδικώς διότι έχουν γίνει ουσιαστικά αν όχι κοσμοϊστορικά για την Ελλάδα βήματα στην ανάπτυξη των δημοκρατικών θεσμών, και ιδιαίτερα των δικαιωμάτων του πολίτη και της αποκέντρωσης της εξουσίας. Αδικώς διότι ο κρατικός μηχανισμός που κυβερνάται από το ΠΑΣΟΚ είναι ακόμα γέννημα θρέμμα της δεξιάς. Μεγάλο μέρος των δυσλειτουργιών και της έλλειψης σεβασμού απέναντι στον απλό πολίτη από πλευράς του κρατικού μηχανισμού είναι αποτέλεσμα αυτής της αυταρχικής παράδοσης, που ούτε νομοσχέδια ούτε μέτρα πρόκειται να αλλάξουν από την μία μέρα στην άλλη. Αδικώς διότι συγκριτικά με προηγούμενες κυβερνήσεις η άσκηση της εξουσίας είναι άλματα μπροστά.

Δικαίως όμως στο μέτρο που υπάρχουν φαινόμενα αλαζονείας από εμάς, τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Δικαίως στο μέτρο που η νέα γενιά δεν θυμάται μα και δεν γνωρίζει το κράτος της δεξιάς. Που θεωρεί, και καλώς θεωρεί, τις δημοκρατικές κατακτήσεις σαν δικαιώματα πια κι όχι παραχωρήσεις. Που αναγνωρίζει μεν, τα μέτρα για τη συμφιλίωση, την επιστροφή των πολιτικών προσφύγων στην Ελλάδα, την κατάργηση του φακέλωματος, την ελευθερία να διαβάσει την εφημερίδα της αρεσκείας του, την αποκέντρωση της εξουσίας και αναβάθμιση της ΤΑ. Που όμως, δικαίως, έχει νέες προσδοκίες για την κοινωνία των πολιτών. Περισσότερο διάλογο, το άνοιγμα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, τη μεγαλύτερη συμμετοχή στα θέματα που την αφορούν, την πλήρη εξάλειψη του ρουσφετιού, τη δημιουργία ενός νέου πολιτισμού, ενός νέου περιβάλλοντος κοινωνικών σχέσεων.

Τα μηνύματα αυτά δεν μπορώ παρά να τα θεωρήσω ένα ακόμα *συν* για την κοινωνία των πολιτών. Τα μηνύματα απευθύνονται μάλλον όχι μόνον προς την Κυβέρνηση αλλά και όλους όσους, μέσα ή έξω από την Ελλάδα, στην κοινωνία ή το κράτος, σε πολιτικούς ή επαγγελματικούς χώρους ασκούν εξουσία μικρή ή μεγάλη και διαμορφώνουν καταστάσεις και νοοτροπίες.

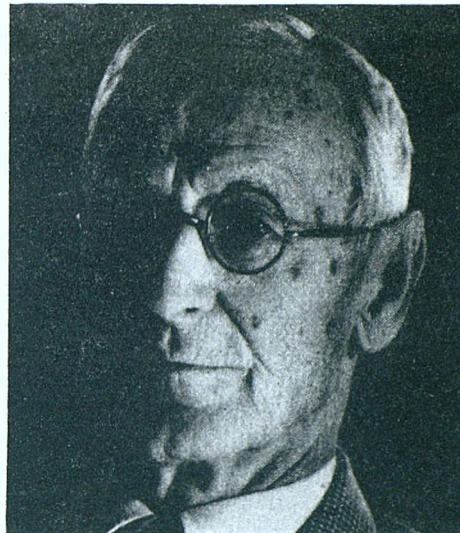
Και για το ΠΑΣΟΚ; Η ιδεολογική ταυτότητα του ΠΑΣΟΚ όχι μόνο δεν είναι μακριά από αυτά τα μηνύματα αλλά είναι πιστεύω και ταυτισμένη με αυτά.

Το ΠΑΣΟΚ έχει όσο καμιά άλλη παράταξη τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στα μηνύματα αυτά του ελληνικού λαού. Αρκεί να τα αφογκραστεί και να τα κάνει πράξη. Δημιουργώντας και σταθεροποιώντας τους όρους για την υλοποίησή τους.

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

ΒΡΑΒΕΙΟ
ΝΟΜΠΕΛ

Οι ήρωες του Έσσε προσπαθούν να ενταχθούν στο ευρύ πλαίσιο του σύμπαντος, αντί να δεχτούν τον περιορισμό τους μέσα στα ασφυκτικά πλαίσια των ιστορικών κοινωνιών. Αυτή η προσπάθεια να ξεπεραστεί ο χώρος και ο χρόνος διευρύνει τη συνείδηση και οδηγεί τον άνθρωπο σε μια ατελείωτη γνωστική περιπέτεια και μια σύνθετη αντιμετώπιση της ζωής.

Ο χρόνος δεν κατάφερε να μειώσει την αξία του έργου του Έσσε, επειδή βασικό του θέμα είναι η εναγώνια προσπάθεια του ατόμου να χτίσει έναν ακέραιο και αρμονικό εαυτό.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

Σιντάρτα

Πήτερ Κάμετσιντ

Ταξίδι στην Ανατολή

Κνουλπ

Γερτρούδη

Ροσάλντε

Κάτω από τον τροχό

Ο λύκος της στέπας

Ταξίδι στη Νυρεμβέργη

Ντέμιαν

Νάρκισσος και Χρυσόστομος

Το τελευταίο καλοκαίρι του Κλίνκσορ

Παράξενα νέα από κάποιο άλλο άστρο

Το παιχνίδι με τις χάντρες

Ο Βροχοποιός — Ο Εξομολογητής — Ινδική βιογραφία

Το νησί του ονείρου και άλλα διηγήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζωοδ. Πηγής 3, 106 78 Αθήνα ☎ 360.32.34, 360.13.31

Εκατό ημέρες, έτσι χωρίς πρόγραμμα

Από το βιβλίο του Στέλιου Κούλογλου «ΠΑΣΟΚ '74-'86: Στα ίχνη του τρίτου δρόμου», που θα κυκλοφορήσει σε λίγες μέρες από τις εκδόσεις «Οδυσσέας», δημοσιεύουμε τα κεφάλαια «100 ημέρες, έτσι χωρίς πρόγραμμα» και «Η κουλτούρα της αντιπολίτευσης».

του Στ. Κούλογλου

100 ΗΜΕΡΕΣ, ΕΤΣΙ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

«Ήταν σαν να εκφράζαμε απωθημένα, πόθους, προσδοκίες, που είχαν καταχωνιαστεί στην εθνική ανεξαρτησία, την εθνική υπερηφάνεια, θα πρόσθετα του Έλληνα, τη λεβεντιά του, τον πόνο του, που αυτή η χώρα ποτέ δε λογαριάστηκε».

(Συνέντευξη του Ανδρέα Παπανδρέου
Ελευθεροτυπία, Δεκέμβριος 1977)

Δύο μήνες περίπου μετά τις εκλογές του Οκτωβρίου του 1981, ο τότε υπουργός Συντονισμού Απόστολος Λάζαρης, ένας από τους σοβαρότερους και ρεαλιστές ανθρώπους της πρώτης κυβέρνησης, θα τηλεφωνήσει στον πρωθυπουργό εκφράζοντας τις ανησυχίες του για τη μείωση των επενδύσεων από την πλευρά των βιομηχάνων, και μεταφέροντας τις ανησυχίες των τελευταίων για τις κοινωνικοποιήσεις. Στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης, που έχει διαβάσει ο Ανδρέας Παπανδρέου στη Βουλή, στις 22 Νοεμβρίου, προβλέπονται μεταξύ των άλλων «η πλήρης εξαγορά, σύμφωνα με τις συνταγματικές επιταγές, είτε η απόκτηση της πλειοψηφίας των μετοχών», η κοινωνικοποίηση, όχι μόνο των κρατικών εταιρειών αλλά και των «μεγάλων επιχειρήσεων εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου, των μεγάλων ναυπηγείων, των βιομηχανιών χάλυβα, τσιμέντου και λιπασμάτων, της φαρμακοβιομηχανίας καθώς και των μονάδων που αφορούν την εθνική μας άμυνα».

Και φυσικά, οι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων δε θα πεισθούν καθόλου από τις παραινέσεις του πρωθυπουργού, στην ίδια ομιλία ότι η πολιτική αυτή «όχι μόνο δεν θίγει την ιδιωτική πρωτοβουλία, αλλά την ενισχύει» και από τις διαβεβαιώσεις ότι «θα δημιουργηθούν ειδικές επιτροπές για εκτιμήσεις περιουσιακών στοιχείων και αποζημιώσεις».

«Κύριε Πρόεδρε, καταλαβαίνω ότι ορισμένοι θα φωνάξουν ότι συμβιβάζομαστε. Γι' αυτό προτείνω να αντικαταστήσεις τις κοινωνικοποιήσεις με τα Εποπτικά Συμβούλια, ώστε και επενδύσεις να υπάρξουν και να αποφύγουμε τη δυσαρέσκεια του κόμματος». «Απόστολε, νομίζω ότι είναι μια θαυμάσια ιδέα», θα απαντήσει ο πρωθυπουργός.

Λίγες μέρες αργότερα, στις 3 Ιανουαρίου 1982, ο Ανδρέας Παπανδρέου θα διαμηνύσει στους βιομήχανους ότι η δικτατορία του προλεταριάτου δε βρίσκεται προ των πυλών. Εξαγγέλοντας από τηλεοράσεως τη «δεύτερη δέσμη» των οικονομικών μέτρων, θα φροντίσει να τονίσει ότι για όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις που προβλέπονταν να κοινωνικοποιηθούν, «και δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των προβληματικών και υπερχρεωμένων, καθιερώνεται ο θεσμός του Εποπτικού Συμβουλίου της επιχείρησης».

Δυόμισι μήνες αργότερα, κι ενώ η «επενδυτική αποχή» συνεχίζεται αμείωτη, ο πρωθυπουργός, «για να μην υπάρχουν παρεξηγήσεις», θα συμπληρώσει, σ' ένα λόγο του στους αξιωματούχους, στις 20 Μαρτίου του 1982, με την ευκαιρία των εκδηλώσεων για το Κιλελέρ: «Σε ό,τι αφορά τις ιδιωτικές επιχειρήσεις που έχουν στρατηγική σημασία, αυτές που έχουμε πει στο πρόγραμμα ότι θα κοινωνικοποιηθούμε, στη φάση αυτή περιορίζομαστε στη διαμόρφωση Εποπτικών Συμβουλίων, έξω από την επιχείρηση πάνω από την επιχείρηση». Πρόκειται ουσιαστικά για τελική πράξη μιας ιδεολογικής διαμάχης, που δε θα πάρει ποτέ επίσημη και ανοικτή μορφή, αλλά θα ταλανίσει για αρκε-

τά χρόνια το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα.

Η συζήτηση γύρω από τις κοινωνικοποιήσεις, που όπως είδαμε προηγουμένα έχει ξεκινήσει ήδη πριν από την επίσημη εμφάνιση του ΠΑΣΟΚ θα δυναμώσει πριν τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1977, όταν συζητείται το προεκλογικό πρόγραμμα του κόμματος. Ένα μήνα νωρίτερα, σε μια συνέντευξή του στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο*, ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ θα εξαγγείλει την «κοινωνικοποίηση των 100 μεγάλων επιχειρήσεων που ελέγχουν το 51% των επενδεδυμένων κεφαλαίων, το 53% των συνολικών κερδών, και το 35% της συνολικής απασχόλησης». Η εξαγγελία μπορεί να θεωρείται από τους εξωτερικούς παρατηρητές ως ένα ακόμα βήμα προς τα Σοβιέτ. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για μια ακόμη προσπάθεια του προέδρου να ικανοποιήσει όλες τις τάσεις, τη στιγμή που η αριστερή απαιτεί να εξαγγελθεί η κοινωνικοποίηση όλων των παραγωγικών μονάδων ανεξαρτήτως μεγέθους.

Η «συμβιβαστική» αυτή λύση θα μειώσει τον τόνο μιας αντιπαράθεσης, που επανέρχεται και μάλιστα «εφ' όλης της ύλης», μετά τις εκλογές του '77 με τη συγκρότηση, ύστερα από σχετική απόφαση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, της «Επιτροπής Ανάλυσης και Προγραμματισμού». Η ΕΑΠ, όπως αποκαλείται η επιτροπή σύμφωνα με τον ιδιόμορφο κώδικα συντομογραφίας του ΠΑΣΟΚ, προεδρεύεται από τον καθηγητή Απόστολο Λαζάρη, έχει ως στόχο τη συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου κυβερνητικού προγράμματος και πλαισιώνεται το 1980 από άλλους προοδευτικούς τεχνοκράτες, κυρίως πανεπιστημιακούς των ΗΠΑ, όπως είναι οι Αρσένης, Βαϊτσος, Ρουμελιώτης, Παπαντωνίου, Κουλουριάνος κ.α.

Η τεχνοκρατική σύνθεση της επιτροπής θα προκαλέσει σχεδόν αυθόρμητα την αντίδραση του εσω-κόμματος που βλέπει μια ακόμη εστία δεξιών παρεκκλίσεων. Είναι τέτοια η αντίθεση του εσω-ΠΑΣΟΚ, ώστε η ΕΑΠ θα αναγκασθεί να θέσει εαυτήν εκτός των κομματικών γραφείων της Χαρ. Τρικούπη και να στεγασθεί σε ένα κτίριο της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, που παραχωρείται στο ΠΑΣΟΚ από τον πολιτευτή τότε Λαγάκο.

Με τη βοήθεια της *Καθημερινής*, η αντιπαράθεση θα πάρει δημόσιο χαρακτήρα. Στις 20 Σεπτεμβρίου του 1980, ένα περίπου χρόνο πριν τις εκλογές, η εφημερίδα θα δημοσιεύσει αποσπάσματα από μια επιστολή του Απόστολου Λάζαρη προς την Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών, στην οποία τόνιζε ότι «δεν υπάρχει κανένα θέμα κοινωνικοποίησης των ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών». Η επιστολή της οποίας το περιεχόμενο γνωρίζει ο Ανδρέας Παπανδρέου, κατέληγε με τη θέση ότι παρόμοια πολιτική έχει υιοθετηθεί από το ΠΑΣΟΚ για τους τομείς της Υγείας και της Παιδείας, και θα οξύνει τόσο την αντιπαράθεση μεταξύ του εσω-κόμματος και της ΕΑΠ, ώστε η τελευταία ουσιαστικά θα βρεθεί σε αδυναμία να διατυπώσει το οποιοδήποτε τελικό σχέδιο κυβερνητικού προγράμματος. Όταν μια σχετική πρόταση θα συζητηθεί στην ΚΕ, θα υπάρξουν τόσες αντιδράσεις και παρατηρήσεις, ώστε η βελτίωσή της να είναι αδύνατη.

Το «Συμβόλαιο με το Λαό», θα γραφτεί το καλοκαίρι του '81 από την τρoίκα του Εκτελεστικού Γραφείου, με τη μέθοδο του κόψε-ράψε και ύστερα από μια συνεννόηση με τον Ανδρέα Παπανδρέου για τις διατυπώσεις των κρίσιμων θεμάτων, όπως είναι οι σχέσεις με τις ΗΠΑ, το ΝΑΤΟ και την ΕΟΚ. Ήδη βρι-

σκόμαστε σε προεκλογική περίοδο και οι τυπογράφοι ζητούν επείγοντως να φτάσουν τα χειρόγραφα στο τυπογραφείο, ώστε το πρόγραμμα να τυπωθεί εγκαίρως.

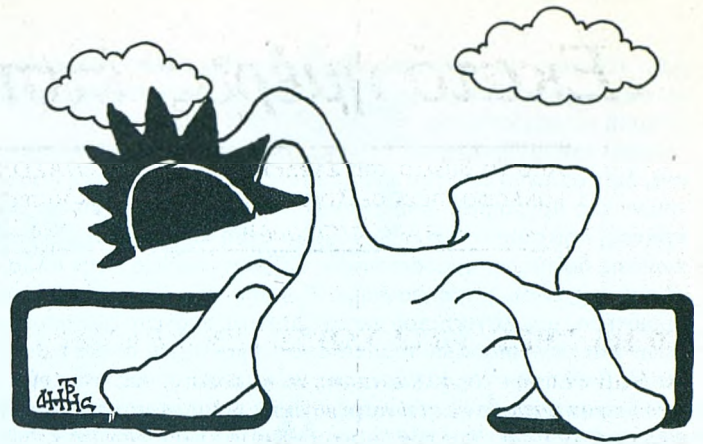
Το τελευταίο, επαναλαμβάνει τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ «για τη βαθμιαία κοινωνικοποίηση των στρατηγικών τομέων της οικονομίας», του συστήματος Υγείας συμπεριλαμβανομένου, αλλά ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έχει κάνει ήδη τις δικές του διαφοροποιήσεις: τον Απρίλιο του 1981, σε μια συνέντευξή του στο *Βήμα*, θα φροντίσει να κάνει ακόμα πιο ασαφές το περιεχόμενο της κοινωνικοποίησης, «διευκρινίζοντας» ότι αυτό «στη γεωργία σημαίνει συνεταιρισμούς», στον ορυκτό πλούτο «κοινωνικοποίηση του εθνικού πλούτου», και γενικότερα ότι «η κοινωνικοποίηση, παίρνει για κάθε ξεχωριστή περίπτωση ένα διαφορετικό νόημα».

Η περίπτωση των κοινωνικοποιήσεων, που έχει παραμείνει ασαφής ήδη από το 1974, παραπέμπει ουσιαστικά σε μια από τις βασικές τεχνικές με τις οποίες ασκεί πολιτική ο Ανδρέας Παπανδρέου. Πρόκειται γι' αυτήν την «ηθελημένη ασάφεια», η οποία επεκτείνεται σε όλο το φάσμα της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής. Έτσι, ο μεν αρχηγός του ΠΑΣΟΚ καταφέρνει να εξισορροπεί τις διάφορες εσωκομματικές τάσεις —αλλά και να τις αναγκάζει, με δεδομένη την έλλειψη εσωτερικών διαδικασιών, να στηρίζονται όλο και περισσότερο στον ίδιο, για το πέρασμα της γραμμής τους— ο δε πρωθυπουργός της χώρας να διαπραγματεύεται χωρίς δεσμεύσεις, σε όλα τα θέματα, από τις αμερικανικές βάσεις και την αποχώρηση από την ΕΟΚ, έως την κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων στους «στρατηγικούς» κλάδους.

Πρόκειται ακόμα για ένα σύστημα αυτοάμυνας, αφού ο ίδιος ο πρόεδρος μπορεί, έχοντας διατυπώσει διφορούμενες και αντιφατικές θέσεις σε όλα τα θέματα να παραμένει αλώβητος από τις κριτικές είτε υπαναχωρήσεων είτε και «μαξιμαλισμού» αποδίδοντας συχνά τη μία ή την άλλη παρέκκλιση στη μια ή την άλλη τάση, στις επιθυμίες της οποίας αναγκάστηκε να «υποταχθεί».

Ήξερε ο πρωθυπουργός, το βράδυ των εκλογών του 1981, προς τα πού πρέπει να κατευθύνει το καράβι, την τύχη του οποίου είχε αποφασίσει να διαχειρίζεται μόνος του; Το σίγουρο είναι ότι ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ γνώριζε πολύ καλύτερα απ' ό,τι το κόμμα του ότι δεν είχε εκλεγεί για να εφαρμόσει το σοσιαλισμό. Η προεκλογική του εκστρατεία είχε στηριχθεί στο αίτημα της αλλαγής μετά από επτά χρόνια διακυβέρνησης της χώρας από μια δεξιά, που φάνταζε στα μάτια του λαού εντελώς ανίκανη να περιορίσει τον πληθωρισμό και την οικονομική κρίση, να βελτιώσει την ποιότητα ζωής, να εκσυγχρονίσει την οικονομία και τους θεσμούς, να επιλύσει τα εθνικά προβλήματα, χωρίς πλέγματα υποτέλειας.

Το πιο «ρεαλιστικό» μέρος του πασοκικού προγράμματος, αυτό πάνω στο οποίο θα στηρίξει ολόκληρη την προεκλογική του εκστρατεία, είναι η βελτίωση του Κράτους Προνοίας και ο εκδημοκρατισμός τον οποίο η «Νέα Δημοκρατία» δεν είχε ποτέ το κουράγιο —και την ευφυΐα— να εφαρμόσει: η καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, το Εθνικό Σύστημα Υγείας, η βελτίωση της εκπαίδευσης, η βοήθεια προς τους χαμηλόμισθους, η προστασία του περιβάλλοντος και η καταπολέμηση του νέφους από τη μια πλευρά, η αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης, ο εκδημοκρατισμός του στρατού και των μέσων ενημέρωσης, ο εκσυγχρονισμός του οικογενειακού δικαίου και του πολιτικού συστήματος (ψήφος στα 18, απλή αναλογική, κατάργηση σταυρού προτίμησης) από την άλλη, ήταν αναμφισβήτητα τα πιο συγκεκριμένα και δημοφιλή σημεία του προγράμματος. Γύρω από τα μεγάλα θέματα — που όμως αποτελούσαν την «προγραμματική συμφωνία» πάνω στην οποία συγκροτήθηκε και αναπτύχθηκε το ΠΑΣΟΚ, η γραμμή ήταν «βλέποντας και κάνοντας».

Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

«Η εισοδηματική μας πολιτική δίνει ιδιαίτερη έμφαση στους χαμηλόμισθους. Εξαντλώντας κυριολεκτικά τα όρια αντοχής της οικονομίας μας, αυξήθηκαν οι απαράδεκτα χαμηλοί μισθοί στο δημόσιο τομέα».

(Από την ομιλία του Ανδρέα Παπανδρέου, στην πρώτη συνεδρίαση του αναδομημένου Υπουργικού Συμβουλίου, 5.7.1982)

Αν το «Συμβόλαιο με το Λαό» θα... υπογραφεί την τελευταία στιγμή, «το πρόγραμμα των 100 ημερών» δε θα μπορέσει ποτέ όχι μόνο να δημοσιευθεί, αλλά ούτε καν να καταρτιστεί. Η αντίθεση του κόμματος, με την Επιτροπή Ανάλυσης και Προγραμματισμού, θα οδηγήσει απλώς σε κάποιες συζητήσεις μεταξύ του Ανδρέα Παπανδρέου, του Απόστολου Λάζαρη και του Γεράσιμου Αρσένη, που θα περιστρέφονται γύρω από μια παλιότερη πρόβλεψη του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, εκφρασμένη ήδη το 1977, στη «Μετάβαση στο Σοσιαλισμό»: το διεθνές και ντόπιο κατεστημένο θα αντιδράσει με πολιτικά και κοινωνικά μέτρα, ευθύς μετά την ανάληψη της εξουσίας, «για να torπιλίσει την πορεία της περιθωριακής χώρας προς την ανεξαρτησία».

Τα μέτρα λοιπόν που έχουν προβλεφθεί αφορούν την εξεύρεση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης, από την ΕΟΚ και τις Αραβικές χώρες και σε πρώτο πλάνο δεσμεύσεις του τραπεζικού συστήματος, ώστε να αποφευχθεί η μαζική διαρροή κεφαλαίου προς το εξωτερικό. Σαν άμεσο αντίποινο στις πιθανές επεμβάσεις κυρίως του αμερικανικού παράγοντα, είχε επίσης σχεδιαστεί η άμεση ανακοίνωση της διαφοροποίησης των πηγών εξοπλισμού για τις Ένοπλες Δυνάμεις, ενώ η πιθανότητα «κινήσεων» από την πλευρά των τελευταίων είχε αποφασισθεί να αντιμετωπιστεί, τόσο μετά την ανάληψη του υπουργείου Εθνικής Αμύνης από τον ίδιο τον πρωθυπουργό, όσο και με την αύξηση των αποδοχών των στρατιωτικών, που πράγματι θα ανακοινωθεί τις επόμενες μέρες μετά τις εκλογές.

Το ίδιο θα γίνει και με την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης, που αναγγέλλεται αμέσως, και η οποία εκτός από το συμβολικό νόημα μιας νέας πορείας που ανοίγει για τη χώρα, έχει και ως σκοπό να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις λαϊκής ομοψυχίας, ώστε να αντιμετωπιστούν οι κινήσεις «αποσταθεροποίησης» από την πλευρά του ξένου παράγοντα.

Τελικά, ο ξένος παράγοντας φαίνεται να μη θέλει ή να μπορεί να επέμβει στην πορεία της «περιθωριακής» χώρας, προσβλέποντας περισσότερο στη διατήρηση των θέσεων του. Την επομένη των εκλογών, δύο απεσταλμένοι του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος θα ζητήσουν ανήσυχοι να μάθουν — σε μια συνάντηση με το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ — τις προθέσεις της νέας κυβέρνησης για την ΠΕΣΙΝΕ, θέτοντας συγχρόνως υποψηφιότητα για τις πιθανές αγορές νέων αεροπλά-

νων. Πάντως, τα «έκτακτα μέτρα» αποδεικνύονται ολοκληρωτικά αχρείαστα και η νέα κυβέρνηση θα έρθει σύντομα αντιμετώπιση με τις δικές της προγραμματικές ελλείψεις.

Στην πραγματικότητα, το ΠΑΣΟΚ αναλαμβάνει την εξουσία, διαπνεόμενο από την παραδοσιακή αντιπολιτευτική κουλτούρα της αριστεράς: μια ανθρωποκεντρική αντίληψη για το κράτος, που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αλλαγή των ανθρώπων της δεξιάς με προοδευτικούς θα οδηγήσει και στην αλλαγή του μηχανισμού που φαντάζει έξω από την κοινωνία και, το κυριότερο, μια λογική που φαντάζεται τα υπόγεια των υπουργείων και των τραπεζών γεμάτα από χρήματα, τα οποία η «πολιτική βούληση» της κυβέρνησης θα χαρίσει στους φτωχούς.

Η αυταπάτη αυτή, φορτισμένη από την αντιμονοπωλιακή προπαγάνδα ετών και την έμμονη ιδέα της φοροδιαφυγής των πλουσίων, της οποίας η εύκολη σύλληψη θα προσπορίσει εκατοντάδες δισεκατομμύρια δραχμές στον κρατικό προϋπολογισμό, έχει εν τω μεταξύ διογκωθεί και από την πολιτική άγρας ψηφών, που ακολουθείται τα χρόνια πριν τις εκλογές. Στους ψηφοφόρους, αλλά και στη μεγαλύτερη μερίδα του ΠΑΣΟΚ υπάρχει η δοξασία, ότι θα ικανοποιηθούν όλα τα αιτήματα, πλην αυτών που προέρχονται από τα «ξένα και ντόπια μονοπώλια».

Ότι θα ενισχυθεί το επενδυτικό κλίμα με κίνητρα και δαπάνες του δημοσίου, χωρίς να αυξηθούν η φορολογία και οι τιμές. Ότι θα αυξηθούν οι τιμές αγοράς των γεωργικών προϊόντων —και συνεπώς οι αποδοχές των αγροτών— αλλά θα μειωθούν οι τιμές των προϊόντων στην κατανάλωση. Ότι η δημιουργία νέων κέντρων στην περιφέρεια της πρωτεύουσας έπρεπε να ανακοπεί γιατί θα δημιουργούσε νέες αγορές, στις οποίες «θα αλώνιζαν τα μονοπώλια».

Ότι θα έπρεπε να ενισχυθούν τα συντεχνιακά δικαιώματα των δικηγόρων ή των ταξισιτών (στα σωματεία των οποίων θα δινόταν το δικαίωμα έγκρισης νέων αδειών ταξί) ή και των κατοίκων κάθε πόλης που θα μπορούσαν να αποφασίζουν αν, και κάτω από ποιους όρους η κυβέρνηση θα χρησιμοποιούσε τα τοπικά αρχαιολογικά μνημεία.

Αυτή η «κουλτούρα της αντιπολίτευσης», που ενισχύεται από την άγνοια των κρατικών φακέλων ή τη νεοδημοκρατική προχειρότητα των όποιων στοιχείων έρχονται στα χέρια των επιτελών του ΠΑΣΟΚ μόλις το 1980, θα «ανακυκλωθεί» όταν διατυπώνεται το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ και κυρίως όταν οι υπουργοί καλούνται να προχωρήσουν σε έργα, μετά τις εκλογές του 1981: το «Συμβόλαιο με το Λαό», περιλαμβάνει μια σειρά από μέτρα, τα οποία όμως παραμένουν ανιεράρχητα, εκτός των συσχετισμών και της συγκυρίας, και συνεπώς στα υπουργεία, όλοι κινούνται πάλι σε αντιπαράθεση με τη δεξιά.

Τα μέτρα που λαμβάνονται τους πρώτους μήνες, αφορούν είτε αυτά που δεν είχε πραγματοποιήσει για λόγους πολιτικής

μυωπίας η «Νέα Δημοκρατία», όπως είναι η Εθνική Αντίσταση, η αναγνώριση της ισότητας των δύο φύλων, ο εκσυγχρονισμός του οικογενειακού δικαίου ή γύρω από τα οποία είχε υπάρξει σύγκρουση κατά την περίοδο '74-'81, όπως ο νόμος 330 - και ο αντίστοιχος αντι-330. Τόσο όμως ο τελευταίος, όσο και οι θετικές προτάσεις του ΠΑΣΟΚ, όπως είναι ο νόμος-πλαίσιο για τα πανεπιστήμια, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί ή το Σύστημα Υγείας, υπακούουν κι αυτά σε μια αντιπολιτευτική σύλληψη, που τείνει να εξιδανικεύσει τους φορείς, τους οποίους υποτίθεται ότι εξυπηρετεί: τους πανεπιστημιακούς και τους φοιτητές των πανεπιστημίων, τους ασθενείς των νοσοκομείων, τους αγρότες που θα συγκροτήσουν με ενθουσιασμό τους συνεταιρισμούς στην ύπαιθρο.

Η μόνη αυτοδύναμη φιλοσοφία του κυβερνητικού προγράμματος, στο κοινωνικοοικονομικό του μέρος, προέρχεται και αυτή, από μια αλλοιωμένη αντίληψη του κέντρου και της περιφέρειας, που έχει τραβηχτεί στα άκρα: «Η πολιτική για την αντιμετώπιση του πληθωρισμού και για την ανάκαμψη της οικονομίας» - εξηγεί αναλυτικά το Συμβόλαιο με το Λαό - «θα στηρίζεται κύρια στην τόνωση της αγοράς και της παραγωγής, μέσα από την ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης των λαϊκών τάξεων. Η πολιτική αυτή ενισχύει αυτούς που βασικά καταναλώνουν εγχώρια αγαθά πρώτης ανάγκης...».

Έτσι, στις 13 Δεκεμβρίου του 1981, και στις 31.1.'82 θα ανακοινωθούν, παρά τις επιφυλάξεις του τότε υπουργού Συντονισμού Απόστολου Λάζαρη τηλεοπτικά από τον ίδιο τον πρωθυπουργό οι δύο δέσμες των οικονομικών μέτρων, που καθιερώνουν την ΑΤΑ, την άδεια των τεσσάρων εβδομάδων και αναμφισβήτητα ανεβάζουν το εισόδημα και συνεπώς την αγοραστική ικανότητα των εργαζομένων και των συνταξιούχων.

Παρ' όλα αυτά, το «δείγμα γραφής» της νέας σοσιαλιστικής κυβέρνησης δε θα αποδώσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, αφού η κατανάλωση στρέφεται τώρα ακόμα περισσότερο προς τα εισαγόμενα προϊόντα. Την ίδια στιγμή η «επενδυτική αποχή» των βιομηχάνων συνεχίζεται, ιδιαίτερα μετά την ψήφιση του αντι-330 και παρά τα ανοίγματα του ίδιου του πρωθυπουργού, που σε μια ομιλία του στον ΣΕΒ δεν ξεχνάει να τονίσει ότι στην Ελλάδα, «άρχουσα τάξη είναι οι μεσάζοντες».

Το ΠΑΣΟΚ όμως και οι κυβερνητικοί παράγοντες, στην πρώτη μεγάλη σύγκρουση με τους μεσάζοντες, στη «μάχη της ντομάτας», το καλοκαίρι του '82, θα ανακαλύψουν έκπληκτοι ότι τα πράγματα δεν ήταν τόσο απλά όσο τα φαντάζονταν: το διοικητικό συμβούλιο των «μεγαλεμπόρων» της κεντρικής λαχαναγοράς δεν κυριαρχείται από τη δεξιά, αλλά από το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ, ενώ και οι αγρότες στους τόπους παραγωγής, δεν είναι καθόλου αμέτοχοι στη συνεχή αύξηση των τιμών, που παρατηρείται στα οπωροκηπευτικά.

Αντιλαμβανόμενος την έλλειψη πολιτικής της κυβέρνησης του, μετά την εξάντληση των «χειροπιαστών» μέτρων, ο Ανδρέας Παπανδρέου θα προχωρήσει με την αναδόμηση του Ιουνίου του '82 στη συγκρότηση του ΚΥΣΥΜ και του ΚΥΣΕΑ, που αποσκοπούν στο να εκπονήσουν την πολιτική που απουσιάζει. Συγχρόνως, συνειδητοποιώντας ότι «εξαντλήθηκαν κυριολεκτικά» τα όρια της οικονομίας, διορίζει αρμόδιο υπερ-υπουργό τον Γεράσιμο Αρσένη. Ο «τσάρος» της οικονομίας, έχει να προτείνει ένα σχέδιο δράσης, με τις κοινωνικοποιήσεις και το 5ετές αναπτυξιακό πρόγραμμα, αναλαμβάνοντας ακόμη και τον αποκλειστικό χειρισμό των οικονομικών θεμάτων από την ραδιοτηλεόραση. Από τότε, εκτός από μια τηλεοπτική εμφάνιση, μ' ευκαιρία τον προϋπολογισμό του 1983, ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ θα φροντίσει να αποστασιοποιηθεί από την οικονομική πολιτική. Η «δεύτερη φάση» του κυβερνητικού έργου - όπως προσδιορίζει ο ίδιος ο πρωθυπουργός στο πρώτο αναδομημένο υπουργικό συμβούλιο - έχει αρχίσει το καλοκαίρι, στις 5 Ιουλίου του 1982. Αλλά συγχρόνως αρχίζουν και τα προβλήματα...

Ο αγώνας για τη ζωή των παιδιών συνεχίζεται ...

αγοράστε κάρτες

unicef

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΜΕ ΤΗΝ UNICEF
ΣΕΝΙΑΣ 1-115 27 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 77.84.223 - 77.78.268

ΜΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ,

ΑΠΟ ΤΟ Α... ΩΣ ΤΟ Ω...

Αναδόμηση, ανασχηματισμός, ανασφάλεια: ο όρος *αναδόμηση*, θα χρησιμοποιηθεί το καλοκαίρι του '82 για τον πρώτο ανασχηματισμό του ΠΑΣΟΚ, με τον οποίο εισέρχεται μεταξύ των άλλων στην κυβέρνηση ο Κώστας Λαλιώτης και ο Γεράσιμος Αρσένης και αποχωρεί ο Απόστολος Λάζαρης, ο Σάκης Πεπονής, κ.ά. Υποτίθεται ότι η «αναδόμηση» σηματοδοτεί μία διαφορετική λογική αντιμετώπισης των κυβερνητικών ανασχηματισμών συνδυαζόμενη με τη δομική αναδιάρθρωση της κυβέρνησης. Οι καλές προθέσεις όμως δεν αρκούν, και σιγά - σιγά, οι επόμενοι ανασχηματισμοί θα πάρουν την παραδοσιακή τους μορφή, διαδεχόμενοι ο ένας τον άλλο με μορφή χιονοστιβάδας: στο διάστημα '81-'86 θα πραγματοποιηθούν επτά, δίνοντας στις κυβερνήσεις έναν μέσον όρο ζωής μόλις 8,5 μήνες. Προβλέπεται ότι ο μέσος όρος αυτός θα μειωθεί ακόμα περισσότερο, με τον ευρύ ανασχηματισμό που όλοι αναμένουν μετά τις δημοτικές. Οι συχνές αυτές αλλαγές, στις οποίες θα χρησιμοποιηθούν συνολικά 86 στελέχη, αποτελούν ίσως παγκόσμιο ρεκόρ, και βέβαια δεν αφήνουν κανένα περιθώριο σοβαρής εργασίας στα εναλασσόμενα υπουργικά επιτελεία. Η ζωή της μακροβιότερης κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, θα διαρκέσει ενάμιση χρόνο περίπου, από τον Ιούλιο του '82, μέχρι τον Ιανουάριο του '84. Στον ανασχηματισμό του Ιανουαρίου του '84, μετατίθενται ακόμη και οι πιο «σίγουροι» υπουργοί (Γεννηματάς, Κουτσόγιωργας) γεγονός που θα εμψυχήσει στο κυβερνητικό στρατόπεδο, μία διαρκώς ογκούμενη ανασφάλεια.

Αυριανισμός: παράξενο φαινόμενο, που αντλεί την ονομασία του από την εφημερίδα «Αυριανή» και υποδηλοί κίτρινη δημοσιογραφία και λαϊκισμό. Η «Αυριανή», προσκείμενη στον Μένιο Κουτσόγιωργα, χαρακτηρίζεται το 1984 από τον πρωθυπουργό «*παράδειγμα ανεξάρτητης δημοσιογραφίας*» και μεταβάλλεται σε συγκρότημα, εκδίδοντας το 1983 τον «Φίλαθλο» και το 1985, τον πρωινό «Δημοκρατικό Λόγο».

Βάσεις Αμερικανικές, βήμα - βήμα: μετά από ένα χρόνο διαπραγματεύσεων, η κυβέρνηση θα ανακοινώσει, τον Αύγουστο του '83, ότι «*οι βάσεις φεύγουν και ο αγώνας δικαιώνεται*». Η λήξη της ισχύουσας συμφωνίας, το 1988 θα ξαναφέρει στην ημερήσια διάταξη ένα πρόβλημα, που αποτελεί ήδη από σήμερα μία σοβαρή αιτία πονοκεφάλων του κ. Ανδρέα Παπαν-

δρέου. Ίσως το θέμα των βάσεων, να παίξει καθοριστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις των δύο επόμενων χρόνων.

Βοσκόπουλος Τόλης: κουμπάρος του Ανδρέα Παπανδρέου από το 1984, λαϊκός τραγουδιστής, θα είναι ένας από τους ελάχιστους ανθρώπους της τέχνης με τους οποίους θα επικοινωνήσει ο πρωθυπουργός, μετά το 1981. Ο Τόλης εξάλλου αποκάλυψε τον πρωθυπουργό «λεβέντανα».

Γιαννουζέλσκι Βόϊτσεκ: πρωθυπουργός, και μετά το Δεκέμβριο του 1981 γραμματέας του ΚΚ της Πολωνίας, ο στρατηγός Γιαννουζέλσκι όχι μόνον θα αποτελέσει την αιτία της πρώτης αποπομπής υπουργού του ΠΑΣΟΚ (Φωτήλας) αλλά και θα ακούσει έκπληκτος το 1984 τον Έλληνα πρωθυπουργό, να αποκαλεί την κατάσταση πολιορκίας στην Πολωνία, «*πείραμα αυτοδιαχείρισης*». Ήδη από τα τέλη του '81, η κατάσταση στην Πολωνία, θα αποτελεί βασικό μοχλό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, για τη διαφοροποίηση της από τη Δυτική γραμμή και τα παράλληλα ανοίγματα προς τους σοβιετικούς, με αμφισβητούμενα όμως αποτελέσματα: η ΕΣΣΔ θα αρνηθεί να πάρει καθαρή θέση στην ελληνοτουρκική διένεξη, θα συμβουλεύσει την Ελλάδα να μην έρθει σε ρήξη με τις ΗΠΑ, ενώ οι οικονομικές συμφωνίες «μαμούθ» ανάμεσα στις δύο χώρες παραμένουν πάντα στα χαρτιά.

Γεννηματάς Γεώργιος: μέλος της ιστορικής ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ, και με πλούσιο έργο στο Υπουργείο Εσωτερικών, θα «αναδομηθεί» το 1984, κατηγορούμενος «*ότι έστηνε δικό του μαγαζί και είχε την πολυτέλεια προσωπικών στρατηγικών*». Σε άμυνα από τότε, θα περιοριστεί στην εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Υγείας, περιμένοντας καλύτερες μέρες: ήδη φαίνεται να κερδίζει πόντους, μετά τ' αποτελέσματα των τελευταίων δημοτικών εκλογών.

Δημόσια διοίκηση, διορισμοί: εκλεγμένο μετάξυ των άλλων, και για να μεταρρυθμίσει τη Δημόσια Διοίκηση και να πατάξει τη γραφειοκρατία, το ΠΑΣΟΚ θα διαιωνίσει την κατάσταση, διορίζοντας μαζικά και τους «δικούς του» ανθρώπους μετά από την προτροπή του πρωθυπουργού, τον Φεβρουάριο του 1982, να διορισθούν στις σημαντικές θέσεις «*άνθρωποι που να πιστεύουν στην αλλαγή*». Η αναξιοκρατία και οι υπεράριθμοι διορισμοί, θα εξαντλήσουν οικονομικά και θα παραλύσουν την κρατική μηχανή, αναγκάζοντας πρόσφατα τον πρωθυπουργό, να ασκήσει κριτική στο «*ιδανικό του να γίνει κανείς δημόσιος υπάλληλος*».

ΕΟΚ και Νάτο, το ίδιο συνδικάτο: παραπέμποντας την υποσχεθείσα αποχώρηση από την ΕΟΚ σε ένα δημοψήφισμα, που ήταν όμως «*προνόμιο του Προέδρου της Δημοκρατίας*», ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, θ' ακολουθηθεί μέχρι το 1984, μία επαμφοτερίζουσα στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Αποτέλεσμα: πολιτική απομόνωση στους κόλπους της ΕΟΚ, και περιορισμένη αξιοποίηση των πολιτικών και οικονομικών δυνατοτήτων (παρ' όλα αυτά, οι καθαρές εισπράξεις της Ελλάδας από την ΕΟΚ, θα ανέλθουν στην τετραετία '81-'85, στα 3 δις δολάρια). Η στάση απέναντι στο «*κλαμπ των πλουσίων της Ευρώπης*», θα αλλάξει ριζικά το '85, όταν μετά τις εκλογές το ΠΑΣΟΚ ανατρέψει την προηγούμενη οικονομική του πολιτική, και αναζητεί χρηματοδοτική υποστήριξη από την ΕΟΚ, προκειμένου να αποφύγει ένα δάνειο από το «*καταραμένο*» «*Διεθνές Νομισματικό Ταμείο*». Οι διαφοροποιήσεις από το «*άλλο συνδικάτο*» θα ξεκινήσουν από τον Δεκέμβριο του 1981, όταν στην «*μίνι - κρίση*» των Βρυξελλών, ο πρωθυπουργός και υπουργός Εθνικής Αμύνης της Ελλάδας, προσθέτει μία υποσημείωση στο κοινό ανακοινωθέν της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας.

Εθνική Αντίσταση: Η αναγνώρισή της, μαζί με τον επαναπατρισμό των πολιτικών προσφύγων, θα αποτελέσουν ένα από τα πρώτα μέτρα της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ μετά τις εκλογές του '81, παραμένοντας μέχρι και σήμερα ως μία από τις ουσιαστικότερες αλλαγές της πενταετίας.

Εφιάλης, Κωνσταντίνος Μητσοτάκης: η κρίση ταυτότητας και ηγεσίας της συντηρητικής παράταξης, θα οδηγήσει στην ηγεσία της Δημοκρατίας τον «εφιάλη του '65», Κωνσταντίνο Μητσοτάκη. Μετά τους πρώτους εκνευρισμούς, ο κ. Α. Παπανδρέου, θα παίξει συνειδητά «το χαρτί Μητσοτάκη», μιζάροντας στις εσωτερικές αντιθέσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης, και εκτιμώντας ότι με επικεφαλής τον τελευταίο, η Δεξιά δεν θα φτάσει ποτέ στην εξουσία. Οι δημοτικές εκλογές του '86, κινδυνεύουν να φέρουν το θανάσιμο εχθρό του πρωθυπουργού, νικητή της πρόσφατης γενικής εκλογικής ανα-

Ζαλοκώστα: οδός, ή και Μαρουδισμός: έχοντας τη μεγάλη πλειοψηφία του καθημερινού Τύπου με το μέρος του, το ΠΑΣΟΚ θα καταφέρει να αναρριχτεί το 1986, «αν υπάρχει συμπολιτευόμενος Τύπος». Η διαχείριση του Τύπου και της ραδιοτηλεόρασης, θα αποδειχθεί περισσότερο δαπανηρή πολιτικά απ' αυτήν της Νέας Δημοκρατίας, ενώ ένας υφυπουργός θα δώσει το όνομά του σε κάτι σύνωνυμο με την κουτοπονηριά και την παραπλάνηση: *Μαρουδισμός*. Οι ευθύνες βέβαια δεν είναι μόνο προσωπικές. Ο τρόπος ενημέρωσης, η αλαζονεία της εξουσίας και οι εσωτερικές αντιφάσεις του ΠΑΣΟΚ, θα κάνουν την υφυπουργική καρέκλα της οδού Ζαλοκώστα, μια ηλεκτρική καρέκλα.

Ηθος και ύφος της εξουσίας: πριν καλά-καλά εδραιωθεί στην εξουσία, η κυβέρνηση αρχίζει να συμπεριφέρεται

σαν καθεστώς: αλαζονεία προς τους αντιπάλους, ανακατεμένη τότε με έντονο βερμπάλισμό, κι άλλοτε με απροκάλυπτο κυνισμό. Το φαινόμενο θα διαπιστωθεί σχετικά έγκαιρα από τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, αλλά το φάρμακο δε λείει μέχρι σήμερα να ανακαλυφθεί.

Θεός ή Κωνσταντίνος Καραμανλής: ο τώως πρόεδρος της Δημοκρατίας, θα αποκαλείται «θεός», ιδιαίτερα την εποχή που φροντίζει να μην συγκρούεται με το ΠΑΣΟΚ, και να βρίσκεται «υπεράνω κομμάτων». Η ενεργός ανάμιξη του, στις ευρωεκλογές του '84, θα κάνουν το —αποδυναμωμένο εκλογικά— ΠΑΣΟΚ να σκεφθεί ότι μία ενδεχόμενη επανεκλογή του, θα τον καθιστούσε κυρίαρχο του πολιτικού παιχνιδιού. Από και μετά θα σχεδιασθεί η καλύτερη τακτική για την εκλογική αξιοποίηση της «ρήξης» της 9ης Μαρτίου που μετά από πολλές περιπέτειες θα οδηγήσει στον εκλογικό θρίαμβο του Ιουτίου του '85.

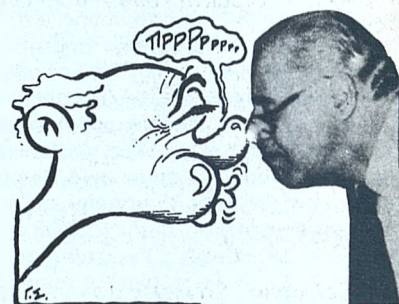
Ιστορία: απ' όλους τους υπουργούς του ΠΑΣΟΚ, μόνο ο Αντώνης Τρίτσης θα γράψει ιστορία, ως υπουργός Χωροταξίας και Περιβάλλοντος. Η εύφημος μνεία θα αποδοθεί στον αναδομούμενο και απομακρυνόμενο από την κυβέρνηση υπουργό από τον πρόεδρό του τον Σεπτέμβριο του '84, κι ενώ πλησιάζουν οι βουλευτικές εκλογές.

Κοινωνικοποιήσεις: το εύρος και το περιεχόμενό τους, θα παραμείνει διφορούμενο μέχρι τις εκλογές του '81. Οι κοινωνικοποιήσεις των ιδιωτικών μονάδων στρατηγικής σημασίας, που αναγγέλλονται με τις προγραμματικές δηλώσεις της πρώτης κυβέρνησης, θα αντικατασταθούν από τα «εποπτικά συμβούλια έξω από την επιχείρηση», χωρίς αυτό να προκαλέσει την ευνοϊκή μεταστροφή του μεγάλου κεφάλαιου σε ό,τι αφορά την πραγματοποίηση επενδύσεων. Στο δημόσιο τομέα, θ' αρχίσουν να εφαρμόζονται το 1984, αλλά όλες οι αποφάσεις εξακολουθούν να λαμβάνονται από την κυβέρνηση κι όχι από τις «Αντιπροσωπευτικές Συνελεύσεις Κοινωνικού Ελέγχου». Αντίθετα το άρθρο 4 του νόμου περί κοινωνικοποιήσεων, θ' αρχίσει να εφαρμόζεται ήδη από το καλοκαίρι του '83.

Καστρι: προάστιο των Αθηνών, στο οποίο βρίσκεται η πρωθυπουργική κατοικία. Η συνεχής αποδυνάμωση του κόμματος και της κυβέρνησης, θα μεταβάλλει σταδιακά το πρωθυπουργικό περιβάλλον που συχνάζει στο Καστρί στο σημαντικότερο κέντρο εξουσίας του κυβερνητικού

στρατοπέδου, που επηρεάζει τις αποφάσεις του κ. Παπανδρέου.

Αλιώτης Κώστας: υφυπουργός Νεολαίας από το '82, ο Βενιαμίν της ιστορικής ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ, και αρχιτέκτονας της προεκλογικής τακτικής του '85, θα έρθει σε ρήξη με το πρωθυπουργικό περιβάλλον, και σε διάσταση με τον ίδιο τον πρόεδρο το Νοέμβριο του '85, με αφορμή το άνοιγμα της ραδιοτηλεόρασης. Πίσω από τη διαμάχη για την TV, θα κρύβονται βαθύτερες διαφορές για τη στρατηγική της κυβέρνησης τη δεύτερη τετραετία. Η στάση και η θέση του στις επερχόμενες αλλαγές, που θα πραγματοποιηθούν μετά τις δημοτικές, θ' αποτελέσει μία καλή ένδειξη για το εύρος και το περιεχόμενο της νέας πορείας που θα χαράξει ο πρωθυπουργός.

Μένιος Κουτσόγιωργας: υπουργός Προεδρίας και από το '84 Εσωτερικών, κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ και προσωπικός φίλος του προέδρου του, ο «Μένιος» θα δει τη δύναμή του να αυξάνεται όσο η κυβέρνηση αδρανοποιείται, και το κόμμα αδυνατεί να διαμορφώσει εναλλακτικές προτάσεις. Η επιστροφή στην εύκολη συνταγή του «αντιδεξιού αγώνα», ήδη από τις αρχές του '84, θα καταστήσει τον εμπνευστή της γραμμής «του ήλιου και του σκότους», ισχυρότατο παράγοντα της κυβέρνησης, και στον πρώτο χρόνο της δεύτερης τετραετίας. Και η δική του θέση μετά τις προβλεπόμενες αλλαγές στο κυβερνητικό στρατόπεδο, θα αποτελέσει βασικό κριτήριο για τα μελλοντικά σχέδια του πρωθυπουργού.

Νόμος εκλογικός: η ενισχυμένη αναλογική, που ψηφίζεται στις αρχές του '85, θα ευνοεί το πρώτο σε ψήφους κόμμα σε βάρος του δεύτερου, και ιδίως σε βάρος των μικρότερων. Η απεμπόληση της υπόσχεσης για την καθιέρωση της απλής αναλογικής, αποτελεί πάντα μία από τις βασικές αιτίες ρήξης του ΠΑΣΟΚ, με την Αριστερά. Η αλλαγή του εκλογικού νόμου, παραμένει πάντα, ένα από τα βασικά ατού του Ανδρέα Παπανδρέου για την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού και του πολιτικού παιχνιδιού.

Ξαβιέ Περέζ ντε Κουεγιάρ: οι ανυπέρβλητες δυσκολίες που η κυβέρνηση θα συναντήσει στην «επαναποδοθέτηση» του Κυπριακού προβλήματος, καθώς και μια σειρά από λάθη διπλωματικής τακτικής, θα μετατρέψουν το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ σε βασικό παράγοντα, από

τον οποίο εξαρτιέται η παραπέρα πορεία ενός θέματος που όταν δεν μένει στάσιμο, συνεχώς επιδεινώνεται.

Ομοιόμορφα ψηφοδέλτια: άλλο ομοιόμορφα και άλλο ομοιόχρωμα. Στην πρώτη ψηφοφορία για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, δύο βουλευτές από το μπλοκ ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ - Ανεξάρτητων, ψηφίζουν λευκό, μειώνοντας τους ψήφους του υποψηφίου κ. Σαρτζετάκη, σε 179. Στη δεύτερη και την τρίτη ψηφοφορία, θα χρησιμοποιηθούν έγχρωμα ψηφοδέλτια, ώστε να αποτραπεί η επανάληψη της «αποστασίας», αλλά χωρίς αποτέλεσμα: ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα εκλεγεί με την αμφισβητούμενη ψήφο του προεδρεύοντος Γιάννη Αλευρά. Τα δύο λευκά θα υπάρξουν μέχρι τέλος, ενώ στον προεδρεύοντα της Βουλής Μ. Στεφανίδη, θα δοθεί ο χαρακτηρισμός «ομοιόμορφος».

Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα, Πρασινοφρουροί: πανίσχυρο μετά το 1981, το κόμμα θα προσπαθήσει με τη βοήθεια των «πρασινοφρουρών», να ελεγξει τους «παλαιοκομματικούς», που καταλαμβάνουν την πλειοψηφία των υπουργικών θέσεων. Τελικά αντί να αποφευχθεί η «ενσωμάτωση της κυβέρνησης στο σύστημα», θα πραγματοποιηθεί η απορρόφηση του κόμματος από το κράτος: το 98% των μελών της ΚΕ θα αναλάβει κυβερνητικές θέσεις. Τα μέλη που στρατολογούνται, δημόσιοι υπάλληλοι στην πλειοψηφία τους έχουν ενστερνησθεί το σοσιαλισμό κατόπιν εορτής, και τα παλιά αγωνιστικά μέλη και στελέχη απομακρύνονται ή αδρανοποιούνται. Φοβούμενος παρ' όλα αυτά την αντίδραση του κόμματος στην αλλαγή της οικονομικής του πολιτικής, ο πρωθυπουργός θα δώσει τη «χαριστική βολή» τον Σεπτέμβριο του 1985, αναδομώντας το ΕΓ, απομακρύνοντας απ' αυτό την πλειοψηφία της ιστορικής ηγεσίας και βάζοντας στη θέση τους στελέχη με λιγότερη πείρα, κύρος και ικανότητες. Αφωμειωμένο στον κρατικό μηχανισμό, με την «τρίτη του Σεπτέμβρη» να ανατρέπεται καθημερινά, το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σήμερα σε μία μεταβατική περίοδο που επιφυλάσσει εκπλήξεις.

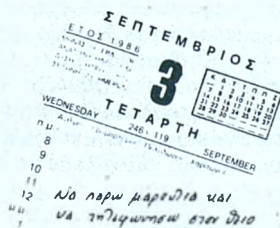
Προτίμησης Σταυρός: η κατάργησή του, τον Οκτώβριο του 1982, θα θεωρηθεί ως μία ιστορική νίκη εναντίον του συστήματος της πολιτικής πατρωνείας. Στην πραγματικότητα με νωπές τις «αποστασίες» του καλοκαιριού του '82, όταν από το ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση αποχωρούν οι κ. Πέτσος και Παναγιούλης, ο πρωθυπουργός αφαιρεί με μία κίνηση το βασικό διαπραγματευτικό ατού των βουλευτών, εδραιώνοντας την παντοδυναμία

του, εκτός από το κόμμα και την κοινοβουλευτική ομάδα. Η μη εγκαθίδρυση δημοκρατικών διαδικασιών, στο εσωτερικό των πολιτικών κομμάτων, θα μεταβάλει ένα θετικό μέτρο, σ' ένα σύστημα «συλλογικής, γραφειοκρατικής πατρωνείας», ενώ θα ενισχύει αργότερα και τη θέση του «εφιάλητη» στην ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας».

Ραδιοτηλεόραση: στο βωμό της, θα θυσιαστούν, στη διάρκεια της πενταετίας ένας υπουργός (Πεπονής), ένα υφυπουργός (Λαλιώτης) και πάνω από δέκα διευθυντές ειδήσεων των δύο καναλιών. Παρά τις υποσχέσεις ο πρωθυπουργός, αλλά και μεγάλη μερίδα του ΠΑΣΟΚ αρνούνται τον αναγκαίο εκδημοκρατισμό, που θα είχε ευεργετικές επιπτώσεις στο πολιτικό σύστημα και τη δημόσια ζωή, στην ποιότητα της ραδιοτηλεόρασης και στην αποφυγή δαπανηρών κρίσεων. Μετά από μία ολόκληρη οδύσσεια, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, βρίσκονται και σήμερα στο σημείο όπου βρίσκονταν το 1981.

Σημίτης Κώστας: αναγκασθείς σε παραίτηση το 1979, λόγω «φιλοσοφικής» απόκλισης και ύποπτος για «σοσιαλδημοκρατικές παρεκκλίσεις» στη συνέχεια από τους λίγους επιτυχημένους υπουργούς της πρώτης τετραετίας, θα αποκατασταθεί τον Ιούλιο του '85, στη θέση του υπουργού Εθνικής Οικονομίας. Δικαιωμένος από την εξέλιξη της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, αναλαμβάνει ένα δύσκολο και προσωπικό στοίχημα, προσπαθώντας με μεθοδικότητα να κάνει την ελληνική οικονομία να ανακάμψει.

Σοσιαλιστική Διεθνής, σοσιαλδημοκρατία: ξορκιζόμενη από το ΠΑΣΟΚ, ως μία άλλη εκδοχή «διαχείρισης του καπιταλισμού» ή άλλοτε σαν «Δούρειος Ίππος» των ΗΠΑ στην Ευρώπη, η Σοσιαλδημοκρατία θα αποκατασταθεί κι αυτή στη διάρκεια της 10ης Συνόδου του ΠΑΣΟΚ, όπου ο κ. Παπανδρέου θα πλέξει το εγκώμιο της Σουηδίας. Ένα χρόνο αργότερα, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ θα αναγγείλει στην Κοινοβουλευτική Ομάδα, την απόφασή του να προσχωρήσει στη Σοσιαλιστική Διεθνή, παρότι το Συνέδριο του '84, είχε αποφασίσει ακριβώς το αντίθετο.

Τρίτη του Σεπτέμβρη, τρένο, τρόικα: Magna Carta του ΠΑΣΟΚ από το '74 μέχρι σήμερα, της οποίας η αλλαγή —σύμφωνα με τον πρόεδρο του Κινήματος— δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί «παρά με επανάσταση», η διακήρυξη της 3ης του Σεπτέμβρη θα εγκαταλείπεται σταδιακά, ιδιαίτερα από τον Οκτώβριο

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
από τις εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα πρακτικά του Συμποσίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας που οργάνωσε τον Απρίλη του 1984 το περιοδικό «ΑΝΤΙ».

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκίμης, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

Ο πλούσιος πρόβληματισμός που καταγράφεται όπως έχει αναπτυχθεί στο Συμπόσιο, ενδιαφέρει κάθε πολίτη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δεινοκράτους 131,
Αθήνα 115 21 Τηλ. 72.29.237

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΕΝΑΣ ΔΙΑΜΟΙΣ
ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΝΩΡΟΥ
ΑΘΗΝΑ 1985

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ Η Αδιαχώρητη Κοινωνία

Με αφετηρία το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο» ο συγγραφέας αναζητά τους όρους με τους οποίους η λογοτεχνική μαρτυρία και η κοινωνική σκέψη μπορούν να θεμελιώσουν μια κοινή δημιουργία.

ΙΟΥΤΟ
ΙΤΙΑ
ΟΥΤ
ΟΥΤ
ΟΥΤ
ΟΥΤ

του '85. Τον Αύγουστο του '86, ο κ. Παπανδρέου θα χρησιμοποιήσει αντί αυτής, μία σειρά άρθρων του γραμμένα το 1977 για το «πέρασμα στο σοσιαλισμό», προειδοποιώντας όσους δεν συμφωνούν, να κατέβουν από ένα τρένο, το οποίο όμως έχει σταματήσει από καιρό. Το ίδιο θα συμβεί με την άλλοτε παντοδύναμη τρόικα του ΕΓ (Τσοχατζόπουλος, Λαλιώτης, Γεννηματάς), που παύει να υφίσταται λόγω εσωτερικών διαφωνιών, τυπικά, από το καλοκαίρι του '85, ουσιαστικά όμως από το φθινόπωρο του '84. Είναι τότε που ο «άνθρωπος του προέδρου» Άκης Τσοχατζόπουλος, υπουργός παρά τω πρωθυπουργώ, αναλαμβάνει να εποπτεύει και το κόμμα και την κυβέρνηση.

Τσάρος της οικονομίας, ή Γεράσιμος Αρσένης: παντοδύναμος από το '82 μέχρι τις εκλογές του '85, ο τσάρος της οικονομίας, θα χρεωθεί την αποτυχία της οικονομικής πολιτικής της πρώτης τετραετίας και θα θέσει εαυτόν εκτός κόμματος, τον Μάρτιο του '86. Διακήρυξε πρόσφατα, ότι σχεδιάζει να καλύψει με πολιτική κίνηση το πολιτικό κενό που δημιουργείται μετά τη δεξιά στροφή του ΠΑΣΟΚ.

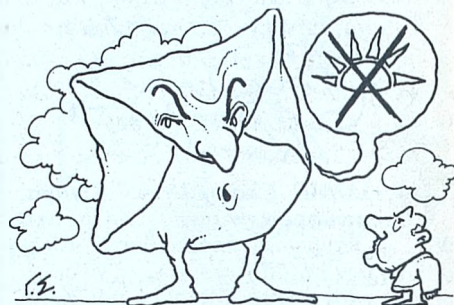
Υπηρεσίες Πληροφοριών, ΚΥΠ ή ΕΥΠ, υποκλοπές: αμετακίνητες και πανίσχυρες και συγχρόνως ανίκανες, πριν και μετά την αλλαγή, θα εξακολουθήσουν να αυτονομούνται από την κυβέρνηση, αλλά και να της προσφέρουν τις γνωστές υπηρεσίες: παρακολούθησεις, υποκλοπές, πλεκτάνες και γκάφες. Οι τελευταίες θα φτάσουν στο επίπεδο της θεατρικής επιθεώρησης, όταν τον Σεπτέμβριο του '85, η Ασφάλεια θα εξαρθρώσει δίκτυο τρομοκρατών, εκ των οποίων όλοι αποδεικνύονται αθώοι πλην ενός που είναι πράκτορας της ΚΥΠ.

Φοροδιαφυγή, φόροι: η πάταξη της αποτελεί έναν από τους σημαντικούς λόγους τους οποίους στηρίζεται η αισιοδοξία του ΠΑΣΟΚ, για την ανάκαμψη της οικονομίας μετά το 1981. Η όλη σύλληψη πάσχει από την έλλειψη της οποιασδήποτε προετοιμασίας, και κυρίως από το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ πιστεύει ότι φοροφυγάδες δεν είναι παρά οι «100, πλούσιες οικογένειες». Όχι πολύ αργότερα, οι υπουργοί Οικονομικών θα ανακαλύψουν ότι και οι «μη προνομιούχοι» έχουν επιδοθεί στο εθνικό μας σπορ. Η μόνη λύση που απομένει για την εξεύρεση των απαραίτητων χρημάτων, είναι η αύξηση των φόρων, τους οποίους καλούνται να πληρώσουν αυτοί που φοροδιαφεύγουν λιγότερο από όλους τους άλλους, δηλαδή οι μισθωτοί.

Χρήστος Σαρτζετάκης: επιλογή του Μένιου Κουτσόγιωργα, μετά την άρνηση του Παναγιώτη Κανελλόπουλου και των άλλων υποψηφίων για την Προεδρία της Δημοκρατίας, ο εκλεγείς τελικά, πρόεδρος θα εξελιχθεί σύντομα σε ένα διαρκή πονοκέφαλο για τον κ. Παπανδρέου. Αντιμετωπίζοντας τον πολιτικό ως δικογραφία ο «πιο βασανισμένος Έλληνας» θα αρχίσει να αυτονομείται όλο και περισσότερο από το κυβερνητικό στρατόπεδο,

για να δεχθεί την αντεπίθεση του τελευταίου, με μοχλό τον φιλικό του Τύπο. Οι επιθέσεις αυτές θα δώσουν λαβή στην «προεδρολογία». Στις υποθέσεις για μια ενδεχόμενη μετακίνηση του πρωθυπουργού στην Προεδρία της Δημοκρατίας, ο κάτοχος της τελευταίας, θα καλέσει τους δημοσιογράφους να τον φωτογραφίσουν στο Προεδρικό Μέγαρο, το 1990, που θα λήγει και η θητεία του. Το ερώτημα είναι, αν και ο κ. Παπανδρέου, έχει πει τον τελευταίο λόγο.

Χριστοδουλίδης Ανδρέας: εναντίον του τον Ιούνιο του 1983 θα διεξαχθεί η πιο άθλια μεθόδευση των τελευταίων χρόνων, με τη βοήθεια των μυστικών υπηρεσιών και διαφόρων εντύπων. Το γεγονός ότι ο πρωθυπουργός αρνείται να καλύψει ένα μέλος του ΕΓ και στενό συνεργάτη του και να απομακρύνει τους σχεδιαστές της υπόθεσης, θα δώσει το πράσινο φως για αντιπαραθέσεις «τρίτου τύπου» στο κυβερνητικό στρατόπεδο.

Ψηφοφόροι, ψήφος προειδοποιητική, Ψαρουδάκης κτλ.: το ΠΑΣΟΚ, θα καταφέρει να περάσει χωρίς μεγάλες αβάρειες τις δημοτικές του '82, να ανακάμψει από την πτώση των ευρωεκλογών του '84, και να κερδίσει θριαμβευτικά τις εκλογές του '85. Ένα χρόνο αργότερα, με ευκαιρία τις δημοτικές εκλογές, θα αισθανθεί την ανάσα της Νέας Δημοκρατίας στο σβέρκο του. Και αυτή τη φορά, την κατάσταση στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, δεν θα μπορέσουν να σώσουν, ούτε ο κ. Ψαρουδάκης ούτε οι άλλοι «δορυφόροι» με τους οποίους το ΠΑΣΟΚ συνηθίζει πριν από κάθε εκλογές να «διευρύνεται» προς τα δεξιά, ή προς τα αριστερά.

Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο: μετά τις εκλογές του '81, οι σχέσεις της Χριστίνας Ωνάση με την Αλλαγή, φτάνουν στο σημείο μηδέν, όταν η κυβέρνηση απειλεί να συλλάβει την κληρονόμο του πλουσιότερου ανθρώπου του κόσμου, με την κατηγορία της φοροδιαφυγής. Σε ενδειξη καλής θέλησης, το «Ίδρυμα Ωνάση», προτείνει να κατασκευάσει στην Αθήνα, ένα «πρωτοποριακό καρδιοχειρουργικό κέντρο». Οι παλαιότερες διαφορές, και τα μεγαλόπνοα σχέδια για το ΕΣΥ, οδηγούν την κυβέρνηση στην άρνηση της προσφοράς. Το 1986, όταν η κατεύθυνση έχει αλλάξει, ο υπουργός Υγείας Γιώργος Γεννηματάς, ανακοινώνει μετά από υπόδειξη του πρωθυπουργού, τη μεγάλη χαρά της κυβέρνησης, για την προσφορά.

Κ.Σ.

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1986

ή

το τέλος της Μεταπολίτευσης

Είναι πολλοί οι λόγοι που η πολιτική στην Ελλάδα μετά τον Οκτώβριο του 1986 δεν θα μπορεί πλέον να ασκείται με τους ίδιους όρους και τις ίδιες νομιμοποιήσεις που την προσδιόριζαν μέχρι την 12η και την 19η Οκτωβρίου. Οι διαφαινόμενες αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό, και πιο συγκεκριμένα στη διάταξη και στις λειτουργικές συμμαχιών που τον οριοθετούν, μπορεί να μην προέκυψαν από μία αμιγώς κεντρική πολιτική αναμέτρηση (βουλευτικές εκλογές), όπως μπορεί να είναι και ανατρέψιμες· δεν παύουν, όμως, να αμφισβητούν κεντρικές επιλογές —ως προς το αμφισβητούν κεντρικές επιλογές —ως προς το κυβερνών «Κίνημα»— να επικυρώνουν θετικές προοπτικές —ως προς την εκσυγχρονιζόμενη, μέχρι στιγμής, αξιωματική αντιπολίτευση, ή να φέρνουν την Αριστερά αντιμέτωπη με τα μακροπρόθεσμα μεγέθη μιας συνθετότερης πολιτικής δράσης, τα οποία η ίδια έθεσε στην ημερήσια διάταξη των μέχρι τώρα εκλογικιστικών ή συγκυριακών εργασιών της στεγανής κοινωνίας της.

Για την Αριστερά η διαχείριση των όποιων οφελειών της του β' γύρου και η αντιμετώπιση των αναγκών που περικλείει ένας μακροπρόθεσμος και συγχρόνως, συνεκτικά καθημερινός, πολιτικός σχεδιασμός, προϋποθέτει τη μεταρρύθμιση της πολιτικής κουλτούρας της και την αναδιάταξη των βάσεων και των μετώπων κατεύθυνσής της μέσα στο κοινωνικό συνεχές· για το ΠΑΣΟΚ η αμφισβήτηση των επιλογών του και η συρρίκνωση της απήχυσής του συνεπάγονται την αναζήτηση ενός νέου οράματος, η συνειδητοποίηση ότι το ξέφτισμα των παλαιών επαγγελιών του οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στη σταδιακή τους απορρόφηση από ένα πολιτικό ψευδοκαισαρισμό που διέρρηξε τις κοινωνικές συμμαχίες, και από μια λαφυραγωγική αντίληψη περί της μόνης νομής της εξουσίας, που διαμόρφωσε ένα πολιτικό προσωπικό με αμιγώς νεοπλουτικά και πολιτικά ανεργμάνιστα ανακλαστικά.

Η αναζήτηση ενός νέου οράματος από το κυβερνών κόμμα δεν μπορεί να τελεσφορήσει, αν οι αναφορές αυτού του οράματος είναι θλιβερά προσανατολισμένες προς τις ευτελείς και

ασύμφωρες ιδεοληψίες περί του «αμαρτωλού παρελθόντος της Δεξιάς», ή προς τον μανιχαϊσμό του λαϊκιστικού διδύμου: ήλιος - σκότος. Μπροστά σε μια Δεξιά που επιχειρεί —και καλώς το επιχειρεί— τον εκσυγχρονισμό της, μπροστά σε μια Αριστερά που δείχνει πως ξέρει πλέον να διαχωρίζει το παρελθόν των ένδοξων —πλην αλλότριων, πλέον— αγωνιστών της από το παρόν του νεότερου —πλην, όμως, περιθωριακού— ακροατηρίου της, και πάνω σ' αυτόν τον διαχωρισμό επιχειρεί τον εκσυγχρονισμό του εαυτού της —αλλά και του πολιτικού παιχνιδιού— ως μέσον για να βγει από το γκέτο της, το ΠΑΣΟΚ έδειξε να είναι ο μοναχικός ζηλωτής του παρελθόντος και μόνον· έδειξε να χάνει την πρωτοβουλία, γιατί δάλεξε τη μάχη της φατριαστικής «δημοκρατικής ομοψυχίας», την ίδια στιγμή που η συντηρητική και η αριστερή παράταξη μίλαγαν εγνωσμένα για το παρόν και κέρδιζαν στη «συνομιλία» τους αυτή, τη μάχη μιας πολιτικής συναίνεσης σε βασικούς κανόνες παιχνιδιού, που ξεπερνούσε ακόμα και την «εθνική ομοψυχία» του μακρινού Αυγούστου του 1974...

Και εξαρτάται από το ΠΑΣΟΚ αν αυτή η κατάργηση των εμφυλιοπολεμικών φραγμάτων στη συμπεριφορά ευρύτατων μερίδων των πολιτών αποβεί ή όχι υπέρ της συντηρητικής παράταξης· εξαρτάται από την ικανότητά του να συνειδητοποιήσει ότι το συναγερμικό και αγελαίο πολιτικό πρόσωπο του επωχείται του «αυριανισμού», του «Μάρκου» και του «Μένιου», ακυρώνει την ίδια του τη φήμη ως «προοδευτικού» φορέα και ανατρέπει τις προοπτικές εξουσιαστικής του επιβίωσης.

Αυτή η συνειδητοποίηση, δεν μπορεί να εκφραστεί μόνο με τον ανασχηματισμό του κυβερνητικού προσωπικού —μία τακτική γνωστή μέχρι τώρα ως «κόλπο» ή, στην καλύτερη περίπτωση, κίνηση αντιπερισπασμού.

Είναι φανερό ότι η διαφαινόμενη αλλαγή του πολιτικού σκηνικού καθιστά επιτακτική την ανάγκη μιας κυβερνητικής πολιτικής, αφού ακριβώς αυτή η αλλαγή έδειξε ότι η μέχρι τώρα πολιτεία του κυβερνώντος κόμματος ήταν και σαν μεροκάματο, «μεροκάματο του τρόμου»...

«Πήραμε τη ρεβάνς του '65, και χάνουμε τον πόλεμο του '86»

του Στ. Κούλογλου

Όσοι από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, αναρωτιούνται ακόμη για το νόημα της ψήφου των δύο εκλογικών γύρων μπορούν να προχωρήσουν στο εξής πείραμα: βρισκουμε έναν ξένο, κάτοικο άλλης χώρας, που δεν έχει ιδέα για την ελληνική πολιτική ζωή, και τον καλούμε, δείχνοντάς του τις φωτογραφίες των υποψηφίων της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ στις τρεις μεγάλες πόλεις, να μαντέψει σε ποιο κόμμα ανήκει η πρώτη, ποιά η δεύτερη κατηγορία υποψηφίων. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, ότι κρίνοντας από την εικόνα και την ηλικία, ο ξένος θα απαντήσει ότι οι τρεις της ΝΔ ανήκουν στην αριστερά, και οι τρεις του ΠΑΣΟΚ ότι υποστηρίζονται από τη δεξιά. Αυτό τουλάχιστον διδάσκει η παγκόσμια πολιτική κουλτούρα και εμπειρία, σύμφωνα με την οποία ειθίστα η δεξιά να εκπροσωπεί την παραδοχή, το πιο σεβάσμιο αλλά και ξεπερασμένο και η αριστερά το νέο και μοντέρνο. Μπορεί μια τέτοια σύγκριση να μην αποδίδει ολόκληρο το περιεχόμενο της εκλογικής αναμέτρησης, αλλά, στην πολιτική, τα σύμβολα είναι μερικές φορές πιο εύγλωττα, και από τις πιο περισπούδαστες αναλύσεις.

Το τέλος της μεταπολίτευσης

Με την ίδια έννοια, αν η εικόνα των υποψηφίων δημάρχων, συμβολίζει το ένα βασικό χαρακτηριστικό των φετινών εκλογών, δηλαδή την υπερίσχυση των εκσυγχρονισμένων υποψηφίων της ΝΔ απέναντι στους «ξεπερασμένους» υποψηφίους του ΠΑΣΟΚ, το άλλο βασικό χαρακτηριστικό, η διαφοροποίηση του ΚΚΕ από το ΠΑΣΟΚ συμβολίζει με τη σειρά του, κάτι ακόμη ουσιαστικότερο: το τέλος της μεταπολίτευσης, της περιόδου που ξεκίνησε το 1974 και ολοκληρώνεται αυτό τον καιρό. Χτισμένο πάνω σε μια οικονομία «με πηλίνα πόδια», της οποίας ο αναγκαίος εκσυγχρονισμός παραπεμπεται στις καλένδες, λόγω της συντηρητικής ιδεολογίας της ΝΔ και του βασικού πολιτικού της προσωπικού, το πολιτικό σύστημα της μεταπολίτευσης, διατηρείται περίπου αναλλοίωτο μέχρι το '86: δύο βασικά κομμάτια, που πυραμένουν συμπαγή λόγω του εκλογι-

κού νόμου, ασκώντας την εξουσία διαμέσου του υπερτροφικού κράτους και με στοιχειώδεις ή ανύπαρκτες εσωτερικές δημοκρατικές διαδικασίες, υπερίσχυση των χαρισματικών αρχηγών σε βάρος των προγραμμάτων και γενικότερα των «κομμάτων αρχών», στα πλαίσια ενός συντάγματος που θεσμοποιεί το όλο σύστημα και τον κρατισμό. Συγχρόνως λαϊκισμός, έντονος αντιιμπεριαλιστικός βερμπαλισμός που έχει τις ρίζες του στη δικτατορία και το Κυπριακό, βασική διάκριση στο επίπεδο των πολιτικών δυναμικών ανάμεσα στη δεξιά και τις «προοδευτικές, δημοκρατικές» δυνάμεις.

Ανάμεσα στις τελευταίες, κυριαρχεί και φυσιολογικά το καινοτόμο σε ιδέες και συγχρόνως περισσότερο προσαρμοσμένο στο πολιτικό σύστημα κόμμα: το ΠΑΣΟΚ κερδίζει θριαμβευτικά την εξουσία το '81, για να εμπλακεί γρήγορα στις αντιφάσεις του πλαισίου που το ανέδειξε. Τα υπόγεια των υπουργείων δεν είναι γεμάτα από φλουριά τα οποία η αριστερά δεν είχε παρά να μοιράσει στους φτωχούς· η αντι-δεξιά κατεύθυνση είναι ικανή για αντιπολίτευση αλλά όχι και για την άσκηση συγκροτημένης εξουσίας· το πολυσυλλεκτικό λόγω του εκλογικού συστήματος κόμμα, αδυνατεί

να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των «πολυσυλλεχθέντων»· το ανομοιογενές κόμμα διχάζεται αλλά και απορροφείται από το κράτος, η έλλειψη δημοκρατικών διαδικασιών στο εσωτερικό του, ακυρώνει την οποιαδήποτε προσπάθεια εκπόνησης ενός προγράμματος.

Όταν το ΠΑΣΟΚ μπροστά στις εκλογές του '85, δεν μπορεί να διαχειριστεί αποτελεσματικά το σύστημα αυτό, προχωράει σε μία ρήξη, που θα έχει κι αυτή έναν εξαιρετικά καθαρό συμβολικό χαρακτήρα: ο κ. Καραμανλής αρχιτέκτονας της κοινωνίας που εγκαθιδρύθηκε μετά το '74, αποκαθλώνεται. Το κόμμα του κ. Παπανδρέου ξανακερδίζει τις εκλογές, παρατείνοντας τη ζωή ενός φαινομένου που τελειώνει. Λίγο αργότερα θα αναγκαστεί να πάρει οικονομικά μέτρα που ανατρέπουν όλες τις μεταπολιτευτικές δοξασίες των «προοδευτικών δυνάμεων» αλλά το όλο οικονομικό - πολιτικό πλέγμα εξακολουθεί να υπολείπεται. Οι δημοτικές εκλογές, λειτουργούν σαν καταλύτης που θα επιταχύνει και θα αναδείξει τις ήδη υπάρχουσες υπόγειες διαδικασίες.

Παράλληλα, τα θετικά στοιχεία που επιβλήθηκαν στην πολιτική ζωή της χώρας, μετά το 1974, θα έχουν κι αυτά τα αποτελέσματά τους: η —τυπικώς άσπογη— αλλά ουσιαστικά υποβαθμισμένη λειτουργία της δημοκρατίας και η νομιμοποίηση των Κ.Κ. ελαχιστοποιούν τους κινδύνους μιας ολοκληρωτικής ή αντιδραστικής εκτροπής από τη δεξιά και απαλείφουν τις πληγές του εμφυλίου. Η ατυχής και αποτυχημένη προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ τη βδομάδα ανάμεσα στον πρώτο και το δεύτερο γύρο των εκλογών, να πείσει τους αριστερούς ψηφοφόρους ότι το λευκό ισοδυναμεί με την... αποχή του '46, αποτυγχάνει παταγωδώς: ο εμφύλιος έχει μπει οριστικά στο χρονοντούλαπο της ιστορίας. Και αυτό, παράλληλα με την εκλογική πτώση των κυβερνητικών δυνάμεων, αλλάζει το πολιτικό τοπίο.

Η αλλαγή του πολιτικού τοπίου

Το ΚΚΕ από την πλευρά του, συνειδητοποιεί μετά τις εκλογές του '85, ότι το

πολιτικό σύστημα με το δικομματισμό, την ενισχυμένη αναλογική και τη διάκριση δεξιάς - αντιδεξιάς, επιταχύνει τη στρατηγική του πτώση. Διαφοροποιείται τον Οκτώβριο του '85 από τον «στείρο αντιδεξιισμό» και όταν στον πρώτο γύρο των δημοτικών του '86 το ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται με μειωμένη την δύναμή του, αποφασίζει να *κατέβει από το τρένο*.

Με την τακτική του λευκού στην Αθήνα και την υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ στις άλλες πόλεις, καταφέρνει ευφύως να προσεταιριστεί τις ψήφους και του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, κερδίζοντας μια σειρά από δήμους, πράγμα καθόλου ευκαταφρόνητο σε μια αναμέτρηση, που έχει μεταξύ των άλλων και αυτό το σκοπό. Και το κυριότερο, προχωράει σε μία αναπάντεχη πολιτική διαφοροποίηση, επιζητώντας να παίξει το ρόλο του τρίτου ρυθμιστικού πόλου στα πολιτικά μας πράγματα.

Το στοίχημα είναι ιστορικό, αλλά καθόλου εύκολο να κερδηθεί. Η δημιουργία «της τρίτης λύσης», απαιτεί στρατηγικές διαφοροποιήσεις στο πρόγραμμα, τη φυσιογνωμία και τον πολιτικό λόγο του ΚΚΕ. Αν αυτές οι αλλαγές δεν πραγματοποιηθούν, τότε το κόμμα του κ. Φλωράκης, κινδυνεύει όχι απλώς από μια καθοδική εκλογική και οργανωτική πορεία, αλλά και από την ιστορική του χρέωση, για τη διάσπαση του μετώπου «των δημοκρατικών δυνάμεων».

Αντίθετα, αν το τριπολικό αυτό σύστημα εδραιωθεί, τότε αυτό που κινδυνεύει με αφανισμό είναι το ΚΚΕ εσ. και οι επιθέσεις που κ. Κύρκος εξαπέλυσε κατά του ΚΚΕ κατά τη διάρκεια της προηγούμενης εβδομάδας αλλά και το ίδιο βράδυ της δεύτερης Κυριακής, δεν πρέπει να είναι καθόλου άσχετες με αυτήν την εκτίμηση. Ο δεύτερος γύρος έδειξε ότι το συμπαθές στους ψηφοφόρους ΚΚΕ εσ. έχασε δύο δήμους με επιτυχημένους δημάρχους (Πέραμα, Δραπετσώνα), επειδή η ΝΔ ψήφισε εκεί τους υποψήφιους του ΚΚΕ, ενώ κέρδισε το Ν. Ηράκλειο και επειδή ο αξιολόγος υποψήφιος του υποστηρίχθηκε από το τελευταίο. Σε ένα τριπολικό πολιτικό σύστημα, το ΚΚΕ εσ. κινδυνεύει να συνθλιβεί ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ ι-διαίτερα μετά την όξυνση των σχέσεων τους ή να προσκολληθεί σε ένα από τα δύο. Από τους χαμένους της πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου στην αντιπαράθεση με τους «συντρόφους της άλλης πλευράς» για την κληρονομιά του κομμουνιστικού κινήματος, το κόμμα του κ. Κύρκου προσπάθησε να αλλάξει, έστω και καθυστερημένα με τον ενιαίο φορέα. Η δημιουργία του τελευταίου ως ανεξάρτητης πολιτικής οντότητας παίρ-

νει, για το επιτελείο της Πλατείας Κουμουνδούρου, το χαρακτήρα ζωής ή θανάτου. Ειδικά, το μεν ΠΑΣΟΚ θα καλεί κάθε τόσο το ΚΚΕ εσ. για «δημοκρατική συνεργασία», το δε ΚΚΕ θα επικαλείται την κομμουνιστική του πλευρά για τη «συμπαρατάξη της αριστεράς».

Για «τυχαίους» λίγο πολύ λόγους, η ΝΔ ένοιωσε πιο γρήγορα από τον κυριότερο αντίπαλό της, τις ελλείψεις του μεταπολιτευτικού πλαισίου: η αποχώρηση του χαρισματικού ιδρυτή της, οδήγησε το κόμμα σε μια παρατεταμένη κρίση, όχι μόνο προγράμματος —που δεν υπήρχε, ούτε υπάρχει— αλλά ταυτότητας και ηγεσίας. Η ίδια η ανάγκη να διεκδικήσει με αξιώσεις την εξουσία, αναγκάζει τη ΝΔ να εκσυγχρονιστεί, προτείνοντας, όχι μίαν ανυπαρκτή πολιτική, αλλά κάποια πρόσωπα που μπορούν να δώσουν αυτή τη νέα εικόνα. Τα τελευταία, είναι με τη σειρά τους υποχρεωμένα, να υπερβούν το μεταπολιτευτικό πλαίσιο: τάσσονται υπέρ της απλής αναλογικής, υπερτονίζουν την «εθνική συμφιλίωση και την ανάγκη ξεπεράσματος των διχασμών του παρελθόντος», κάνουν ανοίγματα στην αριστερά, προτείνουν το διάλογο αντί της κάθετης αντιπαράθεσης. Η σημερινή εικόνα της ΝΔ, είναι αρκετά διαφορετική απ' αυτή της εποχής Αβέρωφ.

Αυτό το τελευταίο, επιβεβαιώνεται ιδιαίτερα από τη μετεκλογική τακτική της ΝΔ: ο κ. Μητσοτάκης αποφεύγει να θέσει θέμα εκλογών, κάτι που θα προκαλούσε την επανασυσπείρωση της Αριστεράς γύρω από το ΠΑΣΟΚ ή ενδεχομένως μια θετική ανταπόκριση του αρχηγού του, και αντίθετα επιλέγει την τακτική της φθοράς. Η ΝΔ θα αφήσει την «κυβέρνηση μειοψηφίας», να εφαρμόσει την οικονομική της πολιτική, και να προσπαθήσει την παραπέρα σύσφιξη των σχέσεων με τις ΗΠΑ, και την κατάλληλη στιγμή θα ζητήσει εκλογές, ανεβάζοντας εν τω μεταξύ την εκλογική της δύναμη. Η αύξηση του απόλυτου αριθμού των ψήφων της στο δεύτερο γύρο και στις τρεις μεγάλες πόλεις, που είναι μεγαλύτερη από την απλή πρόσθεση των ψήφων της ΔΗΑΝΑ ή του Σκυλίτη πρέπει να οφείλεται κυρίως στη μετακίνηση ψηφοφόρων οι οποίοι στον πρώτο γύρο ψήφισαν Μπέη, Παπασπύρου ή Μανασή. Πρόκειται για το οριακό ποσοστό του εκλογικού σώματος που προτιμά να είναι κάθε φορά με το νικητή, αλλά που κρίνει συχνά και γενικές εκλογικές αναμετρήσεις. Επιπλέον, οι τοπικοί παράγοντες της ΝΔ, ιδιαίτερα στην υπαίθρο, και οι τοπικές της οργανώσεις, μεταβάλλονται από τώρα και μέχρι την επόμενη αναμέτρηση στους παραδοσιακούς «μεσολαβητές», έναν ρόλο που α-

πό το '81 μέχρι πρόσφατα έπαιζε —ομολογουμένως με «επιτυχία»— η οργάνωση του ΠΑΣΟΚ. Ο αέρας φυσάει έτσι κι αλλιώς τα πανιά της αξιωματικής αντιπολίτευσης, και αυτό είναι ένα ακόμη κομμάτι του «παζλ» που συνθέτει το νέο πολιτικό τοπίο.

ΠΑΣΟΚ: Με ποιον θα πάει και ποιον θ' αφήσει

Ουδέποτε τόσοι λίγοι άνθρωποι, έκαναν τόσα πολλά λάθη, μέσα σε τόσο λίγο χρόνο.

Το απόφθεγμα ταιριάζει απόλυτα στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, ακριβέστερα στο τμήμα εκείνο που είχε την ευθύνη των χειρισμών στις δημοτικές εκλογές. Είναι ίσως πρώτη φορά, που ένα απλό χαστούκι —που θα 'λεγε και ο κ. Φλωράκης— έχει προκαλέσει τέτοια μεγάλη ζαλάδα, έστω κι αν το χαστούκι ήρθε «με γυρισμένη την πλάτη», αφού η ηγεσία του κυβερνώντος κόμματος δεν είχε πάρει μυρωδιά το τι προμήνυαν οι εκλογές: άρνηση της ήττας την πρώτη μέρα, αταλάντευτη στάση τη δεύτερη απέναντι στις διεκδικήσεις του ΚΚΕ, αφού «ο Φλωράκης δεν έχει άλλη επιλογή», εκνευρισμός την Τετάρτη και σπασμωδικές αντιδράσεις, λές και η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ δεν είχε ποτέ χρηματίσει μέλος της οργάνωσης: ζητώντας την ψήφο των ψηφοφόρων του ΚΚΕ, μια μερίδα του ΠΑΣΟΚ επεδόθη σε μία αχαλίνωτη επίθεση εναντίον του κόμματος, που ευτυχώς —μπροστά στο 2.000— σταμάτησε στο 1946 και δεν προεκτάθηκε μέχρι την εποχή που ο επάρατος Καποδίστριας φυλάκιζε τον Κολοκοτρώνη, με την ανοχή της αριστεράς. Το αντίστοιχο θα ήταν να ζητάει το ΚΚΕ ή το ΚΚΕ εσ. την ψήφο της βάσης του ΠΑΣΟΚ βρίζοντας χυδαία το ΠΑΣΟΚ και τον κ. Παπανδρέου. Η ευφυής τακτική αποθεώνεται την επομένη του δεύτερου γύρου, όπου η εκλογική βάση του ΚΚΕ, παρουσιάζεται στην Αθήνα διχασμένη, όταν με τη βοήθεια της «Αυριανής» στέλνονται ξανά στην αγκαλιά της ηγεσίας τους, και εκείνοι οι ψηφοφόροι του ΚΚΕ που ψήφισαν Μπέη στο δεύτερο γύρο. Αλήθεια ποια είναι τα νέα στρώματα, τα οποία θα επιδιώξει να συσπειρώσει το ΠΑΣΟΚ για να αναπληρώσει τις ζημιές;

Στην πραγματικότητα, η εμμονή του ΠΑΣΟΚ στις πολιτικές συνήθειες της μεταπολιτευτικής περιόδου, την αντιδεξιά προπαγάνδα, την άρνηση του διαλόγου, ο εκνευρισμός του μπροστά στη ρήξη της «δημοκρατικής συνεργασίας» οφείλεται σε δύο λόγους: ο πρώτος είναι, ότι το ΠΑΣΟΚ είναι το πιο γνήσιο τέκνο της μεταπολίτευσης. Αντίθετα με την ΝΔ και τα ΚΚΕ, δεν διεκδικεί την ιστορική συνέχεια μιας πολιτικής παράτα-

ξης, ενώ φροντίζει να αξιοποιήσει στο έπακρο όλα τα μεταδικτατορικά χαρακτηριστικά, δηλαδή την έννοια του χαρισματικού ηγέτη, την αντιδεξιά ιδεολογία, το δικομματισμό ή το εκλογικό σύστημα. Και ο δεύτερος, λόγος είναι, ότι η συνειδητοποίηση του τέλους της μεταπολιτευτικής περιόδου, δηλαδή η συνειδητοποίηση του τέλους της αυτοδυναμίας, θέτει στο κυβερνών κόμμα το ερώτημα με ποιον θα προσπαθήσει να συγκυβερνήσει στο μέλλον.

Οι αντιφάσεις ανάμεσα στην ήπια δήλωση του πρωθυπουργού, το βράδυ των εκλογών και τη σκληρή αντι-ΚΚΕ ανακοίνωση του ΕΓ, οι διαφοροποιήσεις στη στάση των συμπολιτευόμενων εφημερίδων, οι αντιθέσεις ανάμεσα στα στελέχη του κυβερνώντος κόμματος, αντανakλούν —πέρα από κινήσεις μικροτακτικής— το κεντρικό αυτό δίλημμα, που τίθεται ήδη από τώρα. Και αν η υπόθεση για το τέλος μιας περιόδου και την αρχή μιας άλλης ευσταθεί, τότε οι αποφάσεις που καλείται να πάρει ο κ. Παπανδρέου αφορούν ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, το τέλος του οποίου δεν απέχει πολύ από το 2.000.

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο

Οι «Αμερικάνοι φίλοι» μας, φαίνεται να αποκλείουν το ενδεχόμενο ενός σεναρίου, σύμφωνα με το οποίο η λύση για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ θα ήταν ένα ακόμη μεγάλο άλμα προς τα μπρος, δη-

λαδή μια όξυνση στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις, και πρόωρες εκλογές για την «αναβάπτιση» στη λαϊκή ετυμηγορία. Δεν είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένοι με την άνοδο της ΝΔ «του κυρίου Μητσοτάκη», αλλά, θεωρούν ότι μια τεχνητή ένταση η οποία θα ξανάφερνε στην επιφάνεια τον αντιαμερικανισμό θα ήταν αβάστακτη και οικονομικά και πολιτικά, για την οποιαδήποτε κυβέρνηση...

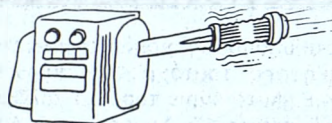
Από την πλευρά του, ο κ. Σαρτζετάκης, με την ανακοίνωσή του της Τρίτης για το ανέξοδο των προεδρικών μετακινήσεων και το θόρυβο του αεροπλάνου που χρησιμοποιεί, μάλλον ήθελε να υπογραμμίσει —καταγγέλλοντας μάλιστα μια φιλοκυβερνητική εφημερίδα— ότι ει-

ναι σε θέση να εκμεταλλευτεί και ο ίδιος τους μετεκλογικούς συσχετισμούς των δυνάμεων. Το σενάριο της μετάβασης στην Προεδρία, φαίνεται πάντα να εξαρτάται από το σημερινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Οι εκδοχές για τον κ. Παπανδρέου στο μέλλον λιγοστεύουν.

Μία από τις γνώριμες τακτικές του τελευταίου, είναι η «δημιουργία μιας νέας κρίσης για το ξεπέρασμα μιας άλλης» ενώ το ΠΑΣΟΚ είναι ένα κόμμα που αρέσκεται στην εξεύρεση «αποδιοπομπαίων τράγων».

Η άποψη που συνεχώς κερδίζει έδαφος μέσα στον κομματικό μηχανισμό είναι ότι «κερδίσαμε το '65, αλλά χάσαμε το '86». Έτσι, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, θα μπορούσε να απομακρύνει από την κυβέρνηση αρκετούς που «επρεπε να είχαν κυβερνήσει το '65» ικανοποιώντας την κομματική —αλλά και την κοινή— γνώμη, εξαγγέλλοντας συγχρόνως ένα έκτακτο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Όσο όμως κι αν η απομάκρυνση των παλαιοκομματικών είναι απαραίτητος όρος για ένα νέο πρόσωπο και ήθος της κυβέρνησης, δεν αρκεί μόνο αυτή για να ξανακερδηθεί η πρωτοβουλία των κινήσεων. Κι όσο ένα Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ είναι αναγκαίο για τη συγκρότηση μιας νέας κομματικής ταυτότητας, η έκτακτη συγκλήσή του θα μπορούσε να βυθίσει ό,τι έχει απομείνει από τον κομματικό μηχανισμό σε μια παρατεταμένη κρίση. Το πρόβλημα είναι οι πολιτικοί όροι των

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΟΤΑΝ «ΒΓΑΖΕΙ ΤΑ ΜΑΧΑΙΡΙΑ»

Στο Καστρί η νύχτα του δεύτερου γύρου, ήταν ασφαλώς πιο ήρεμη από την προηγούμενη καταραμένη Κυριακή του αιφνιδιασμού, ενώ και στο Εκτελεστικό Γραφείο τα μέλη του οποίου παρακαλούθουν τα αποτελέσματα στη Χαριλάου Τρικούπη, δεν παρατηρήθηκαν οι αμοιβαίες «μπηχτές» της προηγούμενης Κυριακής. Έτσι όλη η ένταση της βραδιάς, διοχετεύθηκε στην ΕΡΤ, όπου και συνέβησαν σκηνές επιστημονικής φαντασίας. Το επεισόδιο ξεκίνησε όταν σε κάποια στιγμή ο κ. Παπανδρέου ήρθε στο σαλόνι για να παρακολουθήσει τα αποτελέσματα από την τηλεόραση. Το λόγο είχε τότε, από τους δημοσιογράφους που παρουσίαζαν τα αποτελέσματα, ο Μάκης Γιομπαζολιάς, ο οποίος μπλέκοντας τα χαρτιά του και κάνοντας κάποιο «σαρδάμ» εξεनेύρισε τον πρωθυπουργό, που έτσι κι αλλιώς θεωρεί μπλαζέ το ύφος του τέως γραμματέα της Κλαδικής Δημοσιογράφων του ΠΑΣΟΚ.

Όταν λοιπόν ο κ. Παπανδρέου φώναξε ότι «αυτός πρέπει να φύγει», το σύνθημα δόθηκε και τα τηλέφωνα άρχισαν να πέφτουν σαν το χαλάζι στην Αγία Παρασκευή. Πίσω από τις κάμερες, οι αρμόδιοι της ΕΡΤ-1, προσπαθούσαν με νοήματα, να δώσουν τη «γραμμή» στον επικεφαλής της παρουσίασης, αφού η γραμμή άλλαζε κάθε δύο λεπτά, ανάλογα μ' αυτόν που τηλεφωνούσε από το Καστρί, ερμηνεύοντας «αυθεντικά» τη θέληση του πρωθυπουργού. Το όλο αλαλούμ, κατέληξε σε ένα μεγάλο σαρδάμ του κ. Γιομπαζολιά, όταν εξηγούσε το τι σημαίνει για κάποιον υποψήφιο «να υποστηρίζεται κυρίως», σκηνή που ίσως είδαν όσοι είχαν την υπομονή να παρακολουθήσουν ως το τέλος, μια καθόλα απαράδεκτη παρουσίαση, για την οποία φυσικά κανένας δεν εκνευρίστηκε. Η έκτακτη σύσκεψη των κ. Παπαϊωάννου, Κούρη και Χαλάτση (διευθυντή της ΕΡΤ-1) που συγκλήθηκε στην οδό Ζαλοκώστα το πρωί της Δευτέρας προκειμένου να αποφασίσει για την τύχη του άμοιρου Μάκη, παρέπεμψε τις τελικές της αποφάσεις, για μετά τον αναγραμματισμό.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΗΝΥΜΑ

Το ουσιαστικό πολιτικό ερώτημα, που απασχόλησε το Καστρί, το βράδυ των εκλογών, ήταν ποιο από τα δύο έτοιμα διαγγέλματα, θα διάλεγε τελικά ο πρωθυπουργός. Τελικά η γνώμη του κ. Αλευρά, βάρυνε αποφασιστικά υπέρ του γνωστού άχρωμου διαγγέλματος, με το επιχείρημα της αποφυγής του πανικού.

Το παραμερισθέν, ήταν πολύ πιο επιθετικό, κι έκανε λόγο όχι μόνο για τα μηνύματα, αλλά για την ανάγκη αλλαγής του ήθους και του ύφους της εξουσίας προαναγγέλλοντας και μέτρα τα οποία θα παρουσίαζε «σε λίγες μέρες», ο ίδιος ο πρωθυπουργός. Φυσικά, η επιλογή του κ. Αλευρά, ήταν μάλλον πολιτική, αφού το δεύτερο μήνυμα περισσότερο ικανοποίηση, παρά πανικό θα δημιουργούσε. Αλλά και πανικός να εμφανίζονταν, δεν θα ήταν μεγαλύτερος απ' αυτόν που τώρα επικρατεί στην κυβέρνηση.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι ο κ. Παπανδρέου, «έχει βγάλει τα μαχαίρια», με την έννοια ότι είναι στις προθέσεις του, η πραγματοποίηση μιας τομής στην κυβέρνηση και το κόμμα. Η τομή α-

όποιων αλλαγών. Στην πραγματικότητα, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει το κυβερνητικό στρατόπεδο είναι πολύ πιο ουσιαστικές: πέρα από δύο τρία υπουργεία, η κυβέρνηση δεν έχει πρόγραμμα δράσης, και είναι εδώ και καιρό παραλυμένη, ήδη πριν τον κίνδυνο των ευρύτατων αλλαγών. Η έλλειψη εμπιστοσύνης και η συνεχώς μειούμενη κοινωνική συναίνεση, είναι η κυριότερη αιτία για το γεγονός ότι τα οικονομικά και κοινωνικά μέτρα «δεν περνάνε» στον κόσμο. Η πολιτική συναίνεση, στο επίπεδο των κομμάτων, μειώνεται συνεχώς, με καλύτερη απόδειξη τη διαφοροποίηση του ΚΚΕ. Το κομματικό τρένο, έχει σταματήσει εδώ και καιρό. Για να ανατρέψει την κατάσταση το ΠΑΣΟΚ έχει σαν μοναδική λύση την πρόταση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου. Για να ξαναπάρει την πρωτοβουλία των κινήσεων ο κ. Παπανδρέου πρέπει να προχωρήσει στον εκδημοκρατισμό και τις αναγκαίες εκσυγχρονιστικές τομές της ελληνικής κοινωνίας, σε μια ριζοσπαστική κατεύθυνση. Για να πάρει την πρωτοβουλία στη δεξιά πρέπει να αποδείξει, σε έναν διάλογο μαζί της, ότι έχει πρόγραμμα, ενώ η ΝΔ δεν έχει. Η επανακατάκτηση της ηγεμονίας στην αριστερά δεν μπορεί σήμερα να γίνει διοικητικά, με εκλογικά νομοθετήματα: μπορεί να γίνει μόνον πολιτικά.

Όπως όλοι οι δρόμοι οδηγούσαν στη Ρώμη, έτσι και σήμερα όλα τα ερωτήμα-

τα οδηγούν στον κ. Παπανδρέου. Η υιοθέτηση μιας παρόμοιας πολιτικής σημαίνει ουσιαστικά την αλλαγή ολόκληρου του πλέγματος εξουσίας, που έχει διαμορφωθεί γύρω από τον πρωθυπουργό. Ισοδυναμεί όχι μόνο με την αλλαγή του στενού «περιβάλλοντος» στο Καστρί, που προφανώς δεν είναι πια σε θέση να εκπονήσει την παραμικρή νέα ιδέα, αλλά και την παροχή ουσιαστικών εξουσιών σε όσους κληθούν να εφαρμόσουν τη νέα πολιτική.

Γιατί και μέχρι σήμερα, ικανά στελέχη, με ιδέες, σε κυβερνητικές θέσεις υπήρχαν και υπάρχουν, μέσα στο γενικό κλίμα της μετριοκρατίας. Το πρόβλημα

είναι ότι αυτά τα στελέχη δεν αφεθήκαν να εφαρμόσουν ούτε καν τα συμφωνημένα, είτε γιατί το «περιβάλλον» επενέβαινε, είτε γιατί έπειθε τον πρωθυπουργό, ότι όλα όσα γίνονταν ήταν σε βάρος του ή έκρυβαν «την πολυτέλεια προσωπικών στρατηγικών». Το αποτέλεσμα είναι τόσο ο ευνουχισμός των ικανών, όσο και η άνοδος των ανίκανων. Οι δηλώσεις π.χ. που έβρισκαν τις αυξήσεις των τιμών της ΔΕΗ... να εγκρίνονται από τους καταναλωτές, δεν αποτελούσαν ένα παρανοϊκό παραλήρημα. Πρόκειται στην πραγματικότητα για ένα είδος στελεχών, που δεν αντλούν την εξουσία τους από την επιβράβευση της κοινής γνώμης, του Τύπου, του κόμματος αλλά από τη μονόδρομη σχέση με τον κ. Παπανδρέου, των πραγματικών ικανοτήτων και της απόδοσης του καθένα, ελάχιστα λαμβανομένων υπόψη. Συνεπώς, αν ο τελευταίος θέλει ουσιαστικό έργο, θα πρέπει μετά από κάποια συμφωνία, να αφήνει στα στελέχη του περιθώρια αυτονομίας, και στο κόμμα και στην κυβέρνηση /α δεχθεί το διάλογο, την κριτική, τις διαφοροποιήσεις, τις —θεμιτές— «προσωπικές στρατηγικές». Με άλλα λόγια, ο πρωθυπουργός, δεν θα πρέπει απλά να παραδεχτεί το τέλος της μεταπολίτευσης, με όλα όσα η τελευταία συμπεριελάμβανε. Θα πρέπει επίσης, για να ξανααποκτήσει την ηγεμονία και να διατητηθεί στην εξουσία να ξεπεράσει τον εαυτό του...

φορά τόσο τα πρόσωπα, όσο και την κυβερνητική δομή, ενώ αντίθετα λιγότερες ενδείξεις υπάρχουν για το βασικό ζητούμενο, δηλαδή την αλλαγή της πολιτικής. Στις προθέσεις του πρωθυπουργού, είναι η μείωση του αριθμού των υπουργών, και η σχεδόν πλήρης εξαφάνιση των υφυπουργών. Πρόκειται σε γενικές γραμμές, για την επαναφορά του σχεδίου που είχε ετοιμαστεί μετά τις εκλογές του '85, του οποίου η εφαρμογή αναβλήθηκε, τόσο εξαιτίας της αλλαγής της οικονομικής πολιτικής, όσο και λόγω των συναισθηματικών πιέσεων, που εξασκήθηκαν τότε από το γνωστό «περιβάλλον».

Σε ό,τι αφορά τα πρόσωπα, ελάχιστοι υπουργοί εμφανίζονται να μετέχουν σίγουρα στην ερχόμενη κυβέρνηση, όπως είναι οι κ. **Τσοχατζόπουλος**, **Σημίτης**, **Γεννηματάς** και το «τήμ» του υπουργείου Εξωτερικών (**Παπούλιας**, **Πάγκαλος**), ενώ ακόμη μικρότερος είναι ο αριθμός, αυτών που θεωρούν την επιστροφή τους σίγουρη (**Μαγκάκης** και ίσως **Λάζαρης**). Οι «φίλοι από τα παλιά», με επικεφαλής τον κ. **Κουτσόγιωργα**, κάνουν φυσικά προσπάθειες για την πα-

ραμონή τους, με εντελώς αβέβαια αποτελέσματα. Όσο για την αλλαγή πολιτικής αυτή είναι που απουσιάζει περισσότερο από τη συζήτηση, αν εξαιρέσει κανείς τις προτάσεις που αρκετά κομματικά και κυβερνητικά στελέχη, έχουν υποβάλει στον πρωθυπουργό.

Ο ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ

Το σίγουρο είναι σήμερα, ότι τίποτα δεν είναι σίγουρο. Ο κ. Παπανδρέου έχει αποσυρθεί για τη μελέτη των προτάσεων και των αλλαγών, χωρίς να εκμυστηρεύεται σε κανέναν απολύτως τις προθέσεις του. Ό,τι γράφεται ή θα γραφτεί για κατάλογο προσώπων κλπ., περισσότερο απηχεί ελπίδες ή αντιπαλότητες, παρά πραγματικές πληροφορίες. Εξάλλου ο κ. Παπανδρέου, έχει στο παρελθόν αποδείξει και ότι αναιρεί τις προθέσεις του για τομές, και ότι ξέρει να αφνιδιάζει.

Τα ίδια δεδομένα, ισχύουν και σε ό,τι αφορά τις αλλαγές στο κόμμα, και τις προσεχείς συνεδριάσεις της Κ.Ε. Στο παρελθόν πάντως, σε στιγμές σημαντικών μεταβολών στην κυβερνητική γραμμή ή τη σύνθεση της κυβέρνησης,

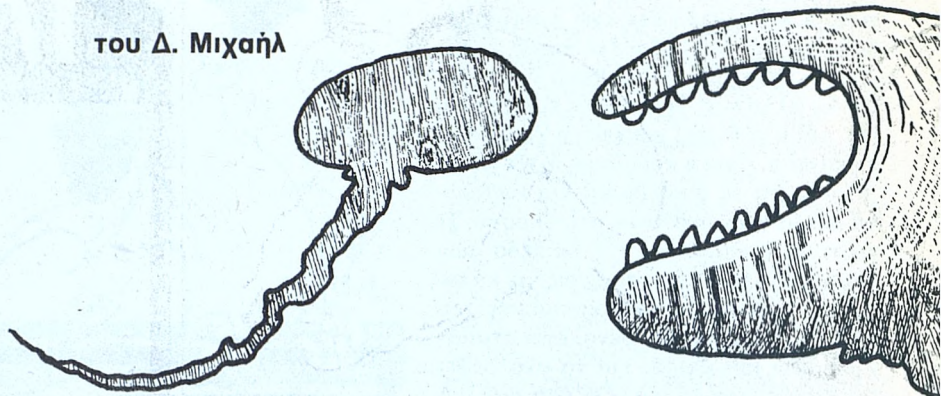
ο πρωθυπουργός χρησιμοποίησε την τακτική της ταυτόχρονης σύγκλησης της Κ.Ε. Αυτό έγινε τόσο το καλοκαίρι του '85, όταν η 17η Σύνοδος συγκλήθηκε την ίδια μέρα της ορκωμοσίας της κυβέρνησης που θα εφαρμόζε τη νέα οικονομική πολιτική, και τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου όταν τον αιφνιδιασμό της 18ης Συνόδου (κατά την οποία απομακρύνθηκε από το Ε.Γ., όλη η «ιστορική ηγεσία») ακολούθησε η ανακοίνωση της νέας οικονομικής πολιτικής.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, έχει πάντως κάποιους χρονικούς περιορισμούς: η χρησιμοποίηση του αιφνιδιασμού και η αποφυγή των πολλαπλών πιέσεων, μαζί με τη σημερινή παραλυσία της κυβέρνησης, τον αναγκάζουν να πάρει και να εξαγγείλει σύντομα τις αποφάσεις του. Αν το ΑΝΤΙ παρέμενε εβδομαδιαίο, τότε ίσως η έκδοσή του να συνέπιπτε με την ανακοίνωση μιας αναδόμησης, που όλοι στο ΠΑΣΟΚ ελπίζουν να είναι ευρύτερη και ουσιαστικότερη των προηγούμενων....

Κ.Σ.

Η νέα στρατηγική του κ. Μητσοτάκη

του Δ. Μιχαήλ

Η ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ άρχισε να αποκτά μιμητές.

ΑΛΛΟ ήταν το περιεχόμενο της δήλωσης του κ. Κ. Μητσοτάκη το βράδυ της περασμένης Κυριακής και άλλο στην ανακοίνωση της (ελεγχόμενης απόλυτα) Εκτελεστικής Επιτροπής την περασμένη Τετάρτη. Στην πρώτη περίπτωση ο κ. Μητσοτάκης είχε κατά νουν τις βουλευτικές εκλογές και απέφυγε να δώσει κάθε πανηγυρικό κομματικό χαρακτήρα στις δηλώσεις του. Στη δεύτερη περίπτωση— κατά τα πρότυπα της ανακοίνωσης του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ— ο κ. Μητσοτάκης απευθυνόταν στενά στην κομματική του βάση, την οποία θέλησε να εμψυχώσει.

ΣΤΟ ΝΕΟ δεδομένο από τις δημοτικές εκλογές είναι ακριβώς ότι ο κ. Μητσοτάκης θα συνεχίσει να χρησιμοποιεί αυτή τη διπλή γλώσσα, καθώς πιστεύει ότι χρειάζεται να διατηρήσει ως αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης το «ήπιο κλίμα» (που θεωρεί ότι τον ευνόησε προεκλογικά και το οποίο πιστεύει ότι θα «διαταράξει» σύντομα το ΠΑΣΟΚ) και ως πρόεδρος του κόμματος τις νικητήριες ιαχές. Η τακτική αυτή, κυριολεκτικά στην κόψη του ξυραφιού έδειξε από την αφετηρία της πόσο δύσκολη είναι.

Ο κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ είχε συμφωνήσει ότι δεν έπρεπε να οργανώσει επινίκιες διαδηλώσεις ο κομματικός μηχανισμός την περασμένη Κυριακή, αλλά ήταν της άποψης «να αφήσουμε ελεύθερα τον κόσμο μας να εκδηλωθεί, να πανηγυρίσει και να αναπτερωθεί το ηθικό του». Ωστόσο, αυτή η εκτονωτική διαδικασία συνάντησε την αντίδραση του κ. Μιλτ. Έμπερτ, ο οποίος κινητοποίησε μερίδα του προσωπικού και κομματικού μηχανισμού για να εμποδίσει αυτό τον «λутρωτικό πανηγυρισμό» της λαϊκής βάσης.

ΠΩΣ ΑΚΡΙΒΩΣ θα ισορροπούνται οι δύο στρατηγικές από τον κ. Μητσοτάκη δεν μπορεί να το προβλέψει κανείς, αν και το παρελθόν διδάσκει ότι συχνά στις στενά κομματικές περιόδους και ομιλίες του αρχηγού της «Ν.Δ.» προκύπτουν θέσεις με γενικότερη πολιτική σημασία. Πρόχειρο δείγμα η δήλωση τον περασμένο Ιούνιο ότι τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών θα θέσουν περίπου «θέμα εμπιστοσύνης» για την Κυβέρνηση.

ΑΠΟΤΕΛΕΙ κοινό τόπο η διαπίστωση ότι ο κ. Μητσοτάκης εξήλθε ενισχυμένος από τις δημοτικές εκλογές. Τα αποτελέσματα τόσο του πρώτου όσο και του δεύτερου γύρου εξέπληξαν και τον ίδιο. Από φύση αισιόδοξος ο κ. Μητσοτάκης εξομολογήθηκε ότι «περίμενα να είναι το αποτέλεσμα καλό έως πολύ καλό. Ήταν άριστο τελικά». Άριστο ως προς τι;

ΣΤΗ ΔΗΛΩΣΗ του το βράδυ της περασμένης Κυριακής ο πρόεδρος της «Ν.Δ.» απέφυγε μεν να θέσει θέμα εκλογών (πιστεύοντας ότι το ΠΑΣΟΚ θα πέσει «σύντομα» από τα αδιέξο-

δά του), αλλά απέφυγε και να αναφερθεί στη νίκη των «τριών» βουλευτών στις τρεις μεγάλες πόλεις, όπου κατά τον κ. Μητσοτάκη «παιζόταν όλο το πολιτικό παιχνίδι». Η απόφασή του να μεταβεί στα εκλογικά κέντρα των «νεοδελφινών» κ. Έμπερτ και Ανδριανόπουλου και να τους ασπασθεί θερμά ήταν πράξη πολιτικά υπολογισμένη, καθώς και οι δύο δεν ανήκαν ποτέ στο αρχηγικό του «οικοσύστημα». Αντίθετα, για τον τρίτο νικητή και «πιστό Μητσοτακικό» κ. Σωτ. Κούβελα ο αρχηγός της «Ν.Δ.» δεν θεώρησε αναγκαίο να γνωστοποιήσει ότι του τηλεφώνησε τα συγχαρητήριά του. «Αυτός είναι δικό μου δημιούργημα» συνηθίζει να λέει για τον κ. Κούβελα ο αρχηγός της «Ν.Δ.».

ΑΣΦΑΛΩΣ η εδραίωση της θέσης του κ. Μητσοτάκη (όταν οι πάντες— και δικαίως— προέβλεπαν ότι θα τεθεί θέμα αρχηγίας μετά τις δημοτικές εκλογές) οφείλεται περισσότερο στις ήττες του ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές παρά στα θετικά δεδομένα για την «Ν.Δ.» και τον ίδιο. Ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης δεν έχει να επικαλεσθεί ως θετικές συμβολές του στο αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών, παρά δύο μόνο:

- την απόφασή του να τοποθετηθούν ως υποψήφιοι δήμαρχοι τρεις βουλευτές, δηλαδή να πολιτικοποιήσει τις δημοτικές εκλογές στα πρόσωπα και το πολιτικό «προφάιλ» δύο περίπου «αντιηγετικών» και ενός «φίλα προσκείμενου»·
- την απόστασιοποίησή του από τον προεκλογικό αγώνα και τη μη ανάμιξη (πολιτική, οργανωτική κλπ.) στην εκστρατεία των «τριών», αλλά όχι και στο σύνολο των υποψηφίων δημάρχων της ΝΔ.

ΑΝ ΜΠΟΡΕΙ να επισημάνει κανείς ορισμένα νέα δεδομένα από τη δήλωση της Κυριακής και από συσκέψεις με επιτελείς του, ο κ. Μητσοτάκης δεν φαίνεται να προτίθεται να ασκήσει έντονη κριτική στους χειρισμούς της εξωτερικής πολιτικής. Θα επικεντρώσει το ενδιαφέρον του στα λεγόμενα «εσωτερικά θέματα». Και μάλιστα θα δώσει ιδιαίτερη έμφαση στα λεγόμενα «θέματα δημοκρατικής λειτουργίας», παρά στα οικονομικά και μάλιστα θα αποφύγει να επικρίνει τις κύριες επιλογές της «πολιτικής λιτότητας». Θα επικρίνει και σ' αυτή την περίπτωση χειρισμούς και όχι το συνολικό «οικονομικό μοντέλο» του ΠΑΣΟΚ, που θεωρείται ότι οδηγεί εύκολα σε κινδυνολογίες.

Ο κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ εκτιμά ότι τον συμφέρει κομματικά και προσωπικά η καλλιέργεια της αντίληψης ότι το ΠΑΣΟΚ είναι αστικό κόμμα και ότι εφαρμόζει (έστω «αδέξια» και «ανεύθυνα») τη λεγόμενη «δεξιά πολιτική». Από την άλλη πλευρά η νέα στρατηγική του κ. Μητσοτάκη προβλέπει, όπως μέχρι σήμερα, την άμβλυνση κάθε αντιπαλότητας με το ΚΚΕ τουλάχιστον στο πεδίο της καθημερινής πολιτικής μάχης. Επιπλέον, ο κ. Μητσοτάκης σε αντίθεση με τον προκάτοχό του κ. Ε. Αβέ-

ρωφ δεν συνηθίζει να ασχολείται με τις μεγάλες ιδεολογικές διαφορές και τους διαφορετικούς πολιτικούς προσανατολισμούς «Ν.Δ.» και ΚΚΕ.

ΣΕ ΣΧΕΣΗ με τα γενικότερα προβλήματα της χώρας, ο κ. Μητσοτάκης έχει αποφύγει επιμελώς να ασκήσει την οποιαδήποτε κριτική για αντιλήψεις και απόψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζετάκη, ακόμα και όταν αυτές ταυτίζονται με καίριες κυβερνητικές επιλογές (πολιτική στην Παιδεία, κρατική κινητοποίηση στην Καλαμάτα, συστάσεις για περισσότερη δουλειά κλπ.). Ο κ. Μητσοτάκης αποσκοπεί να επωφεληθεί όσο γίνεται από τις «τριβές» ανάμεσα στην Προεδρία της Δημοκρατίας, την Κυβέρνηση και το φιλικό της Τύπο.

ΕΚΕΙΝΟ που ίσως παραμένει άγνωστο είναι ότι ο κ. Μητσοτάκης έχει αποφασίσει να παρεμποδίσει με κάθε τρόπο την άνοδο του Πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου στην προεδρική εξουσία με την σύνθεση της σημερινής Βουλής.

Ο κ. **ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ** εκτιμά ότι όπως έχει γνωστοποιήσει σε κλειστές κομματικές συσκέψεις, το ενδεχόμενο της ανόδου του κ. Α. Παπανδρέου στο πρώτο προεδρικό αξίωμα της χώρας θα σημαίνει «εποπτεία και κηδεμόνευση της πολιτικής ζωής». Για το λόγο αυτό όχι μόνο δεν αποκλείονται, αλλά είναι εξαιρετικά πιθανές δύο μελλοντικές συμπεριφορές του κ. Μητσοτάκη στο προσωπικό παιχνίδι του της εξουσίας:

- **πρώτο**, να στηρίζει σε κάποια στιγμή το κύρος του «θεσμού» και του ίδιου του κ. Χρ. Σαρτζετάκη, αν τύχαινε να κινδυνεύσει από επιθέσεις, που θα έδιναν βάσιμα την εντύπωση ότι έχουν σκοπό τον εξαναγκασμό του κ. Χρ. Σαρτζετάκη σε παραίτηση·
- **δεύτερο**, να αποφασίσει την παλιννόστηση ορισμένων βουλευτών της «ΔΗΑΝΑ» στο κόμμα, αλλά όχι προσωπικά του κ. Κ. Στεφανόπουλου, προκειμένου να επιτύχει μαζί με τον «ενωτικό στόχο» και τον αποκλεισμό κάθε περίπτωσης να συγκεντρώσει λ.χ. ο κ. Α. Παπανδρέου 180 ψήφους από τη σημερινή Βουλή και κατά συνέπεια να κάνει δώρο-άδωρο το «αντάλλαγμα» της απλής αναλογικής.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΙ και υπολογισμοί, που αφορούν το «πλάνο» της προσωπικής στρατηγικής του κ. Μητσοτάκη, η οποία συχνά δεν εκφράζει το σύνολο των ηγετικών στελεχών της παράταξης της «Ν.Δ.», τα οποία από την περασμένη Κυριακή διχάζονται σε κοινοβουλευτικούς και «δημοτικούς».

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΙ και υπολογισμοί που μέλλει να κριθούν στην πράξη. Ο σημερινός αρχηγός της «Ν.Δ.» έχει σε όλη την πολιτική του σταδιοδρομία ότι «κάπου χάνει» στο τέλος, όσο και αν του έρχονται όλα δεξιά...

ΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΓΚΑΛΕΡΙ

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ
του Αλέξη Κυριτσόπουλου
31 Οκτωβρίου

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πήρες σήμερα
τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

Ο Μικρός
ΗΡΩΑΣ

ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ
ΤΟΜΟΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές
**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ**
της πρώτης έκδοσης

ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΡΩΗΝ ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΠΑΝΤΟΥΝ ΣΤΟ «ΑΝΤΙ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΝΔ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Δ. ΝΙΑΝΙΑΣ, Δ. ΛΙΒΑΝΟΣ,
Π. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ, Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ

κρίνουν τη σημερινή ΝΔ
και ερμηνεύουν την άνοδό της στις δημοτικές εκλογές

Μια έρευνα του Άκη Κοσώνα

Είναι φανερό, ότι οι δύο γύροι των δημοτικών εκλογών δρομολόγησαν νέες εξελίξεις και τείνουν στη διαμόρφωση ενός καινούργιου πολιτικού σκηνικού. Το παιχνίδι ξαφνικά ανοίγει και οι υποψήφιοι παίκτες είναι πολλοί, στο μέτρο που έχουμε σαν δεδομένο ότι όλοι θέλουν να ποντάρουν δοκιμάζοντας την τύχη τους. Πέρα από όποια άλλη διαπίστωση αναμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας βγήκε ενισχυμένο από τις δύο αναμετρήσεις: νίκησε και στους τρεις μεγάλους δήμους της χώρας, αποκατέστησε σε μεγάλο βαθμό την εσωκομματική του συνοχή, και προβάλλει πια την υποψηφιότητά του με

ανεβασμένες μετοχές στην αναμέτρηση των επόμενων βουλευτικών εκλογών.

Μετά την ήττα της ΝΔ τον Ιούνιο του 1985 από το ΠΑΣΟΚ αποχώρησαν από το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης πολλά γνωστά κι αξιόλογα στελέχη της, που είτε προσχώρησαν στη «Δημοκρατική Ανανέωση», το κόμμα που ίδρυσε ο Κωστής Στεφανόπουλος, είτε επέλεξαν την αποχή από κομματικές δραστηριότητες. Ζητήσαμε και πήραμε σε δύο ερωτήματα τη γνώμη των τεσσάρων άλλοτε στελεχών της ΝΔ, του Δ. Νιάνια, του Δ. Λιβανού, του Π. Γεννηματά και του Γ. Στεφανάκη. Τα δύο ερωτήματα ήταν τα παρακάτω:

1. Πώς εκτιμάτε τ' αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών και τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται;

2. Πώς εξηγείται και τι σημαίνει κατά τη γνώμη σας η άνοδος της ΝΔ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ

Για μια ακόμη φορά ο λαός εψήφισε «αντιδεξιά»...

- Ο Παναγιώτης Γεννηματάς ήταν πολιτικός σύμβουλος το '80-'81 του τότε πρωθυπουργού Γ. Ράλλη, και πολιτευτής της ΝΔ στην Α' Πειραιώς. Αποχώρησε πρώτος από τη ΝΔ αμέσως μετά τις εκλογές του Ιουνίου '85.

1 Το αποτέλεσμα των τελευταίων εκλογών αποτελεί την πρώτη ήττα του ΠΑΣΟΚ στην εντυπωσιακή μεταπολιτευτική του ιστορία. Απ' την άλλη πλευρά η Δεξιά σπάει για πρώτη φορά την εκλογική γκίνια μιας ολόκληρης εξαετίας. Πρόκειται λοιπόν για μια καμπή στην πολιτική μας ζωή.

Η αιτία της μεταβολής που παρατηρήθηκε στο συσχετισμό δυνάμεων, πρέπει να αναζητηθεί σε κάποιο γεγονός που

έχει μεσολαθήσει μεταξύ Ιουνίου του '85 και Οκτωβρίου του '86. Τέτοιο γεγονός, ικανό να ερμηνεύσει τα αποτελέσματα είναι ένα: Η περιοριστική οικονομική πολιτική που η κυβέρνηση αναγκάστηκε μετά τον Ιούνιο του '85 να υιοθετήσει, κάτω από την πίεση του διεθνούς περιβάλλοντος και την οξύτητα που είχε από τις αρχές του '85 προσλάβει και στην Ελλάδα η δημοσιονομική κρίση του Κράτους. Με άλλα λόγια η λιτότητα.

Με την πολιτική της λιτότητας – δηλαδή, της σταθεροποίησης – το ΠΑΣΟΚ ανείρεσε στη λαϊκή συνείδηση την εικόνα του «καλού και φιλολαϊκού» κινήματος που είχε αποτυπωθεί κάτω απ' τη γενναϊόδωρη – σε λόγια και δραχμικές αυξήσεις – οικονομική πολιτική της πρώτης τετραετίας.

Πέρα όμως από τη λιτότητα αυτή καθ' αυτή, που αποδέσμευσε ψυχικά τις μάζες από την εξάρτησή τους από το ΠΑΣΟΚ, δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε δύο ακόμη ειδικότερους παράγοντες που επέδρασαν πολλαπλασιαστικά πάνω στη λαϊκή δυσαρέσκεια: *Πρώτο*: Το γεγονός ότι στις εκλογές του '85 υποσχέθηκαν στο λαό «καλλίτερες ημέρες» αλλά μετά τις εκλο-

γές, αντί για παροχές του έδωσαν λιτότητα. Οι μάζες, που φυσικά δεν σκοτίζονται καθόλου αν το ΠΑΣΟΚ έδωξε ή δεν έδωξε τις αμερικανικές θάσεις ή αν βγήκε ή όχι τελικά από το ΝΑΤΟ, αυτή τη φορά ένοιωσαν άμεσα απατημένες στα θιοτικά τους συμφέροντα. *Δεύτερο*: Την πρωθυπουργική διαθεθαίωση του περασμένου Σεπτεμβρίου ότι το 1987 θα 'ναι ακόμη πιο δύσκολη χρονιά. Η ειλικρίνεια αυτή πανικόβαλε τις μάζες. Τις έβγαλε από την ψυχολογία της προσωρινής λιτότητας και τις εισήγαγε στην απελπισία μιας σκοτεινής μακροχρόνιας προοπτικής.

Ερμηνεύοντας τα αποτελέσματα πρέπει να πούμε ότι για ακόμη μια φορά ο λαός εψήφισε «αντιδεξιά». Με την έννοια ότι αυτή τη φορά κατεψήφισε τη «δεξιά» πολιτική του ΠΑΣΟΚ.

Αντιδεξιά ψήφισε ο κόσμος τον Ιούνιο του '85 καταψηφίζοντας τη λιτότητα ως προοπτική, στο πρόσωπο της ΝΔ. Αντιδεξιά ψήφισε και τον Οκτώβριο του '86, καταψηφίζοντας στο πρόσωπο του ΠΑΣΟΚ τη λιτότητα, ως πολιτική πράξη και μόνιμη κατάσταση.

Εύλογα τώρα γεννιέται η απορία, γιατί αποδέκτης της «αντιδεξιάς» αυτής δια-

... και η ίδια η Δεξιά - όχι -
... πως θα ήταν λογικό - η Αριστερά...

Η απάντηση φοβάμαι ότι είναι σκληρή και τικρή για την ίδια την Αριστερά. Η Αριστερά έχει, μετά το 1974, απαξιωθεί στη συνείδηση του λαού ως αγωνιστική δύναμη, αφοσιωμένη στη διαφύλαξη των συμφερόντων των εργαζομένων. Η όλη πολιτική της συμπεριφορά μετά το 1974 έχει έναν σαφή αστικοδημοκρατικό - σπορτουριστικό χαρακτήρα. Είναι πλήρως ενσωματωμένη στη λογική ενός συστήματος που ελέγχεται από τη Δεξιά. Πολιτικός στυλοβάτης σε πρώτη φάση του καραμανλικού καθεστώτος κι ουραγός σε δεύτερη της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, δε λειτουργεί σήμερα σαν αξιόπιστος αριστερός πόλος συσπείρωσης. Η αδυναμία της να ορθοτομήσει μετά το 1974 μια αυτοδύναμη και πειστική πολιτική παρουσία κορυφώθηκε με το ηθικό και πολιτικό αδιέξοδο του θ' γύρου των προχθεσινών εκλογών.

Δυστυχώς η αριστερά δεν δίνει σήμερα καμιά προοπτική στις απελπισμένες λαϊκές δυνάμεις. Φιλολογικές μόνο καταδίκες της λιτότητας, αοριστολογίες για μια αόρατη δήθεν «αναπτυξιακή» πολιτική και μικροκομματική, πάνω απ' όλα διεκδίκηση της απλής αναλογικής. Λες και η απλή αναλογική από μόνη της θα αναιρέσει τη λιτότητα!

Οι μάζες όμως κατανοούν ότι η απλή αναλογική δεν έχει καμιά σχέση με τη λιτότητα. Ούτε καν με μια άλλη συναινετική οικονομική πολιτική. Γιατί η πολιτική που το ΠΑΣΟΚ μέχρι χτες ακολουθούσε, είχε στο βάθος καθολική συναίνεση απ' όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Φάνηκε από την πενιχρότητα των λαϊκών κινητοποιήσεων ενάντια στη λιτότητα κι από την αδυναμία ή απροθυμία του ΚΚΕ να τις ενθαρρύνει. Αδιαφορούν επομένως οι μάζες αν τελικά ο κ. Φλωράκης θα γίνει ή όχι υπουργός σε μια κυβέρνηση συνασπισμού ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ που θα συνεχίσει τη λιτότητα με τον κ. Φλωράκη στο υπουργείο Συγκοινωνιών και του κ. Καλούδη στο Υπουργείο Δημ. Έργων. Με λίγα λόγια: Η χρεωκοπία της αριστεράς έστειλε τις μάζες στη Ν.Δ. Τα υπόλοιπα ας τα βρει ο κ. Μασσαβέτας.

2 Από τη ΝΔ ο κόσμος έχει κάποιου είδους καλές αναμνήσεις. Η ΝΔ έχει συνδεθεί στις λαϊκές συνειδήσεις με μια πληθωριστική κρατική διαχείριση της τεχνητής ευδαιμονίας - όπως έκανε άλλωστε και το ΠΑΣΟΚ στην πρώτη τετραετία - καθώς και με μια ενδοτικότητα απέναντι στις πιέσεις, στις απεργίες και τις λαϊκές διεκδικήσεις. «Έδινε» εύκολα για να νομιμοποιήσει το καλό πρόσωπο που ήθελε μετά το 1974 να διατηρήσει το καραμανλικό κράτος ώστε να εξασφαλίσει τη συναίνεση των μαζών στους μεταπολιτευτικούς θεσμούς. Ας μην ξεχνάμε ότι στις ημέρες της ΝΔ ολοκληρώθηκε η κατάληψη του κράτους απ' τις συντεχνίες και η παράδοση σ' αυτές *de facto* κρατικής εξουσίας. Πώς να μην νοσταλγούν σήμερα, μάζες και συντεχνίες, αυτή την εποχή της αργόσυρτης, αλλά γλυκειάς αποδιάρθρωσης της οικονομίας και της μικροφεουδοποίησης της κοινωνίας;

Αντίθετα το ΠΑΣΟΚ μετά το 1985 επέδειξε πυγμή και συνέπεια σε μια αντιδη-

μοτική πολιτική. Έδωσε δείγματα θετικής αποφασιστικότητας στη μάχη της οικονομίας. Οι μάζες όμως τρόμαξαν απ' αυτό το καινούργιο στοιχείο της πολιτικής μας ζωής. Και για μια ακόμη φορά οπισθοχώρησαν νοσταλγικά στη βολική σχέση με το γνωστό παραδοσιακό εχθρό για ν' αποφυγουν την άβολη συνύπαρξη με τον καινούργιο δύσκολο φίλο.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΛΙΒΑΝΟΣ

Η άνοδος της Ν.Δ. στιγμιαία και συγκυριακή έξαρση...

● Ο Διονύσης Λιβανός ήταν στέλεχος της ΝΔ από το '74 μέχρι και τον Ιούνιο του '85 οπότε και αποχώρησε από το κόμμα. Παραμένει ανεξάρτητος βουλευτής.

1 Πρέπει να δεχθούμε μετά τ' αποτελέσματα των εκλογών της Κυριακής ότι οι αυτοδυναμίες ανήκουν στο παρελθόν: και πρέπει ν' ανήκουν στο παρελθόν ο τρόπος διακυβέρνησης της χώρας τόσο από τη «Νέα Δημοκρατία», όσο και από το ΠΑΣΟΚ. Η συνέχιση της εξάρτησης της κρατικής μηχανής από το οποιοδήποτε κόμμα θα καταστεί ο βρυκόλακας που θα καταδικάζει κάθε ανενέωση. Φαίνεται λοιπόν καθαρότερα από κάθε άλλη φορά η ανάγκη καθιέρωσης της απλής αναλογικής, την οποία τελικά όλοι φοβούνται. Πολλοί τάσσονται υπέρ αυτής προκειμένου να ξεπεράσουν τις εσωκομματικές τους κρίσεις, κι άλλοι εναντίον της φοβούμενοι την άνοδο της αριστεράς. Και τα δύο είναι λάθος. Γιατί, στο βαθμό που η αριστερά μπει στο παιχνίδι έχει αυτόματα συμμετοχή και στις ευθύνες και στη φθορά, έτσι οι ψηφοφόροι θα μπορούν να επιλεγούν απαλλαγμένοι από

οράματα και ψευδαισθήσεις. Πάντως αυτό μοιάζει να το κατάλαβε πρώτη η ΝΔ που έβαλε τους οπαδούς της να ψηφίσουν κομμουνιστές υποψηφίους «σπάζοντας τα στεγανά». Στο Ληξούρι για παράδειγμα οι νεοδημοκράτες πανηγύριζαν τη νίκη του ΚΚΕ φωνάζοντας «νικήσαμε».

2 Δυσάρεστα θεωρώ τ' αποτελέσματα, γιατί έρχονται να δείξουν ότι οι πολίτες δεν έχουν μνήμη - στοιχείο θεμελιώδες για τη λειτουργία της δημοκρατίας. Απαράδεκτο να ξεχνούν ότι το '85 φώναζαν «προδότη» το Μητσοτάκη και να τον ψηφίζουν σήμερα, γιατί βέβαια είναι οι ίδιοι άνθρωποι που ψήφισαν και το '85 και σήμερα. Σε κάθε περίπτωση εγώ θεωρώ ότι τ' αποτελέσματα ήταν ήττα για τη «Νέα Δημοκρατία», στο μέτρο που θα μπορούσε να πάει πολύ καλύτερα αν είχε άλλον αρχηγό. Και θα πήγαινε σίγουρα πιο καλά, αφού: α) το ΠΑΣΟΚ δεν πολιτικοποίησε τις εκλογές κι έκανε τα πάντα για να τις χάσει (παραμονές εκλογών εξαγγελία μέτρων λιτότητας, φορολογία, συν τη φυσική φθορά του κάθε κυβερνώντος κόμματος). Το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ έκανε τα πάντα για να χάσει τις δημοτικές εκλογές φαίνεται κι από το στοιχείο ότι ενόψει δεύτερου γύρου δεν έκανε καμιά παραχώρηση. Είναι σωστότερο λοιπόν να μιλάμε για άνοδο κι όχι για νίκη της ΝΔ, για άνοδο που κατά τη γνώμη μου οφείλεται σε δυο βασικούς λόγους: α) Πρώτα γιατί δεν εμφανίστηκε καθόλου στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου ο Κ. Μητσοτάκης και β) γιατί χρησιμοποίησε επώνυμα στελέχη της ΝΔ, τα οποία βέβαια αφαιρεί από τη μάχη των ερχόμενων βουλευτικών εκλογών. Εκτός βέβαια κι αν οι τρεις εκλεγέντες στην Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη εγκαταλείψουν τη δημαρχία κι αφοσιωθούν στον κομματικό αγώνα.

Και απόδειξη αυτού που λέω είναι ότι ο κ. Μητσοτάκης μία φορά εμφανίστηκε, στην πατρίδα του τα Χανιά, και καταψηφίστηκε, αφού ο υποψήφιος του ΠΑΣΟΚ, ο κ. Κατσανεβάκης, γύγχε από τον πρώτο γύρο με ισχυρή πλειοψηφία. Η επιτυχία των τριών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εικόνα που πρόβαλαν, την εικόνα του ανεξάρτητου και ανανεωτικού. Αλλά η ΝΔ σαν ηγεσία μάλλον αναπαλαίωση αποτελεί, παρά ανανέωση: και τούτο φαίνεται από τα προεκλογικά της συνθήματα στις εκλογές του 1985, όταν μιλούσε για τα φθηνά αυτοκίνητα, ακολουθώντας δηλαδή κλασική παλαιοκομματική τακτική. Παράλληλα, η άσκηση κριτικής στο ΠΑΣΟΚ ήταν και είναι καθαρά μικροπολιτική. Θυμηθείτε ότι μιλάει για ελεύθερη εισαγωγή φοιτητών στα ΑΕΙ - ο οποιοσδήποτε μπορεί να τη ρωτήσει: «εσεις τόσα χρόνια γιατί δεν το κάνετε;» Αγκάλιασε την υπόθεση των πιλότων της Ο.Α., μόνο και μόνο για να χτυπήσει το ΠΑΣΟΚ ενώ η κυβέρνηση είχε πάρει πολύ σωστή θέση στο ζήτημα. Και σαν επισφράγισμα ήρθε η επίθεση κατά του προεσθυτή των ΗΠΑ επειδή κυκλοφορούν σε κάποια σαλόνια φήμες ότι είναι φίλος του Α. Παπανδρέου.

Για όλ' αυτά, θεωρώ ότι η άνοδος της «Νέας Δημοκρατίας» δεν είναι νίκη, αλλά πρόκειται για στιγμιαία και συγκυριακή έξαρση.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΙΑΝΙΑΣ:

*Μια κομματική
διαφοροποίηση μέσα στους
κόλπους του συντηρητικού
χώρου θα διευκόλυνε την
κατάργηση της
αυτοδυναμίας...*

● Ο Δημήτρης Νιάνιας ήταν βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας από το 1974 μέχρι και το Δεκέμβριο του '85 οπότε και διεγράφη. Διετέλεσε υπουργός Πολιτισμού το διάστημα '78-'80 και υπ. Τύπου με συναινεση όλων των κομμάτων στις κυβερνήσεις Παρασκευαπούλου το '64 και το '66. Ήταν βασικός συνήγορος φοιτητών και σπουδαστών που δικάστηκαν απ' τα στρατοδικεία της χούντας. Τον Οκτώβριο του '86 προχώρησε στη ΔΗ.ΑΝΑ.

1 Κατά την προσωπική μου άποψη, για τη σωστή εκτίμηση των εκλογών, οφείλουμε να ξεχωρίσουμε τις δύο φάσεις τους – τις δύο Κυριακές. Και τούτο γιατί στην Α' Κυριακή – εκλογή, ο λαός απόφιος είχε τη δική του πρωτοβουλία στο να καταγράψει τις δυνάμεις του και να διαμορφώσει το χάρτη της πολιτικής και κομματικής γεωγραφίας.

Στην Β' Κυριακή-εκλογή, έκαναν την επέμβασή τους – όταν πια ο ίδιος ο λαός είχε εκφράσει την άποψή του – οι κομματικές ηγεσίες με τον καθοδηγητικό τους λόγο και την ανάληψη ευθυνών.

Κάθε μια από τις δύο διαδοχικές αναμετρήσεις έχει το δικό της βαρύτατο πολιτικό νόημα, γιατί η μια δείχνει το λαό και τη θέλησή του και η άλλη τις ηγεσίες και τη στρατηγική τους.

Η σχετική σύγχυση που επικρατεί σε πολλές πολιτικές εκτιμήσεις, είναι γιατί αυτός ο συστηματικός διαχωρισμός, δύο καθ' ολοκληρία διαφορετικών εκλογών, πάνω στο ίδιο θέμα, δεν έχει γίνει με σαφήνεια.

Και δεν θα φθάσουμε σε συμπέρασμα, αν δεν ξεχωριστούν τα μέτωπα που σχηματίζει ο λαός με τη θέλησή του και οι αποφάσεις που παίρνουν οι ηγεσίες, χρησιμοποιώντας κάθε φορά τις λαϊκές δυνάμεις. α) Είναι γεγονός πως αυτή τη στιγμή σ' όλη τη χώρα «φυσά ένας άνεμος» υπέρ της Ν.Δ. μολονότι δεν παρατηρεί κανείς ουσιαστικές μετακινήσεις εκλογικού πληθυσμού προς αυτή. Ο ενθουσιασμός που επικρατεί στις τάξεις της, είναι ένα πολύ θετικό στοιχείο για την ίδια. Παρ' όλα αυτά, ο ρεαλιστικός συσχετισμός των πολιτικών δυνάμεων ανάμεσα σ' αυτό που είναι συνολικά αριστερός χώρος και στον νεοδημοκρατικό χώρο, δείχνει πως ο πρώτος με όλα τα λάθη της κυβερνητικής πτέρυγας του και με όλες τις αντιθέσεις στις υπόλοιπες μερίδες του, εξακολουθεί να παρουσιάζει μια συνεκτικότητα, την ίδια που είχε όταν το ενωτικό σύνθημά του ήταν: «ποτέ πια η δεξιά» και μαζί η συνολική του συσπείρωση, γύρω από το καθολικό αίτημα της Αλλαγής.

Βέβαια, η λεγόμενη Νεο-Δημοκρατική δεξιά, με την συγκατάθεση αριστερών δυ-

νάμεων, ξαναγυρίζει στη Διοίκηση, έστω στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, από την οποία μπορεί – στις μεγάλες πολιτικές αποφασιστικές πόλεις – να αποκομίσει ωφέλη που να ανατρέψουν οριστικά και ουσιαστικά το σημερινό συσχετισμό δυνάμεων, αριστερού και νεοδημοκρατικού χώρου.

Είναι για τούτο και για πολλούς άλλους λόγους που η συγκρότηση ενός τρίτου μεσαίου προοδευτικού χώρου, εξακολουθεί να παραμένει το πιεστικό αίτημα της πολιτικής ζωής κατά τις επόμενες εκλογές.

β) Τα δυο μεγάλα θέματα που βγήκαν στο προσκήνιο με την ευκαιρία της δεύτερης ψηφοφορίας, είναι όχι μόνον αυτό που είπα παραπάνω, η ανοιχτή ρήξη μέσα στο στρατόπεδο της συμπάραταξης του ΠΑΣΟΚ και των άλλων αριστερών δυνάμεων, μα ιδιαίτερα το «ιστορικό» συμπλήρωμα της παραδοσιακής δεξιάς και του Κ.Κ.Ε.

Και τα δυο φαινόμενα, πρέπει να σημειώθηκαν ύστερα από αποφάσεις τεράστιας σημασίας που πάρθηκαν τόσο για την τύχη της Κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ όσο και για το εργατικό κίνημα, μα και για την αντίθεση του αριστερού χώρου, προς τις άλλες πολιτικές δυνάμεις.

Είναι βέβαιο πως η Ν.Δ. ζητούσε ευκαιρία να προβάλει μια νέα ταυτότητα ρίχνοντας στη λήθη το μανιφέστο και το πολιτικό της πρόγραμμα των εκλογών του 1981. Μπήκε στη συνθηματολογία της ηπιότητας, της εθνικής ομοψυχίας, της συμφιλίωσης, πρόβαλε νέα πρόσωπα, με το δικό τους ανανεωμένο πολιτικό στυλ, αλλά κανείς δεν ξέρει αν αυτό είναι μια γνήσια νέα πολιτική στάση ή μια εκλογική στρατηγική που απέφερε.

Το θέμα είναι όχι τι είπε η Ν.Δ. μα ποιος αποδέχθηκε το λόγο της. Σύγχρονα, ένα άλλο δίλημμα παράλληλο, ήταν η στάση των κομμάτων της αριστεράς σε σχέση με την Κυβέρνηση. Και εδώ όπως και στο προηγούμενο, δόθηκαν δύο διαφορετικές απαντήσεις, του Κ.Κ.Ε. και Κ.Κ.Ε. Εσ.

Και τα δυο θέματα, έχουν στόχο – όπως και άλλες μικρότερες πολιτικές δυνάμεις – την κατάργηση στην Ελλάδα, της κομματικής Κυβερνητικής αυτοδυναμίας και τη δημιουργία ενός πολυδυναμικού πολιτικού πεδίου.

Το Κ.Κ.Ε. Εσ. προτίμησε μετά από τη συρρίκνωση του ΠΑΣΟΚ την πρώτη Κυριακή, να στηρίξει την Κυβέρνηση, παρά τη σοσιαλδημοκρατική της συμπεριφορά. Με τον τρόπο του πίστεψε ότι στηρίζοντας το ΠΑΣΟΚ έδωσε ένα οριστικό πλήγμα στην αυτοδυναμία σαν σύστημα διακυβέρνησης.

Αντίθετα, το Κ.Κ.Ε. πείσθηκε στο σύνθημα της δεξιάς και έκανε την ιστορική του επιλογή σε βάρος του ΠΑΣΟΚ.

Η πρόσκλησή του από τη Ν.Δ. για το ξεπέρασμα του παλαιού διχαστικού σχήματος: «δεξιά - αντιδεξιά» βρήκε θετική απάντηση, αφού δικόι του ψηφοφόροι και με δική του προτροπή, ήρθαν να προστεθούν στη δύναμη της Ν.Δ.

Έτσι, τρεις πληθυσμιακοί όγκοι: Αθήνα-Πειραιάς-Θεσσαλονίκη, πέρασαν στα χέρια της δεξιάς. Είναι καταφάνερο ότι μια τέτοια κίνηση, προδίδει μια άλλη εκτίμηση εκ μέρους του Κ.Κ.Ε. Ό,τι δηλαδή το ενδεχόμενο μιας μελλοντικής Νεοδημοκρατικής πλειοψηφίας δεν θλάπτει ούτε το

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης προγραμματίζει την εκπόνηση μελετών που θα αφορούν τις σχέσεις Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Μέσων Ενημέρωσης.

Παρακαλούνται οι ενδιαφερόμενοι, να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους για τη συμμετοχή στις ομάδες μελέτης, με αίτηση και βιογραφικό σημείωμα που θα καταθέσουν έως 20/11/86 στα γραφεία της ΕΕΤΑΑ (κτίριο Τ.Π.Δ., Ακαδημίας 40, 5ος όροφος τηλ. 36.08.889).

ίδιο, ούτε το λαϊκό κίνημα – όσο το αντιπροσωπεύει – όσο η ανοχή του προς τον παλαιό του σύμμαχο, το ΠΑΣΟΚ.

Στο συνταρακτικό λοιπόν ερώτημα, αν η επιστροφή στην εξουσία της παραδοσιακής δεξιάς μπορούσε να ήταν απειλή ή όχι για το αριστερό κίνημα, το Κ.Κ.Ε., πήρε την ιστορική ευθύνη ν' απαντήσει αρνητικά.

Μόνον έτσι εξηγείται, γιατί με τη δική του ψήφο, η δεξιά έκανε εκ νέου τα «εισόδιά» της στην εξουσία – στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Σ' αυτό που φαινόταν: Μειωμένη αξιοπιστία των συνθημάτων της δεξιάς, το Κ.Κ.Ε. φάνηκε να αντιτίθεται έστω προσωρινά, δίνοντας πίστη στη νέα μορφή της νεοδημοκρατικής πολιτικής. Η πιθανότητα επιστροφής στην εξουσία του παλαιοσυντηρητισμού και στη χρήση απ' αυτόν του κρατικού μηχανισμού, από μια δεξιά κυβέρνηση – με όλες τις «αναγκαίες πειθαρχίες», απαιτήσεις, περιορισμούς, κ.τ.λ. δε φάνηκε να θυμίζει στο Κ.Κ.Ε., το «παλαιό φόβητρό» του.

Πιο πέρα, τούτο συνεπάγεται τη σκέψη πως το Κ.Κ.Ε. μπροστά στο δίλημμα μεταξύ της αυτοδυναμίας της δεξιάς και της αυτοδυναμίας του ΠΑΣΟΚ, προτίμησε το ενδεχόμενο της αυτοδυναμίας της Ν.Δ. την οποία το ίδιο κατέστησε ισχυρότερη πιθανότητα στηριζόμενο στην ευρύτητα διαδεδομένη αντίληψη, πως σ' ένα καθεστώς όπου ο εχθρός είναι ορατός, η μάχη των λαϊκών δυνάμεων γίνεται ευκολότερη. Το θέμα όμως δεν είναι μόνον αν ο εχθρός είναι ορατός, ή αόρατος μα αν είναι ισχυρός ή ανίσχυρος.

2 Η προσδοκία για μια απρόσκοπτη πορεία του αριστερού κινήματος, κάτω από μια παραδοσιακή δεξιά κυβέρνηση, μπορεί να αποδειχθεί ένας μύθος.

Ίσως η πραγματοποίηση ενός ευρέως κοινωνικού προγράμματος – εθνικών διασφαλίσεων και εξόρμησης για ένα καλύτερο εθνικό μέλλον – θα μπορούσε να επιτευχθεί σα νίκη του λαού, με πλατιές συναινετικές διαδικασίες, από πολιτικές δυνάμεις που θα είχαν προκύψει δημιουργικά από μια πολυφωνική διαφοροποίηση των δυνάμεων της Δεξιάς. Αυτός ο δρόμος θα ήταν ο ευκολότερος και ο εθνικά και λαϊκά αποδοτικός, αντί του φαινομένου που έχουμε σήμερα: Διαφοροποιήσεις και διαστάσεις στο χώρο της αριστεράς με παράλληλη ενίσχυση των δεξιών δυνάμεων. Η ανανέωση των μεγάλων δυνάμεων του συντηρητικού χώρου, που αναγκαστικά θα κατέληγε σε μια κομματική διαφοροποίηση μέσα στους κόλπους του, θα διευκόλυνε την κατάργηση της αυτοδυναμίας καθώς και το ουσιαστικό συμπληρώσιμα των ανανεωτικών φορέων όλης της χώρας.

Αντ' αυτού, η παλαιά δεξιά βγήκε από τα τραγικά εσωτερικά της διλήμματα και προχωρεί πιθανότατα στην εξουσία.

Σήμερα είναι τέτοια η αναστάτωση στα πολιτικά δεδομένα της χώρας, ώστε κανείς δεν μπορεί να πει ποιος πάει στο σωστό δρόμο και ποιος όχι.

Μόνο η ιστορία θα αποδείξει την ορθότητα καθενός.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ:

Η νεοδημοκρατική τριανδρία εισέπραξε τα κέρδη μιας ορθής προεκλογικής στρατηγικής...

● Ο Γιώργος Στεφανάκης διετέλεσε μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της ΝΔ από το 1978 μέχρι και τον Ιούνιο του '85. Κατείχε επίσης τη θέση του Αναπλ. Γεν. Διευθυντή της ΕΡΤ το '79-'81. Διεγράφη στα τέλη του περασμένου Ιουνίου.

1 Ο δρόμος άνοιξε μετά τις δημοτικές εκλογές για μια νέα πολιτική έκφραση και για ένα καινούριο πολιτικό λόγο. Τα χάρτινα τείχη, του τρόμου και των φαντασιώσεων που χώριζαν τους πολίτες σε ιδεολογικά άπαρχαϊντ φάνηκαν ξεπερασμένα, αναποτελεσματικά.

Είναι ελπιδοφόρα η διαπίστωση πως οι χοντροκομμένες και κωμικοτραγικές εφαρμογές της διχοτομίας «Δεξιά - Αριστερά» θαδίζουν σταθερά προς τον ιστορικό τους θάνατο. Το μήνυμα των εκλογών είναι αμφίπλευρο και βαθυσήμαντο.

Ωστόσο δεν μπορούμε να παραγνώρισουμε πως μαζί με τους ανίκανους αποδοκιμάστηκε μια ολόκληρη εποχή κομματικού κρετινισμού και μισαλοδοξίας πως να παρηγορηθεί ο μισθωτός, ο άφταιγος και ακριμάνιστος εργαζόμενος που εκλήθη να καταβάλει βαρύτατα οικονομικά λύτρα προς δόξαν της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ.; Πώς να αρκεσθεί ο πολίτης στη λιτότητα, όταν οι προύχοντες της εξουσίας δεν συνέρχονται από τη μέθη και την αλαζονεία και προκαλούν με την καθημερινή τους ζωή.

Η γλωσσολαγνεία και ο αυτοδηνισμός της Αλλαγής δεν μπόρεσε να κρύψει τη γύμνια και την κυβερνητική αποτυχία στους πιο ουσιαστικούς τομείς της δημόσιας ζωής.

Οι άνθρωποι στη Δύση έχουν αρχίσει να καταλαβαίνουν ότι κανείς, σε κανένα πολιτικό σχήμα δεν κατέχει ολόκληρη την αλήθεια. Συνεπώς, όπως λέει ο Ντινερζέ, μπορεί να δεχθεί να κυβερνά ο αντίπαλος του, είτε σοσιαλιστής, είτε φιλελεύθερος, γιατί δεν αντιπροσωπεύει οπωσδήποτε το κακό.

2 Η νεοδημοκρατική τριανδρία εισέπραξε τα κέρδη μιας ορθής προεκλογικής στρατηγικής, που επέτρεψε τον απεγκλωβισμό των ψηφοφόρων από την ασφυκτική δέσμευση της συνθηματολογίας, του αυριανισμού και της ψευδολογίας.

Αισθάνομαι πως η σπορά όλων μας έπιασε τόπο. Πως τα φαινόμενα του παλαιοκομματισμού θα καταλάβουν τις θέσεις τους στο μουσείο της σύγχρονης πολιτικής μας ιστορίας. Οι δογματικοί δεν έχουν πια θέση στην κοινωνία του μέλλοντος – «μοιάζουν με γύπες που τρέφονται από τις ιδεολογίες που έχουν πεθάνει».

Οι δημοτικές εκλογές μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία ελπίδων. Όπου η αληθολογία θα αντικαταστήσει τη ψευδολογία και την κομματική ιδιότητα. Οι ελπίδες ξαναφούντωσαν: στο χέρι μας είναι να μην επιτρέψουμε να τις ακρωτηριάσουν. Το μέλλον θα δείξει και η τριανδρία θα δώσει δύσκολες εξετάσεις στους μεγάλους δήμους.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έπτα περφόεντα

Επικαιρότητα

Δημοτική ραδιοφωνία. Δημοτικό ραδιόφωνο στον Χολαργό

Τα Πανεπιστήμια άνοιξαν ξανά, τα προβλήματα παραμένουν

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

● **Νικήτας Λιοναράκης:** Τοπική ανάπτυξη - Αυτοδιοίκηση. Μια ακόμη προϋπόθεση. Η αναθεώρηση

● **Μιχάλης Παπαγιαννάκης:** Τοπικές εξουσίες στο προσκήνιο της εθνικής πολιτικής

● **Γιώργος Παπαχρήστος:** Τοπική ανάπτυξη και καινοτομία

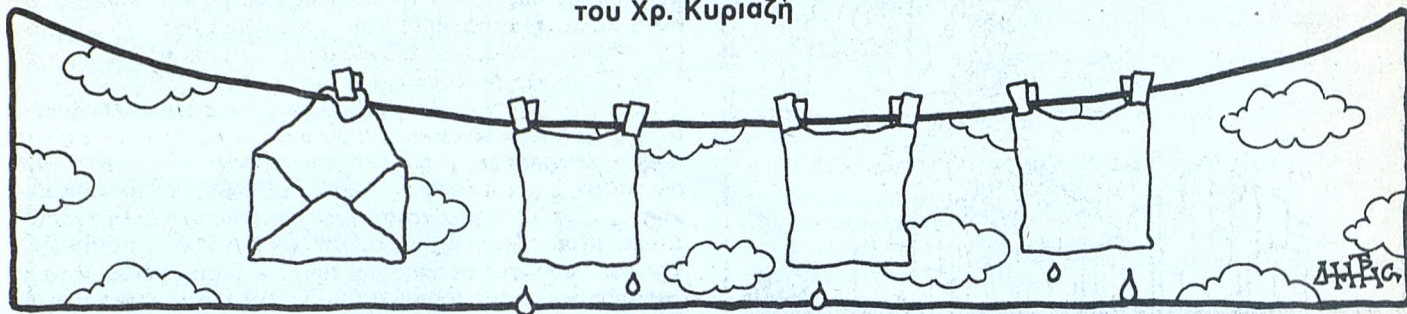
● **Δ.Χ. Παναγιωτακόπουλος:** Αποκέντρωση με παραγωγικότητα για ανάπτυξη

Κυκλοφορεί το 28ο τεύχος

ΚΚΕ:

Η απόπειρα για ένα «παιχνίδι στα τρία»

του Χρ. Κυριαζή

Τελικά, «η δεύτερη Κυριακή ήταν κόκκινη Κυριακή»: οι ερυθρόλευκοι απόγονοι του Σκλάβαινα δεν πέτυχαν μεν να συνυπογραφεί κάποιο «δημοκρατικό συμφωνητικό» που να τους αναγνωρίζει θεσμικά ως ρυθμιστές των πολιτικών εξελίξεων, όμως επιδίωξαν και πέτυχαν να καθορίσουν αυτοί κυρίως το αποτέλεσμα της εκλογής στα τρία «κάστρα της Δημοκρατίας» και νυν προμαχώνες της Ν. Δημοκρατίας. Στη διαχείριση του τοπικού πολιτικού συστήματος της πρωτεύουσας, του άλλοτε επηγείου της και της συμπρωτεύουσας, αναδείχθηκαν μεν ως νικητές τρία από τα νεότερα ηγετικά στελέχη του πολιτικού προσωπικού της Ν.Δ., όμως και οι τρεις θα συμφωνούσαν σε κάποια πολιτισμένη δημόσια συζήτηση, ότι οι τέσσερις δεκάδες χιλιάδες ψήφοι, περίπου, που χώρισαν τον κ. Μπέη από τον κ. Έβερετ, οι 6.500 ψήφοι που έδωσαν τη νίκη στον κ. Κούβελα και οι 2.300 εκλογείς που στέρησαν το Δήμο από τον κ. Παπασπύρου, θα πρέπει να αναζητηθούν σ' αυτά που οι τηλεοπτικοί δέκτες χαρακτηρίζουν «άκυρα-λευκά»: αυτά δεν ήταν άλλο από τις μερίδες εκείνες των αριστερών ψηφοφόρων που δεν ξέχασαν πώς ψηφίζει κανείς, αλλά απλώς επλήρωσαν ένα απλό ανταποδοτικόν τέλος για να εξοφλήσουν το λογαριασμό που άνοιξε έναντι της «ανιστόρητης, παραδοσιακής Αριστεράς», η... ευφυέστατη ηγεσία του ΠΑΣΟΚ.

Τα πολιτικά προφίλ της λευκής ψήφου

Το δράδυ της δεύτερης Κυριακής, κάποιος που δεν ασχολείται ή ασχολείται λίγο με την πολιτική, αν κοίταζε τη στήλη «άκυρα» στο Δήμο της Αθήνας, θα είχε δγάλει το συμπέρασμα ότι κάποιοι Αθηναίοι έπαθαν αμνησία και μπρος στην κάλπη αδυνατούν να εκφραστούν, ή εκφράζονται με λάθος τρόπο, με αποτέλεσμα να έχουμε δεκάδες χιλιάδες άκυρα. Και αν μεν αυτοί οι τηλεθεατές δεν αναζητούσαν τις αιτίες, έχει καλώς: αν όμως είχαν ερωτηματικά, τότε θα κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι η Κυβέρνηση και η ηγεσία του υπ. Εσωτερικών, επειδή διακατέχονταν από κάποιο φοβικό σύνδρομο γι' αυτές τις εκλογές, θεώρησαν καλό όχι μόνο να μη δώσουν λευκά ψηφοδέλτια (με αποτέλεσμα κάποιοι που τα ήθελαν να αρχίζουν τώρα δικαστικές προσφυγές κατά της απόφασης αυτής), όχι μόνο να θεωρήσουν άκυρα τα λευκά, αλλά και να «αποφανθούν» στην εγκύκλιο 91 της 14.10.86 ότι ο διαχωρισμός ακύρων-λευκών είναι «τυπικός» και μάλιστα ότι η λευκή ψήφος «στην ουσία» έχει «την έννοια της αποχής από την ψηφοφορία» (!).

Όμως, οι αριστεροί ψηφοφόροι της 6' Κυριακής που επέλεξαν το λευκό ή το άκυρο, κάθε άλλο παρά αποχή έκαναν: αντίθετα προσήλθαν ως νομοταγείς πολίτες στις κάλπες της Αθήνας και, αν είχε χορηγηθεί λευκό ψηφοδέλτιο, η Κυβέρνηση θα είχε υποστεί μικρότερη μείωση του κύρους και του «γοήτρου» της: το λευκό ψηφοδέλτιο θα παρείχε διέξοδο

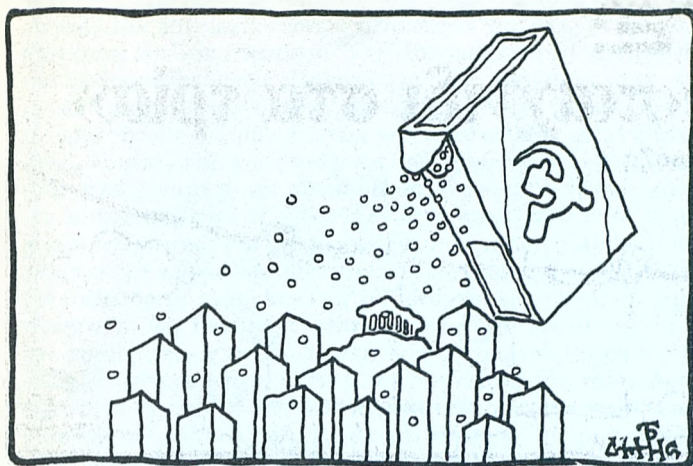
στους «ούτε (Μπέη) – ούτε (Έβερετ)», ενώ το έντυπο ψηφοδέλτιο των Μπέη, Έβερετ ακυρωνόταν (το άκυρο στην ουσία ήταν η μόνη εναλλακτική επιλογή) με κάποιες λέξεις, φράσεις κτλ., όπως: «με αγωνιστικούς χαιρετισμούς από την ανιστόρητη Αριστερά», ή «σύντροφοι κουράστηκα και κατέβηκα από το τρένο», ή «Ρωχάμης Ενάγγελος του Δροσογιάννη», ή «Εγώ απλώς προήδρευσα», ή «δεν είναι δόας, δεν είναι κροταλλιάς, είναι ο Μάρκος στο δουνό, δεξιά του ο Κουρής, ο Κασιδόκωστας και ο Ρωχάμης». Αλλά και πολλά άλλα.

Πολλά άλλα που δοκίμασαν το μεγάλο άλμα και την ιστορικά πρωτοφανή απόφαση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε., την Τετάρτη, τέσσερις ημέρες πριν το 6' γύρο, να «αποδεσμεύσει τους οπαδούς και ψηφοφόρους του Κόμματος», καλώντας τους να εκφράσουν την «αντίθεσή τους» στα διλήμματα ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά από τον Δήμο της Αθήνας, που κρίθηκε ότι έχει τη μεγαλύτερη πολιτική βαρύτητα προκειμένου να σταλεί το «μήνυμα» προς το ΠΑΣΟΚ.

Ο κ. Κύρκος, δεβαίως, παρά τη δημοκρατική και ανανεωτική επαγγελία του κόμματος του οποίου ηγείται, δρῆκε ότι «λόγος ύπαρξης» ενός κόμματος είναι η «καθοδηγητική του ευθύνη» και ότι «δεν υπάρχει περίπτωση κόμματος που να την αρνήθηκε» ο γραμματέας του Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού θεώρησε ότι «έπρεπε να πει τη γνώμη του το Κ.Κ.Ε.» «να προτείνει συγκεκριμένη πολιτική στάση».

Απ' την άλλη, ο κ. Λαλιώτης, παίρνοντας αφορμή απλώς από «πληροφορίες και σχόλια... αποκνήματα φαντασίας ορισμένων υποδολών», αναίρει ευθέως τη δέσμευσή του να «σιωπήσει» και προβαίνει, μια μέρα πριν τις εκλογές, σε μια δήλωση-έκκληση για «πανδημοκρατική και παλλαϊκή σταυροφορία», από την οποία απουσιάζει ολοκληρωτικά οποιαδήποτε αυτοτελής μνεία στο θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, υπενθυμίζει το παρελθόν της «δεξιάς», καλεί σε «ψήφο αδιάλλακτης και ανένδοτης αντιπαράθεσης με τη συντήρηση» και αφιερώνει το μισό περίπου μέρος της μακροσκελέστατης ανακοίνωσής του σε κριτική ή τοποθέτηση έναντι της απόφασης του Κ.Κ.Ε. Ο πρώην υφυπουργός Προεδρίας ανάγει την απόφαση αυτή στην προσπάθεια της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. «να αφοπλίσει πολιτικά τα μέλη και τους οπαδούς του», σε «πρόταση φυγομαχίας», «λιποταξίας», «κατάθεσης των όπλων». Η έντονα συναγερμική λογική του κ. Λαλιώτη, τον οδηγεί στην άποψη ότι «σε τέτοιες οριακές στιγμές είναι παράλογο να νομίζει κανείς ότι έχει την πολυτέλεια να προχωρήσει από τον κριτικό λόγο στην αρνητική πράξη, στην αδιέξοδη «τιμωρία» (...) δεν έχει θέση και λογική το άκυρο, το λευκό και η αποχή».

Όμως, η απόφαση του Κ.Κ.Ε., ούτε άρνηση καθοδηγητικού ρόλου αποτελεί – όπως τυπολατρικά θέλει να εννοεί τους ρόλους μιας πολιτικής ηγεσίας ο κ. Κύρκος – ούτε στον αποπλισμό και στα αδιέξοδα οδηγεί. Και αν αποτελεί «αρνητική πράξη», αυτή δεν κρίνεται εν γένει, μέσα στην αφαίρεσή της,

αλλά στη συγκεκριμένη συγκυρία και στη στρατηγική του ποιος-ποιον που ορίζει και τις επιλογές στο πεδίο των συμμάχων. Τα όρια κάποιας λαϊκιστικής παλλαϊκότητας καταδειχονται ακριβώς στην ηθελημένη, ιδεολογικά επιβεβλημένη αδυναμία να αναγνωρίσει τον κριτικό λόγο ως προϋπόθεση όχι της «αρνητικής πράξης» αλλά της κριτικής στάσης· ως προϋπόθεση της επιδίωξης να επιχειρηθεί το ξεπέρασμα του ετεροπροσδιορισμού και η αναζήτηση μιας αυτόνομης ταυτότητας, ακριβώς σε «οριακές στιγμές», σε στιγμές όπου όλοι υπολογίζουν όλα ως προς το κόστος τους και την ωφέλειά τους μέσα στην πολιτική αγορά. Και παραπέρα, αν θεωρήσουμε τις εκλογές – και τις δημοτικές, φυσικά, πέρα από την κομματική, καθότι εγκαστρούμυθη αρχική στάση του ΠΑΣΟΚ – ως κρίσιμη βαθμίδα στο πολιτικό παιχνίδι, ως πεδίο επικύρωσης, αναιρέσης ή εγκαινίασης σχεδίων και συμμαχιών, ως ύστατη στιγμή της αρχής της νομιμότητας αλλά και της νομιμοποίησης, τότε ακριβώς σ' αυτή την αναμέτρηση καλούνται οι παίκτες να παίξουν με κριτήριο μόνο τον ορθό τους λόγο. Και αν οι εκλογές είναι μία στιγμή πολιτικής συμμετοχής, τότε γιατί, σ' αυτές ακριβώς, να μην υπομνησθεί από τους τεθειμένους «εκτός», ότι υπάρχουν και άλλοι, που έχουν έμπρακτα καταργήσει την πολιτική συμμετοχή αλλού, πέραν των εκλογών, ή ότι, επιπρόσθετα, υπάρχουν και άλλοι που θεωρούν τις εκλογές ως ευκαιρία δημοψηφισματικής, μεταφυσικής επιβεβαίωσης των επιλογών τους; Όλα αυτά, είναι δύσκολο να ενσωματωθούν στην ψυχολογιστική αντίληψη της «τιμωρίας»· αν η τελευταία υπάρχει σε επίπεδο κομματικών «ακολουθιών», σίγουρα δεν μπορεί να πρυτανεύει στη λογική και τα κριτήρια μιας κομματικής ηγεσίας, που έχει τα σημεία αναφοράς της σε πολύ πιο σύνθετες και μακροπρόθεσμες διαιρετικές τομές του πολιτικού συστήματος και της διαδικασίας του.

Από το «ήπιο κλίμα» στον... εμφύλιο πόλεμο των πανστρατιών

Η άρνηση του ΠΑΣΟΚ τις δυο πρώτες ημέρες μετά την πρώτη «βρώμικη Κυριακή» να εξαγάγει οποιοδήποτε πολιτικό συμπέρασμα από τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου των δημοτικών εκλογών, αποτελούσε οπισθοδρόμηση σε σχέση με την εκτίμηση που έκανε ο... κ. Μπέης, το ίδιο το βράδυ της Κυριακής της 12ης Οκτωβρίου· και θα έπρεπε να περάσουν κάποιες ημέρες, θα έπρεπε να μεσολαδήσει η «αποδέσμευση» του Κ.Κ.Ε. προς τους ψηφοφόρους του για να αποδεσμευτεί και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ από την τραγελαφικά αντιφατική εικόνα του, όπου, από τη μια, υποστήριζε ότι «οι εκλογές συνεχίζονται», ότι «νίκησε η Τοπική Αυτοδιοίκηση», (έτσι, σα να λέμε «γύρω-γύρω όλοι και στη μέση ο Μανώλης»), ότι «δεν έχουμε λόγο να πολιτικοποιούμε τις δημοτικές εκλογές», και από την άλλη να λέει η ίδια φωνή «η αυτοδυναμία είναι δεδομένη και θα είναι για πολλά χρόνια ακόμη»: αν το ΠΑΣΟΚ

είχε καταληφθεί από πολιτική αφασία τις πρώτες ημέρες, αυτή δυστυχώς προκάλεσε το σύμπτωμα της σχιζοειδούς συμπεριφοράς: το «Κίνημα» και η κυβέρνησή «του», δεν πήραν μεν κανένα μήνυμα, αφού οι εκλογές ήταν για το «θεσμό», όμως ο θεσμός, έτσι όπως είναι σήμερα, είναι «δικό μας έργο» (ή μήπως «δικός μας»;) και αν πάλι οι εκλογές στο «θεσμό» δεν πάνε καλά, η κυβέρνηση που είναι «δική μας» θα πηγαίνει οπωσδήποτε καλά («αυτοδυναμία»), έστω κι αν κάποιοι θέλουν να την «αρρωστήσουν».

Από την Πέμπτη και μετά, όμως, τα πάντα άλλαξαν: οι αφίσες με το κοκκινοπράσινο χρώμα και τις εγκλήσεις ενοχής προς τον αριστερό ψηφοφόρο (οι αφίσες αυτές είχαν κατασκευαστεί μέρες πολλές πριν τον... α' γύρο), τα τρικ, οι προκηρύξεις, οι «ανοιχτές επιστολές» και διάφορα άλλα τυπικά ή άτυπα μέσα πίεσης που μετέληθε το ΠΑΣΟΚ επιβεβαίωσαν μεν την ορθότητα εκτιμήσεων του... κ. Μπέη, αλλά σίγουρα μας ρύπαναν κατά τρόπο εφάμιλλο της σύγκρουσης των φυλών του '85 και λειτούργησαν τραυματικά και για το ίδιο το ΠΑΣΟΚ, που φάνηκε σαφώς να μην μπορεί να αντιμετωπίσει δύο σημαντικά μεγέθη σε μια πολιτική αντιπαράθεση: πρώτον την ανάγκη αναφοράς της στο παρόν και δεύτερον τη διεξαγωγή της χωρίς λαϊκιστικές κινητοποιήσεις. Αντίθετα, ανέσυρε τα λάβαρα της δεξιάς-αντιδεξιάς, επιλέγοντας κάτι που το ίδιο το Κ.Κ.Ε. φέτος το απέφυγε: τις «πανστρατιές» των εαυτογενών δυνάμεων, με χαρακτηριστικότερη και ατυχέστερη περίπτωση του Μάρκου Βαφειάδη ο οποίος ανέλαβε να εξηγήσει πώς η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. είναι... τροτσιστική και γι' αυτό κατέληξε στην απόφασή της να αποδεσμεύσει τους ψηφοφόρους της στην Αθήνα· στη συνέχεια, κάποιοι θα του είπαν, ότι αυτά υπήρχαν την εποχή που ο Πουλιόπουλος φόραγε τραγιάσκα κι έτσι παρουσίασε μίαν άλλη άποψη· ότι η απόφαση της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. δεν είναι πολιτική και ότι εξηγείται επειδή ο Έδερς έχει τα αρχεία του πατέρα του που περιλαμβάνουν στοιχεία για τους «χαφιέδες» που δρίσκονται στην ηγεσία του Κ.Κ.Ε.

Δυστυχώς, όμως, η κυκλοφορία της «Αυριανής» και η εμβέλεια του διάχυτου «αυριανισμού» δρίσκονται σε επίπεδα που δεν εξασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα. Έτσι, πιο ήπιος, ο κ. Παπανδρέου διαμήνυσε ότι την απόφαση του Κ.Κ.Ε. «θα την κρίνει η Ιστορία» και προσπάθησε απλώς να φιλοτιμήσει τους αριστερούς ψηφοφόρους στη «δημοκρατική συνείδησή» τους: Τρεις ημέρες πριν τη δ' Κυριακή, το σκηνικό, από πλευράς ΠΑΣΟΚ φυσικά, κάθε άλλο παρά θύμιζε την αξέχαστη δήλωση του Πρωθυπουργού, από την Ελούντα των πρώιμων διακοπών του: «Εμείς ούτε κομματικοποιούμε, ούτε πολιτικοποιούμε τις δημοτικές εκλογές». Τώρα, τα πάντα πάλι κρίνονταν στις «πανστρατιές», στις «πρώτες» του συμπολιτενόμενου Τύπου (προς τον οποίο έγιναν σε ορισμένες περιπτώσεις, παραστάσεις και παρακλήσεις για «δόθθεια» από ανθρώπους του κύκλου του Καστριού).

ΚΚΕ: Το μακρύ οδοιπορικό της αυτονομίας

Το ΚΚΕ είχε τις καλύτερες προϋποθέσεις για να αποδείξει ότι «δεν μπλοφάρει» (όπως είπε ο αρχιτέκτονας της ρήξης με το σχήμα δεξιά-αντιδεξιά Μ. Ανδρουλάκης, στην «Ελευθεροτυπία» της Πέμπτης 16 Οκτωβρίου) και για να δοκιμάσει από ασφαλέστερες, έναντι των βουλευτικών εκλογών, βάσεις ανταρχής του ευρύτερου αριστερού ακροατηρίου του. Οι προϋποθέσεις ήταν, πρώτον, ότι είχε φέρει κάποια ικανοποιητικά αποτελέσματα ικανά να του προσφέρουν μια μίνιμουμ διαπραγματευτική βάση· δεύτερον «έπαίξε στο γήπεδό του», δηλαδή στις εκλογές σε Δήμους και Κοινότητες όπου είχε και εξακολουθούσε να έχει ισχυρή πολιτική επιρροή· τρίτον είχε μπροστά του δεύτερο γύρο (δυστυχώς για το ΠΑΣΟΚ, που δεν εννόησε ότι δεν θα το ωφελούσε πάντα το «μικτό» σύστημα με δύο γύρους), έναν γύρο δηλαδή όπου κρινόταν η επώλωση του σοβαρού τραύματος το οποίο υπέστη το ΠΑΣΟΚ

στον πρώτο γύρο και όπου το ίδιο το ΚΚΕ μπορούσε να υπολογίζει σε κάποια κέρδη, χωρίς το ΠΑΣΟΚ, με τη διαφαινόμενη τάση να επαναληφθεί «η Πάτρα του '82» (και ο νοών νοήτω...): τέταρτον είχε διευρύνει την ηγεμονία του σε κάποιους επώνυμους κύκλους του αριστερού χώρου ήδη από τον α' γύρο με τα σχήματα της «Συμπαρατάξης», εξασφαλίζοντας έτσι περισσότερες διαπραγματευτικές αντοχές από ό,τι αν είχε εμφανιστεί στις εκλογές με αμιγές πατριωτικό πρόσωπο: πέμπτον, και πολύ σημαντικό, είχε κατορθώσει σε μεγάλο βαθμό να παγιώσει στην κοινοτική του ενδοχώρα μια κατάσταση πνεύματος όπου η κριτική στη «δεξιά πολιτική» του ΠΑΣΟΚ παρέπεμπε στην αναίρεση του πτωχού συγγενούς («λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις») και, από εκεί, στην απαίτηση της αυτονομίας.

Με αυτές τις δεδομένες προϋποθέσεις /στοιχεία διαπραγματευτικής τακτικής-μέσα-στη-συγκυρία, η ηγεσία του ΚΚΕ όφειλε να αντιπαραστήσει με μια διπλή παράδοση του κοινοτικού της σύμπαντος: αντιδεξιά σταθερά του και τη φρόνιμη στάση του απέναντι στην εκλογική διαδικασία (το τραύμα-ενοχή του '46), αλλά και η απώθηση προς κάθε συμπεριφορά η οποία είχε χαρακτηριστεί από άλλους ως «εξτρεμιστική»... Και, παραπέρα, είχε να αντιπαραβληθεί με κάτι που υπερέβαινε την πολιτική ρουτίνα του ως «ομάδας πίεσης» και το έσυρε σε κεντρικούς και κρίσιμους κόμβους λειτουργίας του πολιτικού συστήματος μετά-τον-πόλεμο: την αγκύλωση αυτού του συστήματος σε ένα διπολικό άξονα διαιρέσεων και τομών, που επί δεκαετίες είχε εμπεδωθεί και αναπαράχθει μέσα σε ένα απαρχαιωμένο σύμπλεγμα δομών, συνειδήσεων και πρακτικών. Στο ένα άκρο αυτού του συμπλέγματος υπήρχε η αντίδραση, η δεξιά, ή, πιο παλιά ακόμα, το παρακράτος, το Παλάτι, ο Στρατός, η ΕΡΕ, το Λαϊκό Κόμμα, ο Κωνσταντινισμός. Στο άλλο άκρο, υπήρχε η δημοκρατία, οι φιλελεύθεροι, ο αντιδασιλισμός, οι αδικημένοι μιας «τυφλής» και «ρεβανσιστικής» παράταξης-ιδιοκτήτη του «κακού Κράτους». Αυτό το σχήμα που επικαλέσθηκε και ο κ. Παπανδρέου τρεις ημέρες πριν το δ' γύρο, ήταν, και είναι και θα είναι, μια κατά πολύ κρισιμότερη πρόκληση προς την ηγεσία του ΚΚΕ, και είναι σίγουρο ότι «δεν καταργείται με αποφάσεις μιας νύχτας».

Λίγους μήνες μετά τον Ιούνιο του '85, η κρίσιμη και σημαντική ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (δεύτερο 10ήμερο Οκτωβρίου) αναγνώριζε ότι προπομπός της τωρινής απόφασής της για «αποδέσμευση» ήταν στην ουσία η νέα πολιτική της... συντηρητικής παράταξης, που εφάρμοσε ο κ. Καραμανλής: «δεν αφομοιώσαμε στην πολιτική μας πιο έγκαιρα και με μεγαλύτερη επάρκεια, από το '74 κιόλας, ορισμένα νέα στοιχεία της μεταπολιτευτικής πολιτικής ζωής, πράγμα που θα μας οδηγούσε να αναιρέσουμε, πιο αποτελεσματικά και έγκαιρα το κληρονομημένο σχήμα δεξιά-αντιδεξιά». Στην απόφαση αυτή της Ολομέλειας υπάρχει επίσης η αυτοκριτική ως προς το ότι «αρκетές φορές η καθημερινή μας πολιτική δουλειά γλίστραγε, ως ένα βαθμό, στη λογική του σχήματος δεξιά-αντιδεξιά» - ένα «γλίστρομα» που αν μεταφραστεί σε πολιτικούς όρους θα σήμαινε την εκ μέρους του ΚΚΕ αναγνώριση της ηγεμονίας που άσκησε ακόμα και στον κοινοτικό σκληρό πυρήνα του η πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Με την παροχή της διαβεβαίωσης ότι «δεν αδυνατούμε το μέτωπο κατά της Δεξιάς, αλλά το κρατάμε ανοιχτό, όχι (όμως) με βάση το παρελθόν», η ηγεσία του ΚΚΕ εδώ και ένα χρόνο ήδη προειδοποιούσε το ΠΑΣΟΚ ότι θα επιχειρήσει την αυτόνομη παρεμβολή της στις πολιτικές διαιρέσεις: στην ουσία η επιδίωξη της αυτονομίας αυτής σήμαινε μια απόπειρα τριχοτόμησης του πολιτικού άξονα της χώρας, με την προσδοκία της περιαγωγής του ΠΑΣΟΚ στο χώρο του «Κέντρου» - πράγμα που είχε εκτελεσθεί ήδη σε αρκετά επίπεδα - και την αναγωγή του ΚΚΕ σε προνομιακό πόλο συγκέντρωσης δυνάμεων στο αριστερό σημείο του πολιτικού φάσματος.

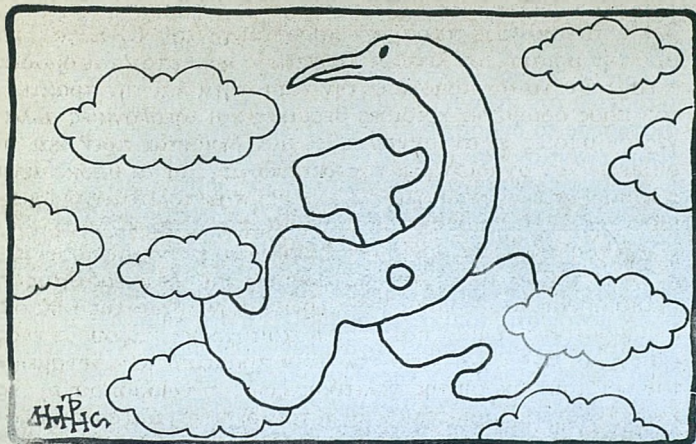
Το εγχείρημα αυτό της τριχοτόμησης του πολιτικού άξονα

δεν αντανάκλασε παρά την προσπάθεια του ΚΚΕ να βγει από την οριακή του λειτουργία μεταξύ κόμματος και ομάδας πίεσης και να συναρμονίσει την ταυτότητα και την πρακτική του προς ορισμένες κρίσιμες θεσμικές και ιδεολογικές αλλαγές οι οποίες είχαν συντελεσθεί μια δεκαετία πριν και οι οποίες είχαν αναδιατάξει την κατεύθυνση και τα υποκείμενα των κοινωνικών συμμαχιών: η επίλυση του πολιτειακού ζητήματος με την αποπομπή του Βασιλιά, και η ταυτόχρονη αδυναμία του προδικτατορικού «Κέντρου» να εκσυγχρονισθεί πέραν της παραδοσιακής αντιμοναρχικής του ιδιαιτερότητας: η εγκαθίδρυση και θεσμική κατοχύρωση των αρχών της τυπικής δημοκρατικής νομιμότητας και η ταυτόχρονη παρουσία ενός εκσυγχρονισμού στο λόγο και στην πρακτική των δυνάμεων του «δεξιού» άκρου της πολιτικής ζωής: η νομιμοποίηση της κομμουνιστικής αριστεράς και η ταυτόχρονη εμπέδωση ριζοσπαστικών και σοσιαλιστικών πολιτικών δυνάμεων ήταν ορισμένοι βασικοί συντελεστές που επέφεραν την αναδιάταξη αυτή στις κοινωνικές συμμαχίες, επ' ωφελεία κυρίως της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ, με το «Κέντρο» απορροφούμενο στο δεύτερο και την κομμουνιστική αριστερά αναπαράγόμενη κυρίως στα παραδοσιακά της φέουδα αλλά και με φθίνουσα τάση.

Αυτά ήταν ορισμένα βασικά σημεία, εξ' άλλου, γύρω από τα οποία αρθρώθηκε η τομή που πρότεινε ο Μίμης Ανδρουλάκης, δύο μόλις εβδομάδες μετά το «σοκ» της 2ας Ιουνίου 1985: «τα σχήματα δεξιά-αντιδεξιά έχουν πάρει στη συνείδηση πλατιών μαζών τη μορφή της πρόληψης τη στερεότητα του απολιθώματος τη δύναμη της συνήθειας και της αδράνειας που αντιστέκεται στις νέες ιδέες και σε ορισμένα πολιτικά μηνύματα». «στην προεκλογική περίοδο - συχνά νιώσαμε ο «λόγος» μας να γυρίζει στον αέρα... να μην αγγίζει δηλαδή ορισμένα τμήματα του ακροατηρίου, ιδιαίτερα στις πολύ μικρότερες ηλικίες». Ήταν ήδη σαφές ότι το ΚΚΕ συνειδητοποιούσε πως η αναπαραγωγή του ή θα ήταν διευρυνόμενη, ή θα οδηγούσε στη διαμόρφωση μιας «σύγχρονης, κοινωνικής Αριστεράς», ή θα μειωνόταν συνεχώς, έχοντας σαν μόνη αναφορά της το «Κόμμα του αίματος και της θυσίας», τις στρατιές των εαμιτών. Και εδώ ακριβώς ήταν που επιχειρήθηκε μια τομή σημαντική για την πολιτική ιστορία του ίδιου: «η μήτρα της εαμικής αντίστασης εξαντλεί από τα πράγματα τις δυνατότητές της να στηρίξει την επιρροή του Κόμματός μας τα επόμενα χρόνια», προειδοποιούσε πέρσι τον Ιούνιο στο ίδιο του άρθρο ο κ. Ανδρουλάκης. Ήταν αυτή η «μήτρα» που έδωσε τη νίκη στο ΠΑΣΟΚ το 1985 με την αποψίλωση των τάξεων της κομμουνιστικής Αριστεράς: είναι αυτή η «μήτρα» που ενσωματώθηκε στο ΠΑΣΟΚ, αρκετά πριν τον Οκτώβριο του '81 για να εγκαταλείψει οριστικά, σε πλήθος περιπτώσεων, την αριστερά μετά τη θεσμική και υλική αναγνώριση των αγώνων της από την κυβερνητική πολιτική της «Αλλαγή» - είναι σ' αυτές τις δυνάμεις που ο κ. Φλωράκης απέδωσε το «αντιδεξιό σύνδρομο», απευθύνοντας μια προφητική, για τη σημερινή στάση «αποδέσμευσης» του Κόμματός του, προειδοποίηση: «Το πάθημα των βουλευτικών εκλογών του '85 γίνεται μάθημα» - στην ομιλία του στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, έξι μήνες πριν τις δημοτικές εκλογές (24-4-86), ο Γ. Γραμματέας του ΚΚΕ έδειξε σαφώς, τουλάχιστον προς όσους δεν ασκούσαν «πολιτική με μπλόφες», ότι το Κόμμα του δεν είναι διατεθειμένο να νεκραναστήσει τη «δημοκρατική συνεργασία», καταχωρούμενο ως «λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις»: ο προσανατολισμός της τακτικής του ΚΚΕ στρεφόταν πλέον προς την κατεύθυνση της αντικατάστασης του συναγερμικού, φοβικού και ιστορικιστικού αντιδεξιού «μπλοκ» με το σχήμα της «αριστερής Συμπαρατάξης».

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η απόφαση του Περισσού για το δ' γύρο της Αθήνας δεν ήταν επιλογή μιας νύχτας, δεν σήμαινε άρνηση καθοδηγητικού ρόλου, δεν ήρθε απροειδοποίητα και δεν είναι απόφαση συγκυρίας.

Όμως, ως που μπορεί να φτάσει η αποτελεσματικότητα αυτής της ιδιότητας «αυτόνομης καθόδου»;

Αμέσως μετά την απόφαση της Τετάρτης, το Γραφείο Τύπου του ΚΚΕ έδωσε μια «διευκρινιστική» ανακοίνωση στο περιεχόμενο της «αποδέσμευσης» η τελευταία σήμαινε άκυρο ή λευκό, και ή όχι στον Μπλή, ή αποχή. Είναι φανερό ότι η «μήτρα της Εθνικής Αντίστασης» είχε επανεμφανισθεί, εκφραζόμενη στη δεύτερη εναλλακτική επιλογή: ναι ή όχι στον Μπλή. Αυτό το ρήγμα στην αρχική κατηγορηματικότητα που χαρακτήριζε την απόφαση «αποδέσμευση» της Κ.Ε. –απόφαση αμείωτος πολιτική και ουσιαστικότητα καθοδηγητική...– εκφράζε μια συνειδητή επιλογή της κοιμματικής ηγεσίας με δύο στόχους: πρώτον, να μεταχειριστεί με κάποια ελαστικότητα τα αθεμέλεια, δηλαδή τα πέραν των κοιμματικών της δυνάμεων, ακροατήρια που είναι επιρρεπή στην άλωση τους από το «αντιδεξιό σύνδρομο» αλλά που, ταυτόχρονα, διατηρούν τους δεσμούς τους με την αριστερά σε περισσότερο «ανέξοδο» πολιτικές αντιπαραθέσεις (δημοτικές εκλογές)· δεύτερον να μην χρεωθεί τόσο έντονα η ηγεσία του ΚΚΕ ένα ενδεχομένως πολύ υψηλό ποσοστό αποτυχίας του κυβερνητικού υποψηφίου στην Αθήνα.

Ενδοχώρα: η διεύρυνση της διπλής τακτικής

Το αποτέλεσμα του 6' γύρου στην Αθήνα κινήθηκε κάπου μεταξύ των προσδοκιών των ερυθρολεύκων και της οργής των πράσινων: ο κ. Μπλής αύξησε μεν κατά 16 μονάδες το ποσοστό όμως τα «άκυρα-λευκά» εκτινάχθηκαν 9,2% περίπου των ψηφισάντων (αυξήθηκαν κατά 30.000 ή 6,5% έναντι των άκυρων-λευκών) ενώ η κατά 0,6% αύξηση της συμμετοχής δεν μπορεί να μεταφραστεί πρωτογενώς σαν απουσία αποχής της αριστεράς: η εμπειρία της 6' Κυριακής δείχνει αντίθετα ότι υπάρχει σημαντικός αριθμός νέων ψηφοφόρων έναντι της πρώτης Κυριακής που κινητοποιήθηκαν υπέρ του κ. Μπλή, οι οποίοι όμως δεν μπόρεσαν να εξισορροπήσουν θετικά τις μερίδες των εκλογέων της αριστεράς που μετείχαν στην ψηφοφορία της 1' Κυριακής για να πάνε εκδρομή τη δεύτερη. Γι' αυτό και είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τον κ. Μπλή, όταν λέει: «Εμείς με όλους τους Αριστερούς δώσαμε τη μάχη και πήραμε 45,5%» (!).

Σημαντικότερες ίσως από την Αθήνα είναι οι κάλπες της 6' Κυριακής στη Θεσσαλονίκη, και στον Πειραιά, όπου η «δημοκρατική αλληλεγγύη», τουλάχιστον εκ μέρους του ΚΚΕ, παρότι θετικά εκφρασμένη δεν απέδωσε τους αναμενόμενους καρπούς: αν στην Αθήνα το ΚΚΕ έπρεπε να υπολογίσει τη «μήτρα των γέρον», στη Θεσσαλονίκη έπρεπε να πείσει τη «μήτρα των νέων»: ενώ στον Πειραιά η ηγεσία του ΚΚΕ εσωτερικού δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει με... διαγραφές τα στελέχη μιας «Κίνησης Πολιτών» που φαίνεται να λογοδοτούσαν σε ένα σκληρό και συνεκτικό εκλογικό στρώμα νεότερων γενιών.

Το ΚΚΕ αποφάσισε να μην αντιδράσει αμέσως στην αντικομμουνιστική υστερία που χαρακτηρίζει την ανακοίνωση

του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ (στην ουσία η κατηγορία ότι το ΚΚΕ «συναλλάχθηκε» με τη Δεξιά ισούται με την ενοχοποίηση της ηγεσίας των επί «δημοκρατική προδοσία» – και έχουμε μεγάλη παράδοση στον καισαρισμό των «δημοκρατικών...»). Αυτή η έλλειψη άμεσης αντίδρασης, που ήταν συνειδητή εκλογή, δεν είναι άσχετη με την επιθυμία της κοιμματικής ηγεσίας να μην πολώσει την κατάσταση με το ΠΑΣΟΚ· επιθυμία που συνδέεται με δύο στοιχεία: πρώτον, την αναμονή πρωτοβουλιών ή κινήσεων αντιπερισπασμού από το ΠΑΣΟΚ, που ίσως δείξουν ότι οι «δημοκρατικοί» δεν εγκατέλειψαν τον αγώνα του εγκλωβισμού-περιθωριοποίησης της αριστεράς. Δεύτερον, και ίσως περισσότερο σημαντικό, το ΚΚΕ δεν έχει λόγους να επιτεθεί στον ηττημένο, αφού αυτό δγίκε από το δεύτερο γύρο με σαφέστατη υπεροχή σε μια σειρά κρίσιμους Δήμους της ενδοχώρας. Σε ορισμένους από αυτούς, η «δημοκρατική αλληλεγγύη», που το ίδιο διέρρηξε στην κρίσιμη μάχη της Αθήνας, λειτούργησε στο ακέραιο, με αποτέλεσμα το ΚΚΕ να κρατήσει σημαντικούς Δήμους όπου έχει τοπική επικυριαρχία: είναι οι περιπτώσεις της Λάρισσας, της Καρδίτσας, του Τυρνάβου, της Νιγρίτας, της Πρέβεζας, της Μυτιλήνης, και των 8 δήμων Θεσσαλονίκης, όπου, πλην ενός, είχε αντιμετώπιση στο 6' γύρο υποψήφιο της Ν.Δ. Στον Δήμο της Πολίχνης (Θεσσαλονίκη), αντίθετα, το ΚΚΕ είχε αντιμετώπιση υποψήφιο του ΠΑΣΟΚ και, αντίθετα με το 1982 όπου η πλειοψηφία των δεξιών ψηφοφόρων στο 6' γύρο μετακινήθηκε υπέρ του «πράσινου» υποψηφίου εξασφαλίζοντάς του τη Δημορχία, φέτος το ΠΑΣΟΚ έχασε το Δήμο, από την αντίστροφη κατεύθυνση της μετακίνησης των συντηρητικών ψηφοφόρων.

Η διπλή δεξαμενή άντλησης ψήφων από το ΚΚΕ –φαινόμενο που ήδη από τις εκλογές του 1982 συνυπολογίστηκε από την ηγεσία που μεταξύ των δύο Κυριακών απευθύνθηκε δια του «Ριζοσπάστη» για πρώτη φορά ευθέως προς τους συντηρητικούς ψηφοφόρους λειτούργησε σε πολύ μεγαλύτερη έκταση φέτος. Το αποτέλεσμα είναι να εξασφαλιστούν μεγάλοι Δήμοι για πρώτη φορά από το ΚΚΕ, όπως είναι η περίπτωση του Δ. Ιωαννίνων και του Δ. Νάουσας, μικρότεροι επαρχιακοί Δήμοι όπως η Ελάτεια Ν. Φθιώτιδας η οποία χάνεται από το ΠΑΣΟΚ και στην οποία πρώτη φορά «κατέβηκε» αυτόνομα το ΚΚΕ σε ένα από τα πλέον άγονα, εκλογικά, μέρη του, ή Δήμοι του λεκανοπεδίου όπως ο Ασπρόπυργος –που μέχρι τώρα διοικούνταν από τη Ν.Δ. –και οι Αγ. Ανάργυροι που ήταν «σταθερός» Δήμος του ΠΑΣΟΚ. Αυτή η αριστοδρόσφι δημοκρατική αλληλεγγύη είναι άλλο ένα στοιχείο που επέβαλε στην ηγεσία του ΚΚΕ να μην αντιδράσει άμεσα στην ανακίνηση του ΕΓ του ΠΑΣΟΚ και να επισημάνει –με τη μορφή της ανακίνησης του Π.Γ. τη Δευτέρα 20-10– τον κίνδυνο που υπάρχει από την απόπειρα «ορισμένων δυνάμεων στην ηγεσία του κυβερνώντος κόμματος... να υψώσουν ένα τείχος ανάμεσα στους κομμουνιστές και τους οπαδούς του ΠΑΣΟΚ».

Ένα τείχος, όμως, κάθε άλλο παρά ανέφικτο αν δει κανείς την απόδοση της διττής τακτικής του ΚΚΕ, δηλαδή τους Δήμους που κέρδισε το ΚΚΕ με τη μεταστροφή υπέρ αυτού των οπαδών των δεξιών υποψηφίων του 1' γύρου (μολονότι, στο 6' γύρο, όπου οι υποψήφιοι της Συμπαράταξης αντιμετώπιζαν τον Πασοκικό υποψήφιο, δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις σε μεγάλους Δήμους, που τα «άκυρα-λευκά» διογκώθηκαν, ίσως γιατί ορισμένοι καθαρόαιμοι δεξιοί ακολούθησαν τη γραμμή της... αποδέσμευσης). Με την υποστήριξη των κυανών κερδήθηκε για πρώτη φορά από τους κομμουνιστές ο επί σειρά ετών πράσινος Δήμος του Αιγάλεω, ο επίσης πράσινος Δήμος της Δραπετσώνας –με επικεφαλής του μέχρι τώρα τον επιτυχημένο κ. Χατζόπουλο– το Πέραμα και η Πολίχνη της Θεσσαλονίκης· με την υποστήριξη των κυανών ο κ. Φωλόπουλος στο Περιστερί πήρε τη «ρεβάνς» του από τον Πασοκικό υποψήφιο και Δήμαρχο Δημητράκοπουλο, ο κ. Γκότσης στη Ν. Ιωνία πήρε τη διαδοχή από τον ομοϊδεάτη του κ. Δομνάνη

ΑΠΑΝΤΑ

ΙΩΑΝΝΑΣ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Η αφηγηματικότητα, η πολλαπλότητα των χαρακτήρων, οι περιπέτειές τους, κρατάνε τον αναγνώστη της Ιωάννας Καρατζαφέρη σε συνεχή ανησυχία. Τον αναστατώνουν μέσα από τη μυθιστορηματική εμπειρία και χωρίς να του χαρίζουν την εύκολη ανακούφιση του «χάπυ έντ», τον βοηθάνε να πάρει απόσταση από τα πράγματα — χωρίς ν' απομακρυνθεί.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

Το χαμένο κουμπί

Επιπλωμένα δωμάτια

Μπαζαγιάζι

Οι δύο τελευταίοι

4 - 2 = 0

Η ζωή σε τέσσερις πράξεις

Ιστορίες γι' άντρες

Τα κορίτσια της Ερεχθείου

Τέσσερις Πολωνέζες

Καφενείον ο Τέταρτος Κόσμος

Ζευγάρια της Αθήνας

Οι έφηβοι του Κολωνού

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζωοδ. Πηγής 3, 10678 Αθήνα ☎ 360.32.34, 360.13.31

εναντίον του Εδατη —«υποστηριζόμενου κυρίως από το ΠΑΣΟΚ»— κ. Ρουμελιωτάκη, ο κ. Σουλμιωτής εγκαινίασε την 4η τετραετία του στην Αγ. Βαρθάρα του Αιγάλεω, ο κ. Τσακίρης διατήρησε το δημαρχιακό του αξίωμα στη Σταυρούπολη Θεσ/νίκης εναντίον του ανταγωνιστή του Πασοκικού υποψηφίου κ. Α. Ιακώβου και ο κ. Παπαπαναγιώτου στην Πολίχνη απέσπασε το Δήμο από το ΠΑΣΟΚ που εκπροσωπούσε μέχρι τώρα ο κ. Π. Μυρίδης.

Η διεύθυνση των συμμαχιών του ΚΚΕ με συντηρητικούς ψηφοφόρους σε τοπικό επίπεδο, δεν μπορεί ασφαλώς να αποδοθεί μόνον στις τοπικές ιδιομορφίες, ή στη φήμη των Δημάρχων του ως «αγωνιστών, εργατικών και τίμιων». Η πανελλαδική πλέον επανάληψη της «Πάτρας του '82», είναι σε σημαντικό βαθμό εξαρτημένη από μια ετερογενή πηγή πολιτικής πόλωσης, την πόλωση των νεοδημοκρατών με το ΠΑΣΟΚ. Όμως, αυτή η πόλωση έχει ακριδώς σαν δευτερογενές της αποτέλεσμα ένα σημαντικό ρήγμα που επέρχεται σε μια ολόκληρη πολιτική κουλτούρα που συγκεφαλαιώνονταν μέχρι πρόσφατα στα αντικομμουνιστικά πλέγματα αυτής της ίδιας της κοινωνικής βάσης της δεξιάς. Με την σειρά του, το ρήγμα αυτό συναντιέται με τα εκσυγχρονιστικά ανοίγματα μεγάλης μερίδας της ηγεσίας του ΚΚΕ και από κοινού διαμορφώνουν ένα τελείως διαφορετικό υπέδαφος για την άσκηση της πολιτικής από την Αριστερά και τη δυνατότητα προγραμματικής επέκτασης των συμμαχιών της από το τοπικό σε διατοπικό-εθνικό επίπεδο-επέκταση, εξ' άλλου, που χάρισε στο ΠΑΣΟΚ τη νίκη του το 1981 με αντίστοιχη συρρίκνωση των ορίων της συντηρητικής εκλογικής απήχησης.

Όμως, η όποια διαδικασία ανακατανομών ισχύος, αναδιάταξης συμμαχιών, αναθεώρησης του πολιτικού λόγου και πρακτικής και εκσυγχρονισμού των όρων κομματικού ανταγωνισμού με την απόπειρα τριχοτόμησης του πολιτικού άξονα και του μετασχηματισμό του εν πολλοίς αγελαίου ιστορικού αντιδεξιού συνδρόμου (θλιβερή εξαίρεση σ' αυτό ήταν το ΠΑΣΟΚ) σε σύγχρονη αντίληψη των πολιτικών διαιρέσεων, εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από την επεξεργασία μιας εξίσου σύγχρονης πρότασης εκ μέρους συνολικά της Αριστεράς —και όχι προνομιακά ή ηγεμονιστικά του ΚΚΕ· αν υπάρξει αυτή η πρόταση τότε, είναι δυνατόν στη συνέχεια να μετατραπεί σε σφαιρικό σχέδιο κοινωνικής δράσης με αξιώσεις κυβερνητικής παρουσίας. Προϋπόθεση και για την πρόταση και για την υλοποίησή της σε σχέδιο, είναι το να μετατραπεί αυτή η Αριστερά από ομάδα πίεσης σε αποτελεσματικό πολιτικό κόμμα, εγκαταλείποντας τη βραχύχρονη αποτελεσματικότητα που κέρδισε όταν σε οριακές στιγμές —όπως αυτή των φετινών δημοτικών εκλογών— διαπραγματεύεται και πιέζει.

Η αλλαγή του πολιτικού σκηνικού —παρά τις γι' άλλη μια φορά ατυχείς και άκρως δυσλεκτικές περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις του συμπαθούς και διασκεδαστικού κ. Παπαϊωάννου— είναι κάτι που κατοχυρώνεται θεσμικά μόνο μέσα από τη συνέχεια της καθημερινής, και όχι εκλογικιστικής, κοινωνικής και πολιτικής πρακτικής. Μια εκλογικιστική λογική και πρακτική, ίσως να μην είχε συμβάλει στο ελάχιστο στην αλλαγή του πολιτικού σκηνικού, αν, π.χ. περνούσε στο δ' γύρω στη Θεσ/νίκη ο υποψήφιος της Συμπαράταξης Στέλιος Νέστωρ...

Αυτή την πρακτική καλείται να οικοδομήσει η Αριστερά, από καλύτερες ίσως αφετηρίες τώρα, έχοντας στο ενεργητικό της την τόλμη του εκσυγχρονισμού και της απελευθέρωσης του πολιτικού παιχνιδιού, των πολιτικών αντιθέσεων, από την αποπνικτική ιστορικιστική ή λαϊκιστική αγκύλωσή του. Επί του εκλογικού πεδίου είναι σαφές ότι έγινε περισσότερο εύφορο —δεν καταλαβαίνουμε τον κ. Παπανδρέου που λέει ότι «το μήνυμα ήταν και για άλλους» (!) — αλλά άνοιξε ένα άλλο πολιτικό κεφάλαιο, μακροπρόθεσμο και δύσκολο, που πρέπει να το ακολουθήσει, χωρίς άλλοθι αδυναμιών...

Αλλιώς, η 12η και η 19η Οκτωβρίου μπορούν να μετατραπούν σε μια ρετρό αναπόληση...

ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΑΠΑΙΤΕΙ Ο ΛΑΟΣ

Γι' αυτό όλοι οι δημοκράτες, αριστεροί και κομμουνιστές, θα ψηφίσουν και με τα δύο τους χέρια τους υποψήφιους της Αλλαγής

Ψηφίζοντας Νίκη Χρήσιμους υποψηφίους του ΚΚΕ

Αυριανή

ΕΚΔΑΤΟ ΤΗΝ ΟΚΤΩΒΗΡΙΟ 1986

Ο δημοκρατικός προσηλυτισμός να εξοπλιστεί το λαό για να πάρει την εξουσία

Συγκλονιστική δήλωση του Μάρκου Βασιλειάδη, που ρίχνει φως στην προδοσία

ΤΟΥΣ ΧΑΦΙΕΔΕΣ

ΣΤΟ ΚΚΕ ΞΕΡΕΙ Ο ΕΒΕΡΤ

Έχει τα αρχία του πατέρα του και εκθίσε μερικούς από αυτούς που ίδωσαν εντολή στους κομμουνιστές να τον ψηφίσουν

Ακόμη και τα υπουργικά αυτοκίνητα που μπαίνουν στο προαύλιο της Βουλής ελέγχονται!

Οχι δημαρχος ο γιος του μαυζαλάρη

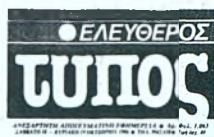
Κανένας δεν πρέπει να λιποτακτήσει

Αποχή ή λευκό σημαίνει ψήφο στο γιο του Έβερτ

Η Αριστερά δεν κάνει οι υπογραφές στους αγένους γιατί αβάντα και τέρμα τους αγένους των ηρώων Κομμουνιστών για την πατρίδα, άλλως βαρύνει το κομματικό για τον ΚΙΝΔΥΝΟ που τρέχει!

Το παιχνίδι της μνήμης και της λήθης

του Αντιμήνσιου

ΨΗΦΙΣΤΕ ΛΑΪΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ!

Ο δικασμός του ΠΑΣΟΚ σε απομόνωση

Φάνηκε μετά τον πρώτο γύρο κι επιβεβαιώθηκε στο δεύτερο πως στις δημοτικές εκλογές δεν κρινόταν η όποια τοπική, δημοτική ή κοινοτική, εξουσία. Κι έτσι, ανάμεσα στις δύο Κυριακές, το σκηνικό άλλαξε: εκεί που όλα ήσαν ήπια, ήρεμα κι απλά εμφανίστηκε ο γνωστός γαϊδαρός της παροιμίας κι έφαγε το κλίμα. Διότι μπορεί να νίκησε η Τοπική Αυτοδιοίκηση —το ΠΑΣΟΚ όμως ήταν ηττημένο. Μπορεί ο κ. Έβερτ να δήλωνε πως δεν θα επέτρεπε σε κανέναν να εκμεταλλευτεί τυχόν νίκη του —ήδη όμως ήταν ολοφάνερο πως μόνο η ΝΔ είχε λόγους να χαίρεται για τ' αποτελέσματα του πρώτου γύρου. Οι δύο μονομάχοι άρχισαν ν' ακονίζουν τα σπαθιά τους για το δεύτερο γύρο αλλά το νου τους είχαν περισσότερο στην κομμουνιστική αριστερά παρά στον αντίπαλο: επαναλήφθηκε μεγεθυμένο το φαινόμενο των βουλευτικών εκλογών του 1985 όταν ΠΑΣΟΚ και ΝΔ μονομαχούσαν στο Κέντρο κι αλλοιθωρίζαν προς τ' Αριστερά.

Πρόκειται για ιδιοτυπία της ελληνικής πολιτικής ζωής το ότι έχει κυμαινόμενους ψηφοφόρους όχι μόνο στο κέντρο αλλά και στ' αριστερά —ψηφοφόρους δηλαδή που δεν ξέρουν αν πρέπει να ψηφίσουν ΠΑΣΟΚ ή ένα από τα δύο ΚΚ. Οι οποίοι δεν λειτουργούν πολιτικά με τα «εδώ και τώρα» τεκταινόμενα αλλά με όσα υπέστησαν στην τριακονταετία 1945-1975. Χάρис σ' αυτούς τους κυμαινόμενους αριστερούς που απεσκήρτησαν από το ΚΚΕ και δεν γοητεύθηκαν από την ανανέωση του ΚΚΕ Εσωτερικού και οι οποίοι τέθηκαν ξανά μετά τριάντα τόσα χρόνια μπρος στο δίλημμα «Πλαστήρας ή Παπάγος;» το ΠΑΣΟΚ κέρδισε το 1985 τις εκλογές κι η ΝΔ κατάλαβε πως, πράγματι, ο λαός δεν είχε ξεχά-

σει τι σημαίνει δεξιά. Έμπαινε επιτακτικό καθήκον λοιπόν για τη ΝΔ να προωθήσει τη λήθη κι, αντίθετα, για το ΠΑΣΟΚ να κρατήσει ζωντανή τη μνήμη της κομμουνιστικής αριστεράς.

Ανάμεσα στους δύο γύρους των δημοτικών τα δύο μεγάλα κόμματα έπαιζαν για πρώτη φορά ξεκάθαρα το παιχνίδι της μνήμης και της λήθης. Το ΠΑΣΟΚ προσπάθησε να ξαναφέρει στη μνήμη όλα όσα είχε διαπράξει το εμφυλιοπολεμικό κράτος. Η ΝΔ προσπάθησε να πείσει πως αυτά ανήκουν πια στο παρελθόν, η ίδια δεν είχε καμιά σχέση μ' αυτά. Η σημερινή ηγεσία της δεξιάς και οι δημαρχοί της δεν θέλησαν να ταυτιστούν με τον Παπάγο —και κατάφεραν έτσι να σβήσουν και το φάντασμα του Πλαστήρα.

Ι την αρχή στη σύγκρουση μνήμη-λήθη την έκανε βέβαια η απογευματινή Κουριάς:

ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ ΟΙ ΤΡΑΜΠΟΥΚΟΙ

Για το βράδυ της Κυριακής, αν κερδίσουν τις εκλογές οι δήμαρχοι της δεξιάς πληροφορούσε το έντιμο κοινό της την Τετάρτη 15.10.86 η έγκυρη *Αυριανή*, με οχτάστηλο πάνω από τον τίτλο της και στο ρεπορτάζ δήλωνε ρητά πως οι δεξιοί:

«Νύχτα Αγίου Βαρθολομαίου ονειρεύονται οι περισσότεροι. Για πτώση της Βασιλλικής μιλάνε άλλοι. Ότι θα κάνουν άνω-κάτω την Αθήνα, τον Πειραιά, τη Θεσσαλονίκη... Αντιλαμβάνεται κανείς για ποιο γύρο πάνε την Κυριακή. Αν οι κάλπες βγάλουν κερδισμένη τη Δεξιά, τίποτε δεν θα μείνει όρθιο... Όταν πλέον δείξει το πραγματικό της πρόσωπο θα είναι πια αργά για το δημοκρατικό λαό... (Τετάρτη,

15.10.86).

Τα ίδια περίπου πληροφορούσε την ίδια μέρα και το *Έθνος* το νοήμον κοινό του, μόνο που μετέθετε την εκδήλωση του σχεδίου ανωμαλίας του Μητσοτάκη για τη Δευτέρα. Σημάδι πως κάποιος πασοκικός εγκέφαλος είχε αυτή τη φαινή ιδέα κι οι δύο εφημερίδες έσπευσαν να την υλοποιήσουν.

Την ίδια μέρα, Τετάρτη, το μεν ΚΚΕ αποφασίζει να αφήσει τους Αθηναίους ψηφοφόρους του ήσυχους με τη συνειδησή τους. Η απόφαση πάνει το συμπολιτευόμενο Τύπο στον ύπνο —μόνο η *Αυριανή* αντιδρά αμέσως. Την Πέμπτη (16.10.86) καταγγέλει στην πρώτη σελίδα ότι:

ΠΟΥΛΗΣΕ ΤΟ ΚΚΕ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΣΤΟΝ ΕΒΕΡΤ

και στην τελευταία μέσα σε πλαίσιο απευθύνει έκκληση:

«Όσοι κομμουνιστές διαφωνούν με τη γραμμή του Φλωράκη να μας τηλεφωνήσουν

Παρακαλούμε κάθε τίμιο κομμουνιστή ή αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης που διαφωνεί με τη γραμμή που έδωσε ο Φλωράκης να ψηφίσουν στην Αθήνα για δήμαρχο το γιο του Έβερτ να μας τηλεφωνήσει για να δημοσιεύσουμε τις απόψεις του».

Και από κάτω ακριβώς:

«Χαρίλαε, κοίταξε μην υποδεχτεί ο Έβερτ τον Γκορμπάτσωφ. Θα είναι κρίμα —αλλά θα 'χουν δίκιο— οι αγανακτισμένοι δημοκράτες να πετάξουν κλούβια αυγά στο Σοβιετικό επίσημο εξαιτίας σου...»

Κι ενώ ο φιλοπασοκικός Τύπος αρχίζει να παίρνει το μέρος της μνήμης, η ΝΔ κι ο Τύπος της ξεσπαθώνουν υπέρ της λήθης και της συμφιλίωσης. Προκαλεί:

«οδυνηρή ένδειξη η θεωρία και η πρακτική του εθνικού διχασμού που εισάγει η ηγεσία του κυβερνώντος κόμματος και επαναλαμβάνουν τα φερέφωνα της. Αναμοχλεύουν εγκληματικά τις ψυχώσεις ενός τραγικού παρελθόντος επειδή τρέμουν τη συνειδητή λαϊκή κρίση...»

καταγγέλει η ανακοίνωση της ΝΔ, (με την οποία προτρέπονται οι νεοδημοκράτες να ψηφίσουν ΚΚΕ) ενώ το ΠΑΣΟΚ ονειρεύεται «δημοκρατικές πανστρατίες», κτλ. Το πνεύμα της ημέρας όμως το έπιασε καλύτερα από οποιονδήποτε άλλον η *Βραδυνή* που βγαίνει με κύριο ο-

κτάστηλο τίτλο —πράγματι τον ευφύεστερο της χρονιάς:

ΤΟ ΚΚΕ ΚΑΤΕΒΗΚΕ ΑΠ' ΤΟ ΤΡΑΙΝΟ...

Την Παρασκευή, μπαίνουν στη μάχη οι μεγάλες εφεδρείες. Ο Μάρκος Βαφειάδης βγάζει διάγγελμα και δίνει συνέντευξη. Ο αρχηγός του ΔΣ ισχυρίζεται ότι τα μέλη και οι οπαδοί του ΚΚΕ δεν ξεχνούν ότι:

«το 1946 η τότε ηγεσία του Ζαχαριάδη με το σύνθημα της αποχής διέπραξε παρόμοιο λάθος με τραγικές για το κίνημα συνέπειες» (Δημοκρατικός Λόγος, 17.10.86).

Ο μπαρουτοκαπνισμένος στρατηγός δεν μας λέει γιατί δεν είχε διαφωνήσει τότε με τον Ζαχαριάδη αλλά το θυμήθηκε 40 χρόνια μετά. Η απογευματινή Κουριάς δίνει και παίρνει:

«Δεν ψηφίζω Χαρίλαε

Σκότωσαν τον άντρα μου όταν ήμουν τριών ημερών νύφη.

Πώς τολμάς σύντροφε Χαρίλαε και με βάζεις να ψηφίσω αυτούς τους κερατάδες;»

ΜΙΑ ΑΓΩΝΙΣΤΡΙΑ

Περιμένω μέχρι το Σάββατο

να αλλάξει απόφαση το ΚΚΕ

Εάν μέχρι το Σάββατο το ΚΚΕ δεν αλλάξει απόφαση, εγώ που ψηφίζω στο Κερατσίνι, και έχω άλλες 17 ψήφους, θα καταψηφίσω τον κομμουνιστή υποψήφιο Σαράφογλου.

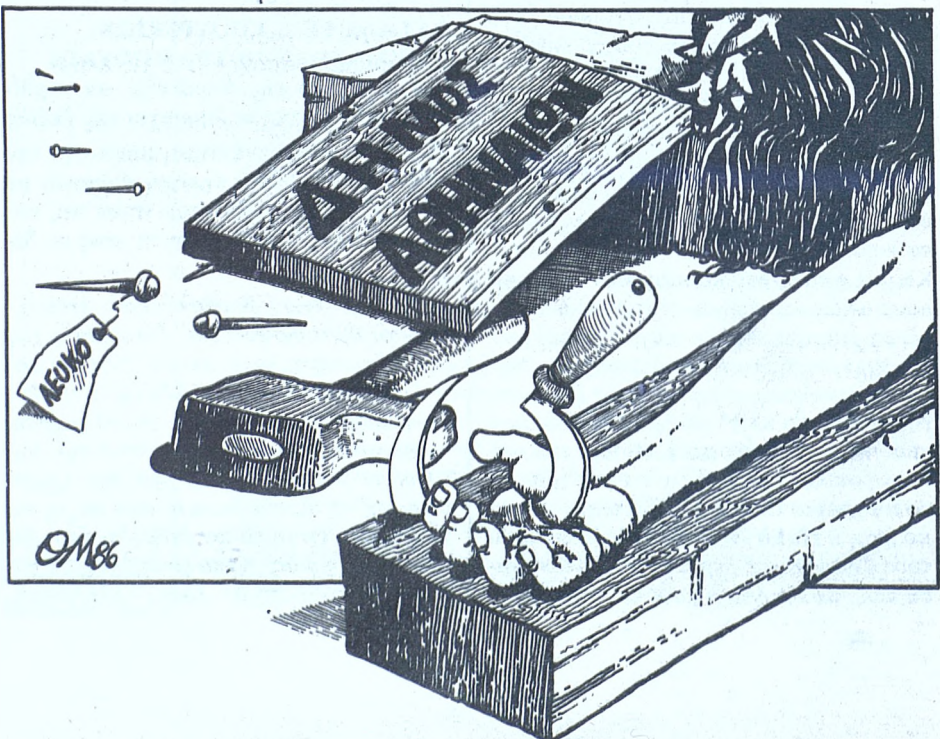
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΥΤΡΑΚΟΣ

Ο πατέρας του Έβερτ διέταξε το «πυρ» και χύθηκε το πρώτο αίμα στον εμφύλιο.

Τα Νέα από τη μεριά τους την Παρασκευή δίνουν τη μάχη και στο χώρο των κομμουνιστών και στο χώρο των κεντρώων. Μέσω εμβριθούς αναλύσεως του Κομμουνιστικού Μανιφέστου ο πρώην Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Πολιτισμού κ. Δωρής αποδεικνύει πως η απόφαση του ΚΚΕ είναι λανθασμένη. Στην ίδια σελίδα κάποιος κ. Μανούσας, «γενικός διευθυντής του Πολιτικού Γραφείου του Γέρου της Δημοκρατίας» καλεί τους κεντρώους να συσπειρωθούν πίσω από τον κ. Μπέη. Όλοι οι νεκροί, είτε αιώνων, είτε δεκαετιών στο πλευρό του κ. Μπέη. Μνήμες, μνήμες, μνήμες.

Το αποκορύφωμα όχι πλέον της γελοιότητας αλλά της αθλιότητας θα επιτευχθεί κι αυτό την Παρασκευή από το «σατιρικό» Καλάμι. Το εξώφυλλο και το οπισθόφυλλο αυτού του φύλλου θα αποτελέσουν μνημεία ευτελούς και αχαρκτηριστού «χιούμορ». Το δρόμο, δυστυχώς, τον είχε ανοίξει πέρυσι το Ποντίκι με την επίδειξη ανδρικών οπισθίων. Ποιο θα είναι το επόμενο βήμα σ' αυτή την κλιμάκωση φτηνής σεξουαλικότητας και χυδαίας πολιτικής «κριτικής»;

Μην τρομάζετε! Τα σκίτσα δεν είναι από την πάλαι ποτέ «Ηχώ των Ενόπλων Δυνάμεων» ή του «Αντισυμμοριακού Αγώνα». Είναι από την εφημερίδα «Δημοκρατικός Λόγος» που ελέγχουν οι κ. Κασανέβας, Κουρής, Γερονικόλος και, κυρίως, λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις...

Το γεγονός του Σαββάτου θα το δημιουργήσει η συνέντευξη που έδωσε την προηγούμενη ο κ. Μάρκος Βαφειάδης:

«ΤΟΥΣ ΧΑΦΙΕΔΕΣ ΣΤΟ ΚΚΕ ΞΕΡΕΙ Ο ΕΒΕΡΤ»

πρώτο θέμα της *Αυριανής*, το Σάββατο 18.10. Το *Έθνος*, ξανά πιο διακριτικό, μας πληροφορεί από τη δεύτερη σελίδα:

«ΚΑΙΝΕ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΒΕΡΤ»

Ούτε λίγο, ούτε πολύ ο ένδοξος στρατηγός του ΔΣ αφήνει να εννοηθεί ότι η παραδοχή του ΚΚΕ ότι τα μέλη κι οι οπαδοί του στην Αθήνα επιτρέπεται να ακολουθήσουν τη συνειδησή τους (γεγονός που ως γνωστόν εξόργισε και τον κ. Κύρκο) οφείλεται σε εκβιασμούς: τα αρχεία του πατρός Έβερτ περιέχουν στοιχεία για πράκτορες, προδότες, προβοκάτορες, κτλ., που ανέκαθεν δρούσαν —και δρουν— στις τάξεις του ΚΚΕ. Ο κ. Μιλτιάδης Έβερτ χρησιμοποιεί αυτήν την πατρική κληρονομιά για να εκβιάσει αυτούς τους πράκτορες και να παίρνουν αποφάσεις που τον ευνοούν. «Από την εμπειρία μου μιλάω», δηλώνει ο κ. Βαφειάδης, στοιχεία θα μας δείξει αργότερα. Η *Αυριανή* την ίδια μέρα στην τελευταία σελίδα προειδοποιεί:

«Εδώ Χαρίλαε, δεν είναι Τασκένδη

Αν νομίζει ο Φλωράκης ότι μπορεί να κάνει στην Αθήνα τις ανόσιες πράξεις που έκανε στην Τασκένδη εναντίον δημοκρατικών ανθρώπων με διαγραφές και τιμωρίες στη Σιβηρία είναι πολύ γελασμένος... ο λαός ξέρει να τιμωρεί».
ΕΝΑΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ΤΟΥ ΕΛΑΣ

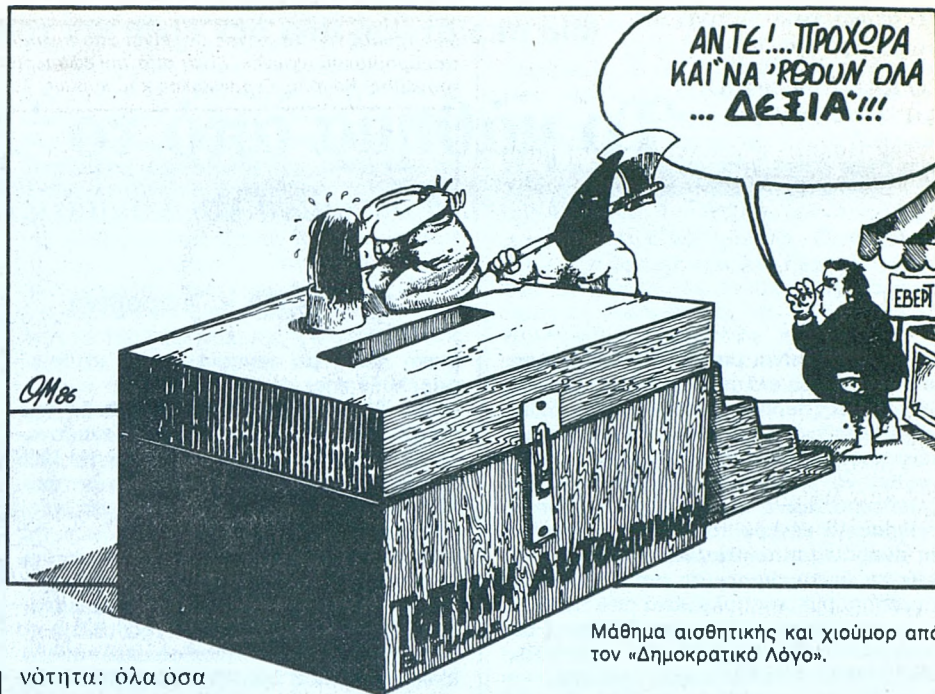
Το ανιστόρητο χαλκείον του Ταύρου αδιαφορεί για το ότι ουδέποτε ο κ. Φλωράκης ήταν εξόριστος στην Τασκένδη. Αυτό όμως δεν είναι πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι ότι, δυστυχώς, αν κρίνουμε από την κυκλοφορία της Κουριάδας του Ταύρου, ο λαός δεν ξέρει να τιμωρεί...

Φυσικά, μαζί με τον Μάρκο Βαφειάδη, εκατοντάδες αγωνιστές, καπετάνιοι, εξόριστοι, βασανισθέντες, προπηλακισθέντες, αδικηθέντες κτλ., υπογράφουν δηλώσεις ή στέλνουν γράμματα για να μας εξηγήσουν ότι μια «νίκη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης» και τη δεύτερη Κυριακή θα είναι καταστροφική για όλους μας...

Ο *Ελεύθερος Τύπος* από τη μεριά του δεν διστάζει καθόλου:

ΨΗΦΙΣΤΕ ΛΑΪΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

κραυγάζει το Σάββατο, πιστός στο μύνημα του κ. Μητσστάκη κι ένα βήμα μόνο μακριά από το άλλοτε επάρατο Λαϊκό Μέτωπο. Το ΠΑΣΟΚ δεν χάνει μόνο τους δημάρχους: χάνει και τα συνθήματά του για εθνική συμφιλίωση, λήθη, ε-

Μάθημα αισθητικής και χιούμορ από τον «Δημοκρατικό Λόγο».

νότητα: όλα όσα είχε προσφέρει στην Αριστερά από τότε έγινε κυβέρνηση, τα διεκδικεί τώρα για λογαριασμό της η ΝΔ ενώ το ΠΑΣΟΚ τα απαρνείται. Μέχρι και την (Εθνική) Λαϊκή Ενότητα εγκολπώθηκε η ΝΔ. Ταλαιπωρο λεξιλόγιο της αριστεράς: μετά το ΠΑΣΟΚ, ήρθε η σειρά της ΝΔ να σε ταλαιπωρήσει...

Την Κυριακή, 19 Οκτωβρίου, παίζονται όλα για όλα. Θα μπει πια στο παιχνίδι, και το βαρύ πυροβολικό, το εγκυροφανές *Βήμα*. Στην τελευταία σελίδα, σε πλαίσιο, σε μαύρο φόντο, θα προσπαθήσει κι αυτό να ταρακουνήσει τη μνήμη του αναγνώστη, που δεν το έπεισαν οι προηγούμενες σελίδες να ψηφίσει Μπέη, μεταφέροντάς τον 40 χρόνια πίσω.

40 χρόνια...

ΣΑΡΑΝΤΑ χρόνια πριν δόθηκε η «γραμμή» αποχής από τις εκλογές.

Σαράντα χρόνια δεξιά ήταν το αποτέλεσμα της «γραμμής».

Σήμερα, όμως, υπάρχει γραμμή της αριστερής συνείδησης και της υπεράσπισης της δημοκρατίας. Σήμερα υπάρχει η γραμμή του Λαού, της Ενότητας, των ανοιχτών οριζώντων της Αλλαγής.

Τη Δευτέρα όλοι ξέρουμε πως τα μέλη κι οι οπαδοί του ΚΚΕ (αλλά και του ΚΚΕ Εσωτερικού) προτίμησαν να φέρουν στη μνήμη τους πιο πρόσφατα γεγονότα κι όχι αυτά που υπενθύμιζε ο φιλοκυβερνητικός Τύπος, κι όχι μόνο στην Αθήνα αλλά και στη Θεσσαλονίκη

και στον Πειραιά: η συνείδηση δεν τεμαχίζεται κατά πόλεις. Άμα της αναγνωρισθούν δικαιώματα στην Αθήνα, παίρνει αμπάριζα και τρέχει. Δικαίως λοιπόν οι οπαδοί της λήθης έρχονται να το επαινέσουν. Διαβάσουμε λοιπόν στην *Ακρόπολη* της Δευτέρας

«Η απόφαση του ΚΚΕ

Το ΚΚΕ, για πρώτη φορά στην ιστορία του, προσπάθησε αυτές τις εκλογές να διαδραματίσει έναν αυτόνομο πολιτικό ρόλο. Προσπάθησε να πάψει να σκέπτεται και να λειτουργεί σαν «λοιπή δημοκρατική δύναμις»... Με αυτήν την έννοια η απόφαση του ορθόδοξου ΚΚ να αφήσει ελεύθερους τους οπαδούς του στην Αθήνα είναι αξιοσημείωτη... Αν η ηγεσία του κόμματος αυτού χαράξει την μετεκλογική τακτική ξεπερνώντας το κόμπλεξ του «ηττημένου», τότε οι δημοτικές θα έχουν σημαίνει μια «νέα εποχή» και για την αριστερά, με όλες τις ευεργετικές συνέπειες που αυτό θα έχει στην πορεία του τόπου...»

Για να κλείσουμε ας θυμήσουμε κι εμείς δύο στροφές. Η πρώτη από τη δεκαετία του '40:

...Μας πήραν την Αθήνα
μονάχα για ένα μήνα

Κάπα - Κάπα - Έφιλον
γιά σου Κουκουέ!

Κι η δεύτερη προπολεμική:

...Να δω τον κόσμο ανάποδα
τον αδελφό μου ξένο
και τον οχτρή αδελφί μου
αδικοσκοτωμένο.

Πολλαπλών αναγνώσεων στίχοι, δεν έχει καμιά σημασία αν τους θυμόμαστε ή αν τους ξεχνάμε.

Μια περίπτωση που δεν είναι και τόσο ειδική

Το μάθημα από το 'Αργος

Κοινωνική δυναμική και κομματικές ρήξεις

του Βασίλη Κ. Δωροβίνη

Το 'Αργος είναι μια μεγάλου μεγέθους από τις μικρές ελληνικές πόλεις, έχοντας 25 χιλιάδες, περίπου, κατοίκους και όντας μέχρι πρόσφατα το μοναδικό οικονομικό κέντρο του νομού Αργολίδας, ενώ εξακολουθεί να παραμένει, επί ένα, και περισσότερο, αιώνα το πνευματικό και δημοσιογραφικό κέντρο του -σήμερα είθισται να ονομάζεται πολιτισμικό (1). Είναι γνωστό ότι διατηρούνται σε αυτό σημαντικά και αξιοποιήσιμα υπολείματα από την 3000 ετών ιστορία του (2), ενώ ειδικότερα παραμένουν όρθια σε αυτό όλα τα δημόσια κτίρια της καποδιστριακής εποχής, και διασώζονται ταυτόχρονα πολλά ιδιωτικά της ίδιας και της οθωνικής περιόδου. Οι αγώνες των κατοίκων του για τη διάσωση και αξιοποίηση των Στρατώνων του Καποδιστρία είναι, πια, πανελλήνια και, τον τελευταίο καιρό, και «ευρωπαϊκά» γνωστοί.

Η ιδιομορφία αυτής της πόλης, ιδιομορφία οικονομική, κοινωνική και πολιτική καθοριστική μέχρι πρόσφατα, είναι ότι διατηρήθηκε ως ενεργό εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο, σε μια αποκλειστικά γεωργική περιοχή, χωρίς να πάρει επί ένα και πλέον αιώνα, δηλαδή από το τέλος της δεκαετίας του 1870, ολοκληρωμένα χαρακτηριστικά μιας αστικοποιημένης πόλης (με τις δύο έννοιες του όρου) (3). Στο επίπεδο που ενδιαφέρει άμεσα αυτό το άρθρο, δηλαδή των πολιτικών νοοτροπιών και συγκρούσεων, όπως ιδιαίτερα αυτές εμφανίζονται κατά τις δημοτικές εκλογές, η ιδιομορφία του 'Αργους έπαιξε καθοριστικό ρόλο.

Νομίζουμε ότι με την εσωτερική μετανάστευση και την περίπου κατά την ίδια περίοδο μετοικεσία αγρών στην Αθήνα και κάθοδο χωρικών από τον νομό Αργολίδας, από το νομό Αρκαδίας (κυρίως Καστρί), αλλά ακόμα και από την Κρήτη (οπότε πρόκειται... για άνοδο), δηλαδή κατά τα χρόνια αμέσως μετά τον Παγκόσμιο και τον Εμφύλιο πόλεμο, χάνεται άλλη μία ευκαιρία για αστική ολοκλήρωση του 'Αργους. Η έφοδος των εργολάβων, σημειώνεται κατά την ίδια περίοδο, οπότε εκπρόσωποι του «είδους» καταφθάνουν κυρίως από χωριά της γύρω επαρχίας, από τη Νεμέα και από το Καστρί και αρχίζουν να αναμορφώνουν την «πόλη των κήπων», όπως την αποκαλούν ξένοι τουριστικοί οδηγοί, σε άγρια τσιμεντοποιημένη επαρ-

χιακή πόλη, με αμνησία για το ιστορικό παρελθόν της.

Δεν είναι τυχαίο ότι στο επίπεδο της τρέχουσας γλώσσας, αλλάζουν και οι ονομασίες. Λόγου χάρι οι μέχρι και το 1965 αποκαλούμενοι προφορικά και στον τύπο, «περίοπτοι καποδιστριακοί στρατώνες» μεταμορφώνονται, για τις «ανάγκες» της κατεδάφισής τους, σε «σταύλους», ενώ ιστορικά και γνωστά οικήματα σε «χαμοκέλες». Η πρώτη (τερατώδης) πολυκατοικία υψώνεται στο κέντρο της πόλης το 1959-60, και επί δικτατορίας ακολουθούν, εκεί, παρόμοιες. Με την ίδρυση του δυναμικού Πολιτιστικού Ομίλου 'Αργους (1977) σημειώνεται η πρώτη, δραστική και αποφασιστική στροφή των κατοίκων για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονο-

μιάς της πόλης, που καταλήγει στο πρώτο Προεδρικό Διάταγμα του ΥΧΟΠ, το 1982.

Οι Δημοτικές Εκλογές από το 1978 έως το 1982

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο δήμαρχοι εκλέγονται εντελώς ακατάλληλοι και ακατάρτιστοι για τα τεράστια προβλήματα με τα οποία αρχίζει να βρίσκεται αντιμέτωπη η πόλη, με έντονα λαϊκιστική και φτωχοπροδρομική πολιτική, ενώ στο

δημοτικό συμβούλιο συνεχίζουν να κυριαρχούν αγρότες και μικρέμποροι. Με τη μεταπολίτευση του 1974, και μετά το «άλλαμα» μιας άναρχης «ανάπτυξης» που Φαρ-Ουέστ, αρχίζει έντονος, ο κοινωνιοβληματισμός γύρω από την ανάπτυξη της Δημαρχίας. Ο προβληματισμός αυτός σίγουρα θα είχε καταλήξει σε δυναμικές συσπειρώσεις και αποτελέσματα αν δεν μεσολαβούσε η γνωστή ανά την Ελλάδα των ημερών μας χυδαία κομματικοποίηση, με την πασίγνωστη έλλειψη εσωτερικών δημοκρατικών διαδικασιών στα περισσότερα κόμματα.

Έτσι, εντελώς περιστασιακά και για λόγους αποκλειστικά κομματικών συγκυριών, εκλέγεται το 1978 δήμαρχος ο Γ. Πειρούνης, αγροτικός εισοδηματίας και συχνός υποψήφιος (παλαιότερα κοινοβουλευτική, με τον Σπ. Μαρκεζίνη, το 1975 δημοχρική, υποστηριζόμενος από το... ΠΑΣΟΚ και την Αριστερά). Την εκλογή του οφείλει στο ότι, στο δεύτερο γύρο, βρίσκεται με συντηρητικότερο, από αυτόν, υποψήφιο, τον τέως δήμαρχο από το 1975. Από την εποχή εκείνη εμφανίζεται στο προσκήνιο μια πολιτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ, η οποία προβάλλει στο βουλευτικό θώκο τον πρώην στρατιωτικό Γιάννη Κουτσογιάννη και, ήδη, ευθύς εξαρχής αρχίζει να έρχεται σε σύγκρουση με τη βάση του «Κινήματος» (4).

Την εποχή αυτή, με την μεγάλη ένταση στο θέμα των Στρατώνων Καποδιστρία (που από τις εκλογές του 1981, παρόλη την αντίδραση και την παρεμβολή προσκομμάτων από το γνωστό στην πόλη κλίμα, που βραχυκυκλώνει τους δυνάστες της «Ν. Δημοκρατίας» και τους καθιστά υποχείριους του, έχει πια καταλήξει σε δύο κηρύξεις του κτιρίου, σε κατάρτιση μελέτης για την αναστήλωσή του και στην εξεύρεση για το αποσπώμενο των κονδυλίων (5),) σημειώνεται βαθύτερη συνειδητοποίηση για το κυκλοφοριακό και το γενικότερο πολεοδομικό αδιέξοδο, πλέον, της πόλης, έντονη πολιτιστική δραστηριότητα, ενώ με άξονα τον Πολιτιστικό Όμιλο δημιουργείται πυρήνας ενεργότερα σκεπτομένων και δρώντων ανθρώπων.

Στις δημοτικές εκλογές του 1982, αφού προηγουμένως ο Γ. Κουτσογιάννης, σε σφοδρή, πια, αντιδικία με τη βάση του ΠΑ-

1. Βλ. άρθρο μας στο «Χρονικό '84» της Γκαλερί «ΩΡΑ» (Αθήνα, 1985), με τον τίτλο «Η περίπτωση του 'Αργους», όπου αναλυτικά στοιχεία για την πολιτιστική κίνηση στην πόλη. Στο 'Αργος εκδίδονται σήμερα τρεις εβδομαδιαίες και μία 20ήμερη εφημερίδα. Από το 1980 μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί πάνω από 50 εφημερίδες στην πόλη.

2. Βλ. αφιέρωμα του περιοδικού «Αρχαιολογία»

στο 'Αργος, τχ. 2, Φεβρουάριος 1982.

3. Για το ζήτημα αυτό βλ. τα πρώτα πορίσματα ερευνών μας σε δύο μελέτες μας, στα «Αρχιτεκτονικά Θέματα» του 1979 (με αντικείμενο τους Στρατώνες Καποδιστρία) και στα «Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών», τχ. 2 του 1979 (εκδ. 1980, το θέμα της ήταν η παραδοσιακή αρχιτεκτονική στο 'Αργος).

4. Το πλέον εύγλωττο κείμενο του Γ. Κουτσο-

γιάννη έχει δημοσιευθεί υπό μορφή επιστολής του στο «Αντί» της 11-6-1982.

5. Για τους Στρατώνες Καποδιστρία βλ. προηγούμενο άρθρο μας στη σημ. 1, τη μελέτη της Χαρ. Δημακοπούλου «Οι ιστορικοί Στρατώνες του 'Αργους» (Αθήνα, 1980), καθώς και δύο άρθρα μας για τα παρασκήνια της «υπόθεσης» στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» της 15-1-81 και της 7-3-85.

ΣΟΚ, έχει παρ' όλα αυτά υποδειχθεί ως υποψήφιος και εκλεγεί βουλευτής, ξεσπάει ανοιχτά η εσωτερική αντίθεση του ΠΑΣΟΚ, που φτάνει μέχρι την κάθοδο χωριστών παρατάξεων εμπρός στις κάλπες. Το ΚΚΕ για πρώτη φορά στην ιστορία της πόλης υποστηρίζει χωριστό υποψήφιο, το ΚΚΕ εσ. συμπλέει με τον «επίσημο» υποψήφιο του κομματικού μηχανισμού των Αθηνών και άμεσα ευνοούμενο από τον Γ. Κουτσογιάννη, πολιτικό μηχανικό και εργολάβο Κ. Σαραθάνο. Ο Γ. Πειρούνης παίρνει την επίσημη υποστήριξη της «Ν. Δημοκρατίας». Σημαντικό είναι ότι, για πρώτη φορά στην ιστορία της πόλης κατά τον 20ο αιώνα, εμφανίζεται με σημαντικό ποσοστό σε όλα τα ψηφοδέλτια η παρουσία υποψηφίων δικηγόρων, γιατρών και μηχανικών, αλλά και ενεργών συνδικαλιστών, σε μια εποχή όπου η βάση του ΠΑΣΟΚ ενισχύεται και από το ότι στο Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο 'Αργος εκλέγεται δυναμικός συνδικαλιστής της ΠΕΤ-ΟΤΕ, ο **Θοδόσης Ψύχας**, που με τους συνεργάτες του και την ενεργητική υποστήριξη εργαζομένων αλλά και των πολιτιστικών σωματείων της πόλης, ανεξάρτητα από πολιτικούς προσανατολισμούς, καταφέρνει και το Ε.Κ.Α. προχωρεί πέρα από μισθολογικούς αγώνες, δημιουργώντας στην στοιχειώδη υποδομή και οργανώνοντας εκδηλώσεις σε όλη τη διάρκεια του χρόνου, για ουσιαστικές πολιτιστικές συναντήσεις, με περιεχόμενο και συμμετοχή από όλο το ελληνικό πολιτικό φάσμα.

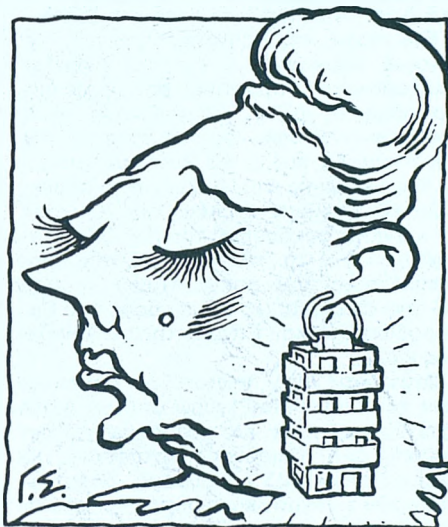
Στο πρώτο γύρο των εκλογών η βάση του ΠΑΣΟΚ, με υποψήφιο τον δικηγόρο **Ρήγα Αναγνωστόπουλο**, συγκεντρώνει το 25,70% των ψήφων, ο εργολάβος του επίσημου μηχανισμού του κόμματος και του Γ. Κουτσογιάννη φτάνει μόλις στα 14%, ο Γ. Πειρούνης πετυχαίνει ένα 36,48% ενώ ο υποστηριζόμενος από το ΚΚΕ γιατρός **Κώστας Βρέττος** καταφέρνει να υπερπλησιάσει το ποσοστό που συγκεντρώνει συνήθως το κόμμα αυτό στο 'Αργος, κατά τις βουλευτικές εκλογές, δηλαδή φτάνει στο 12,5%, προφανώς παίρνοντας ψήφους από πολίτες της συντηρητικής παράταξης.

Στο δεύτερο γύρο η παράταξη του Κ. Βρέττου υποστηρίζει τον Ρ. Αναγνωστόπουλο, ενώ η περί τον Κ. Κουτσογιάννη φωράται πολλαπλά να ωθεί προς ψήφιση του Γ. Πειρούνη, που δίχως πρόγραμμα, με λαϊκιστικές αποστροφές και γνήσια συνεχιζοντας την παλαιά τακτική του αποκαλούμενου στην πόλη «πολιτικού γιουρουνισμού», εκλέγεται τελικά δήμαρχος με ποσοστό 55,22% (το ποσοστό του, του 1978 ήταν περίπου 62% - η διαφορά αυτή λέει πολλά). Ο αριθμός των εγκύρων ψηφοδελτίων ήταν περίπου 10.000.

Ο Γ. Κουτσογιάννης, στρεφόμενος αντίθετα προς την πολιτική όλων των κομμάτων και πρώτα απ' όλα του δικού του, ως προς τη διατήρηση και αξιοποίηση των Στρατώνων Καποδιστρία, παρεμβαίνει παρασκηνιακά και εμποδίζει, κάθε τόσο, την αξιοποίηση του κτιρίου, ξαναφέροντας τις αντιθέσεις. Στο εξής, ο νέος δήμαρχος, δηλαδή ο ίδιος Γ. Πειρούνης, απομακρυνόμενος από μία θετική, στην αρχή, και επαμφοτερίζουσα, κατάσταση, στάση, ευθυγραμμίζεται με τη στάση του

βουλευτή και των «αξιοποιητών» του χώρου του κτιρίου (ο τελευταίος κάνει λόγο για ανέγερση, εκεί, πολυόροφου γκαράζ...). Από το 1982 και μετά, θρίσκοντας κάποια ευήκοα ώτα σε Γραμματείς, φαρμασάιους, συμβούλους και παρασυμβούλους υπουργών, προβάλλοντας αυθαίρετα τη δήθεν αντίθεση στο θέμα μιας (ανυπόστατης) πλειοψηφίας των πολιτών της πόλης και επηρεάζοντας όσους ήθελαν να τους ακούσουν, θαλτώνουν το θέμα, ενώ οι δύο μέχρι σήμερα νομάρχες του ΠΑΣΟΚ βολεύονται σε μία στάση «παρρηρητική». Από το 1982 ξεκινάει και η διαδικασία της «Ε.Π.Α.» στην πόλη, με μία ομάδα όπου βασικό στέλεχος είναι ο εργολάβος και πρώην υποψήφιος δήμαρχος. Η διαδικασία αυτή ενεργοποιεί ακόμα περισσότερο τον προβληματισμό γύρω από το μέλλον της πόλης, ιδίως με τη σειρά αστοχών που επικεφαλής της «Ε.Π.Α.», τόσο ως προς την προς τα έξω εμφάνιση και ανάληψη του καθαυτού σχεδιασμού και τις συμμαχίες που επιλέγει να υιοθετήσει, όσο και ως προς την ανάμιξη του σε άλλα θέματα της πόλης (Στρατώνες Καποδιστρία-κυκλοφοριακό), με την οποία φανερώνει καθαρά τον στόχο του να παραμερίσει κάθε υπάρχουσα μελέτη και κάθε άλλο μελετητή και να δημιουργήσει κατασκευαστικό μονοπώλιο στο 'Αργος.

Με την ουσία της διαδικασίας και με τις

μεθοδεύσεις της, η «Ε.Π.Α.» όχι μόνο φτάνει να επικληθεί «Μ.Π.Α.» (Μπιζνες Πολεοδομική Ανασυγκρότηση), αλλά καταφέρνει κάτι πολύ ουσιαστικότερο, δηλαδή να στρέψει εναντίον της προοδευτικούς και συντηρητικούς. Οι επιφυλάξεις των πρώτων καταλήγουν σε σαφείς αντιθέσεις, που εκφράζονται στα εκλογικά προγράμματα των πρόσφατων εκλογών. Οι αντιρρήσεις των δεύτερων υλοποιούνται στη σύμπληξη ενός «Συλλόγου Θιγομένων», με ενεργητική παρουσία στην πόλη, που στις εκλογές δίνει την υποστήριξή του στον υποψήφιο της «Ν. Δημοκρατίας».

Τα τέσσερα χρόνια της επιπλέον διαχείρισης των κοινών από την παράταξη του Γ. Πειρούνη κλείνουν μία περίοδο οκταετίας και πλήρους απραξίας ως προς τα βασικά προβλήματα της πόλης. Εκτός από τον σχεδιασμό, την αξιοποίηση της πολιτικής κληρονομιάς (για την οποία υπάρ-

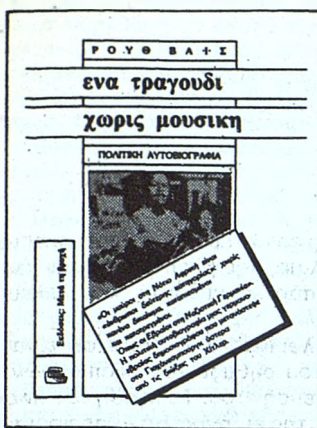
χουν και άλλες μελέτες, όπως για τη δημιουργία αρχαιολογικών πάρκων κ.λ.π.), παραμένει άλυτο το πρόβλημα του πόσιμου νερού, το πρόβλημα της αποχέτευσης και της δημιουργίας παρακαμπτήριου από ανατολικά της πόλης. Για τα δύο πρώτα, δεν προωθείται ούτε καν η αρχή μιας λύσης, ασφαλώς μακροπρόθεσμης. Ως προς το τρίτο προωθείται μία «λύση προσωρινή», δηλαδή... άλλου παρακαμπτήριου από δυτικά, η οποία προκαλεί έντονες αντιθέσεις και αντιρρήσεις τόσο ως προς τη σκοπιμότητα όσο και ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της. Τελικά, με παταγώδεις λαϊκιστικές εξάρσεις, με αποφασιστική παρέμβαση του νομάρχη **Θ. Μεταξά** και με τηλεοπτική προβολή των «συντελεστών» του έργου, δηλαδή του λαού, δηλαδή δύο εργολάβων που δουλεύουν «ανιδιοτελώς» (ο ένας είναι εξ αγχιστείας συγγενής του Γ. Κουτσογιάννη), ο παρακαμπτήριος αυτός ανοίγεται... και λίγες μέρες μετά παύει, στην ουσία, να χρησιμοποιείται. Όλα αυτά πριν από τις βουλευτικές εκλογές του 1985. Ήδη, η όλη εξέλιξη του έργου έχει προκαλέσει ερώτηση στη Βουλή, τόσο για το πραγματικό κόστος του όσο και για την όλη εξέλιξή του.

Τελικά, η παράταξη του Γ. Πειρούνη αρχίζει να φυλορροεί εμπρός στα συσσωρευόμενα αδιέξοδα, καταλήγοντας σε ουσιαστικές αποσχίσεις παραμονές εκλογών του 1986, στις οποίες ο μέχρι τότε δήμαρχος «κατεβαίνει» απτόητος, δηλώνοντας ότι «δεν φοβάται τα παιδάκια», ολοκληρώνοντας το έργο κοπής αιωνόβιων δέντρων στην πόλη και προωθώντας την παρακκοποίηση του χώρου των Στρατώνων Καποδιστρία, πράξη στην οποία ο νομάρχης και οι τοπικές αρμόδιες αρχές δεν αντιτάσσονται (ο κ. Μεταξάς, προσπαθεί, μάλιστα, με ανακρινόμενες του και με σοφιστικές να καλύψει νομικά τον Γ. Πειρούνη, ενώ φτάνει να δηλώσει ότι δεν βρίσκει εργολάβους για να τις κατεδαφίσει και προκαλεί την «Ελευθεροτυπία» να τους θρει... εκείνη!).

Οι εκλογές του 1986

Ο Γ. Πειρούνης χάνει το χρίσμα της «Ν. Δημοκρατίας», αλλά η... ΔΗΑΝΑ σπεύδει να του δώσει τη δική της υποστήριξη. Από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ, η συσπείρωση της «βάσης» («Αλλαγή στο 'Αργος») πείθεται να μη παρουσιαστεί αυτόνομα, ενώ ο Κουτσογιάννης υπόσχεται να... μην αναμιχθεί στις δημοτικές εκλογές (αναμειγνύεται, όμως, σε εκλογές κοινοτήτων, με αποτέλεσμα να εκλεγούν υποψήφιοι της «Ν.Δ.» ή υποψήφιοι της βάσης του ΠΑΣΟΚ (Σκαφιδάκι, Μυκήνες).

Ο κοινωνικός μετασχηματισμός στο 'Αργος, όμως, που έχει πάψει να είναι το μοναδικό οικονομικό κέντρο στο νομό, που η πλειοψηφία των κατοίκων του αποτελείται, πια, από αστικά και μικροαστικά στρώματα, αλλά και από ένα στρώμα μισθωτών και εργατών που, όπως τονίσαμε προηγουμένως, αρχίζει να κάνει φανερή την ιδιομορφία του και παρεμβαίνει κοινωνικά, ωθεί πέρα από τα κομματικά παζάρια κλασικού τύπου. Το αίτημα για σύμπληξη ανεξάρτητης παράταξης, με προοδευτικό και εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα, αναδύ-

Η πολιτική αυτοβιογραφία της Γερμανο-εβραίας δημοσιογράφου Ρουθ Βαίς, η οποία διέφυγε το 1936 στη Νότιο Αφρική, αλλά στη χώρα του Άπαρτχάιντ δε βρήκε μια νέα πατρίδα.

Εκδόσεις:
Μετά τη βροχή

Στουρνάρα 16, 10683 ΑΘΗΝΑ
τηλ. 3636061 - 8626437

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΙΤΗΣ**

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ
ΛΑΜΠΡΑΚΗΔΕΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

ται, συζητείται και προβάλλεται.

Αρχίζουν διαπραγματεύσεις μεταξύ εκπροσώπων των δύο κομμάτων της Αριστεράς και της «Αλλαγής στο Άργος», αρχικά, ενώ συνεχίζονται αργότερα με τον επίσημα χριζόμενο από το ΠΑΣΟΚ ως υποψήφιο του, δικηγόρο Γ. Θωμόπουλο, ο οποίος εγκαταστάθηκε στο Άργος μετά το 1981 αλλά δεν πήρε μέρος σε τοπικούς αγώνες ή αντιθέσεις, ενώ ήταν υποψήφιος σύμβουλος της «Αλλαγής» στις εκλογές του 1982. Οι διαπραγματεύσεις δεν καταλήγουν, τελικά. Από την άνοιξη, όμως, ο Κ. Βρέττος ιδρύει με άλλους «Δημοτική Ανανεωτική Κίνηση Άργους» (Δ.Ε.-Κ.Α.), στην οποία συμμετέχουν κυρίως προσκείμενοι στο ΚΚΕ.

Η «Ν. Δημοκρατία» χρίει υποψήφιο τον δικηγόρο **Δημ. Παπανικολάου** ο οποίος, παρόλο που είχε αρχίσει τη δημοτική σταδιοδρομία του αποδεχόμενος διορισμό του το 1968, επανεκτίθεται το 1982 και εκλέγεται πρώτος σύμβουλος στο ψηφοδέλτιο του Γ. Πειρούνη, ακολουθώντας από τότε σαφώς «ανανεωτική» πολιτική.

Οι διαπραγματεύσεις των τριών κομμάτων τελικά δεν καταλήγουν, και καθένα ακολουθεί διαφορετική πορεία. Το ΚΚΕ εσ. (ΑΔΗΚ) υποστηρίζει επίσημα τον συνδυασμό του ΠΑΣΟΚ και συμμετέχει σε αυτόν με έναν υποψήφιο σύμβουλο, ενώ το ΚΚΕ δίνει την υποστήριξή του στη ΔΕΚΑ.

Ένα, όμως, περίπου μήνα πριν από τις εκλογές σημειώνονται εντελώς ανέκδοτο χαρακτήρα κομματικές ρήξεις, με κύριο πόλο τη ΔΕΚΑ. Στην κίνηση αυτή προσχωρούν ή δηλώνουν δημόσια ότι την υποστηρίζουν πολλά και επώνυμα στελέχη της «Αλλαγής στο Άργος» (της οποίας άλλα έξι επώνυμα στελέχη συμμετέχουν στον ενιαίο συνδυασμό του ΠΑΣΟΚ), στελέχη του ΚΚΕ εσ., αλλά και γνωστές προσωπικότητες του συντηρητικού κόσμου και της «Ν.Δ.», όπως ο Πρόεδρος του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου Αργολίδος κ.ά.

Φτάνοντας στον πρώτο γύρο των εκλογών του Οκτωβρίου, γύρω από τη ΔΕΚΑ έχει δημιουργηθεί μία νέα κοινωνική δυναμική, ο Γ. Πειρούνης καταφέρνει να κλείσει ένα λειψό συνδυασμό, όπου κυριαρχούν το αγροτικό στοιχείο, εργολάβοι και κάποια άτομα που μπορούν να καταταγούν στον λούμπεν πληθυσμό της πόλης, ενώ ο Δ. Παπανικολάου πρωτοτυπεί πρώτος απ' όλους, παίρνοντας δημόσια θέση υπέρ της άμεσης αποκατάστασης και αξιοποίησης των Στρατώνων Καποδίστρια και καταρτίζοντας, για πρώτη φορά σε δημοτικές εκλογές του Άργους, ένα πλήρες και λεπτομερειακό πρόγραμμα.

Ακολουθεί η ΔΕΚΑ, που πρωτοτυπεί σε άλλο επίπεδο. Καταρτίζεται από την κίνηση ένα πρώτο σχέδιο προγράμματος, διανέμεται σε δεκάδες πολίτες και, μετά από δικές τους προτάσεις, ολοκληρώνεται και παρουσιάζεται το τελικό πρόγραμμα, που είναι και πληρέστερο, ασφαλώς, από όλα.

Ο συνδυασμός του ΠΑΣΟΚ παρουσιάζει πρόγραμμα μόλις την Τρίτη πριν από τις εκλογές, που έχει συνταχθεί σε επίπεδο στελεχών. Τόσο αυτό το πρόγραμμα όσο και εκείνο της ΔΕΚΑ παίρνουν σαφή θέση υπέρ της άμεσης αποκατάστασης και αξιοποίησης των Στρατώνων Καποδίστρια.

Άνθρωποι του Γ. Πειρούνη δηλώνουν ότι «δεν έχει ανάγκη από πρόγραμμα και θα τα πει με το λαό από το μπαλκόνι». Αλλά δύο μέρες πριν από τον πρώτο γύρο, στην εφημερίδα που χρηματοδοτεί, δημοσιεύει ένα ένθετο δισέλιδο με αόριστες προτάσεις.

Ο πρώτος γύρος των εκλογών δίνει εντελώς πρωτότυπα για το Άργος αποτελέσματα: με έγκυρα ψηφοδέλτια 11.239, οι πολίτες συντρίβουν το συνοθύλευμα Πειρούνη (12,57%), ο Δ. Παπανικολάου, παρά την υπάρξή και άλλου συντηρητικού συνδυασμού, ξεπερνά το ποσοστό του Γ. Πειρούνη το 1982 με ένα 38,10% η ΔΕΚΑ εκπλήττει με ένα 20,22%, ενώ το ΠΑΣΟΚ ενωμένο, αυτή τη φορά, φτάνει μόλις στα 29,10% δηλαδή υπολείπεται περισσότερο από 10% -και παρά τη δυναμική της ενότητάς- των ποσοστών των πασοκογενών συνδυασμών του 1982. Η παρουσία και η αλλοπρόσαλλη πολιτική του κ. Κουτσογιάννη έδωσε τους «καρπούς» της... Οι κομματικές ρήξεις γίνονται σε πολλαπλά επίπεδα, το αίτημα για χειραφέτηση από στενούς παραδοσιακούς δεσμούς και κομματικούς καθορισμούς αρχίζει να υλοποιείται με σαφήνεια. Η παρουσία προγραμμάτων είναι, επίσης, καθοριστική. Και φυσικά, σημειώνεται και στο Άργος το γνωστό, πιά, φαινόμενο της αποδοκιμασίας της αλαζονείας κλπ. κυβερνητικών στελεχών, με το πρόσθετο αιτιολογικό ότι ΟΥΤΕ ΕΝΑ από τα βασικά προβλήματα της πόλης δεν προωθήθηκε για λύση από το 1981, με πρώτο και κύριο το θέμα των Στρατώνων Καποδίστρια. Οι πολίτες του Άργους έδωσαν, έτσι, ένα μάθημα σε όσους αποδέχθηκαν την παραπληροφόρηση, τη διαστρέβλωση, σε όσους εφάρμοζαν την πολιτική διώξεων και τραμπουκισμών.

Το δεύτερο γύρο ψήφισαν κατά τι περισσότερο πολίτες και παρά την κινητοποίηση ακόμα και του Γ. Πειρούνη υπέρ του Γ. Θωμόπουλου, δήμαρχος εκλέχθηκε ο Δ. Παπανικολάου, με 52,57% (έναντι 55,22% του Γ. Πειρούνη, το 1982), ενώ ο συνδυασμός του ΠΑΣΟΚ συγκέντρωσε το 47,43% (έναντι 44,78% της «Αλλαγής στο Άργος», του 1982). Λευκά και άκυρα ψηφοδέλτια υπήρξαν περίπου 200 στα 11321. Η έλλειψη απλής αναλογικής και το πολιτικό σύστημα του δεύτερου γύρου δεν μπορούν να συγκαλύψουν την πραγματική πρότιμη στην του πρώτου γύρου, εκ μέρους των πολιτών. Αυτός θεωρούμε πως είναι ο πραγματικός καθρέφτης των τάσεων που έχουν δημιουργηθεί στο Άργος, αλλά και του βαθύτατου κλίματος διαμαρτυρίας. Δεν είναι τυχαίο, ασφαλώς, ότι ο πρώτος σύμβουλος της ΔΕΚΑ πρόσκειται σαφώς στο ΚΚΕ εσ., με έντονη πολιτιστική παρουσία στην πόλη, ενώ από τους τρεις εκλεγόμενους συμβούλους του ΠΑΣΟΚ ο πρώτος είναι «λαϊκός τύπος», ο δεύτερος γιατρός και ικανό στέλεχος του κόμματος, ενώ ο ευνοούμενος από τον κ. Κουτσογιάννη συγγενή του, πολιτικός μηχανικός και εργολάβος, παραλίγο να μην εκλεγεί (έρχεται, με μικρή διαφορά από τον επόμενο, τρίτος). Στο ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ συμμετείχε, τέλος, προκαλώντας μεγάλη δυσαρέσκεια στους πολίτες, ο ευνοούμενος κατά την οκταετία εργολάβος του Γ. Πειρούνη.

Η αποτυχία στο Ρέικιαβικ

και η οικονομία

του πολέμου

του Βασίλη Ζήση

Η δυστοκία που επικράτησε στην τελευταία συνάντηση κορυφής των Ρήγκαν και Γκορμπατσώφ δεν εξέπληξε όσους ήταν —και είναι— γνώστες του «παζαριού» που γίνεται πίσω από το φλας, τις κάμερες και τα χαμόγελα της Ραΐσα. Αντίθετα με τα κραυγαλέα πρωτοσέλιδα του διεθνούς Τύπου ορισμένοι και καλά πληροφορημένοι διπλωματικοί και στρατιωτικοί παρατηρητές του Παρισιού δεν περίμεναν ποτέ ότι ο δρόμος για την ειρήνη και τον αφοπλισμό θα άνοιγε έτσι εύκολα. Ούτε και πρόκειται ν' ανοίξει.

Οι λόγοι που έχουν οδηγήσει σε αδιέξοδο τις διαπραγματεύσεις των δύο υπερδυνάμεων είναι αρκετοί. Ο κυριότερος, όμως, έχει σχέση με την αδυναμία των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ να βρουν ένα νέο «μόντους βιβέντι», ένα νέο κοινό στρατηγικό δόγμα που να επιτρέπει τη συμβίωσή τους και την επιβίωση υμών των υπολοίπων.

Στη δεκαετία του '70 η συμβίωση των δύο μεγάλων είχε εξασφαλιστεί με τη λεγόμενη «αμοιβαία εξασφαλισμένη καταστροφή» (M.A.D. ή «τρέλα» αν τα αρχικά διαβαστούν σαν μια λέξη). Τα δύο αντίπαλα πυρηνικά οπλοστάσια ήταν ισοδύναμα και έτσι κανείς δεν τολμούσε να επιτεθεί πρώτος επειδή θα υπέγραφε έτσι αυτόματα και τη δική του θανατική καταδίκη.

Σήμερα, οι νέοι εξοπλισμοί, τα υπερσύγχρονα συστήματα ανίχνευσης και κυρίως οι έρευνες των Αμερικανών για τον «Πόλεμο των Άστρων» έχουν διαταράξει την «ισορροπία του τρόμου». Αν, παραδείγματος χάριν, ο Ρόναλντ Ρήγκαν εγκαταστήσει τη «διαστημική ασπίδα» του, οι ΗΠΑ θα αποκτήσουν τη δυνατότητα της «πρώτης επίθεσης» επειδή οι «δορυφόροι-φονιάδες» τους θα μπορούν να καταστρέψουν τους διηπειρωτικούς πυραύλους που θα εξαπολύσουν σαν αντίποινα οι Σοβιετικοί.

Δικαιολογημένα, λοιπόν, ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ έθεσε τη ματαιώση του «Πολέμου των Άστρων» ως απαραίτητη προϋπόθεση για μια συμφωνία. Αλλά ο Ρήγκαν δεν μπορούσε, πλέον, να υποχωρήσει. Τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που έχουν επενδύσει στο διάστημα είναι πανίσχυρα για να τα αγνοήσει ο πρόεδρος των ΗΠΑ και να ματαιώσει τη διαστημική του εκστρατεία με ανταλλάγματα μια μείωση —μόνο— των διηπειρωτικών πυραύλων. Εφόσον ο Λευκός Οίκος ελπίζει ότι μια μέρα θα εξουδετερώσει το στρατηγικό οπλοστάσιο δεν έχει κανένα λόγο να υπογράψει σήμερα μια συμφωνία.

Γιατί, τότε, ο Ρήγκαν πήγε στο Ρέικιαβικ; Σύμφωνα με διπλωματικούς κύκλους της γαλλικής πρωτεύουσας το παζάρι που έγινε στην παγωμένη πρωτεύουσα του

Βορρά, έχει σχέση κυρίως με τα οικονομικά των δύο μεγάλων δυνάμεων. Ο Ρήγκαν δεν θέλει και δεν μπορεί να ματαιώσει τον «Πόλεμο των Άστρων», από τη μια, αλλά από την άλλη θέλει να μειώσει τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς των ΗΠΑ για να μειώσει έτσι τον τεράστιο κρατικό προϋπολογισμό και —άρα— να ελπίζει ότι θα πέσουν τα επιτόκια και θα ανέβουν οι επενδύσεις. Μια μείωση του ρυθμού των εξοπλισμών θα επιτρέψει στον Γκορμπατσώφ να πάρει μιαν ανάσα και να κοιτάξει λίγο τα οικονομικά του. Άλλωστε, η αγορά που ανοίγεται με το σοβιετικό εκσυ-

χρονισμό είναι τεράστια για το αμερικανικό κεφάλαιο, που βλέπει να έχουν κλείσει πολλές πόρτες γι' αυτό, τον τελευταίο καιρό.

Αυτό, λοιπόν, που «παίζεται» είναι μια μείωση του ρυθμού των εξοπλισμών, μια «εκλογίκευσή» του. Τα κέρδη του αφοπλισμού και της ειρήνης, μόνο περιορισμένα μπορεί να είναι από μια τέτοια προοπτική. Τι σημασία έχει, άλλωστε, αν θα πεθάνουμε μόνο δυο φορές και όχι τρεις, όπως μπορούμε σήμερα;

Το ίδιο απαισιόδοξες είναι και οι εκτιμήσεις για το μέλλον των περιφερειακών συγκρούσεων:

Στο Αφγανιστάν, αντίθετα με ό,τι γράφεται, οι ΗΠΑ κάθε άλλο παρά επιδιώκουν να φύγουν οι Σοβιετικοί. Όσο ο Κόκκινος Στρατός μένει στο Αφγανιστάν τόσο και θα αυξάνει η ένταση που επικρατεί τελευταία στις σχέσεις της ΕΣΣΔ με τα μουσουλμανικά κράτη. Γι' αυτό και το Κογκρέσο ενέκρινε πρόσφατα και για πρώτη φορά ανοιχτά τη χορήγηση στρατιωτικής βοήθειας στους Μουτζαχεντίν του Αφγανιστάν.

Στην Καμπότζη, οι ΗΠΑ έχουν κάθε λόγο για να συνεχιστεί ο εμφύλιος. Πρώτον γιατί έτσι το Βιετνάμ παραμένει απομακρυσμένο από τους γείτονές του. Δεύτερον, γιατί όσο η Κίνα θα είναι αναγκασμένη να βοηθάει τους Κόκκινους Χμερ δεν θα μπορεί να τα βρει με την ΕΣΣΔ που στηρίζει τους αντιπάλους τους, τους Βιετναμέζους. Εξάλλου, η υποστήριξη στους αντάρτες της Καμπότζης είναι «κοινός τόπος» για την Κίνα και τις ΗΠΑ.

Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στην αντιπαράθεση των δύο υπερδυνάμεων στην αυστραλιανή Αφρική. Οι ΗΠΑ δεν κατόρθωσαν να πείσουν τον Μπόθα να μεταρρυθμίσει το «απαρτχάιντ» και έτσι η Μόσχα δεν έχει κανένα λόγο να περιορίσει τη «ζώνη επιρροής» που συγκρότησε εκεί.

Όσον αφορά τη «γειτονιά» μας, τη Μέση Ανατολή, εκεί είναι που οι δύο μεγάλοι δεν μπορούν να βρουν άκρη. Για παράδειγμα, όταν, πρόσφατα, ο Σίμον Πέρες τάχθηκε υπέρ της συμμετοχής της ΕΣΣΔ σε μια διεθνή διάσκεψη, ο Ρήγκαν τον επέκρινε επειδή «τόλμησε» να προτείνει κάτι τέτοιο, χωρίς να έχει εξασφαλίσει «τα απαραίτητα ανταλλάγματα».

Δεν μας μένει λοιπόν παρά να ελπίζουμε ότι δεν θα συμβεί το χειρότερο και ότι στο μεταξύ και μέσω των οικονομικών ανταλλαγών, οι δύο μεγάλες δυνάμεις θα μάθουν πάλι να μοιράζουν τον κόσμο, όπως τον παλιό, καλό, καιρό. Άλλωστε, όπως έλεγε και ο Λένιν, η οικονομία είναι το παν.

Νέα πολιτική εικόνα μετά τον ανασχηματισμό της κυβέρνησης

της Κατερίνας Μυστακίδου

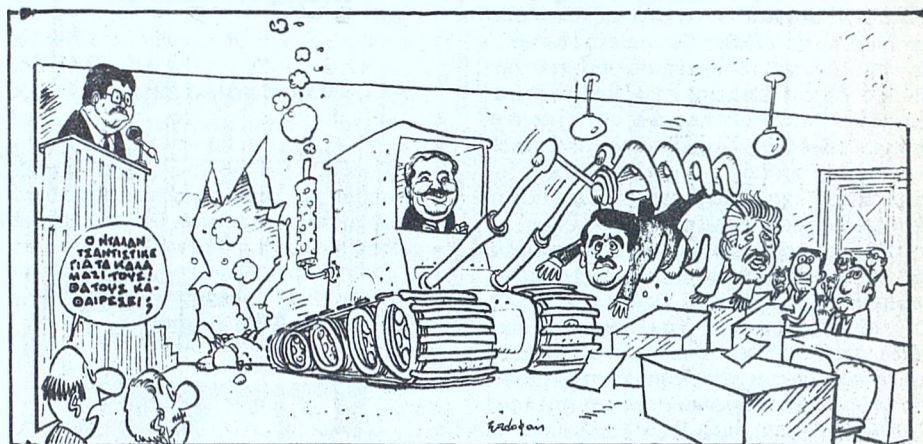

Το πρώτο γερό τράνταγμα που δέχθηκε η κυβέρνηση Οζάλ στις αναπληρωματικές εκλογές μετά από τρία χρόνια εξουσίας, προκάλεσε τον ανασχηματισμό του υπουργικού συμβουλίου και της εκτελεστικής επιτροπής του «Κόμματος της Μητέρας Πατρίδας».

Σε μια προσπάθεια να σώσει το γόνητρο της παράταξης του και να αυξήσει τις πιθανότητες επανεκλογής του στις επόμενες εκλογές του 1988, ο Τούρκος πρωθυπουργός, ζήτησε την περασμένη εβδομάδα την παραίτηση των υπουργών του και των μελών της εκτελεστικής επιτροπής του κυβερνώντος «Κόμματος της Μητέρας Πατρίδας». Οι παραιτήσεις ήταν «σικέ» δήλωσε ο αρχηγός της αντιπολίτευσης, ενώ ο ίδιος ο κ. Οζάλ είπε ότι οι φίλοι μου με βοήθησαν υποβάλλοντας την παραίτησή τους.

Χωρίς καμιά αργοπορία, μόνο 20 μέρες μετά τις αναπληρωματικές εκλογές ο κ. Τουργκούτ Οζάλ δέχθηκε 21 παραιτήσεις από τα μέλη του υπουργικού συμβουλίου και 21 παραιτήσεις από τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής του «Κόμματος της Μητέρας Πατρίδας». Ήταν μια τεχνητή διαδικασία που άφησε όμως να φανούν στο κοινό οι ρωγμές μέσα στο κόμμα και η πάλη των διαφόρων παρατάξεων που αβανκαστικά συνυπάρχουν.

Δεν είναι πολλές οι αλλαγές αλλά έφεραν στο προσκήνιο την πιο σκληροπυρηνική και συντηρητική πτέρυγα του κόμματος. Βασική αλλαγή στο υπουργικό συμβούλιο είναι το νέο πρόσωπο του Χασάν Τζελάλ Γκιουζέλ, 41 χρόνων, που είναι υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου και υπεύθυνος για τον Τύπο και εκπρόσωπος της κυβέρνησης. Ο κ. Γκιουζέλ, Ισλαμιστής που νοτιοανατολική Τουρκία ανήκει στο στενό κύκλο του πρωθυπουργού. Πολιτικοί παρατηρητές στην πρωτεύουσα σχολίασαν την αυξανόμενη επιρροή του που θα σημάνει και μια πιο συντηρητική πολιτική. Ο νέος υπουργός ήταν από τους ελά-

Στο κόμμα του Οζάλ, έγιναν μαλλιά - κουβάρια μετά το αποτέλεσμα των εκλογών. Όταν ο Νταλάν — ο επωχούμενος μπουλντόζα στο σκίτσο — είπε ότι «δεν θέλουμε Ντιντζίρηδες και Κετσετζήδες (από τα ονόματα των πολιτικών που άδραξαν οι αρπάγες της μπουλντόζας) στο κόμμα» τότε η κρίση ανακυκλώθηκε. (Σκίτσο στο GİR - GİR).

Οι βιομήχανοι συνεδριάζουν και αποφασίζουν. (Σκίτσο στο GİR - GİR).

χιστους που συμβουλευτήκε ο κ. Οζάλ για τον ανασχηματισμό, παρατήρησαν έγκυρες πηγές.

Οι υπουργοί άνευ χαρτοφυλακίου αυξήθηκαν από επτά σε οκτώ. Ενώ ένας νέος νόμος που ψηφίστηκε την περασμένη εβδομάδα ακριβώς μετά την παραίτηση των μελών της κυβέρνησης επέτρεψε στον πρωθυπουργό να διορίσει δέκα υπουργούς άνευ χαρτοφυλακίου. Ο κ. Οζάλ αρκέστηκε να προσθέσει ένα μόνον επιπλέον άτομο στη φρουρά των υπουργών παρά τω πρωθυπουργώ που βρίσκονται άμεσα υπό τις διαταγές του, και θεωρούνται σε ψηλότερο βαθμό από τους υπόλοιπους του υπουργικού συμβουλίου.

Μόνο δύο υπουργοί έχασαν τα πόστα τους, ο υπουργός Δικαιοσύνης Νετζαί Ελντέμ και ο υπουργός Υγείας Μεχμέτ Αϊντιν. Ο Μαχμούτ Ουλτάν Ουνγκουρλού, 53 χρόνων, βουλευτής και δικηγόρος στο επαγγελμα, έγινε υπουργός Δικαιοσύνης ενώ ο Μουσταφά Καλεμλί τέως υπουργός Εργασίας πήρε το υπουργείο Υγείας.

Η στροφή προς μία πιο δεξιά και πιο σκληροπυρηνική πολιτική διαφαίνεται καθαρά με την πτώση του υπουργού παρά τω πρωθυπουργώ Μεσούτ Γιλμάζ. Ο τέως εκπρόσωπος της κυβέρνησης που θεωρούνταν το ισχυρό πρόσωπο μέσα στο κόμμα έγινε υπουργός Τουρισμού και Πολιτισμού ενώ συγχρόνως έχασε τη θέση

του σαν αντιπροέδρου στην εκτελεστική επιτροπή του κόμματος. Ο κ. Γιλμάζ ηγούνταν της ομάδας των προοδευτικών μέσα στην παράταξη του κ. Οζάλ. Από τις 21 παραιτήσεις που υπέβαλλαν τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής μόνο ο κ. Ιλχάν Πεχλιβάνογλου επίσης αντιπρόεδρος είχε την τύχη του κ. Γιλμάζ.

Αντίθετα ο Μεχμέτ Κετσετσιλέρ που είναι ισλαμιστής και υπεύθυνος της οργάνωσης του κόμματος Νετζμετίν Ερμπακάν παρέμεινε στη θέση του αντιπροέδρου. Ο κ. Κετσετσιλέρ είχε δεχθεί πολύ μεγαλύτερη επίθεση από τον κ. Πεχλιβάνογλου για την αποτυχία του κόμματος στις αναπληρωματικές εκλογές αλλά «τον βοήθησε ο Αλλάχ» να παραμείνει στη θέση του. Ο κ. Κετσετσιλέρ έχασε στη Μάνισα όπου είχε θέση υποψηφιότητα ενώ ο στενός φίλος του πρωθυπουργού Εκρέμ Πακντεμιρλί που ήταν το δεύτερο άτομο που έχασε στη Μάνισα έχασε μαζί με την έδρα και τη θέση του υφυπουργού Θησαυροφυλακίου και Εξωτερικού Εμπορίου. Στη θέση του ήρθε ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας Γιαβούζ Τσανεμπί.

«Τα σχόλια τα αφήνω σε σας» είπε ο κ. Οζάλ μετά την ανακοίνωση του ανασχηματισμού όμως, η αντιπολίτευση δεν δίστασε να δηλώσει ότι «ο ανασχηματισμός είναι δείγμα, είναι ανεπαρκής γιατί θα έπρεπε να παραιτηθεί η κυβέρνηση».

Η κυβέρνηση δεν παραιτήθηκε ούτε προβλέπεται ότι η κατάσταση στο «Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας» είναι τόσο κακή ώστε να απαιτούσε μια τέτοια κίνηση. Οι αναπληρωματικές εκλογές στις 28 Σεπτεμβρίου έδειξαν ότι το κόμμα της κυβέρνησης έχει χάσει ποσοστό 11,7% από τις γενικές εκλογές το 1983 όταν είχε πάρει 43,7%. Όμως, ο λαός προειδοποίησε την κυβέρνηση ότι η οικονομική πολιτική και το άλυτο πρόβλημα ενός καλπάζοντος πληθωρισμού δεν θα την ξαναφέρει στην εξουσία αν δεν μπορέσει να βρει λύσεις.

Με το νέο προϋπολογισμό που φτάνει τα 15,6 δισεκατομμύρια δολάρια 15,6 δισ. δολάρια, και σημειώνει αύξηση κατά 15% από πέρσι ενώ έχουν αυξηθεί τα ελλείμματα του εξωτερικού ισοζυγίου, η Τουρκία αντιμετωπίζει οικονομικό πρόβλημα. Την ίδια στιγμή οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων που θεωρούνται ήδη πενιχροί αυξήθηκαν κατά 18% μετά από διαπραγματεύσεις μηνών της Τουρκίας. Η αύξηση θα γίνει εφικτή από τις αρχές του νέου έτους ενώ ο πληθωρισμός μέχρι στιγμής έχει φθάσει το 32% η δυσανεμία των δημοσίων υπαλλήλων και της εργατικής τάξης έκανε πολλούς ψήφους να γλιστρήσουν από τον κ. Οζάλ προς τον δεξιό αντίπαλό του τον τέως πρωθυπουργό Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ. «Ο κ. Οζάλ είναι τελειωμένος» τόνισε ο κ. Ντεμιρέλ στο Αντί, σε συζήτηση για τις τελευταίες εξελίξεις. «Ο κ. Οζάλ έχει με το μέρος του πολύ λίγο κόσμο που συνοψίζεται στους μεγαλέμπορους, στους βιομήχανους και στους επιχειρηματίες» εξήγησε οικονομικός παράγων στην Κωνσταντινούπολη.

Είναι αλήθεια ότι ο κ. Οζάλ είχε συμπεριλάβει μέσα στο κόμμα του όλες τις πα-

ρατάξεις όταν τα υπόλοιπα κόμματα δεν μπορούσαν να κατέβουν στις γενικές εκλογές του Νοέμβρη 1983. Οι τάσεις εγκόλιαν όλο το πολιτικό πρίσμα αρχίζοντας από την ισλαμική πτέρυγα, τον τέως οπαδό του «Εθνικιστικού Κόμματος Σωτηρίας» του Ερμπακάν που σήμερα επιπλέει και φτάνοντας σε μέλη του τέως «Δημοκρατικού Λαϊκού Κόμματος» του Μπουλέντ Ετζεβίτ. Οι οπαδοί του ακροδεξιού Τουρκές βρίσκονται ακόμα μέσα στα μέλη του υπουργικού συμβουλίου ενώ πολλά από τα μέλη του τέως «Κόμματος Δικαιοσύνης» του Ντεμιρέλ δεν έχουν κάνει ακόμα καμία κίνηση.

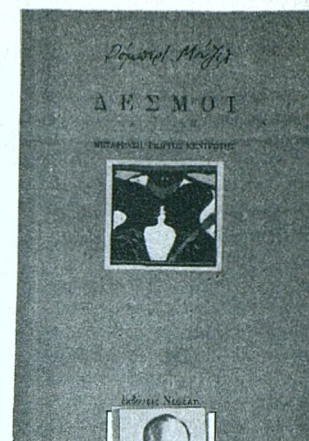
Το γεγονός ότι «το κόμμα του Ορθού Δρόμου» που υποστήριζε ο κ. Ντεμιρέλ κέρδισε 4 έδρες στις αναπληρωματικές σήμανε την επιστροφή του τέως πρωθυπουργού. Μέχρι τώρα στα τρία χρόνια της διακυβέρνησής του ο κ. Οζάλ υπολόγιζε τους σοσιαλδημοκράτες σαν τους δύο σοβαρούς αντιπάλους. Μετά τις αναπληρωματικές εκλογές παρόλο που ο ίδιος συνεχίζει να λέει «δεν θεωρώ τον Ντεμιρέλ αντίπαλο αλλά το Σοσιαλδημοκρατικό Λαϊκιστικό Κόμμα» ο κ. Οζάλ έκανε την αναθεώρησή του. Ο ανασχηματισμός τόσο της κυβέρνησης όσο και της εκτελεστικής επιτροπής του κόμματος έγινε με στόχο τη δημιουργία μιας νέας εικόνας. Μέρος της νέας εικόνας είναι και το νέο πρόσωπο του Αλί Μποζέλ, 61 χρόνων που έγινε υπουργός παρά τω πρωθυπουργώ για θέματα ΕΟΚ.

Αν ο κ. Οζάλ καταφέρει να πείσει και να επιφέρει μια στενότερη σχέση της Τουρκίας με την ΕΟΚ θα έχει κάνει ένα σημαντικό βήμα. Ο κ. Μποζέλ, μέλος του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ήταν υπουργός Τελωνείου επί χούντας από το 1980-83. Η βελτίωση των σχέσεων της Τουρκίας με την ΕΟΚ και σαν συνέπεια με τη Δύση έχουν αρχίσει όμως πρόσφατα η προτεραιότητα έγκειται στην επίλυση των εσωτερικών οικονομικών προβλημάτων.

Περιστοιχιζόμενος από άτομα απόλυτα πιστά στον ίδιο ο κ. Τουργκούτ Οζάλ διοικεί με δικτατορικό τρόπο στο κόμμα. Άτομα του κοντινού του περιβάλλοντος τονίζουν ότι είναι φοβερά ισχυρογνώμων και δεν ακούει τις συμβουλές των άλλων. «Η εμπειρία όμως των αναπληρωματικών εκλογών τον έχει σοκάρει».

Τα καινούρια πρόσωπα δεν θα σημαίνουν πολλά γιατί οι περισσότεροι υπουργοί δεν έχουν την παλιά τους δύναμη και πολλές από τις αποφάσεις λαμβάνονται από τον κύκλο του άμεσου περιβάλλοντος του πρωθυπουργού και των υπουργών άνευ χαρτοφυλακίου που τον περιστοιχίζουν.

Ο ανασχηματισμός έγινε για να μπορέσει το κόμμα να οργανωθεί για τις επόμενες εκλογές. Η ουσία, όμως, του προβλήματος, παραμένει στο ότι οι Τούρκοι ψηφοφόροι έδειχναν τη δυσανεμία τους για την οικονομική πολιτική του, και εκεί πρέπει να κάνει τις σημαντικές αναθεωρήσεις ο κ. Οζάλ και όχι στην εικόνα.

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΟΥΖΙΑ

Δεσμοί

Τρεις γυναίκες

Εκδόσεις Νεφέλη

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9 ΑΘΗΝΑ 10 679

ΤΗΛ. 36.07.744-36.04.793

Νομάρχες και στρατοδικεία

εναντίον του συνδικαλιστικού κινήματος

«Η Τουρκία πολεμά σήμερα για
εργατικά δικαιώματα που η Αμερική
απέκτησε πριν 50 χρόνια...»

Διάσκεψη για την προστασία του καταναλωτή, τον περασμένο Απρίλη.

Η κίνηση στα κεντρικά γραφεία της Türk İ; (Τουρκική Συνομοσπονδία Εργατικών Συνδικάτων) στην Άγκυρα την επομένη των αναπληρωματικών εκλογών έδειχνε ένα συγκρατημένα γιορταστικό χαρακτήρα για τη νίκη του τέως πρωθυπουργού Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ και την ήττα του Τουργκούτ Οζάλ ο οποίος μέσα στα τρία χρόνια της διακυβέρνησης του κατάφερε να μειώσει το μέσο εργατικό εισόδημα κατά 25%.

Μετά την άνοδο του κ. Οζάλ στην εξουσία το 1983 οι βιομηχανικές σχέσεις, που βρίσκονταν ήδη σε κρίση από την εποχή του πραξικοπήματος το 1980, έφθασαν σταδιακά σε αδιέξοδο με πλήρη διακοπή του διαλόγου μεταξύ της κυβέρνησης και των συνδικάτων.

Από το 1980 μέχρι σήμερα το μέσο εισόδημα των εργατών έχει σημειώσει κάθετη πτώση και περσινές στατιστικές δείχνουν μείωση των μισθών κατά 55%. Τα περασμένα χρόνια η κάθε ετήσια αύξηση που κατάφερε να αποσπάσει η Türk İ; από την κυβέρνηση παρέμεινε 3-4% κάτω από τον επίσημο πληθωρισμό. Ο μέσος μισθός το 1986 έφθασε τις 42.000 TL (8.500 δρχ.) με τιμάρθρο που υπολογίζεται στο 80% της Ελλάδας. Ο σημερινός πρωθυπουργός της Τουρκίας θεωρείται σκληρός διαπραγματευτής με πείρα και γνώση στα εργατικά θέματα που του επιτρέπουν να μην ενδίδει στις πιέσεις των σωματείων. Στη δεκαετία του 1970 ο κ. Οζάλ ήταν αυτός που εναντιώθηκε στους εργάτες όταν για χρόνια διαπραγματεύονταν τα συμφέροντα των βιομηχάνων επικεφαλής της αντιπροσωπείας της MESS (Συνδικάτο Επιχειρηματιών Μεταλλουργικών Βιομηχανιών).

Κουρασμένοι από την πολιτική του κ. Οζάλ που περιόρισε και τα δικαιώματά τους, πέρα από τα εισοδήματά τους, οι εργάτες σχημάτισαν ένα μέτωπο εναντίον του. Παρά το γεγονός ότι το σύνταγμα του 1982 απαγορεύει στα εργατικά συνδικάτα την ανάμιξη τους στην πολιτική, ο πρόεδρος της Türk İ;, Σεβκέτ Γιλμάζ, κατέθηκε στην προεκλογική εκστρατεία με το σύνθημα «Μην ψηφίζετε Οζάλ». Ο ίδιος

απέφυγε να δώσει μια ορισμένη πολιτική κατεύθυνση ούτε πήρε θέση υποδεικνύοντας τον υποψήφιο. Ψιθυροί στην τουρκική πρωτεύουσα είχαν αφήσει να ακουστεί το όνομα του κ. Ντεμιρέλ ενώ είναι γνωστό ότι ο τέως πρωθυπουργός είχε διορίσει τον Σεβκέτ Γιλμάζ. Ο κ. Ντεμιρέλ στην περιόδεά του στη Μ. Θάλασσα είχε υποσχεθεί ότι θα κάνει παραχωρήσεις και θα δώσει δικαιώματα και αυξήσεις στους εργάτες.

Τα δικαιώματα που δόθηκαν στους δημάρχους και νομάρχες για καταστολή απεργιών και «λοκ άουτ» με διάταγμα του υπουργείου Εσωτερικών σήμανε την τελική στροφή κατά του Οζάλ. Ανάμεσα στις υπόλοιπες δικαιοδοσίες οι τοπικές αρχές μπορούν να χρησιμοποιήσουν πέρα από τις δυνάμεις ασφαλείας και ειδικές μονάδες της στρατιωτικής αστυνομίας, για την καταστολή απεργιών.

Η Τουρκία δεν κινείται προς τη δημοκρατία αλλά προς την κατεύθυνση ενός αστυνομικού κράτους. Η νέα ανακοίνωση απαγορεύει τις απεργίες και οι δυνάμεις της ασφαλείας αναλαμβάνουν το ρόλο του «μεσολαβητή» της απεργίας. «Αυτές οι προφασίες και τα μέτρα υπάρχουν μόνο σε αστυνομικά κράτη όπου ασκείται μια κρατική τρομοκρατία», δήλωσε ο κ. Γιλμάζ στις 4 Σεπτεμβρίου όταν δημοσιεύθηκε το διάταγμα στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Λίγες μέρες αργότερα σε μια επίδειξη δύναμης των εργατών στη Σαμψούντα της Μαύρης Θάλασσας ο κ. Γιλμάζ είπε: «Δεκάδες χιλιάδες εργατών πρέπει να διαμαρτύρονται σήμερα για τη στάση της κυβέρνησης Οζάλ απέναντι στα εργατικά δικαιώματα, στις ελευθερίες και στη δημοκρατία. Μέχρι σήμερα με διάφορες μεθόδους προσπάθησαν να κρατήσουν την Türk İ; μακριά από το να πει την αλήθεια.»

Το αποτέλεσμα είναι ότι ο κ. Οζάλ έχασε στη Μαύρη Θάλασσα και κέρδισε το «Κόμμα του Ορθού Δρόμου» του κ. Ντεμιρέλ στη Σαμψούντα και το Ζόγκουλντακ. Ούτε καν το «Δημοκρατικό Αριστερό Κόμμα» μπόρεσε να πάρει την έδρα στο Ζόγ-

κούλντακ, την περιοχή των ανθρακωρύχων που είχε εκλέξει τον κ. Μπουλέντ Ετσεβίτ τέσσερις φορές βουλευτή.

Γύρω στο 1,2 εκατομμύρια υπολογίζονται τα μέλη της Türk İ; από τα 18 εκατομμύρια εργατών που υπάρχουν στην Τουρκία. Ένα μεγάλο ποσοστό των μελών αυτών ανήκουν στο δημόσιο τομέα, ενώ ένα μέρος τους ανήκει σε πολύ παλιές βιομηχανίες (Sümerbank, Paşabahçe), γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία μιας πολυφωνικής κατάστασης χωρίς ενιαία βάση. Η διάσταση των απόψεων και τάσεων που κυριαρχούν στη συνομοσπονδία την εμποδίζει να πάρει πιο μαχητική θέση.

Σαν κρίκος μεταξύ της κυβέρνησης και των εργατών λειτουργεί η Türk İ; και συχνά ο κ. Γιλμάζ βρέθηκε στη θέση του μεσολαβητή. Μέχρι το 1980 η κυβέρνηση ήταν με το μέρος της Türk İ; σε αντιπαράθεση με τη στάση της για τις πιο φιλελεύθερες συνομοσπονδίες που σήμερα δεν υπάρχουν. Η είσοδος του Τουργκούτ Οζάλ σαν αντιπροέδρου των στρατιωτικών και αρχιτέκτονα του «οικονομικού θαύματος» δυσχέρανε την κατάσταση με το πάγωμα των μισθών. Το Σύνταγμα του 1982 περιόρισε όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των εργατών.

Η εισαγωγή της «Ανώτατης Μεσολαβητικής Επιτροπής και της «Δημόσιας Συντονιστικής Επιτροπής» πριν μερικά χρόνια αφαιρέσει τη δυνατότητα της άμεσης διαπραγμάτευσης των εργατών με την κυβέρνηση.

Οι δυο αυτές επιτροπές που λειτουργούν σαν μεσολαβητές στις περιπτώσεις διαφωνίας εργατών με εργοδότες, καθώς και για το χειρισμό συλλογικών συμβάσεων, έχουν συσταθεί από την κυβέρνηση. Αν και ο κ. Οζάλ το αρνείται, αρμόδιοι της Türk İ; μου εξήγησαν ότι «δέχονται μεγάλες πιέσεις πίσω από κλειστές πόρτες» υπέρ των βιομηχάνων. Η παρουσία των μεσολαβητικών επιτροπών ακόμα και σε πολλές περιπτώσεις συλλογικών διαπραγματεύσεων των συνδικάτων με τους εργοδότες, αφαιρέσει τη δυνατότητα της

Συλλαλητήριο της Türk İş, στην Προύσα, 1985.

άμεσης διαπραγματεύσεώς τους με την κυβέρνηση.

Σ' αυτή την κατάσταση έρχεται να προστεθεί ένα αρνητικό πολιτικό και συνταγματικό πλαίσιο για τα εργατικά δικαιώματα που δυσχεραίνει οποιαδήποτε κίνηση. Ο πρώτος όρος για το ξεκίνημα οποιωνδήποτε διαπραγματεύσεων ενός συνδικάτου είναι η συμμετοχή 50% των εργατών μιας επιχείρησης και το 10% των εργατών του ίδιου τομέα σ' ολόκληρη τη χώρα, που είναι σημαντική τροχοπέδη.

Η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης Οζάλ δεν επιτρέπει την απότομη άνοδο των μισθών. Σε τεχνητά χαμηλά επίπεδα έχουν διατηρηθεί οι μισθοί ενώ τόσο τα σωματεία όσο και ο Τύπος έχουν συχνά υποδείξει ότι το βιοτικό επίπεδο έχει πέσει την τελευταία δεκαετία. Ακόμα και ο πρόεδρος της TUSIAD (Σύνδεσμος Τούρκων Βιομηχάνων και Επιχειρηματιών) δήλωσε ότι υπάρχουν περιθώρια αύξησης. Πολλές επιχειρήσεις στην ιδιωτικό τομέα δίνουν αυξήσεις πολύ μεγαλύτερες από αυτές που διαπραγματεύεται η Türk İş. Ορισμένοι εργοδότες συμμερίζονται τις απόψεις των εργατών και πιστεύουν ότι η αύξηση των μισθών δε θα συμβάλει στην αύξηση του πληθωρισμού. Ιθύνοντες της Türk İş μου είπαν ότι: «ο μέσος μισθός του Τούρκου εργάτη είναι ο χαμηλότερος του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) και έχει πέσει στα 850-900 δολάρια το χρόνο από 1.000 δολάρια που ήταν πριν.» Αντίθετα η αναφορά του ΟΟΣΑ για το 1985 είχε παραθέσει ορισμένες επιχειρήσεις στην Τουρκία που έδωσαν αυξήσεις μέχρι 80% και σήμανε το σήμα κινδύνου.

Επιπλέον, η πολιτική του κ. Οζάλ που αποθλέπει στην αύξηση των εξαγωγών εξυπηρετείται άμεσα από τα χαμηλά ημερομίσθια. Σε συνδυασμό με την προσφορά του εργατικού δυναμικού οι ξένες επενδύσεις δεν αντιμετωπίζουν και τον κίνδυνο των συνεχών απεργιών. Το διάταγμα του υπουργείου Εσωτερικών τον περασμένο μήνα έβαλε τέλος και στις σπορα-

δικές προσπάθειες για αναζωπύρωση των βασικών εργατικών ελευθεριών.

«Η Τουρκία πολεμά σήμερα για εργατικά δικαιώματα που η Αμερική απέκτησε πριν 50 χρόνια. Το γεγονός ότι η Ευρώπη έχει πολύ πιο φιλελεύθερο εργατικό δίκαιο και βρίσκεται κατά πολύ μπροστά από τη θόρεια Αμερική τοποθετεί την Τουρκία στη χειρότερη θέση», παρατήρησε πρόσφατα ξένος διπλωμάτης, σχολιάζοντας τις εξελίξεις μετά το διάταγμα.

Η Türk İş έχει κάνει μερικές απεργίες μέχρι σήμερα αρχίζοντας με την απεργία των λιμενεργατών στην Κων/πολη τον Οκτώβριο του 1984. Ελάχιστες προσπάθειες για απεργίες έχουν σημειωθεί από τότε και όταν τον Μάη του 1985 οι εργάτες της Φαρμακοβιομηχανίας «Ηνωμένα Γερμανικά Φαρμακευτικά» κατέβηκαν σε απεργία η κυβέρνηση έδωσε την άδεια στους εργοδότες να εισάγουν όλα τα προϊόντα που δεν μπορούσαν να παράγουν εκείνο το διάστημα στριμώχνοντας τους εργάτες. Αυτή όμως η στάση της κυβέρνησης δεν κατάφερε να εξαλείψει τις προστάθειες. Ειδικά στην Κωνσταντινούπολη οι επιχειρήσεις ανήκαν στην αριστερή DISK (Επαναστατική Συνομοσπονδία Εργατικών Συνδικάτων). Από τα 400.000 μέλη που ανήκαν στην DISK πολλά σωματεία έχουν εισχωρήσει στην Türk İş και την έχουν σπρώξει να πάρει πιο μαχητικά μέτρα. Η DISK αντιπροσώπευε μόνο τον ιδιωτικό τομέα και πολλές επιχειρήσεις δεν έχουν προσαρτηθεί σε κανένα συνδικάτο μέχρι σήμερα. Οι εργάτες της βιομηχανίας απορρυπαντικών TURSIL παραμένουν ανένταχτοι και περιμένουν μια θετική της κατάσταση. Πολλοί πιστεύουν ότι υπάρχει μια πίστη στα παλιά μέλη της DISK και ανάμεσά τους υποθόσκει η ελπίδα της αναζωπύρωσης των δραστηριοτήτων τους.

Είναι βέβαια δύσκολο να το πιστέψει κανείς ειδικά όταν βλέπει τη δική των 1478 αρχηγών των σωματείων της DISK να συνεχίζεται στην Κων/πολη και ο στρατιω-

Ο πρόεδρος της Türk İş Σεφκέτ Γιλμάζ.

τικός επίτροπος να έχει ζητήσει τη θανατική ποινή για τους 700 από αυτούς. Στο μεταξύ οι διεθνείς εργατικές οργανώσεις συντηρούν τις οικογένειες των φυλακισμένων συνδικαλιστών.

Εκτός από την Türk İş υπάρχουν δύο ακόμα συνομοσπονδίες η MISK και η HAK İş που διατηρούν δεσμεύσεις με ακροδεξιές και ισλαμικές παρατάξεις. Οι αρχές επέλεξαν την οργάνωση της MISK το 1984 παρά το γεγονός ότι τα μέλη τους είναι οπαδοί του Αλπασλάν Τουρκές του «Κόμματος Εθνικιστικής Κίνησης». Η HAK İş είναι ισλαμική συνομοσπονδία, όμως στρατευμένα μέλη της DISK έχουν εισχωρήσει στις παρατάξεις της. «Ένας συνδυασμός ισλαμιστών και αριστερών αντίστοιχος με το Ιράν αποκλείεται στην Τουρκία» δήλωσε πολιτικός παρατηρητής στην Άγκυρα. Οι δυο συνομοσπονδίες έχουν συνολικά 100.000 μέλη και ο αριθμός τους είναι τόσο μικρός που δεν παρουσιάζει κανένα ανταγωνισμό στην Türk İş.

Οι διεθνείς οργανώσεις ILO (Διεθνής Εργατική Οργάνωση και ICFTU (Διεθνής Συνομοσπονδία Ελευθέρων Σωματείων) έχουν αναγνωρίσει την Türk İş αν και δεν έπαψαν να ερρασκούν σοβαρή κριτική για τους περιορισμούς που ισχύουν. Ο John Vanderveken, γενικός γραμματέας του FTU είχε γράψει σε γράμμα του στις 2/6/86 προς τον Marcelino Orej γενικό γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης ότι: «Είναι τελείως απαράδεκτο και ακατανόητο για τα εργατικά σωματεία ότι ένας δημοκρατικός θεσμός όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης θα κάνει διάσκεψη στην Τουρκία απονέμοντας με αυτόν τον τρόπο το διεθνή σεβασμό σε μια χώρα που είναι εμφανώς αντιδημοκρατική». Το Συμβούλιο της Ευρώπης άνοιξε την αγκαλιά του για την Τουρκία ο ΟΟΣΑ της έδωσε την προεδρία και οι εργάτες έχουν να υποστούν τη χειροτέρευση μιας κατάστασης που μετά το διάταγμα του Σεπτεμβρίου τους περιορίζει τα ανύπαρκτα δικαιώματά τους για απεργίες και «λοκ-άουτ» και βάζει σοβαρά ερωτήματα για το βαθμό της εκδημοκρατικοποίησής της.

Πολιτισμός: ο μαϊντανός των προεκλογικών υποσχέσεων;

Το θέμα «Πολιτισμός» αποτελεί πλέον έναν από τους κύριους τομείς παρέμβασης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αυτό είναι ένα από τα συμπεράσματα στα οποία οδηγούν οι πρόσφατες Δημοτικές εκλογές. Και φυσικά, διόλου δεν στερείται σημασίας.

Αν κάνουμε, προς στιγμήν, αφαίρεση του ειδικού περιεχομένου που έδινε στην έννοια «πολιτισμός» ο κάθε συνδυασμός, αν αγνοήσουμε τις ιδέες και τα προγράμματα που ο κάθε υποψήφιος δήμαρχος θεωρούσε πρόσφορα για την προαγωγή της πολιτιστικής ζωής του τόπου του, εκείνο που είναι πραγματικά αξιοσημείωτο είναι πως όλοι ανεξαιρέτως αισθάνονται την ανάγκη να συμπεριλάβουν στα προεκλογικά τους φυλλάδια το κεφάλαιο «Πολιτισμός».

Με στοιχειώδες αίσθημα δικαιοσύνης, οφείλει κανείς να αναγνωρίσει ότι αυτή η πραγματικότητα χρωστάει πολλά στην πολιτική του Υπουργείου Πολιτισμού που με επιμονή επεδίωξε να καταστήσει τους Δήμους θεσμούς πολιτιστικής παρέμβασης και ανάπτυξης. Όπως επίσης οφείλει να αναγνωρίσει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εκδηλώσεων που είχαν ως διοργανωτές τους Δήμους και τις Κοινότητες, συνοδευόταν από όλα τα φαινόμενα ενός κραυγαλαίου λαϊκισμού. Κοντολογίς, μέσα από την πρακτική της συντριπτικής πλειοψηφίας των Δήμων, η έννοια «πολιτισμός» ταυτιζόταν με ένα σύνολο εκδηλώσεων αφιερωμένων στους «ελαφρολαϊκούς» τραγουδιστές της μόδας.

Είναι μάλλον προφανές, ότι αυτή η πολιτική δεν είναι δυνατόν να συνεχισθεί. Ούτε οι πόροι υπάρχουν, ούτε το κοινό δέχεται το ίδιο ενδιαφέρον. Τι απομένει λοιπόν;

Μια πρόσφατη έρευνα έδειξε πως περίπου 8 στους 10 Δήμους διαθέτουν ένα χώρο που τον ονομάζουν Πνευματικό Κέντρο, ενώ περίπου 1 στους 2 Δήμους δηλώνει πως διαθέτει Δημοτική Βιβλιοθήκη. Αν ωστόσο, δεν παραμεινουμε στην επιφάνεια των πραγμάτων, γρήγορα ανακαλύπτουμε ότι τα μισά σχεδόν από τα Πνευματικά Κέντρα έχουν συνολικό εμβαδόν από 0 έως 200 περίπου τετραγωνικά μέτρα. Πράγμα που σημαίνει ότι στην πραγματικότητα είναι απλώς μικρές αίθουσες διαλέξεων. Ενώ, παράλληλα, οι Δημοτικές Βιβλιοθήκες αποδεικνύονται μάλλον αποθήκες παλιών βιβλίων και αποδέκτες δωρεών ή κληροδοτημάτων, παρά χώροι όπου οι πολίτες διαβάζουν ή δανείζονται βιβλία.

Με μια δόση υπερβολής, θα έλεγε κανείς ότι εκείνο που απομένει, είναι η συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι ο «πολιτισμός», είναι ένας τομέας όπου η Τοπική Αυτοδιοίκηση κάτι έχει να κάνει. Τι ακριβώς, δεν είναι πάντα σαφές. Όπως, επίσης, δεν είναι σαφές ποια ακριβώς θέση καταλαμβάνει ο «πολιτισμός» στις πραγματικές ιεραρχήσεις των Δημάρχων.

Υπάρχουν βέβαια κάποιες εξαιρέσεις: Τα Δημοτικά Θέατρα, μερικά Δημοτικά Ωδεία, το πρόγραμμα του Δήμου της Καλαμάτας. Όμως αυτές οι εμπειρίες είναι αρκετά πρόσφατες ώστε να μπορεί να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητά τους, ιδιαίτερα, αν συνυπολογισθεί ότι σε διεθνές επίπεδο αυτές οι προσπάθειες σπάνια στέφθηκαν με επιτυχία.

Παρ' όλα αυτά, η αρχική διαπίστωση διατηρεί την ισχύ της. Ο «πολιτισμός» είναι ένα από τα θέματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι νέες δημοτικές αρχές. Αν, λοιπόν δεν γίνει ο μαϊντανός των προεκλογικών υποσχέσεων, κάτι μπορεί να βγει...

Σημειωματάριο ειδήσεων

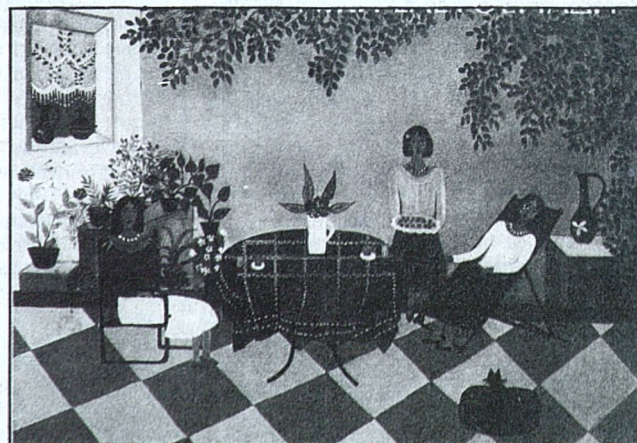
- Οι Δημοτικές Εκλογές τέλειωσαν δίχως νικητές και ηττημένους! Δεν ξέρω αν σας φαίνεται παράδοξο, όμως αυτό δηλώνουν όλοι οι πολιτικοί αρχηγοί. Βέβαια, ο κόσμος άλλα σκέφτεται, οι εφημερίδες άλλα γράφουν και τα κομματικά επιτελεία υπολογίζουν τα κέρδη και τις ζημιές. Ενδιαμέσως, λησμονήθηκε μια επέτειος: η 18η Οκτωβρίου 1981, η ημέρα που το ΠΑΣΟΚ συνάντησε την ιστορία. Έκτοτε, δεν ξέρω πόσες άλλες φορές συναντήθηκαν, πάντως δεν νομίζω πως το ΠΑΣΟΚ πήγε στο ραντεβού του περασμένου Σαββάτου, 18/10/86. Ίσως ο μόνος που πέρασε από το Σύνταγμα, την πλατεία εννοώ, ήταν ο Σωτήρης Κωστόπουλος με το 17ο βιβλίο του που φέρει τον τίτλο «ΠΑΣΟΚ 5 χρόνια». Όταν φυλλομετρά κανείς το βιβλίο, που μοιάζει πολύ με συγγραφή των ανακοινώσεων Τύπου των διαφόρων Υπουργείων, ξαφνιάζεται από τον όγκο του κυβερνητικού έργου κι αναρωτιέται: «...που ζούσα και δεν πήρα χαμπάρι τίποτα;». Όμως, κι ο συνεργάτης μας Στέλιος Κούλογλου δημοσιεύει αυτές τις μέρες ένα βιβλίο για το ΠΑΣΟΚ με τίτλο «ΠΑΣΟΚ '74-'86: στα ίχνη του τρίτου δρόμου». Σε άλλες σελίδες ο αναγνώστης του ANTI θα έχει μια πρόγευση του βιβλίου, εδώ σημειώνω απλώς, πως ο Στέλιος Κούλογλου είναι ένας απ' αυτούς που, παρότι μελετούσε το ΠΑΣΟΚ, δεν κατάφερε να συγκεντρώσει τον αριθμό των υποσχέσεων που δεν τηρήθηκαν. Πρέπει να του στείλουμε το βιβλίο του κ. Κωστόπουλου, γιατί εδώ μόνον βρίσκεται η πλήρως καταγραφή τους.
- Έναρξη της χειμερινής περιόδου και πολλές γκαλερί

εγκαινιάζουν τις νέες εκθέσεις τους.
Οι Αίθουσες Τέχνης «Επίπεδα», Ξανθόπου 11 (Δεξαμενή), διοργανώνουν τη Β' Φάση του 1ου Σαλονιού Ζωγραφικής Νέων '86. Φιλοξενούνται οι Γιαννόπουλος, Ζερβός, Κατρακάζου Κλουτσινιώτη, Κωστόπουλος, Μαρούδα, Μαιρόπουλος, Σοροπάνης, Χριστάκου, Χριστιανού. Η έκθεση διαρκεί μέχρι 14 Νοεμβρίου.
Η γκαλερί Ζουμπουλάκη φιλοξενεί έργα της Τζώρτζια

Λάμπερτ. Δυστυχώς δεν προλαβαίνεται να εγκαινιάσει της έκθεσης που έγιναν χθές. Όμως η δουλειά της νεαρής ζωγράφου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

- Την Τρίτη, 21/10, εγκαινιάστηκε στο χώρο τέχνης «Εύμαρος» η έκθεση του ζωγράφου Παύλου Καραβοκώρη. Διάρκεια μέχρι της 14 Νοεμβρίου.
- Την Τετάρτη, 22/10, έγιναν στην γκαλερί Άρτιο τα εγκαινία της έκθεσης του ζωγράφου Δημήτρη Σακελλιώνα. Διάρκεια μέχρι τις 17 Νοεμβρίου.
- Χθές, στη γκαλερί Κρεωνίδης, Νίκης και

Υπερείδου, έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης Ζωγραφικής της **Νίκης Ελευθεριάδη**. Η δουλειά της εντάσσεται σε μια κατηγορία της απλοϊκής δημιουργίας (ναΐφ) και απεικονίζει στιγμιότυπα μιας όχι τόσο μακρινής αλλά σχεδόν ξεχασμένης εποχής. Η Νίκη Ελευθεριάδη είναι σήμερα μια από τις πιο ενδιαφέρουσες περιπτώσεις αυτού του είδους ζωγραφικής και έχει κάνει πολλές ατομικές και ομαδικές εκθέσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

● Και μια είδηση από τη Θεσσαλονίκη. Στην Αίθουσα Τέχνης του Βαφοπούλειου Πνευματικού Κέντρου, διοργανώνεται έκθεση με έργα του **Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκη**. Σημαντικό γεγονός όχι μόνο για τη συμπρωτεύουσα μια και η ιδιότυπη δουλειά του γνωστού πεζογράφου έχει ένα αυθεντικό εικαστικό ενδιαφέρον. Τα εγκαίνια γίνονται σήμερα (24/10) και είναι μια από τις εικαστικές εκδηλώσεις των ΚΑ' Δημητρίων '86 που διοργανώνει ο Δήμος Θεσσαλονίκης.

● Ιδιαίτερη σημασία όμως έχουν και οι εκδηλώσεις που διοργανώνει το Γαλλικό Ινστιτούτο και το Ινστιτούτο Γκαίτε.

Για τις εκδηλώσεις αυτής της εβδομάδας του Γαλλικού Ινστιτούτου η περιοδικότητα του ANTI λειτουργεί δυστυχώς αντίστροφα. Αντί να ενημερώνει για εκδηλώσεις σημαντικές που πρόκειται να γίνουν, σας πληροφορεί για εκδηλώσεις που έγιναν. Αξίζει όμως να αναφερθούν γιατί αποδεικνύουν και το εύρος των θεμάτων αλλά και τον καταγιστικό ρυθμό με τον οποίο διοργανώνονται. Πρώτα, λοιπόν, την Τρίτη 21/10, έγινε η συνάντηση του παγκόσμιου γνωστού γάλλου συγγραφέα **Μισέλ Τουρνιέ** με τους ομότεχνούς του και το κοινό. Στα ελληνικά κυκλοφορούν ήδη δύο βιβλία του Τουρνιέ, από τις εκδόσεις «Εξάντας»: «Ο Παρασκευάς ή στις μονές του Ειρηνικού» και «Γκασπάρ, Μελλιόρ και Βαλτάσαρ». Ενώ από τις εκδόσεις «Πατάκη» έχει κυκλοφορήσει η διασκευή για παιδιά του Παρασκευά, με τον τίτλο «Παρασκευάς ή η άγρια ζωή».

Την Τετάρτη, 22/10, έγινε η πανελλήνια πρεμιέρα της ταινίας του **Θόδωρου Αγγελόπουλου** «ο Μελισσοκόμος». Την Πέμπτη, 23/10, έγινε σε συνεργασία με το Δ' πρόγραμμα της ΕΡΤ η παρουσίαση του **Κωνσταντίνου Αγαθόφωνα Νικολόπουλου**, του πρώτου Έλληνα συνθέτη της νεώτερης εποχής. Φέτος συμπληρώνονται 200 χρόνια από τη γέννησή του. Η παρουσίαση του έργου του έγινε από το

Εργαστήρι Παλιάς Μουσικής.

Συμμετείχαν οι σολίστες **Κων/νος Παλιατσάρας** και **Φαίνη Νούσια**, η πιανίστα **Καλλιόπη Γερμανού** και η ηθοποιός **Λύδια Κονιόρδου**. Τη χορωδία του Εργαστηρίου διηθύνει ο **Γιάννης Μάντακας**.

● Αλλά και το Ινστιτούτο Γκαίτε διοργάνωσε αυτή τη βδομάδα δύο ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις.

Ένα σεμινάριο με θέμα οι «Βιβλιοθήκες σήμερα: νέες τεχνικές - καινούργιοι ρόλοι». Στα πλαίσια αυτού του σεμιναρίου λειτουργούν μέχρι την Τετάρτη 29/10 δύο εκθέσεις: πρώτη με θέμα «Γερμανικά κτίρια βιβλιοθηκών της τελευταίας δεκαετίας» και η δεύτερη «Η Γερμανική ξυλογραφία στη διάρκεια έξι αιώνων».

Κι ένα σεμινάριο με θέμα «Μαζικά μέσα ενημέρωσης και χειραγώγηση». Σήμερα, Παρασκευή, 24 Οκτωβρίου γίνεται στις 7μ., δημόσια συζήτηση με το ίδιο θέμα. Συντονιστής είναι ο καθηγητής **Ηλ. Κατσούλης** και συμμετέχουν οι **Χέρμαν Βάινραϊς, Νίκος Δήμος, Κώστας Καλλιγιάς και Σοφριανός Χρυσοστομίδης**.

● Κι ας τελειώσουμε με ινδικό χορό. Η **Λήδα Σάνταλα** θα

δώσει δύο παραστάσεις στο θέατρο της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης, Μασσαλίας 22, την Πέμπτη και Παρασκευή 30 και 31 Οκτωβρίου. Ο τίτλος της χορευτικής παραγωγής είναι «Θησέας» και είναι βασισμένη στον ομώνυμο μύθο. Η μουσική είναι των Σάστα Νταναντζάγια και Τ.Κ. Παντμανάμπα ενώ οι αυτοσχεδιασμοί της Λήδας Σάνταλα.

Η ίδια χαρακτηρίζει την παραγωγή της «οπτικό ποίημα» που χρησιμοποιώντας πανάρχαιες τεχνικές της Ανατολής συνδυάζει θέατρο, ποίηση, μουσική μιμική έκφραση του προσώπου και μια επεξεργασμένη γλώσσα των χειρών.

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

Η δουλειά της γιαγιάς της ελληνικής λογοτεχνίας είναι σαν το παλιό εργόχειρο: είναι πάντα επίκαιρη γιατί, πέρα από τις επιταγές της μόδας, στηρίζεται στην αλήθεια του ανθρώπου και στην προσπάθεια που κάνει για να βγει στο φως. Το παρελθόν της δασκάλας και της παιδαγωγού, της αγωνίστριας, την εφοδιάζουν με κείνη τη σπάνια δυνατότητα κατανόησης που προηγείται από κάθε ταλέντο και που επιστεγάζεται ευτυχισμένα με την ύπαρξή του. Το πλούσιο έργο της, ζωντανό και νέο, αντέχει στις δοκιμασίες των καιρών και των γούστων, όπως η ίδια.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

*Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή
Γ' Χριστιανικών Παρθεναγωγείων
Υπολείμματα επαγγέλματος*

Λούμπεν

Παραπόταμοι

Με τη λύρα

Αναχωρήσεις και μεταλλαγές

Μυστήρια

Προσοχή συνάνθρωποι!

Σπονδή

Και ούτω καθεξής

Για να γίνει μεγάλος

Και υπέρ των ζώντων

Δεσπόζουσα

Μια μέρα στο γυμνάσιο

Έτσι κήκε το δάσος — Μόνο από αγάπη

Βασιλική Δρυς

Από πολύ κοντά

Παίζουμε κουκλοθέατρο;

Κατεριπωμένα αρχοντικά

Έλληνες λογοτέχνες

Ξένοι λογοτέχνες

Υπό εχεμύθειαν

Εισαγωγή στην ιστορία της Παιδαγωγικής

Νίκος Καζαντζάκης — Γεννήθηκε για τη δόξα (με τον Γιώργο Στεφανίδη)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζωοδ. Πηγής 3, 10678 Αθήνα ☎ 360.32.34, 360.13.31

«Που είναι το στοιχείο 3;»

Γιόζεφ Μπούς:
Η τέχνη σαν δύναμη

της Ρέας Θόνγκες-Στριγγάρη

Ποιός έχει σκεφτεί την τέχνη σαν ένα ζωντανό οργανισμό; Για τον Γιόζεφ Μπούς, τέχνη δεν υπάρχει σαν μια για πάντα δεδομένη και αφηρημένη έννοια, αλλά σαν ένα όν, που μέσα στις εποχές δημιουργεί δική του βιογραφία αλλάζοντας μορφές. Αυτός ο χαρακτηρισμός σχετίζεται οπωσδήποτε και με την ικανότητα του Μπούς να πλησιάζει σε κάθε φαινόμενο το αινίγμα απαντώντας με δημιουργία —όπως μια καρέκλα με λίπος, ή μια τρόμπα μελιού— που με την σειρά της, αγγίζοντας έντονα τα αισθητήρια όργανα, δημιουργεί καινούργια ερωτήματα.

Η άμεση επαφή με το φαινόμενο της τέχνης έκανε τον Μπούς ιδιαίτερα επιδεκτικό —αλλά και ευπρόσβλητο— στα σημεία του κινδύνου. Στη δεκαετία του πενήντα, αυτό που αργότερα ερμηνεύτηκε σαν έντονη προσωπική του κρίση —και ο ίδιος ονόμασε «μια θαυμάσια συγχώνευση»— είχε σχέση και με το δίλημμα που βρέθηκε σ' αυτή την περίοδο, αντιμετωπίζοντας το αδιέξοδο στο καθιερωμένο πλαίσιο της τέχνης. Με την κρίση αυτή όμως άνοιξε —όπως μπορούμε να ξέρουμε σήμερα— ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία της τέχνης¹.

Είναι γεγονός, που δεν κρύβεται ούτε με το ηχηρό, αλλά και ανούσιο όρο της POSTMODERNE, ότι μετά το 1970 τίποτα το αξιόλογο νέο δεν κινείται μέσα στο χώρο της τέχνης, όσο η έννοια αυτή εξακολουθεί να περιορίζεται στα διάφορα κυκλώματα: στις εκθέσεις, τα μουσεία, τις Γκαλερί, τις συλλογές και τα σαλόνια, ή ακόμα και στις ανοιχτές εκδηλώσεις στους δρόμους. Στριμωγμένη σ' αυτές τις «γωνιές» γίνεται ολοένα περισσότερο μια έκφραση περιθωριακή. Το φαινόμενο σέρνεται από BIENNALE σε BIENNALE, από DOCUMENTA σε DOCUMENTA, παρουσιάζοντας μιαν αλήθεια, που μόνο λίγοι θέλουν να παραδεχτούν: ότι η τέχνη σαν στάσιμη αντίληψη έχει χάσει προ πολλού τη μεγάλη της πνοή. Στη θέση μιας επαναστατημένης αισθητικής που τόσο είχε επωφεληθεί από τον βαθύτερο προβληματισμό γύρω από το νόημα και τον προσορισμό της τέχνης στη δεκαετία του εξήντα, κάνουν σήμερα την εμφάνισή τους έργα, που εντυπωσιάζουν χωρίς να συγκινούν, και που στη πλειοψηφία τους αρκούνται σε μετρίες μαρτυρίες, ενώ σύγχρονα οφείλουν την ύπαρξή τους στις αναλαμπές της εικαστικής πρωτοπορείας στην αρχή του αιώνα: στον Μαρσέλ Ντυσάν και στην Αντιτέχνη, στους φουτουριστές και τους DADA —όπως και στους μετέπειτα συνεχιστές τους της POPART, INFORMEL, HAPPENING, FLUXUS, ARTE POVERA κλπ.

Αρκεί ν' αναφερθούμε στις πιο πρόσφατες —και σχετικά ενδιαφέρουσες— προ-

Από την παράσταση «Πως να εξηγήσεις τις ζωγραφίες σε μια νεκρή λαλίνα», 1965.

τάσεις των «Νέων Αγρίων», που χωρίς ουσιαστικά να προσφέρουν κάτι το καινούργιο, ξεσήκωσαν υπερβολικές προσδοκίες όσον αφορά την αναβίωση της ζωγραφικής, για να αποδειχτούν κι αυτοί τελικά σαν παροδικό επεισόδιο.

Είναι σαν να έχει γίνει απ' όλους τους ενδιαφερόμενους μια σιωπηρή συμφωνία και να έχει γενικά επικρατήσει μια διάθεση συμβατικότητας, που παραμερίζοντας τις ανησυχίες και τα συνθήματα της Αντιτέχνης, δέχεται να περιορίζει την τέχνη στις διαδοχικές εναλλαγές μορφών και σχημάτων κάτω από την εξουσία του νεωτερισμού. Ιδίως η τάση για γρήγορες αλλαγές αφήνει την εντύπωση ανικανοποίητων δημιουργών, που στον αγώνα τους για την τέχνη τελικά δεν καταλήγουν παρά στην προσπάθεια να ικανοποιήσουν ένα διαρκώς ανικανοποίητο και σύγχρονα παραχορτασμένο, πάντα το ίδιο και το ίδιο καταναλωτικό κοινό. Άλλωστε και ο όρος της POSTMODERNE αυτό ακριβώς το παραδοσιακό στοιχείο τονίζει: το νέο δεν είναι τίποτα άλλο, παρά η νέα ματιά στα παλιά.

Έτσι για πρώτη ίσως φορά από την απαρχή της τέχνης —που είναι και η απαρχή του ανθρώπου— φαίνονται τα προϊόντα της να αιωρούνται αλλοτριωμένα, άσκοπα και τυχαία. Ήδη ο HEGEL είχε αρχίσει να υποψιάζεται, ότι δεν ανταποκρίνονται πλέον σε καμιά εσωτερική πραγματικότητα.² Φυσικά στην εποχή μας κανείς δεν θα αναζητήσει στο καλλιτέχνημα την

έκφραση της θρησκευτικής λατρείας ή μιας άρχουσας τάξης.

Όμως δεν μπορούμε να παραβλέψουμε, ότι τον καλλιτέχνη δεν υποχρεώνει πια αποκλειστικά ούτε η επιστημονική επιδίωξη ή ο κοινωνικός αγώνας του χειραφετημένου και σύγχρονα απομονωμένου ατόμου, όπως αυτό ξεπήδησε από την Αναγέννηση και κυριάρχησε μετά τη γαλλική επανάσταση. Ουσιαστικά υποσιτισμένη, κινείται σήμερα η τέχνη παρασιτικά, δίπλα ή έξω από τη ζωή, και φαίνεται να υπηρέτει δύο μόνο νόμους: τον νόμο της μόδας και της καπιταλιστικής αγοράς στις δυτικές χώρες, της ιδεολογίας και του κράτους στις ανατολικές. Και στις δύο περιπτώσεις είναι σαν να έχει εγκαταλείψει τον ιερό της χώρο αλητεύοντας —κι ας είχε κάποτε χαρακτηρίσει ο Πικασσό τον προσορισμό της με την φράση: «Η τέχνη πρέπει να είναι σαν ένα μαχαίρι αιχμηρό που αποτρέπει τους πολέμους». Αντί γι' αυτό μια τεράστια αφίσα εγκαινιάζε την DOCUMENTA του '72 τόσο προκλητικά, όσο και πικρά με τα λόγια: «Η τέχνη είναι τελείως περιττή». Με μια όμως τέτοια διαπίστωση εκφράζεται έμμεσα, ότι ίσως χρειάζεται ένα νέο στοιχείο - εντολοδότης.

Δεν μπορεί λοιπόν παρά να φανεί παράδοξο, όταν κάτω από παρόμοιες συνθήκες, ένας μονομάχος όπως ο Μπούς, θα διακηρύξει όχι μόνο ότι η τέχνη είναι «η μοναδική επαναστατική δύναμη», αλλά και ότι «η τέχνη είμαστε εμείς οι ίδιοι». Έντονα —και ίσως όσο κανείς άλλος ως το τέλος αγιάτρευτα τραυματισμένος από τη ναζιστική εμπειρία και την επίγνωση της ενοχής —αρνιέται τον συμβιβασμό με τους μοντερνιστές, δηλώνοντας επίμονα ότι δεν έχει «τίποτα το κοινό με την τέχνη». Μ' αυτές τις φαινομενικές αντιφάσεις μένει εξάλλου συνεπής στην κεντρική ιδέα του FLUXUS που είχε ξεκινήσει πρωτοποριακά μαζί με μερικούς άλλους καλλιτέχνες, ποιητές και μουσικούς στα πρώτα χρόνια του εξήντα.

Η διεθνής αυτή κίνηση αποκρούει μια τέχνη που, ενώ υποβιβάζει τον καλλιτέχνη στον παθητικό κυρίως ρόλο του παρατηρητή, ανέχεται να συνυπάρχει με πολέμους όπως του Βιετνάμ. Το FLUXUS θυμίζοντας κάπως την αρχική ορμή του DADA, αντιπαρέθεσε στο στατικό, το ηρακλείτειο «πάντα ρει», αποβλέποντας να αποσυνθέσει ότι έχει αποστεοποιηθεί, βάζοντας σε κίνηση ότι κινδυνεύει να ακινητοποιηθεί. Ψάχνοντας πάντα το ζωντανό παλμό μέσα στα πράγματα και τις παγιδευμένες καταστάσεις, προσπάθησε να επανασυνδέσει τα προβλήματα της ζωής με το εδώ και τώρα της τέχνης. Με τις δημόσιες εμφανίσεις τους οι καλλιτέχνες

του FLUXUS πέτυχαν χωρίς άλλο να ερεθίσουν αισθητά το βραδυκίνητο αστισμό της εποχής του εξήντα.

«Ο λόγος και η χειρονομία αποτελούν το στοιχειώδες υλικό του καλλιτέχνη» λέει ο Μπούς. «Τα αντικείμενα στα μουσεία μας πληροφορούν για κάτι που έχει ήδη συμβεί στο παρελθόν. Έχει επομένως κάποιο νόημα να συνειδητοποιούμε τα ιστορικά ντοκουμέντα —διαφορετικά δεν θα ήταν καν ανάγκη να κοιτάξουμε, ας πούμε, ένα αιγυπτιακό γλυπτό». Παρόμοιοι συλλογισμοί οδήγησαν στο FLUXUS, που μπορούμε να εννοήσουμε σαν μια θεληματική κίνηση και διάθεση, γιατί το FLUXUS, είναι μια έννοια του ρευστού στοιχείου. Εκεί διοχετεύονται —ή θα μπορούσαν να διοχετευθούν— δυνάμεις, που στον συνηθισμένο διάλογο γύρω από το θέμα της επιστήμης και της τέχνης έχουν προ πολλού ακινητοποιηθεί ή παγιδευτεί σε παραδοσιακά σχήματα».

Οι ιδέες του FLUXUS - όπως άλλωστε και του HAPPENING, - ευαισθητοποιώντας με τις συνεχείς δράσεις τους ένα σημαντικό μέρος του κοινού επηρέασαν το μετέπειτα αντιαυταρχικό φοιτητικό κίνημα στην Αμερική και την Ευρώπη. Γι' ακόμα μια φορά, Αντιτέχνη και Διανόηση προπορεύτηκαν και συντέλεσαν σ' ένα ξεσκήωμα, που στην εξέλιξή του —μαζί με τους αυτόνομους, μερικούς παραδοσιακούς σοσιαλιστές και κυρίως με τους οικολόγους - έχει σήμερα καταλήξει στην αξιοπρόσεκτη κίνηση των Εναλλακτικών και των Πράσινων.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, η φιλία του Μπούς με τον Ρούντι Ντούσκε —τον τραγικό πρωτεργάτη του αντιαυταρχικού κινήματος— δεν είναι τυχαία, αλλά ούτε και το γεγονός ότι το 1979 θα βρεθούν και οι δύο ανάμεσα στα ιδρυτικά μέλη των Πράσινων. Για τον Μπούς η ίδρυση αυτού του αντι-κόμματος απορρέει σαν ιστορική συνέπεια από την ίδια λογική του FLUXUS, ενώ σύγχρονα δείχνει για πρώτη φορά στην μεταπολεμική Γερμανία την προσπάθεια μιας υπεύθυνης κοινωνικής συνειδησης. Αυτήν ακριβώς την αρχή που θεώρησε και αυτοανόητη, εφάρμοσε ο Μπούς ως το τέλος της ζωής του —σαν δίδαγμα από το «έχω γίνει ένοχος»— ενώ αντίθετα, όλοι σχεδόν οι πρώην συνοδοιπόροι του σταμάτησαν στα μέσα του δρόμου, καταφέροντας έτσι να μεταβάλλουν το FLUXUS σε ένα οποιοδήποτε επεισόδιο μέσα στην ιστορία της τέχνης.

Η σύμμετοχή του Μπούς στο FLUXUS με την επέκτασή του στον πολιτικό χώρο, διαστέλλοντας την ορατή όψη της πραγματικότητας προς την κρυμμένη και ποιητική της διάσταση, έχει άμεση σχέση και με τα υλικά που χρησιμοποιεί ο ίδιος —ιδιαίτερα όμως με το λίπος.

«Το λίπος είναι το ιδανικό υλικό για να δείξει κανείς την κατάσταση του χάους και του αμόρφου αφενός, έπειτα της κίνησης, και τέλος της σχηματισμένης μορφής. Το τελειωμένο σχήμα παρουσιάζεται σαν αξίωμα στις γωνίες από λίπος και δείχνει την αλληλοδιαδοχή στην διαδικασία της ιδέας του χώρου. Η γωνία είναι, ας

Η αστυνομία εκκενώνει την Κρατική Ακαδημία των Τεχνών στο Ντύσελντορφ, Οκτώβρης 1972.

πούμε, η τελική μορφή αυτού του ευαίσθητου υλικού· γιατί το λίπος μεταβάλλεται συνεχώς ανάλογα με τις συνθήκες της θερμοκρασίας που βρίσκει στο περιβάλλον του. Λιώνοντας διαλύεται και σκορπίζεται προς όλες τις κατευθύνσεις —δηλαδή ενεργοποιείται και μεταφέρεται από μια απροσδιόριστη κατάσταση σε μια ορισμένη. Έτσι, ακριβώς μέσω της ευαισθησίας αυτού του υλικού, βρίσκω την ιδανική ευκαιρία να δείξω παραστατικά τα συστατικά στοιχεία της γλυπτικής εν δράσει. Βέβαια εννοώ τώρα «γλυπτική» όχι σαν μια έννοια στατική, αλλά σαν ένα στοιχείο αρχέγονο και γενικό: έναν όρο που σχετίζεται με τη δημιουργία και το σύμπαν».

Οι παραστάσεις του FLUXUS, η κοινωνική ιδέα, το λίπος, αλληλοσυνδέονται με μια κίνηση που λειτουργεί στη· συννοριακή γραμμή ανάμεσα στο φαιδρό και το σοβαρό, το τραγικό και το κωμικό. Απλά όσο και παράδοξα, κατορθώνουν μέσα από το φαινόμενο της γλυπτικής να εκφράσουν ένα κεντρικό νόμο της φύσης. Αυτό άλλωστε είχε πάρει ο Μπούς σαν πρώτο δίδαγμα από το LEMBRUCK και τα έργα του: «Η γλυπτική είναι η ουσία και ο πυρήνας των πραγμάτων, η ουσία και ο πυρήνας της φύσης, και ότι είναι αιώνιο στον άνθρωπο»³. Διαισθάνεται κανείς εδώ, ότι το τόλμημα ενός τελειώς νέου υλικού που είναι σε θέση να επεκτείνει τον τρισδιάστατο χώρο σε μια άλλη διάσταση. Σαν μεσάζοντας λειτουργεί η θερμότητα, με την ιδιότητά της να διαπερνάει την υλική, όσο και τη μη υλική υπόσταση των πραγμάτων. «Οι έννοιες της θερμότητας και της ενέργειας», λέει ο Μπούς, «φτάνουν για μένα πολύ μακριά. Εννοώ μ' αυτές εξελικτικά, πνευματική θερμότητα και ενέργεια· τις επεκτείνω δηλαδή στην απαρχή της δημιουργίας». Μ' αυτή την αρχή μπορεί συνεπώς να εκφράσει, ότι «η ανθρώπινη σκέψη είναι ένα γλυπτό· ξεκινάει από μια πλαστική διαδικασία όπως γίνεται μ' ένα γλυπτό αντικείμενο». Οι Έλληνες θα θυμηθούν ίσως

σ' αυτό το σημείο τη· λαϊκή ευφυΐα, που ονόμασε τον δημιουργό - θεό «Πλάστη», αλλά και τον Ηράκλειτο και τον Ευαγγελιστή Ιωάννη, που οραματίστηκαν τον Λόγο σαν αρχή και σαν τέλος —και σαν αρχή μέσα απ' το τέλος.

Ο τονισμός στην σημασία της θερμότητας αξίζει ιδιαίτερη προσοχή, κυρίως σε μια εποχή που αρχίζει έντονα να συνειδητοποιεί τη μονόπλευρη κυριαρχία του ορθολογισμού: «το παν εξαρτάται από τον χαρακτήρα της θερμότητας στη· σκέψη. Αυτό είναι η νέα ποιότητα της θέλησης». Μ' αυτό το συμπέρασμα —εξαγόμενο έρευνας και σύγχρονα υποκειμενικής εμπειρίας— αφήνει ο Μπούς να διαφαίνεται από που έχει ξεκινήσει για να καταλήξει στο «Κοινωνικό Γλυπτό», δηλαδή στην οριστική κατάργηση του δυϊσμού ανάμεσα στη ζωή και την τέχνη.

Το όλο έργο του Μπούς έχει κύριο θεμέλιο την προσωπική του στάση απέναντι στη ζωή και τα φαινόμενα, όπως και τον ανεξάρτητο τρόπο να παρατηρεί και να εξετάζει τα πράγματα. Οδηγήθηκε πολύ περισσότερο από μια έντονη περιέργεια για όλα τα φυσικά φαινόμενα και τις φυσικές επιστήμες, παρά από οποιαδήποτε ιδεολογία ή κοσμοθεωρία —όπως αυτή του φιλόσοφου Ρούντολφ Στάινερ. Η γερμανική παράδοση του ρομαντισμού και του ιδεαλισμού τον επηρέασε λιγότερο, απ' όσο στάθηκε βοηθητική έμπνευση στο δρόμο του, επαληθεύοντας πολλές φορές τα δικά του συμπεράσματα.

«Στον Μπούς λείπουν τελείως οι κυνικές ρυτίδες που χαρακτηρίζουν τις περισσότερες σύγχρονες φυσιογνωμίες», παρατήρησε ένας κριτικός. Και θα μπορούσε χωρίς άλλο να τον παρομοιάσει κανείς μ' έναν περιεργό στρατιώτη, που βρίσκεται σ' ένα διαρκώς μετασχηματιζόμενο πεδίο μάχης. Στη διάχυτη σκεπτικιστική διάθεση της εποχής μας, αντέτασσε υπομονετικά τη δουλειά του Σίσυφου, που μεταβάλλει τη ματαιότητα σε ενέργεια.

Το 1982, ενώ το κοινό περίμενε, όπως είχε διαδοθεί, το μεγάλο γλυπτό μνημείο

στη πόλη του Κάσσελ, σαν συμβολή του Μπούς στη DOCUMENTA, βρέθηκε απροσδόκητα αντιμέτωπο μ' ένα τελείως άλλο έργο τέχνης, όταν γνωστοποιήθηκε, ότι το «γλυπτό» θα διαδραματιζόταν μέσα στο χρόνο, ξεφεύγοντας απ' όλα όσα είχε ως τότε συνηθίσει, ακόμα κι απ' τον ιδιότροπο αυτόν καλλιτέχνη. Τίτλος του έργου: «7.000 - Βελανιδιές».

Τα δέντρα άρχισαν τον ίδιο χρόνο να φυτεύονται στο χώρο της πόλης, το καθένα τους με μια στήλη βασάλτη σαν φρουρό στο πλάι· το δέντρο εμφανίζει τη ζωή, η πέτρα το ακίνητο και νεκρωμένο στοιχείο. Κάθε φορά που φυτεύεται ένα δέντρο, «φεύγει» και μια στήλη, ελαττώνοντας έτσι τον αρχικά τεράστιο σωρό από τις 7.000 στήλες βασάλτη που έχει συγκεντρωθεί στην κεντρική πλατεία. Με τον καιρό, όσο τα δέντρα μεγαλώνουν και απλώνονται, προσθέτοντας ένα νέο στοιχείο στην όλη εικόνα της πόλης, τόσο καταρρέει, σαν να λιώνει, ο λόφος από το ηφαιστειώδες αυτό πέτρωμα στο κέντρο της.

Οι αναλογίες μεταβάλλονται συνεχώς προς το ύψος και πλάτος, τα βάρη μοιράζονται τόσο ανάμεσα στον λίθινο σωρό και την πόλη, όσο κι ανάμεσα στο κάθε δέντρο και την πέτρα του. Στις συνοικίες πολλοί κάτοικοι αναλαβαίνουν πρωτοβουλίες κάνοντας προτάσεις στο αυτοδιοικητικό «Οργανωτικό Γραφείο» για το φύτεμα των δέντρων, ή συμβάλλουν με χρήματα· γίνονται δηλαδή και οι ίδιοι ενεργοί παράγοντες του κινούμενου γλυπτού, που έχει σαν κύριο στοιχείο του τον χρόνο και τον χώρο. Το τελευταίο δέντρο θα φυτευτεί δίπλα στην τελευταία πέτρα του, στα εγκαίνια της DOCUMENTA του '87.

«Το φύτεμα των 7.000 δέντρων είναι το πρώτο βήμα για να αντιμετωπίσουμε την σημερινή κατάσταση ανάγκης. Γιατί μόνο η τέχνη μπορεί να λύσει τα προβλήματα του περιβάλλοντος» λέει ο Μπούς σε μια συνέντευξη. «Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι αρκεί να φυτέψουμε μερικά δεντράκια, γιατί μ' αυτήν την πράξη πρέπει να προβληθεί μια πολύ πιο πλατειά ιδέα της οικολογίας· πρέπει δηλαδή να συνδέσει κανείς μ' αυτό το όν, που είναι το δέντρο, και μ' αυτήν την πέτρα —σαν συμβολική πράξη— τις κατάλληλες εικόνες —μιλάμε γι' αυτές ακριβώς τις εικόνες, που εκφράζουν μια ιδέα. Έτσι τα 7.000 δέντρα είναι ένα γλυπτό, που έχει άμεσο στόχο του την ζωή των ανθρώπων και την καθημερινή τους εργασία».

Τονίζοντας υπερβολικά το ιδεαλιστικό στοιχείο στην δουλειά του Μπούς, κινδυνεύουν πολλοί από τους ερμηνευτές του να παραγνωρίσουν τον κυρίως πρακτικό χαρακτήρα στον προσανατολισμό του. «Το γλυπτό πρέπει να είναι όπως τ' αχνάρι ενός ανθρώπινου ποδιού στην άμμο» είχε πει κάποτε, κι αυτό θυμίζει μια φράση του Νοβάλις: «Γνωρίζουμε μόνο εφόσον δημιουργούμε». Αυτήν ακριβώς τη σχέση εννοεί και ο Μπούς, όταν καταργώντας τόσο την αισιοδοξία όσο και την απαισιοδοξία, χαρακτηρίζει το πεδίο της δράσης του με το νηφάλιο εξαγόμενο: «Να κάνεις

στον κατάλληλο χώρο (1), στην κατάλληλη στιγμή (2), αυτό που χρειάζεται (3): αυτό είναι Τέχνη».

Πάντα αφετηρία και σύγχρονα σκοπός, η τέχνη δεν εγκαταλείπεται, αλλά αντίθετα διεμρύνεται και εντείνεται, όταν συναντιέται με την επιχείρηση. Φυσικά «επιχείρηση» εννοεί κι εδώ, κάτω από αλλαγμένους οiwονούς, ένα άλλο επίπεδο προσγειωμένης ουτοπίας, συγκεκριμένου πειράματος.

Μ' αυτό το νόημα η επιχείρηση που ξεκίνησε με τις «7.000 - Βελανιδιές», συνεχίζει εξελικτικά τις προηγούμενες: το «Κόμμα των Γερμανών Σπουδαστών ως Μετακόμμα» (1967), την «Οργάνωση για την Άμεση Δημοκρατία με λαϊκό Δημοψήφισμα» (1971), και το «Ελεύθερο Διεθνές Πανεπιστήμιο για Δημιουργικότητα και Διεπιστημονική Έρευνα» (1973).

Με την παρουσίαση του «Γραφείου της Οργάνωσης για την Άμεση Δημοκρατία», που αποτέλεσε το κεντρικό καλλιτεχνικό γεγονός της DOCUMENTA του '72, αγνόησε ο Μπούς για πρώτη φορά μπροστά σ' ένα πλατύ κοινό τα καθιερωμένα όρια της τέχνης. Συζητώντας επί εκατό μέρες διαρκώς με τους επισκέπτες θέματα κοινωνικής συνειδησης και προτείνοντας μοντέλα για το ξεπέρασμα ενός φθαρμένου κοινοβουλευτισμού με μέσο την κατευθείαν συμμετοχή του καθενός στην πολιτική δράση και απόφαση, έγινε σηματοδότης μιας καινούργιας εποχής. Η συνέπεια ανάμεσα στην σκέψη και την πράξη, η καλή διάθεση που τον χαρακτήριζε, κατόρθωσαν να κάνουν πειστικό ένα νέο καλλιτεχνικό «Πιστεύω»: ότι η τέχνη δεν είναι απλή πολιτιστική επικοινωνία ή ψυχαγωγία στο περιθώριο του αλλοτριωμένου εργαζόμενου, αλλά ικανότητα για δημιουργία και σύγχρονα αποστολή μέσα από την ίδια την καθημερινότητα.

Η καρέκλα με το λίπος

Η ιδέα αυτή συνεχίστηκε με περισσότερη ένταση δίνοντας παραλληλα μια αξεχαστη όσο και παράξενη εικόνα, όταν στην DOCUMENTA του '77 ο Μπούς παρουσίασε την «Τρόμπα του Μελιού στο Χώρο Εργασίας» μαζί με το «Ελεύθερο Διεθνές Πανεπιστήμιο».

Παράγοντας τον ήχο παλλόμενης καρδιάς, δούλευαν σ' ένα κεντρικό χώρο της έκθεσης δύο κινητήρες, ο ένας γυρίζοντας έναν κύλινδρο μέσα σε 100 κιλά μαργαρίνη, ο άλλος κυκλοφορώντας δύο τόνους μέλι από ένα χαλύβδινο δοχείο σε λεπτούς διάφανους σωλήνες, που διαπερνώντας τον τοίχο περιτριγύριζαν σε ύψος τον γειτονικό χώρο και ξαναγύριζαν στην αφετηρία τους: «με την Τρόμπα του Μελιού εκφράζω την αρχή του Ελεύθερου Διεθνούς Πανεπιστημίου, που εργάζεται στο κυκλοφοριακό σύστημα της κοινωνίας. Το δοχείο που περιέχει το μέλι είναι το όργανο της καρδιάς και απ' εκεί ξεκινούν οι κυριότερες αρτηρίες, που περιβάλλουν τον χώρο του Ελεύθερου Πανεπιστημίου». Η μάζα της μαργαρίνης με τον κύλινδρο δίνει μια εικόνα της χαώδους ενέργειας, που βρίσκεται στην ανθρώπινη βούληση· το δοχείο με το μέλι και το κυκλοφοριακό σύστημα συνδέονται με την κίνηση και το συναίσθημα και τέλος η «ευράσεια ράβδος» (17μ), συγκεντρώνει την προσοχή στις κατευθυντήριες δυνάμεις, που βρίσκονται στο κεφάλι: στη διάνοηση και τη σκέψη.

«Εδώ βρίσκεστε σ' ένα χώρο εργασίας όπως σ' ένα οποιοδήποτε εργοστάσιο», έλεγε ο Μπούς. Ο ήχος της μηχανής και η μυρωδιά του λίπους συνόδευσαν τα σεμινάρια, τις διαλέξεις, και πολλές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις του Ελεύθερου Πανεπιστημίου. Στις ανοιχτές συζητήσεις εξετάστηκε ιδιαίτερα το θέμα της Κοινωνικής Τέχνης σε σχέση με την αναρχική θεωρία του Ρούντολφ Στάινερ, που καταργεί το εννιαίο κράτος και το αντικαθιστά διακρίνοντας τρεις μεταξύ τους ισάξιες και ανεξάρτητες εξουσίες: της Κουλτούρας (Ελευθερία / Αυτοδιοίκηση στην Παιδεία), του Δικαίου (Ισότητα / Πολιτικό Κράτος με περιορισμένες αρμοδιότητες), και της Οικονομίας (Αδελφότητα / Οικονομία με μόνη βάση την κοινωφέλεια).

Το μέλι, το κερί, οι μέλισσες, διεκδικούν μέσα σ' αυτό το πλαίσιο αρχετυπικές παραστάσεις· προβάλλουν την λεπτή διαδικασία, που σχεδόν ανεπαίσθητα παράγει από την γύρη των λουλουδιών το μέλι, και δημιουργεί από την αρχικά άμορφη ουσία του κεριού τα κρυστάλλινα σχήματα της κερήθρας. Τόσο η άμορφη κι ανοργάνωτη ουσία, όσο και το οργανωμένο και σχηματοποιημένο αποτέλεσμα, απορρέουν —όπως ακριβώς και η ανθρώπινη σκέψη— από την ίδια δυναμική αρχή, που σχετίζει αναφορικά την ζωή με τον θάνατο. Μια ανάλογη παραβολή συνδέει εικονικά τις εργάσιμες μέλισσες με την ποιότητα της συνδιάλεξης, δίνοντας έτσι ιδιαίτερη αξία στον λόγο και την απροκατάληπτη αναζήτηση: το γλυπτό σαν νέα κοινωνική τέχνη δημιουργείται —όπως το προϊόν της μέλισσας— ανάμεσα στους

ανθρώπους, όταν συζητούν ελεύθερα μεταξύ τους. (Και εδώ πάλι θα θυμηθούμε τον Ηράκλειτο, που ήταν μυημένος στο ιερό της Άρτεμις - Μελισσας στην Έφεσο). Με την εικόνα του μελισσιού ορίζεται η κατεύθυνση για μια νέα ποιότητα κοινωνικής συνείδησης —και δίνεται σύγχρονα το σύνθημα, ότι μόνο η δημιουργική φαντασία μπορεί να διεισδύσει στην ζωή σαν αληθινή επαναστατική δύναμη.

«Η Επανάσταση της Κουλτούρας δεν γίνεται με την μέθοδο του μια κι έξω / Τα γερασμένα δέντρα πεθαίνουν / και νέα τ' ακολουθούν βλασταίνοντας στην θέση τους. / Η νέα Έννοια της Τέχνης μόνο εξελικτικά μπορεί να πραγματοποιηθεί. / Κάθε άνθρωπος είναι καλλιτέχνης
MAKES THE SECRETS PRODUCTIV»

(Γιόζεφ Μπούς)

Λίγες βδομάδες πριν τον θάνατό του, παρουσιάζοντας ο Μπούς συνοπτικά τις ιδέες του σε μια διάλεξη, αναφέρεται γι' ακόμα μία φορά στο θέμα της ανεξάρτητης Παιδείας —που και εδώ συνδέει αιτιολογικά με την ξεχωριστή ικανότητα του λόγου σαν άμεση εσωτερική εμπειρία μιας αρχέγονης δημιουργικότητας: «Μόνο η γλώσσα, ο συνειδητός λόγος, κάνει στον άνθρωπο δυνατή την εμπειρία της αυτογνωσίας και της αυτοπεποίθησης· γιατί ζει την ίδια του την ενέργεια όταν δημιουργεί με τον λόγο. Απ' εκεί ξεκινά η ικανότητα να ορίζουμε οι ίδιοι τον εαυτό μας, και επομένως και η ικανότητα για αυτοδιοίκηση σε όλους τους χώρους παραγωγής της καταμερισμένης οικονομίας —χωρίς να εξαιρούμε ούτε τα σχολεία ούτε τις ανώτερες σχολές. Γιατί μια κρατικοποιημένη οικονομία είναι το ίδιο απαράδεκτη, όσο και η ιδιωτική. Μόνο μια ουδέτερη οικονομία —με ουδετεροποιημένα το κεφάλαιο και τα μέσα παραγωγής— μπορεί να λειτουργήσει προς όφελος όλων. Με την έννοια της αυτοδιοίκησης σε όλους τους τομείς, περιττεύει τελείως η έννοια της Πολιτικής —ή μάλλον γι' αυτά που έχω εδώ να πω, δεν χρειάζεται καθόλου να χρησιμοποιήσω τον όρο «πολιτική». Γιατί όταν ουσιαστικά περιγράψω την διαδικασία για την απελευθέρωση της εργασίας —που στηρίζεται στην ικανότητα του κάθε ανθρώπου— είναι φυσικά λογικό, πρώτα να φροντίσω ν' απελευθερωθεί το στήριγμα, η βάση. Κι αυτό στην εφαρμογή, σημαίνει: αυτοδιοίκηση στην Παιδεία. Εδώ βρίσκεται και η προϋπόθεση για να δημιουργηθούν νέοι νόμοι οικονομίας, που θα καταστήσουν δυνατή την απελευθέρωση της εργασίας σ' όλους τους άλλους τομείς των επιχειρήσεων. Έτσι η ανθρώπινη ικανότητα σαν βάση της εργασίας, γίνεται το ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Γιατί είναι λάθος να θεωρούμε το χρήμα σαν μια οικονομική αξία. Μόνο η σχέση ανάμεσα στην ικανότητα (δημιουργικότητα) και στο προϊόν είναι η γνήσια αξία της οικονομίας. Έτσι εξηγείται και ο τύπος: ΤΕΧΝΗ = ΚΕΦΑΛΑΙΟ. Μ' αυτόν σαν θεμέλιο, αγοράζουν να υπάρχουν τα καταναλωτικά αγαθά που πραγματικά χρειαζόμαστε. Και τι δεν αγοράζουμε σήμερα

Η Ρέα Στριγγάρη
με τον Γιόζεφ Μπούς
σε εκδήλωση
των οικολόγων.

χωρίς να το χρειαζόμαστε, μόνο και μόνο επειδή το επιθυμεί ο καπιταλισμός που έχει ως μόνο του κίνητρο το κέρδος! Και όμως ξέρουμε πολύ καλά τι δεν χρειαζόμαστε: όλα όσα μας εμποδίζουν να εκδηλώσουμε την δική μας αυθεντική ιδέα, την πραγματική μας ταυτότητα, πρέπει να το παρεμποδίσουμε.

Γι' αυτό πρέπει να δημιουργήσουμε τέτοιους οικονομικούς νόμους, που θα διευκρινίζουν την ιδιότητα του χρήματος και θα κανονίζουν την λειτουργία του· γιατί η απελευθέρωση του χρήματος είναι και η προϋπόθεση της απελευθέρωσης της εργασίας. Απελευθέρωση σημαίνει εδώ: να παύσει να λειτουργεί το χρήμα σαν εμπόρευμα ή σαν μέσο ανταλλαγής· να μεταφερθεί από τον τομέα της Αγοράς, στον τομέα του Δικαίου —να θεωρηθεί μάλιστα και βάση της λειτουργίας των Δικαιωμάτων του ανθρώπου— για να καταλήξουμε στην δημοκρατικοποίηση όσον αφορά τη διαδικασία της κυκλοφορίας του χρήματος —δηλαδή σε δημοκρατικοποιημένες Τράπεζες. Έτσι από την ψευδοδημοκρατία, που σήμερα απλώς και μόνο καλύπτει την κυριαρχία του χρήματος, μεταφερόμαστε στην πραγματική Δημοκρατία⁴.

Ο Μπούς πρωτοστάτησε μαζί με τριάντα συνεργάτες του στην ίδρυση του κόμματος των Πράσινων το 1979, χωρίς βέβαια να παραβλέψει, ότι από την ίδια τη φύση η κομματική νοοτροπία θα συναντούσε μεγάλες δυσκολίες όσον αφορά την κατανόηση και την προώθηση της ολικής Τέχνης. Η ανάγκη να ξεπεραστούν οι κομματικές στενότητες και να δεθεί η κοινοβουλευτική δουλειά με την κίνηση, οδήγησε στην αναζωπύρωση της ιδέας για την Άμεση Δημοκρατία. Στην όλη αυτή διαδικασία ως το αποτέλεσμα —που θα είναι η άμεση συμμετοχή με όργανο το λαϊκό δημοψήφισμα στις αποφάσεις, που αφορούν τις τύχες ενός λαού— αρχίζει εξελικτικά να εκδηλώνεται η προοπτική στο αξίωμα: «κάθε άνθρωπος είναι καλλιτέχνης». Έτσι, δημοκρατία δεν είναι παρά πρώτιστο ζήτημα μιας ολικής και ανθρωπολογικά εννοούμενης τέχνης, που εισάγει μια νέα ποιότητα στον πολιτικό ορίζοντα. Γιατί διευκρινίζει ότι σημασία δεν έχει τόσο να αποφασίζει ο λαός αυτό που θέλουμε «εμείς». Σημασία έχει να μάθει να κρίνει και να αποφασίζει ο ίδιος —και όχι μέσω αντιπροσώπων— υπεύθυνα τι θέλει.

Στα έργα του Μπούς —τα σχέδια, τα γλυπτά, τα αντικείμενα, τους χώρους, τις

δράσεις με τους ήχους και τον προφορικό λόγο— βρίσκεται γραμμένη η απάντηση για ό,τι έχει κάνει, ό,τι έχει υπερνικήσει: είναι ο ρεαλισμός ενός ανθρώπου και της εποχής του, που δίνει σ' ένα πανάρχαιο σχέδιο εικόνες για το μέλλον. Πιθανόν, ό,τι μπροστά στην πανδυνμία του κανόνα και της συμβατικότητας, δε θα καταλάβουμε εύκολα τις καρτερικές αυτές αυτοπίες, που εναντιώνονται στην κυριαρχία του ορθολογισμού —γιατί μας φοβίζει η θανατική παρουσία του. Όμως η έλξη που ασκούν με τη ζωτικότητα της λογικής τους θα μας απασχολήσει για πολύ ακόμα καιρό.

Έχουμε να κάνουμε με ριζικές θεωρίες ή μονομαχίες που υπερβάλλουν τη σημασία της τέχνης σαν παράγοντα μέσα στη σημερινή κοινωνία; Η πρέπει ίσως να αναρωτηθούμε, ποιες συνέπειες θα έχει τόσο για την εξέλιξη της ίδιας της τέχνης, όσο και για το πείραμα που λέγεται ανθρωπότητα, στην περίπτωση που η πρώτη θα εξακολουθεί να παραμένει στην αξιολόγηση που της παρέχεται σήμερα. Όμως τουλάχιστον ένα φαίνεται βέβαιο: ότι με παρόμοια ερωτήματα θα έχει αν αναμετρηθεί, όποιος απ' εδώ και στο εξής ασχοληθεί με την εκτίμηση του σύγχρονου αυτού καλλιτέχνη, που είχε ονομάσει το έργο του: «Συμπέρασμα από εργαστηριακή έρευνα».

«Τι είναι τέχνη, κύριε Μπούς;» τον ρώτησαν κάποτε, και απάντησε: «τέχνη είναι εκείνο το στοιχείο μέσα στο σύμπαν γενικά, που πληροφορεί τον άνθρωπο γι' αυτό ακριβώς το σημείο, απ' όπου προέρχεται και εξαλίσσεται κάτι πάντοτε καινούργιο μέσα στον κόσμο».

«Και τι είναι ομορφιά;» «ομορφιά είναι η λάμψη της Αλήθειας». Ο άνθρωπος το ατελείωτο ον...

Κηφισιά, Kassel
Σεπτέμβριος 1986

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Στην σύγχρονη ιστορία της τέχνης έχει ήδη επικρατήσει η γνώμη, ότι η συζήτηση πρέπει να αναφέρεται σε μία 'τέχνη πριν' και μία 'τέχνη μετά' τον Μπούς (Α. Φριτς 'Εισαγωγή στην αξιολόγηση του έργου του Γιόζεφ Μπούς' Βόννη, Ιαν. 1986).
2. G.W.F. Hegel, "Ästhetik", Einführung.
3. Βλ. Τελευταία ομιλία του Γιόζεφ Μπούς κατά την απονομή του Βραβείου · LEHMBRUCK, 12.1.86. ('Εκδοση του Μουσείου του DUISBURG Μάης 1986).
4. "Reden über das eigene Land / Deutschland 3", München 1986.

Οι σημερινοί νέοι της Λίμας κάνουν έρωτα πριν ακόμα βαφτίσουν και καπνίζουν το πρώτο τους τσιγαράκι πριν βαρύνει ακόμα η φωνή τους. Εμείς δεν ξέραμε καν ότι υπάρχουν ναρκωτικά. Τα κατορθώματά μας δεν πηγαιναν πέρα από κάποια φιλία απαγορευμένα για ανηλικούς, που η λογοκρισία τα χαρακτήριζε τότε «ακατάλληλα δια δεσποινίδας», ή από κάποιο βερμούτ στη γωνία του δρόμου, πριν ξεκινήσουμε για τα πάρτι του σαββατόβραδου όπου δεν σερβίριζαν ποτέ αλκοόλ.

Δεσμοί

Στα 1911, πέντε χρόνια μετά τον *Νεαρό Τέρλες*, ο Ρόμπερ Μούζιλ δημοσίευσε τους *Δεσμούς*, βιβλίο που αποτελείται από δύο διηγήματα: την *Τελείωση του Έρωτα* και τον *Πειρασμό της ήρεμης Βερονίκης*.

Κεντρικός άξονας και των δύο διηγημάτων το θέμα της απιστίας. Πρόκειται για ένα θέμα που γοητεύει ιδιαίτερα τον συγγραφέα. Στις *Τρεις γυναίκες*, έργο του 1924 συναντούμε πάλι το «αινιγματικό φαινόμενο της δυνατής απιστίας». Όπως επισημαίνει στα επιλογικά σχόλια ο μεταφραστής Γιώργος Κεντρωτής, ο συγγραφέας προσπαθεί να διαγράψει το φαινόμενο της συζυγικής απιστίας απομυστικοποιώντας — αυτός ο *Μυστικός!* — το μύθο της θηλυκότητας. Ξεφεύγοντας απ' τα γρανάζια της καθαγιασμένης μακροαισθητικής μορφολογικής παράδοσης αποπειράται να εξηγήσει ορθολογικά τι είναι αυτό που καθορίζει και χαρακτηρίζει την ανορθολογική ετερότητα μέσα σε μια κοινωνία θεμελιωμένη στον πατερναλισμό.

Ο Ρόμπερ Μούζιλ εγκαταλείπει εδώ τη ρεαλιστική τεχνική της διήγησης. Η εξωτερική δράση τον ενδιαφέρει ελάχιστα. Επιμένοντας στην παρατήρηση της περιπέτειας της ψυχής — που ωστόσο δεν καταλήγει σε εσωτερικό μονόλογο — και στη διερεύνηση των ορίων της γλώσσας, εισάγει, ουσιαστικά στη Γερμανία το λογοτεχνικό εξπρεσιονισμό. Είναι δηλαδή για τη λογοτεχνία, ότι ο Κόκοσκα και ο Μουνκ για τη ζωγραφική.

Στους *Δεσμούς* υπάρχουν στοιχεία που προαναγγέλλουν τις καλύτερες στιγμές του *Ανθρώπου χωρίς ιδιότητες*, το μεγάλο έργο του Μούζιλ που παρέμεινε ημιτελές. Ο αναγνώστης όντας σε οδυνηρή εγρήγορση, παρακολουθεί τις εσωτερικές συγκρούσεις των ηρώων που συμπλέκονται με την παντοδυναμία της Τύχης και της Ανάγκης.

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΟΥΖΙΛ, Δεσμοί

Μετάφραση, Επίλογος, Βιβλιογραφία: Γιώργος Κεντρωτής. Εκδ. Νεφέλη, 1986, σελ. 192.

Η θεία Χούλια και ο Γραφιάς

Γνωστός στο ελληνικό κοινό από το άλλο του μυθιστόρημα, *Η πόλη και τα σκυλιά* (Οδυσσεάς, 1982), ο Λιόσα θεωρείται, σήμερα, ένας από τους μεγαλύτερους λατινοαμερικάνους συγγραφείς της εποχής μας. Στο μυθιστόρημα *Η θεία Χούλια και ο Γραφιάς* με το πρόσχημα της αφήγησης μιας ερωτικής περιπέτειας ενός δεκαεννιάχρονου φοιτητή με τη θεία του, ο συγγραφέας μας εισάγει στο κλίμα της δεκαετίας του '50. Παρ' όλο που τα γεγονότα διαδραματίζονται στην πρωτεύουσα του Περού, τη Λίμα, ο Έλληνας αναγνώστης έχει κάποτε την εντύπωση, ότι η ατμόσφαιρα του έργου θα μπορούσε κάλλιστα να εκφράζει και την Ελλάδα της δεκαετίας του '60. Παράλληλα με την εξέλιξη της ερωτικής ιστορίας, παρακολουθούμε μια σειρά από αισθηματικές εκπομπές που γράφει και μεταδίδει από το ραδιόφωνο ένας παλυγραφοτάτος Γραφιάς και οι οποίες έχουν τεράστια ακροαματικότητα, αφού όλες έχουν αίσιο τέλος, όπως άλλωστε, και η περιπέτεια των ηρώων του μυθιστορήματος. Το ραδιόφωνο, λοιπόν, διεκδικεί ρόλο πρωταγωνιστικό στην ιστορία αυτή, αφού διαμορφώνει αντιλήψεις και ήθη και τρέφει τα όνειρα των φτωχών ερωτευμένων. Ο Λιόσα χρησιμοποιεί πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία στο έργο αυτό. Ο ίδιος εξομολογείται: «δούλευα σαν δημοσιογράφος και στα τελευταία φοιτητικά μου χρόνια στις ειδήσεις του ραδιοφώνου. Σ' αυτήν την ατμόσφαιρα εμπνεύστηκα το μυθιστόρημά μου *Η θεία Χούλια και ο Γραφιάς*».

ΜΑΡΙΟ ΒΑΡΓΚΑΣ ΛΙΟΣΑ

Η θεία Χούλια και ο Γραφιάς

Μετάφραση - Σημειώσεις: Τασία Χατζή - Νάτι Γκαλβέθ Γκασσία. Εκδ. Οδυσσεάς, 1986, σελ. 408.

ΜΕΛΕΤΗ / ΔΟΚΙΜΙΟ / ΕΡΕΥΝΑ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

Η μαγεία του Παπαδιαμάντη

Εκδ. Γνώση, 1986, σελ. 152.

Πρόκειται για δεύτερη έκδοση ενός βιβλίου που είχε από καιρό εξαντληθεί. Ο Οδυσσεάς Ελύτης στο δοκίμιό του — στο πρώτο μέρος του βιβλίου — προσεγγίζει ερμηνευτικά το θέμα της *μαγείας* που ασκεί ο Παπαδιαμάντης ανεξάρτητα από τις ανακατατάξεις των καιρών τις λογοτεχνικές προτιμήσεις και τις κοινωνικές διαφοροποιήσεις του αναγνωστικού κοινού: «Τις αρετές μιας τέτοιας διάρκειας είναι που αναζητώ στον Παπαδιαμάντη, όπως σ' έναν ποιητή. Κι αυτό γιατί η λάμψη του δεν είναι απανασμά μιας ψυχής χριστιανικής με τη συμβατική έννοια. Είναι η προβολή ενός εσωτερικού κόσμου απείραγου από τις μικρότητες και γεμάτο καθαρίο έρωτα».

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, το «Ανθολόγιο» παρουσιάζεται όλο το ποιητικό πανόραμα που διάλεξε ο Ελύτης από τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη.

ΧΑΝΝΑ ΑΡΕΝΤ

Η ανθρώπινη κατάσταση (vita activa)

Μτφ. Στέφανος Ροζάνης - Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος

Εκδ. Γνώση, 1986, σελ. 438.

Η διάγνωση της «ανθρώπινης κατάστασης» που επιχειρεί εδώ η συγγραφέας, προσπαθεί να κάνει κατανοητό το χαρακτήρα των σημερινών βιομηχανικών κοινωνιών, φωτίζοντας παράλληλα τρεις θεμελιώδεις εκδηλώσεις της ανθρώπινης ύπαρξης γενικά: το μόχθο, την εργασία και την πράξη. Ως ιστορική αφετηρία χρησιμεύει η αντιπαράθεση της αρχαίας κοινωνίας, στην οποία αφιερώνονται εκτεταμένες αναλύσεις, με τις τεράστιες αλλαγές που συνεπέφερε η νεότερη επισημονική και τεχνική επανάσταση.

Τέλος, συζητούνται προβλήματα κεντρικά σε κάθε σύγχρονή μας ανθρωπολογία και κοινωνιολογία, όπως ο αυτοματισμός της παραγωγής και ο καταναλωτισμός.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΗΛΙΟΥ

Κοινωνικοί αγώνες και Διαφωτισμός

Η περίπτωση της Σμύρνης (1819).

Μτφ. Ιωάννα Πετροπούλου

Εκδ. Ε.Μ.Ν.Ε. - Μνήμων 1986, σελ. 55.

Κυκλοφόρησε, σε δεύτερη έκδοση, το από καιρό εξαντλημένο δοκίμιο του ιστορικού Φίλιππου Ηλίου, που πρωτοδημοσιεύτηκε γαλλικά στον τόμο πρακτικών του συνεδρίου που έγινε στη Βενετία το 1971 και ελληνικά το 1981, σε μετάφραση Ιωάννας Πετροπούλου.

Με την τωρινή του συμπληρωμένη έκδοση, εκδόθηκε στη σειρά *Θεωρία και Μελέτες Ιστορίας*, από την Εταιρεία Μελέτης Νέου

Ελληνισμού «Μνήμων». Στο βιβλίο αυτό, ο συγγραφέας, επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στις αναταραχές που ξέσπασαν στην ελληνική κοινότητα της Σμύρνης το 1819: επιχειρεί μια διαφορετική προσέγγιση διερευνώντας τον χαρακτήρα της κρίσης και προτείνοντας κάποιες υποθέσεις που προκύπτουν από μια νέα ανάλυση των πηγών.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΝΟΡΒΗΓΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ 1900-1985

Εισαγωγή-Μετάφραση: Γιώργου Χριστογιάννη
Εκδ. Εστία, 1986, σελ. 155.

Οι σύγχρονοι νορβηγοί ποιητές από τον Κνουτ Χάμσουν μέχρι τον νεότερο Σεσίλιε Λεβλίν, παρουσιάζονται στον τόμο αυτόν από τον ποιητή και πρέσβη της χώρας μας στο Όσλο Γιώργο Ι. Χριστογιάννη. Στην εισαγωγή επισημαίνονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά στην ποιητική πορεία των δύο λαών (νορβηγικού και ελληνικού), ενώ επιχειρείται μια κατάταξη κατά ποιητικές γενεές Νορβηγών και Ελλήνων. Συνολικά ανθολογούνται 51 ποιητές.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΡΑΣ Προσεγγίσεις στη γαλλική ποίηση.

Εκδ. Πρόσπερος, 1986, σελ. 80.
Συγκεντρωμένες σε έναν τόμο οι μεταφράσεις του ποιητή Αλέξανδρου Μπάρα, ο οποίος ήδη από το 1933 καταπιάνεται με το δύσκολο εγχείρημα της απόδοσης στα ελληνικά κορυφαίων γαλλών ποιητών. Μέσα στους δεκαεφτά ποιητές που ανθολογούνται υπάρχουν ωραιότατα ποιήματα των Victor Hugo, Gerard de Nerval, Charles Baudelaire, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Jules Laforgue, Guillaume Apollinaire, Louis Aragon κ.ά., που ο Αλέξανδρος Μπάρας μεταφέρει με επιτυχία στη γλώσσα μας, διατηρώντας το ρυθμό, τη μουσικότητα και την ιδιαιτερότητα του ύφους τους.

ΑΚΑΡΝΑΝΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ Συλλογή: Γεράσιμος Ηλ. Παπα- τρέχας Επιλεγόμενα: Μ. Γ. Μερακλής. Εικονογράφηση: Τατιάνα Βολα- νάκη.

Εκδ. Πατάκη, 1986, σελ. 101.
Στη μικρή αυτή συλλογή, τρίτο βιβλίο της σειράς «Ελληνικά λαϊκά παραμύθια» φιλοξενούνται τριάντα ένας μύθοι ξεχασμένοι σχεδόν σήμερα. Ο καθηγητής της λαογραφίας στο πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων Μ. Γ. Μερακλής, που διευθύνει τη σειρά αυτή, γράφει σχετικά στα επιλεγόμενα του τομίδιου:
«Η διαφορά του τόμου αυτού από τους προηγούμενους της σειράς είναι ότι περιέχει αποκλειστικά, υλικό από τον κύκλο των ευτραπέλων διηγήσεων» δεν περιέχει καθόλου μαγικά παραμύθια ή έστω νουβέλες (και ο μοναδικός

μύθος ζώων που υπάρχει είναι επίσης κωμικός».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

● **η λέξη**
Πλούσιο το τεύχος του Σεπτεμβρίου (αρ. 57) του περιοδικού. Διαβάσαμε απόσπασμα από ανέκδοτο μυθιστόρημα του Αριστοτέλη Νικολαΐδη, *Ο σείωνας τελείωνε στην κόψη*, συνέντευξη με τον συγγραφέα και κριτικό κείμενο του Βαγγέλη Κάσσου με θέμα: *Ο εκτοχισμός της ύπαρξης στο έργο του Α. Νικολαΐδη*. Από την υπόλοιπη ύλη: *Ανέκδοτες σελίδες αυτοβιογραφίας της Μαρίας Πολυδούρη*, κείμενο της Σούζαν Σόνταγκ: *Η ηθική και η αισθητική του γράφειν*, ποιήματα του Ρ. Γκρένβ, το εκτενές αφιέρωμα του ζωγράφου Τάκη Ελευθεριάδη, *Η σχολή των Ροβινσώνων*, κείμενα των Μανόλη Πρατικάκη, Γιώργου Βέη, Γιάννη Υφαντή, Ντόροθι Πάρκερ, Νίκης Λοϊζίδη. Και, όπως πάντα, οι μόνιμες στήλες, κριτικής και σχολιογραφίας.

● Διαβάζω

Με αφιέρωμα στον Όσκαρ Ουάιλντ, κυκλοφόρησε το 152 τεύχος του περιοδικού *Διαβάζω*. Εκτός από το χρήσιμο χρονολόγιο και τη βιβλιογραφία ελληνικών εκδόσεων έργων του συγγραφέα υπάρχουν πολλά και αξιολογικά κείμενα γι' αυτή τη συναρπαστική προσωπικότητα της λογοτεχνίας: Μπορείτε να βρείτε λοιπόν άρθρα των: Αντρέ Ζιντ, Katharine Worth Ρίτσαρντ Έλμαν, Αφροδίτης Μ., Παναγιή, Owen Dudley Edwards, Έφης Λαμπαδαρίδου και Θόδωρου Πέρση για τον Όσκαρ Ουάιλντ.

Εκτός από το αφιέρωμα, κριτική και παρουσίαση από τα βιβλία που κυκλοφορούν στα ελληνικά, καθώς και βιβλιογραφικό δελτίο και κριτικογραφία.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΑΡΙΝΑΣ ΠΕΤΡΗ
Χρυσός βυθός (ποίηση)
Αθήνα 1986, σελ. 28.

ΤΑΣΟΥ ΒΑΣΙΛΑΡΑΚΟΥ
Αιματοστάλαχτοι φθόγγι λευτέρωγας ψυχής (ποίηση)
Δίστομο 1986, σελ. 95.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΑΛΟΥ
Μιας χρήσεως (ποίηση)
Εικαστική συνοδεία: Κώστα Σπυριούννη
Εκδ. Μούσες, 1986, σελ. 42.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΤΡΙΚΑΡΕΑ
Πέτα τη φουσαρμόνικα Περίνο (θέατρο)
Εκδ. Μορφή, σελ. 77.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
Η επόμενη μέρα (1982 - 1984) (ποίηση)
Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 45.

ΚΩΣΤΑ Γ. ΜΙΣΣΙΟΥ
56 ποιητικές φωνές από τη Λέσβο
Μυτιλήνη 1986, σελ. 124.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΝΤΟΥΦΕΖΗΣ
Ολόγραμμα (ποίηση)
Εκδ. Δωδώνη, 1986, σελ. 60.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΜΠΟΣ
Συνεταιρισμοί και ανάπτυξη (μυ-
λέτη)
Εκδ. Κοχλίας, 1986, σελ. 168.

ΙΩΑΝΝΗ Β. ΨΑΡΑΚΗ
Πώς πρέπει να πωλήτε και διαφη-
μίζετε
Επανεκδοση, Πάτρα 1983, «νέα δημοσιότητα», σελ. 172.

ΡΟΥΛΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Θεσσαλονίκη - Φωτεινές μνήμες (πεζογραφήματα)
Σχέδια, εξώφυλλο: Όλγα Σταυρί-
δου
Σειρά: Βιβλία για νέους
*Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδό-
σεις, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 131.*

ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΥΚΟΥΤΣΗΣ
Ακατάλληλο για ανθρώπους (διη-
γήματα)
Εκδ. Εστία 1985, σελ. 165.

ΕΡΡΙΕΤΑ Α. ΓΕΡΙΤΣΙΔΟΥ
Πλατωνική και βιβλική θεώρηση
της αθανασίας της ψυχής
Προλεγόμενα: Βασίλη Κάλφα.
Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 47.

ΝΙΚΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Μεσόγειος και... κάτω (ποίηση)
Πεζό-δρομος
Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 80.

ΕΡΡΙΕΤΑ ΓΕΡΙΤΣΙΔΟΥ
Η κοινωνικοποίηση των τσιγγά-
νων του Δενδροπόταμου
Θεσσαλονίκης και η κουλτούρα
τους
*Προλεγόμενα: Γεωργίου Μιχαλα-
κοπούλου*
Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 79.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΛΕΟΝΑΡΔΟΣ
Δύσπνοια (ποίηση)
Εκδ. Σύγχρονα Βιβλία, 1986, σελ. 96.

ΚΑΤΗΣ ΥΛΛΙΑΣ
Ο γελωτοποιός ζητάει έναν άλλο
βασιλιά
Φιλοσοφικό παραμύθι
Εκδ. Σύμειον, 1986, σελ. 46.

ΕΡΡΙΕΤΑ Α. ΓΕΡΙΤΣΙΔΟΥ
Κοινωνική ψυχολογία παιδιών με
ειδικές ανάγκες (Εκπαίδευσης
και Αγωγής)
Προλεγόμενα: Χρ. Α. Τσολάκη
Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 63.

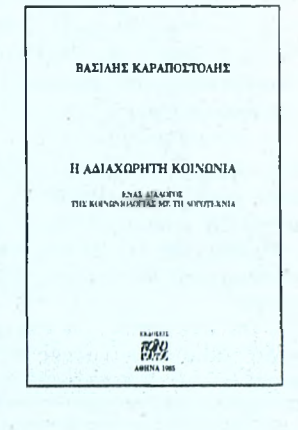
ΑΘΑΝ. Β. ΝΤΑΟΥΣΑΝΗ
Βουβόι τροπικοί (ποίηση)
Εκδ. Γλάρος, 1986, σελ. 82.

ΣΤΕΡΠΟΥ ΕΜΜ. ΜΑΡΑΒΕΛΙΑ
Χοάνη Φωτονίων (ποίηση)
Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 58.

ΝΙΚΟΥ ΜΑΡΑΓΚΟΥ
Τουρκία, ο αδισταχτος προβοκά-
τορας των Βαλκανίων
Αθήνα 1986, σελ. 304.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΦΥΛΛΑ - ΦΤΕΡΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

Τα οικόπεδα του ΟΑΕΔ και τα εκπαιδευτικά του προγράμματα

Σχετικά με σχόλιο του περιοδικού που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 329 της 10/10/86 σχετικά με την αγορά από τον Ο.Α.Ε.Δ. οικοπεδικής εκτασης στην Πέτρου Ράλλη στον Αγ. Ιωάννη Ρέντη, ο διοικητής του ΟΑΕΔ κ. Τάσος Άμαλος μας εστειλε το κείμενο που ακολουθεί:

Στα πλαίσια του κανονισμού 815/84 (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΗΝΗΜΟΝΙΟ ΣΤΗΝ ΕΟΚ), εγκρίθηκε πρόγραμμα χρηματοδότησης ανέγερσης και εξοπλισμού έξι (6) νέων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης στην περιοχή Αττικής.

Για την ανέγερση των Κέντρων αυτών ύστερα από συντονισμένες ενέργειες της Διοίκησης του Οργανισμού προς διάφορους δημόσιους φορείς, παραχωρήθηκαν στον Οργανισμό οικοπεδικές εκτάσεις για την ανέγερση των τριών (3) από αυτά τα Κέντρα. Συγκεκριμένα στην Ελευσίνα, τον Άλιμο και την Παλλήνη.

Σύμφωνα με το σχετικό χρονοδιάγραμμα που έχει υποβληθεί στην ΕΟΚ η μελέτη ανέγερσης του Κέντρου Βιομηχανικών Ειδικοτήτων Αθηνών, για το οποίο αγοράσθηκε το οικόπεδο στην οδό Πέτρου Ράλλη, θα πρέπει ν' αρχίσει από 1.1.87, τα έρ-

γα Πολιτικού Μηχανικού από 1.1.88 και η ολοκλήρωσή του να γίνει μέσα στο 1990.

Ο Οργανισμός μας για να μπορέσει να ανταποκριθεί στο παραπάνω χρονοδιάγραμμα πολύ έγκαιρα είχε προκηρύξει σχετικό διαγωνισμό για την αγορά οικοπέδου για την ανέγερση του παραπάνω Κέντρου. Οι δύο πρώτοι διαγωνισμοί που διενεργήθηκαν στις 27.11.84 και 19.2.85 απέβησαν χωρίς αποτέλεσμα.

Στις 10.12.85 έγινε 3ος επαναληπτικός διαγωνισμός στον οποίο προσφέρθηκαν συνολικά τρία (3) ακίνητα:

α. ιδιοκτησίας «ΦΑΙΣ ΜΩΡΙΣ», έκτασης 8.530 τ.μ. αντί 426.900.000 δρχ.,
β. ιδιοκτησίας ΑΦΩΝ ΡΕΤΣΙΝΑ έκτασης 5.833 τ.μ. αντί 150.990.000 δρχ. και
γ. ιδιοκτησίας ΑΦΩΝ ΚΟΚΚΙΝΟΓΕΝΗ, έκτασης 13.250 τ.μ. αντί 159.000.000 δρχ.

Τα δύο, από τα παραπάνω οικόπεδα κρίθηκαν από την αρμόδια Επιτροπή εκτός προδιαγραφών, γιατί το πρώτο ήταν μισθωμένο και το δεύτερο βεβαρυνμένο με υποθήκες, κατασχέσεις κ.λ.π. (πέρα του ψηλού τιμήματος).

Η Επιτροπή Στέγασης του Οργανισμού ύστερα από εξέταση της καταλληλότητας των οικοπέδων, που έγινε από τριμελή Επιτροπή αποτελούμενη από ένα Μηχανικό του Δημοσίου, ένα Μηχανικό του Οργανι-

σμού και τον Οικονομικό Έφορο της περιοχής, και αφού έλαβε υπόψη της το υπ' αριθμό 391677/101/29.1.86 έγγραφο της Δ/νσης Πολεοδομίας της Νομαρχίας Αττικής ότι το οικόπεδο Αφών ΚΟΚΚΙΝΟΓΕΝΗ είναι εκτός αναστολής οικοδομικών εργασιών και έκδοσης αδειών, έκρινε κατάλληλο το οικόπεδο αυτό και πρότεινε στο Δ.Σ. του Οργανισμού την αγορά του αντί της τιμής των 9.000 δρχ. το τ.μ. (119.250.000 δρχ. συνολικό τίμημα για 13.240 τ.μ.).

Το Δ.Σ. του Οργανισμού ύστερα από εκτίμηση που έγινε, όπως ο νόμος ορίζει, από το Σώμα Ορκωτών Εκτιμητών, ενεκρίνε την απόφαση της Επιτροπής Στέγασης και αποφάσισε την αγορά του οικοπέδου Αφών ΚΟΚΚΙΝΟΓΕΝΗ έναντι του ποσού των 100.000.000 δρχ. με όλα τα έξοδα (φόρος μεταβίβασης ακινήτου, έξοδα εκτίμησης κ.λ.π.) σε βάρος των πωλητών, μετά από επίμονες συνεχείς διαπραγματεύσεις της Διοίκησης του ΟΑΕΔ με τους πωλητές.

Έτσι αν υπολογισθούν τα έξοδα μεταβίβασης, το οικόπεδο αγοράστηκε περίπου 90.000.000 δρχ. και όχι 110.000.000 δρχ. όπως γράφατε.

Σημειώνουμε ότι σύμφωνα με την από 20.5.86 έκθεση των Ορκωτών Εκτιμητών η

ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ ΜΑΣ

Η συνεργάτιδά μας Ράνια Κλουτσιανιώτη, στην οποία θέσαμε υπόψη την επιστολή του κυρίου Άμαλλου, απαντά:

Με την απάντησή του ο διοικητής του Ο.Α.Ε.Δ. μας δίνει την ευκαιρία να επανέλθουμε κάπως διεξοδικότερα στα προβλήματα μιας ιδιαίτερας κρίσιμης περιοχής του Λεκανοπεδίου, απαλλαγμένοι πλέον από τις όποιες φορτίσεις ή τακτικές επιλογές επέβαλλε η προσπάθεια διενέργειας δημοτικών εκλογών. Να διευκρινίσουμε αμέσως πως η συγκεκριμένη αναφορά στον κ. Άμαλλο δεν ενέχει κατά κανένα τρόπο προσωπική αιχμή, παρά μόνο στο βαθμό που ο ίδιος ταυτίζεται με τη θέση που κατέχει. Η ταχύτερη μάλιστα με την οποία απάντησε στο προηγούμενο σημείωμα του περιοδικού δίνει και το μέτρο της ευαισθησίας του.

Τα παραπάνω όμως, δεν είναι ικανά να αναιρέσουν όσα πραγματικά γεγονότα είχαμε επισημάνει και που καθόλου δεν έχουν να κάνουν με τα προγράμματα του Ο.Α.Ε.Δ., τις χρηματοδοτήσεις της Ε.Ο.Κ., τα κέντρα βιομηχανικών ειδικοτήτων και τις νέες τεχνολογίες. Όχι πως δεν θα μπορούσαν να διατυπωθούν απόψεις και επ' αυτών, θετικές ή αρνητικές. Εμείς αναφερθήκαμε σε κάτι διαφορετικό, πλην όμως εξίσου σημαντικό με τη δημιουργία σύγχρονων τεχνικών σχολών: στην ανάγκη να ανασάνει η Α-

θήνα και οι κάτοικοί της, που πνιγονται καθημερινά στο νεφός. Γράψαμε για το δίκτυο πρασίνου, η δημιουργία του οποίου, όπως έχουν συμφωνήσει η Πολιτεία και οι Δήμοι της περιοχής, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να αρχίσει η διαδικασία εξυγίανσης της ζώνης που ονομάζεται κατά συντομία «Ελαιώνας» και η οποία περιλαμβάνεται στα διοικητικά όρια έξι Δήμων του Λεκανοπεδίου, ένας από τους οποίους είναι ο Δήμος Αθηναίων. Ας πούμε αμέσως πως η μελλοντική χρήση και διαμόρφωσή της δυστυχώς δεν αποτέλεσε στοιχείο σύγκλισης ή σύγκρουσης απόψεων, μεταξύ των υποψηφίων δημάρχων της περιοχής, οι οποίοι αρκέστηκαν να μας πνίξουν όλους στις λιμνούλες και τα πράσινα μικρών πλατειών και περισσότερο απ' όλους ο κύριος Έβερτ. Πλάκα του κάναμε, που στα «χαριτωμένα» —επιμένουμε— σχέδιά του προβλέπει ως χώρο πρασίνου ολόκληρο το τμήμα του Ελαιώνα, που υπάγεται διοικητικά στο Δήμο Αθηναίων και ο οποίος, εάν ήταν λίγο περισσότερο ιμπεριαλιστής, θα είχε ασφαλώς επεκτείνει το πράσινο και στα υπόλοιπα τμήματα. Εδώ δέκα στρέμματα πρασίνου δεν μπορούμε να εξασφαλίσουμε, που θα βρεθεί η «πολιτική βούληση» για εννέα χιλιάδες στρέμματα...

Και τώρα ας περάσουμε στα επιχειρήματα που η επιστολή αναφέρει. Η καθυστέρηση, μετά από τους δύο άκαρπους

διαγωνισμούς, δεν αποτελεί κριτήριο, που να δικαιώνει την αγορά του συγκεκριμένου οικοπέδου. Πιθανότατα μάλιστα να οφείλεται στο γεγονός ότι η υπηρεσία του Ο.Α.Ε.Δ. δεν συνεργάστηκε από την αρχή με τη δημοτική αρχή του Ρέντη, που γνωρίζει καλά προσώπα και διατιθέμενη γη. Δεν κατανοούμε επίσης σε τι εξυπηρετεί η συνεχής σύγχυση που γίνεται ανάμεσα στις έννοιες «κοινόχρηστος διαμορφωμένος χώρος πρασίνου» και «κοινοφελής ελεύθερος ή χώρος αθλοπαίδων», που διαμορφώνεται στον εσωτερικό περιβολό μιας οποιασδήποτε σχολής. Και πως είναι δυνατόν σε οκτώ στρέμματα οικοπεδικής επιφάνειας —κατά την επιστολή— να κατασκευάζεται ολόκληρο κτιριακό συγκρότημα για επαγγελματική σχολή με εργαστήρια και κτιριολογικό πρόγραμμα που θα απαιτεί τουλάχιστον 5.000 μ² επιφάνεια καλύψεως και μας απομένουν εννέα στρέμματα πράσινο. Μα που ακόμη και να απομένουν, αποτελούν τεμάχια δρόμων, αυλές, πρασιές και ακάλυπτο χώρο και σε καμία περίπτωση χώρο φύτευσης πρασίνου για αντιρρύπανση.

Το υπ' αριθ. 391677/101/29-1-86 έγγραφο της Διεύθυνσης Πολεοδομίας στο οποίο η επιστολή παραπέμπει, θα έπρεπε να πληροφορεί τον ερωτήσαντα, ότι ναι μεν είχε μόλις λήξει η αναστολή οικοδομικών εργασιών που θεσπίστηκε το 1979 για όλη την περιοχή του «Ελαιώ-

αξία του παραπάνω ακινήτου εκτιμήθηκε στο ποσό των 96.700.000 δρχ.

Τα αναφερόμενα στο δημοσίευσμά σας σχετικά με τον υπολογισμό της εισφοράς σε γη των υπόχρεων ιδιοκτητών, κατά τον νόμο 1337/83, δεν είναι ακριβή και είναι αντίθετα προς τη ρητή διάταξη του άρθρου 8 του παραπάνω Νόμου, όπου ορίζεται σαφώς ο τρόπος υπολογισμού της εισφοράς σε γη για την υπόψη έκταση που αγόρασε ο Οργανισμός μας. Η εισφορά αυτή δεν υπερβαίνει τα 5.500 τ.μ. δηλαδή ποσοστό 41,50% ενώ με βάση την παρ. 9 του άρθρου 8 του Ν. 1337/83 ο ΟΑΕΔ ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου απαλλάσσεται της υποχρέωσης εισφοράς γης αφού στην προκειμένη περίπτωση πρόκειται για την κατασκευή έργου κοινής ωφέλειας.

Σε καμιά περίπτωση εξάλλου οι ιδιοκτήτες Αφοι ΚΟΚΚΙΝΟΓΕΝΗ δεν απαλλάσσονται της εισφοράς σε γη για τυχόν άλλη ιδιότητα έκτασή τους στην περιοχή, όπως αναφέρεται στο δημοσίευσμά σας.

Συμπερασματικά ο Οργανισμός μας με την ένταξη στο σχέδιο πόλης της παραπάνω οικοπεδικής έκτασης διατηρεί στην κατοχή του, ακόμα και μετά τις σχετικές ρυμοτομικές ρυθμίσεις (παρόλο που δεν υποχρεούται σ' αυτές σύμφωνα με τον νόμο), εναπομένονσα οικοπεδική έκταση 8.000 τ.μ. περίπου, που αποκτά μεγαλύτερη αξία από την τιμή αγοράς του.

Έτσι με βάση όλα όσα αναφέρθηκαν και με δοσμένο ακόμη ότι έπρεπε να τηρήσουμε το χρονοδιάγραμμα της ΕΟΚ, για να μη χάσουμε τη δικαιούμενη επιδότηση των 300 εκατ. δρχ., σπεύσαμε σύμφωνα με το άρθρο 26 του Ν. 1337/83 (Οικιστικός Νόμος) να ζητήσουμε την έκδοση προεδρικού διατάγματος καθορισμού χώρου και όρων δόμησης (έγγραφο 1132/93230 / 29.7.86), αφού άλλωστε, όπως και παραπάνω επισημάναμε, δεν υπήρχε πρόβλημα αναστολής οικοδομικών εργασιών και εκδόσεων οικοδομικών αδειών στην υπόψη περιοχή, η δε ανάρτηση της τροποποιημένης μελέτης της περιοχής, όπου βρίσκεται το παραπάνω οικοπέδο, έγινε από το Δήμο Αγ. Ιω. Ρέντη στις 2.9.1986 οπότε και το πληροφορηθήκαμε.

Με τη δημιουργία της Σχολής, πέρα από τη δημιουργία μιας πρωτοποριακής για τη χώρα μας υποδομής για τις νέες τεχνολογίες και τις αντίστοιχες βιομηχανικές ειδικότητες στις οποίες θα εκπαιδεύονται τα παιδιά μας, η περιοχή αναβαθμίζεται και περιβαλλοντολογικά, δεδομένου ότι με τους όρους δόμησης που έχουμε ζητήσει από το ΥΠΕΧΩΔΕ προβλέπεται να εναπομείνει ελεύθερος χώρος πρασίνου 9.000 τ.μ. περίπου, πολύ περισσότερος δηλαδή από την οποιαδήποτε εισφορά σε γη, που θα είχε τυχόν υποχρέωση να δώσει ο ΟΑΕΔ, και μάλιστα με αθλητικές εγκαταστάσεις μπάσκετ, βόλεϊ κ.λ.π. καθό-

λα άρτιες.

Ύστερα από όλα όσα αναλυτικά και με υπεύθυνα στοιχεία αναφέρθηκαν παραπάνω κ. Διευθυντή, πιστεύουμε ότι προβάλλει ολοκάθαρα η εικόνα της αγοράς του οικοπέδου που είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη που πιστεύουμε χωρίς σκοπιμότητα, εμφανίζει ο ανώνυμος συντάκτης του σχετικού δημοσιεύματός σας. Αποδεικνύεται δε όχι μόνο άψογη, νομότυπη και συμφέρουσα για τον Οργανισμό η όλη διαδικασία που ακολουθήθηκε, αλλά και για την περιοχή του αντίστοιχου Δήμου Αγ. Ιω. Ρέντη εξίσου —αν όχι περισσότερο— επωφέλης, αφού αυτή, και μια πρωτοποριακή για τη χώρα Τεχνική Επαγγελματική Σχολή αποκτά και περιβαλλοντολογικά αναβαθμίζεται, με τη δημιουργία σημαντικών χώρων πρασίνου και αθλοπαιδιών.

Έτσι επαφιάμαστε στους αναγνώστες του έγκριτου περιοδικού σας να κρίνουν πού το πάει ο κ. ΑΜΑΛΛΟΣ ή μάλλον ο ΟΑΕΔ με την Πολιτική που με συνέπεια ακολουθεί για την αναβάθμιση της Τεχνικής-Επαγγελματικής Εκπαίδευσης της χώρας μας, χωρίς ταυτόχρονα να παραβλέπει την περιβαλλοντολογική ανάπτυξη των περιοχών στις οποίες αναγείρονται νέες σχολές του.

Με εκτίμηση
Ο Διοικητής του ΟΑΕΔ
ΤΑΣΟΣ ΑΜΑΛΟΣ

να», αλλά στο μεταξύ διάστημα προλάβει να εκδοθεί το Προεδρικό Διάταγμα ΦΕΚ 717/20-12-85, το οποίο επιτρέπει πλέον κατ' εξαίρεση, μετά από απόφαση του υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ: την επέκταση υπάρχουσών βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων μέσης και χαμηλής όχλησης, την εγκατάσταση νέων του ίδιου βαθμού όχλησης που προέρχονται από μετεγκαταστάσεις μονάδων της εντός σχεδίου περιοχής του οικείου Δήμου και τέλος την ανέγερση κτιρίων για συστήματα αντιρύπανσης. Στο ίδιο ΦΕΚ, και πάλι μόνο για τις παραπάνω εγκαταστάσεις, η αρτιότητα των οικοπέδων ορίζεται σε είκοσι στρέμματα και η μέγιστη συνολική επιφάνεια του κτιρίου σε οκτακόσια τετραγωνικά μέτρα!!! Δεν προβλέπεται δηλαδή καμία δυνατότητα για την εγκατάσταση οποιασδήποτε σχολής, πόσο μάλλον που σε οκτακόσια τετραγωνικά μέτρα είναι αδύνατο να καλυφθεί το κτιριολογικό της πρόγραμμα.

Σχετικά με όσα αναφέρονται για τις εισφορές σε γη, ο νομοθέτης, για να προλάβει ενέργειες —ιδιότη ή δημοσίου φορέα— σαν κι αυτές που επιχειρεί ο Ο.Α.Ε.Δ., είναι ρητός. Παρακάτω στην παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου 8, το οποίο μνημονεύεται, επισημαίνεται: «ως εμβαδά ιδιοκτησιών για τον υπολογισμό της εισφοράς σε γη λαμβάνονται τα εμβαδά που έχουν οι ιδιοκτήσιες στις 10.3.

1982». Και παρακάτω στην παράγραφο 9, του ίδιου άρθρου: από αυτές τις ιδιοκτησίες εξαιρούνται της εισφοράς σε γη μόνον «κατά το μέρος που από την πολεοδομική μελέτη προορίζονται για τη δημιουργία κοινωφελών χώρων της αρμοδιότητας του δημοσίου φορέα στον οποίο ανήκουν». Ευεργέτημα το οποίο δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει ο Ο.Α.Ε.Δ., δεδομένου ότι από την οριστική φάση της πολεοδομικής μελέτης, που είχε κατατεθεί στη Νομαρχία και το Δήμο τρεις μήνες πριν την αγορά, το μεγαλύτερο τμήμα της σημερινής ιδιοκτησίας του Οργανισμού προβλέπεται ως «κοινόχρηστο πράσινο προστασίας». Για το υπολειπόμενο τμήμα επίσης δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί η παραπάνω χαριστική διάταξη, αφού η πολεοδομική μελέτη δεν προβλέπει τη δημιουργία κοινωφελούς εγκαταστάσεως της αρμοδιότητας του φορέα και κυρίως επειδή απαγορεύεται η εγκατάσταση τέτοιας χρήσης, από το προαναφερθέν Διάταγμα.

Σωστά λοιπόν επισημαίνουμε ότι ο αρχικός ιδιοκτήτης «ξεφορτώθηκε» το οικοπέδο του έναντι καθόλου ευτελούς τιμήματος —η διαφορά των 10 εκατομμυρίων δεν αλλάζει προφανώς την εικόνα— και μάλιστα το τμήμα του που από τη μελέτη προοριζόταν για «βρώμικη» χρήση, δηλαδή για πράσινο αντιρύπανσης. Αν η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν «άψογη και νομότυπη», οι ανα-

γνώστες του περιοδικού θα κρίνουν. Αν δηλαδή ο Οργανισμός έκανε καλά που δεν ανέμενε ή δεν προκάλεσε τη γρήγορη απάντηση του ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο και θα του γνωστοποιούσε όλες τις δεσμεύσεις. Αντί αυτού προτίμησε να προβεί στην αγορά του, δίχως να γνωρίζει τους ισχύοντες όρους και περιορισμούς στην εκμετάλλευση και τη δόμηση του οικοπέδου, τέσσερις μέρες αφ' ότου έθεσε το ερώτημα...

Καταλήγουμε. Ο Ο.Α.Ε.Δ. δεν έκανε τίποτα ιδιαίτερα πρωτότυπο. Ενήργησε με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, που έχει καταντήσει κεκτημένη συνήθεια στο Δημόσιο, πιστεύοντας ότι, με δεδομένη την κατοχή του οικοπέδου, θα εξευρεθεί τρόπος επίλυσης του ζητήματος, έστω και με χρονοβόρες διαδικασίες. Ούτως ή άλλως αποτελεί πλέον συνείδηση όλων των Ελλήνων ότι πρώτο το κράτος καταστρατηγεί συστηματικά τους νόμους που το ίδιο φτιάχνει και ότι σε κανέναν πολίτη δεν προκύπτει πως σήμερα οι έννοιες «συμφέρον του οποίου δημόσιου οργανισμού» και «συμφέρον του κοινωνικού συνόλου» μπορεί και να ταυτίζονται. Το τελευταίο άλλωστε φεβουμάστε πως δεν προέκυψε ποτέ στην ιστορία του Ελληνικού Κράτους...

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

● Στο «Διάλογο» του προηγούμενου τεύχους (330) ο «δαίμων του μοντάζ» άλλαξε τη σειρά των γραμμών και τελικά μία ολόκληρη παράγραφος από το γράμμα της κ. Διονυσίας Μπλαζάκη μπήκε στο γράμμα του Α. Κεφαλληνιάδη.

Συγκεκριμένα, στην πρώτη επιστολή της κ. Μπλαζάκη στη σελίδα 46, γ' στήλη πριν την τελευταία παράγραφο «Στο θέμα...» θα πρέπει ο αναγνώστης να συνεχίσει από το γράμμα του κ. Κεφαλληνιάδη: σελ. 47 β' στήλη προτελευταία παράγραφος, δηλαδή, από το «Σαν υιός του ανθρώπου...» μέχρι τη δ' στήλη της ίδιας σελίδας «... νυν δε η βασιλεία η εμή ουκ έστιν εντεύθεν». Πολύ μπερδεμα, αλλά λίγο η τελευταία στιγμή, λίγο να προλάβουμε το τυπογραφείο, το λάθος έγινε. Ζητάμε συγγνώμη από τους αναγνώστες και τους φίλους επιστολογράφους.

ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

● Επανορθωτικά από τον Ντίνο Χριστιανόπουλο:

Αγαπητό «Αντί»,

Απαντώ στην επιστολή του κ. Νέαρχου Θρακίτη (αρ. 329 της 10.10.86), που τον εκτιμώ γιατί ψευδίζει ό,τι διαβάζει και πάντα έχει να προσθέσει μια χρήσιμη πληροφορία.

1. Είναι πολύ περισσότερα, δυστυχώς, τα τυπογραφικά λάθη που ξεφυγαν στη μελέτη μου (αρ. 324 της 15.8.86). Όχι μόνο ο Φιλανθίδης έγινε Φιλανθίτης, αλλά και ο Παπουλιάς έγινε Παπούλιας, ο Βογαζλής έγινε Βογαζλής, κ.ά. —για να μείνω μόνο στα ονόματα.

2. Γνωρίζω πως όλοι οι «μελετητές» αναφέρουν το 1942 ως το έτος θανάτου του Σαγιαζή. Ωστόσο ο Βαφόπουλος θυμάται ότι ο Σαγιαζής πέθανε τους τελευταίους μήνες του 1941 και περιγράφει μάλιστα το θάνατό του (από εγχείρηση προστάτη) στις «Σελίδες αυτοβιογραφίας» του. Πού βρίσκεται η αλήθεια, αυτό θα το ξεκαθαρίσει ο μελλοντικός ερευνητής. Όσο για την ποιητική συλλογή «Παράπονα και θρήνοι», είναι πράγματι ανέκδοτη, απ' ό,τι ξέρω.

3. Παραλείπω τον Κατσογιάννη γιατί, αν και εγκατεστημένος στη Θεσσαλονίκη από το 1920, δεν εμφανίστηκε στα γράμματα παρά μόνο το 1944 (αν παραβλέψουμε μια πρωτόλεια συλλογή που τύπωσε στην Αθήνα το 1909). Επομένως ο Κατσογιάννης δεν υ-

πάρχει ως ποιητής κατά την περίοδο του μεσοπολέμου.

Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να επανορθώσω μια σοβαρότατη παράλειψή μου, που οφείλεται σε άγνοια και όχι σε κακή πρόθεση. Πρόκειται για τον ποιητή Άνθο Φιλητά, ο οποίος ανοίγει την αυλαία της μοντέρνας ποίησης στη Θεσσαλονίκη ένα χρόνο πριν από την έκδοση της «Προσφοράς» του Βαφόπουλου. Το 1937, ο Άνθος Φιλητάς (ψευδώνυμο του Άνθιμου Χατζηανθίμου, που γεννήθηκε στην Αλεξανδρούπολη το 1920 και εγκαταστάθηκε από μικρός στη Θεσσαλονίκη) τύπωσε στην Αθήνα την ποιητική συλλογή «Σύννεφα» (που ξαναβγήκε πέρας σε δεύτερη έκδοση). Ο Φιλητάς ήδη από το 1936, μαθητής ακόμη, έγραφε μ' ένα ένστικτο σχεδόν υπερρεαλιστικό, χωρίς να ξέρει παρά μόνο τους ποιητές των «Νεοελληνικών αναγνώσμάτων». Όσο και αν πέρασε σχεδόν απαρατήρητη η συλλογή αυτή, ωστόσο έδωσε μια ισχυρή παρόρμηση στους νέους και ιδιαίτερα στον Αναγνώστη. Κι αν το ποιητικό κλίμα της εποχής του δε σήκωνε μια τέτοια εκφραστική τόλμη, σαράντα χρόνια μετά το τύπωμα των «Σύννεφων» ο Άνθος Φιλητάς εμφανίζεται κυριολεκτικά σαν ένας προδρομικός ποιητής, με μια φρεσκάδα που ξαφνιάζει και πείθει. Ο αισθητισμός και η κάποια νεανική εκζητηση δεν μπορούν να μειώσουν την εντύπωση πως ο ποιητής αυτός θα έπαιζε σπουδαιότερο ρόλο στην ποίησή μας αν η εμφύλια θύελλα δεν τον απομάκρυνε από την πατρίδα μας.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία,
Ντίνος Χριστιανόπουλος

ΛΕΥΚΕΣ ΕΚΔΟΙΕΣ

● Αναγνώστης μας θέτει και πάλι το θέμα λευκών ψηφοδελτίων· θέμα που θίξαμε ήδη στο προηγούμενο τεύχος.

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Η πρώτη Κυριακή των Δημοτικών και κοινοτικών εκλογών έγινε παρελθόν. Ψηφοφόροι οδήγησαν «εαυτούς» σε εκλογικά τμήματα.

Δήμος Γιαννιτσών, 64ο εκλογικό τμήμα ανδρών, δικαστικός αντιπρόσωπος, και λοιποί. Εκλογικό βιβλιάριο, αστυνομική ταυτότητα, μου δίνουν ψηφοδέλτια των συνδυασμών:

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Τέσσερις συνδυασμοί, τέσσερα ψηφοδέλτια. Ζητώ το Λευκό ψηφοδέλτιο.

Απάντηση. Δεν υπάρχουν.

Απ' ό,τι διεπίστωσα έπειτα η μη παροχή λευκών ψηφοδελτίων ήταν φαινόμενο σ' όλα τα εκλογικά τμήματα του Δήμου.

Και οι εκλογές συνεχίστηκαν. Μήπως όλοι οι ψηφοφόροι είναι υποχρεωμένοι να ψηφίσουν συγκεκριμένο συνδυασμό;

Άσχετα με το τι ψηφίζει ο κάθενας, τι μπορεί να αισθανθεί με τέτοια κατάσταση.

Και η πολιτική επιλογή ΛΕΥΚΟ, ή μήπως άδειος φάκελος;

Σ. Παπαδόπουλος

27 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

27 ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ο Μανώλης Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του
σας περιμένουν στα βιβλιοπωλεία

1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682

2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916

3 ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853

4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

BIBLIA KAI ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ COMPUTERS

BIBLIA ΣΧΟΛΙΚΑ - ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΞΕΝΑ

με βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και τα παιδιά σας από 30 δρχ. Εγκυκλοπαίδειες, παιδικές και μεγάλες με τις καλύτερες τιμές

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

νηπιαγωγείο

το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μία μικρή δαση μέσα στο τοιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου - Ευθυμία Βαλασμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΩΝ «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ»

● Ερωτήματα προς «ειδικούς κοινό και αρμόδιους» απευθύνει ο Α. Κουρετζής για τα «πολιτιστικά μας» θέματα και ιδιαίτερα όσα έχουν σχέση με το θέατρο:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Τώρα που τελειώνει ο απόηχος από τις «πιο πολιτισμένες εκλογές που έχουν γίνει ποτέ στην Ελλάδα» και η ...«Ρωχαμολογία» (η πιο πολιτισμένη σύλληψη «κακοποιού») θα 'θελα να επανέλθουμε στα «πολιτιστικά μας» θέματα και να σου απευθύνω κάποια ερωτήματα.

Ξέρω την ευαισθησία σου σ' ό,τι λέγεται και συμπεριλαμβάνεται στον όρο «πολιτιστικά» γι' αυτό παίρνω το θάρρος (πού αλλού να καταφύγω;) να σε ρωτήσω ορισμένα θέματα που αφορούν τον χώρο του ελληνικού θεάτρου, μήπως γνωρίζεις κάτι, ή περισσότερα από μένα για να με παρηγορήσεις ή να με φωτίσεις. Βέβαια το «Θέατρο» δεν είναι μέσα στ' άμεσα ενδιαφέροντά σου, αλλά η «θεατρική πράξη» επειδή έχει κάποιες κοινωνικοψυχολογικές, παιδευτικές και πολιτικές διαστάσεις, δεν είναι νομίζω «εκτός πλαισίου» μιας «πολιτικής επιθεώρησης», πολυδιάστατης όπως το «ΑΝΤΙ»:

ΘΕΜΑ 1: Σε πρόσφατη τηλεοπτική συζήτηση ανθρώπων του θεάτρου μας που βαθύτατα σέβομαι και εκτιμώ, ειπώθηκε (αν άκουσα καλά) ότι «σήμερα στην Ελλάδα έχουμε την καλύτερη δραματουργία της Ευρώπης και ίσως και της Αμερικής».

ΘΕΜΑ 2: Η «σκηνοθετιίδα» είναι η παιδική ασθένεια του θεάτρου, αλλά δεν έπληξε τη χώρα μας. Είναι ζήτημα αν έχουμε 4-5

σκηνοθέτες όλους κι όλους. (Δεν γνωρίζω αν αποδίδω ακριβώς αυτό που άκουσα. Δεν ξέρω όμως πώς μου γεννήθηκε αυτή η εντύπωση).

Ερώτηση επί του θέματος 2:

Γι' αυτό 4-5 σκηνοθέτες κάθε χρόνο αναγκάζονται να σκηνοθετούν από 4-5 έργα ταυτόχρονα σε διάφορα θέατρα την ίδια περίοδο; Μήπως έτσι εξηγείται και το φαινόμενο της «εισαγωγής» ξένων σκηνοθετών στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια; (Βέβαια σ' αυτό έχει προηγηθεί το ...ποδόσφαιρό μας που δείχνει μια ιδιαίτερη προτίμηση στους ξένους προπονητές, αλλά δεν πειράζει, απλή σύμπτωση θα είναι. Άλλωστε ανήκουμε στην Ε.Ο.Κ. όλες οι αγορές είναι ανοιχτές).

ΘΕΜΑ 3: «Έχουμε τους καλύτερους ηθοποιούς» — «Παρ' όλο που δεν έχουμε καμιά σοβαρή θεατρική παιδεία...».

Ερώτηση επί του θέματος 3:

Ευθύνονται οι «Σχολές» ή οι «συνθήκες»

Βέβαια όλα αυτά ήταν συζητήση «καφενείου», αλλά επειδή στην Ελλάδα το «Καφενείο» (κάτι συγγενές με τις «Λέσχες» στην Αγγλία) έχει παίξει ανέκαθεν σημαντικό ρόλο στην πολιτική - κοινωνική - καλλιτεχνική ζωή του τόπου (πως δεν κάθησε κάποιος να γράψει μια σοβαρή κοινωνιολογική μελέτη πάνω σ' αυτή το θέμα και το βλέπουμε μόνο γραφικά;) είχε μεγάλη απήχηση στο κοινό που θα κλειθεί εφάτος να καλύψει τις ανάγκες των θεατών 100 περίπου θεάτρων (ζωή να 'χουν) μόνο στην Αθήνα, σε μένα δε μου προκάλεσε αφάνταστη ικανοποίηση και περιφάνεια σαν Έλληνας, σε μια στιγμή μάλιστα που από λαθεμένες εκτιμήσεις, κακές επιδράσεις κ.α. προσφάτων θεατρικών εμπειριών ...εσω-

Michel TOURNIER

ΓΚΑΣΠΑΡ, ΜΕΛΧΙΟΡ ΚΑΙ ΒΑΛΤΑΣΑΡ

Μετάφραση
ΜΙΔΑ ΠΑΛΑΝΤΙΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΞΑΝΤΑΣ

ΝΑΘΑΝΑΕΛ ΓΟΥΕΣΤ

Το άγριο Χόλιγουντ

Τόσο λόγω της καθαρά κινηματογραφικής γραφής του όσο και λόγω του θέματός του το *Άγριο Χόλιγουντ* θεωρείται σαν το πρώτο «Χολιγουντιανό μυθιστόρημα» της αμερικάνικης λογοτεχνίας.

Ο Ναθάναελ Γουέστ, που για αρκετά χρόνια δούλεψε στο Χόλιγουντ ως σεναριογράφος, μας περιγράφει συναρπαστικά έναν κόσμο που τον γνώρισε εκ των έσω. Έναν κόσμο εφιαλτικό, σαρκαστικό και κάποτε τρόμακτικά κωμικό.

ΑΣΤΑΡΤΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 121 ΤΗΛ.: 3619802 - 3606597

● Μεγάλη Έκθεση Εικαστικών για την Καλαμάτα στην Εθνική Πινακοθήκη εγκαινιάζεται την Τετάρτη 29 Οκτωβρίου και θα παραμείνει ανοικτή μέχρι τις 10 Νοεμβρίου. Έχουν κληθεί να συμμετάσχουν 430 καλλιτέχνες, οι οποίοι προσφέρουν τα έργα τους, τα έσοδα των οποίων θα δοθούν στην Καλαμάτα. Όσα δεν πουληθούν θα αποτελέσουν τον πυρήνα για τη δημιουργία της Δημοτικής Πινακοθήκης Καλαμάτας. Ο περιορισμένος χώρος της έκθεσης επέβαλε και τον περιορισμό του αριθμού των καλλιτεχνών τους οποίους πρότεινε εισηγητική επιτροπή αποτελούμενη από τους Μ. Αγγελάκη, Κλέαρχο Λουκόπουλο, Δ. Μυταρά, Γ. Νικολαΐδη, Αλ. Ξύδη και Δ. Παπαστάμο.

Την ευθύνη της οργάνωσης της έκθεσης έχουν ο εικαστικός τομέας της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (ΔΕΠΑΚ)— από τους: Κλεοπάτρα Δίγκα, Χρ. Μπότσογλου και Πέπη Ρηγοπούλου— και εκ μέρους των Μεσσηνίων καλλιτεχνών οι Τ. Κατσουλίδης, Η. Κατζιλιέρης, Σταυρ. Κατσιρέας και Τ. Ρήγας με τη βοήθεια της Εθνικής Πινακοθήκης. Η έκθεση είναι υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού.

τερικού κι εξωτερικού, είχα αρχίσει να βλέπω με μελαγχολία το ελληνικό θεατρικό τοπίο.

Μήπως μπορείς ν' απαντήσεις λοιπόν στα ερωτήματά μου αριθ. 2 και 3 τουλάχιστο, εσύ ή κάποιος από τους αναγνώστες σου; Είσαι σε θέση να μου αναφέρεις πηγές, στοιχεία, έστω ενδείξεις στις οποίες βασίσθηκαν οι συζητήσεις του «καφενείου» για να βγάλουν τα συμπεράσματά τους, γιατί τελείωσε η εκπομπή κι εγώ δεν πρόλαβα να τους ρωτήσω. Ή μήπως σκέπτεσαι για τις προαναφερόμενες διαπιστώσεις (από τις πιο ενδιαφέρουσες που έχουν γίνει και τις πιο σοβαρές) να κάνεις κάποια «έρευνα», «ρεπορτάζ» ή «μελέτη» ανάμεσα σε ειδικούς και κοινό; (γνωστός διαχωρισμός).

ΘΕΜΑ 4: «Ίδρυση Παιδικής σκηνης στο Εθνικό θέατρο».

Ερώτηση επί του θέματος 4 (Εκτός συζητήσεως «καφενείου» το θέμα):

Γιατί σε μία χώρα που έχει αρχίσει μια προσπάθεια για «το θέατρο στην εκπαίδευση», την «θεατρική παιδεία», από την ίδια μάλιστα την Πολιτεία, τα ΚΡΑΤΙΚΑ θέατρα της χώρας αυτής (αρνούνται; καθυστερούν; διαφωνούν; μπερδεύονται;) δεν ιδρύουν όπως θα όφειλαν μία έστω «ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΚΗΝΗ»;

Μέσα στις τόσες εξαγγελίες, εφεινής σοδειάς, ούτε μια αναφορά για ίδρυση Παιδικής σκηνης, ενώ παλιότερα είχαν δοθεί υποσχέσεις.

Τώρα βέβαια είναι αργά. Μια χρονιά ακόμα πάει χαμένη. Κι είναι αργά γιατί θα 'πρεπε τουλάχιστον ένα χρόνο πριν αρχίσει να λειτουργεί να γίνει η κατάλληλη οργάνωση, υποδομή — με τ ε κ π α ι δ ε υ σ η θ α 'λεγα των ηθο-

ποιών που πρόκειται ν' ασχοληθούν με το είδος (αν και στον τομέα αυτόν — «Το Παιδικό Θέατρο») πάμε πολύ καλά. Σίγουρα είμαστε οι πρώτοι (σε αριθμό «Παιδικών Θεάτρων») στην Ευρώπη...

Εναγωνίες ερωτήσεις μεταφυσικής ενατένισης ίσως του θεάτρου μας... Υπάρχει ελπίδα απάντησης ή διαλόγου;

Ευχαριστώ

Φιλικά

Λάκης Κουρετζής

ΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝ. ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

● Σχετικά με τα προβλήματα αποκατάστασης των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης είναι το γράμμα που ακολουθεί:

Αγαπητό «Αντί»

Είμαι τακτικότατος αναγνώστης σου γιατί βρίσκω να εκφράζομαι στις πιο πολλές πολιτικές τοποθετήσεις που κάνεις. Τελευταία στο 328 διάβασα μια επιστολή για τους αγωνιστές της Εθν. Αντίστασης.

Σου γράφω δύο λόγια και για τη δική μου περίπτωση και ας τεθεί υπόψη κάθε αρμόδιου.

Είμαι συν/χος του Τ.Σ.Α. από το 1984 με υπηρεσία 30 χρόνων. Ηλικία σήμερα 62 χρονών. Την 3η Ιανουαρίου 1986 μου κοινοποιήθηκε η απόφαση για την αναγνώριση της υπηρεσίας μου στην Εθν. Αντίσταση και υπέβαλα το πιστοποιητικό μου στο συνταξιοδοτικό μου φορέα για την αύξηση της σύνταξής μου με την προσθήκη των δύο (2) χρόνων που μου αναγνωρίσθηκε στην Εθν. Αντίσταση. Θέλετε να μάθετε το αποτέλεσμα; Με τα υπ' αριθμόν 26957/4.9.86 απόφαση του Δ/ντού του Ταμείου δέχονται τα δύο χρόνια και μου ζητούν να την

πληρώσω καταβάλλοντας μετρητοίς 219.960. Πήρα τηλέφωνο το Ταμείο και τους ρώτησα τι θα πάρω επιπλέον (σήμερα παίρνω 30.110 με τη γυναίκα μου) όταν δώσω αυτά τα χρήματα; Ξέρετε τι μου είπαν; Θα παίρνω 31.750 δηλ. συν 1640. Και τους απάντησα, μα αν βάλω στην Τράπεζα τις 220.000 (ταμειευτήριο) θα παίρνω τόκο 33.000 το χρόνο ήτοι 2.750 το μήνα (περίπου το διπλάσιο από την αύξηση που θα μου δώσουν) και επιπλέον οι 226.000 θα είναι πάντα στη διάθεσή μου. Και ρωτώ: Για να μας πάρουν ή να μας δώσουν αναγνώρισαν την Εθν. Αντίσταση.

Αυτό απευθύνεται προς κάθε κυβερνητικόν αρμόδιο. Ας απαντήσουν.

Με εκτίμηση

Γεώργιος Κοκκίνης
Πλωμάρι Μυτιλήνης.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

● Με αφορμή τις δημοτικές εκλογές και τα αποτελέσματα στο Βόλο ο αναγνώστης μας Ν. Ρίζος μας έστειλε την παρακάτω επιστολή.

Κύριε διευθυντά,

Στο σπίτι του κρεμασμένου δεν μιλάνε για το ποιος αγόρασε το σκονί.

Επειδή στον Βόλο έζησα πολύ έντονα τις δημοτικές εκλογές οι κύριοι του ΠΑΣΟΚ οφείλουν τη σωτηρία τους από βέβαιη συντριβή στον ΕΔΑίτη Δήμαρχο Μ. Κουντούρη.

Ας σκύψουνε λοιπόν γύρω από τα τραγικά τους λάθη και ας αγωνιστούνε ώστε η πρόσκαιρη νίκη της Δεξιάς στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πειραιά να μην επαναληφθεί στις Βουλευτικές Εκλογές του 1989.

Έτσι αντί να ασχολούνται και να πολώνονται με το κυνήγι των μαγισών, ας κάνουν την αυτοκριτική τους και ας προβληματιστούνε γιατί ο λαός πήγε Δεξιά και όχι Αριστερά.

Κι ούτε είναι πολιτική νίκη, έστω κι αν κερδήθηκε η μάχη των μικρών ή μικρομεσαίων δήμων.

Κι ούτε η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και ο Πειραιάς είναι πλουτοκρατικές περιοχές δηλαδή, πλουτοκρατία, εξάρτηση, αλλοτρίωση κλπ. άρα καλά έκαναν και πήγαν στην Δεξιά.

Ας προβληματιστούμε τέλος γιατί το Δημοκρατικό Αργοστόλι πέρασε ξανά στη Δεξιά.

Νικόλας Ρίζος
Βόλος

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

Βιβλίο και σύγχρονη μουσική

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ και
ΞΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΠΑΙΔΙΚΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
ΘΕΑΤΡΟ
ΞΕΝΟΛΩΣΣΑ
ΤΕΧΝΕΣ
ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ
ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

πλακά • βυρωνος 9 • τηλ. 32.22.394

Ιστορικό μυθιστόρημα

Προς Άγνωστη Κατεύθυνση;

....στα βιβλιοπωλεία.

Τηλ. 3234.270

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

● Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

● Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα

● Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

● Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Εκτύπωση:
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52 — Μοσχάτο
Τηλ. 48.16.322

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 1.100 δρχ. • Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη • Μεσογ. χώρες:

Εξάμνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. • Καναδάς • Αφ. Ασία •
Αυστραλία • Ωκεανία:
Εξάμνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
● Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

«Κάτι το ωραίο»!

**Το πιο ωραίο βιβλίο της χρονιάς
κάθε μέρα και πιο επίκαιρο!**

Ένα χρόνο μετά την έκδοσή του, το βιβλίο «**κάτι το ωραίο**» συζητιέται και, φυσικά, διαβάζεται με μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Όχι τυχαία, το «**κάτι το ωραίο**» είναι το βιβλίο που αποκάλυψε το ελληνικό «**κιτς**» κι έγινε γραπτό σημείο αναφοράς ενός φαινομένου που είναι πάντα ζωντανό και πάντα επίκαιρο! Είναι η πρώτη πολύπλευρη σπουδή της ελληνικής κακογουστιάς. Είναι μια περιήγηση στον κόσμο του φτηνού γούστου που διαμορφώνεται μέσα από την ελληνική καθημερινή μορφή —τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «**κιτς**» όπως ακριβώς είναι «**γραφικό**» και «**επικίνδυνο**».

«Κάτι το ωραίο»

Μέσα στις σελίδες του βιβλίου θα δείτε να παρελαύνουν η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη... Το «**κιτς**» υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα. Ειδικά άρθρα και πάνω από 1000 φωτογραφικά θέματα αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το **κιτς** δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα ενδιαφέρον, απολαυστικό και επίκαιρο!

«Κάτι το ωραίο»

Και η παρέλαση του «**κιτς**» συνεχίζεται. Ξεφυλλίζοντας το «**Κάτι το ωραίο**» θ' ανακαλύψετε το **κιτς** σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, σε καρτ-ποστάλ, σε ντίσκο, σε «φαγάδικο» σε μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά **κιτς** υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... το **κιτς** υπάρχει παντού και παραμονεύει...

«Κάτι το ωραίο»

Για το «**κιτς**» σε όλες του τις μορφές γράφουν οι: Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μαρ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Λ. Κηλαηδόνης, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποσταντζόγλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας. Προλογίζει: η υπουργός Πολιτισμού **Μελίνα Μερκούρη**.

ΕΚΔΟΣΗ:
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕ

Δεινοκράτους 131. Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραίο»

Όλο το φωτογραφικό υλικό του βιβλίου βασίζεται σε αυθεντικά ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από το αρχαικό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

«Κάτι το ωραίο»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ΑΝΤΙ»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

Κάτι το «ΩΡΑΙΟ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»
Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση. Προέρχεται από την ιδιωματική φράση «Kitschen» που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΚΕΛΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΠΟΙΗΣΗ

- Γιάννης Ρίτσος – Εαρινή συμφωνία
Νάσος Βαγενάς – Περιπλάνηση ενός μη ταξιδιώτη
Βικτωρία Θεοδώρου – Η νυχτωδία των συνόρων
Κωστής Γκιμοσούλης – Το στόμα κλέφτης
Τάσος Λειβαδίτης – Ποίηση. Τόμος 2
Θανάσης Νιάρχος – Θάνατος ο δεύτερος
Κώστας Παπαγεωργίου – Κάτω στον ύπνο

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Μήτσος Αλεξανδρόπουλος – Η ένατη πληγή
Αντρέας Φραγκιάς – Το πλήθος. 2
Άλκη Ζέη – Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα
Πέτρος Αρπατζόγλου – Τι θέλει η κυρία Φρήμαν
Μέλπω Αξιώτη – Άπαντα Η'. Το σπίτι μας
Μήτσος Κασόλας – Το σάπιο νερό
Προκόπης Πανταζής – Στο καρτέρι
Γιάννης Ρίτσος – Λιγοστεύουν οι ερωτήσεις
Γιάννης Ρίτσος – Σφραγισμένα μ' ένα χαμόγελο
Γιάννης Ρίτσος – Ο Αρίοστος αρνείται να γίνει Άγιος
Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος – Το Βιβλίο του Μοναχού
Κωστούλα Μητροπούλου – Διαδρομή 35 και κάτι
Μένης Κουμανταρέας – Η φανέλα με το εννιά
Νίκος Μπακόλας – Η μεγάλη πλατεία
Μαρία Παπαδημητρίου – Ειρήνη

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ – ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Μίκης Θεοδωράκης – Οι δρόμοι του Αρχάγγελου. 1
Ανζέλ Κουρτιάν – Φράγμα σιωπής
Μίκης Θεοδωράκης – Οι δρόμοι του Αρχάγγελου. 2
Μαρία Κόκκορη – Γεώργιος Παπανικολάου
Δήμητρα Πέτρουλα – Που 'ναι η μάνα σου μωρή;
Δημήτρης Φωτιάδης – Ενθυμήματα Γ'

